

Vaizdo ryšio naudojimo pagal Įrodymų konvenciją gerosios patirties vadovas

Paskelbė
Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos (HCCH)
nuolatinis biuras
Churchillplein 6b
2517 JW Den Haag
Nyderlandai

 +31 70 363 3303

 +31 70 360 4867

secretariat@hcch.net
www.hcch.net

PRATARMĖ

Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos (HCCH) Nuolatinio biuro vardu džiaugiuosi galėdamas pristatyti šį *Vaizdo ryšio naudojimo pagal 1970 m. kovo 18 d. Konvenciją dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje (Įrodymų konvenciją) gerosios patirties vadovą*.

Šios konvencijos rengėjai numatė, kad reikia laikytis tokio požiūrio, kuris būtų visiškai neutralus technologijų atžvilgiu – požiūrį, kuris, kaip rodo šis vadovas, atlaikė laiko išbandymus. Naudojantis technologijomis siekiant palengvinti konvencijos vykdymą užtikrinta, kad konvencija neatsiliktų nuo greitai kintančio mūsų pasaulio realijų. Dabar jau greitai savo penkiasdešimtmetį švęsianti Įrodymų konvencija toliau pritraukia naujų susitariančiųjų šalių iš viso pasaulio.

Nuo tada, kai 2016 m. buvo paskelbtas 3-iasis Įrodymų konvencijos vykdymo praktinio vadovo leidimas, vaizdo ryšys ir vaizdo konferencijų technologija naudoti vis dažniau, todėl prireikė išsamesnio ir tikslingesnio šios srities vadovo.

Vadove atsižvelgiama į svarstymus Vaizdo ryšio ir kitų modernių technologijų naudojimo renkant įrodymus užsienyje ekspertų grupėje, kuriai pirmininkavo Australijos Aukščiausiojo Federalinio Teismo pirmininkas James Allsop. Įgaliojimus ekspertų grupės darbui suteikė HCCH Bendrųjų reikalų ir politikos taryba, atsižvelgdama į Įrodymų konvencijos praktinio vykdymo specialiosios komisijos rekomendaciją. Vadove taip pat pateiktos nuorodos į atsakymus, kuriuos pateikė už konvencijos įgyvendinimą ir kasdienį vykdymą atsakingos susitariančiųjų šalių įstaigos.

Nuolatiniam biure pagrindinį redakcinį ir parengiamąjį darbą atliko Mayela Celis (buvusi pagrindinė teisininkė) ir Brody Warren (teisininkė). Be to, už įnašą rengiant vadovo projektą norėčiau padėkoti Keith Loken (konsultantui delegavimo į Nuolatinį biurą klausimais ir buvusiam Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės departamento patarėjo privatinės teisės klausimais padėjėjui). Taip pat esu dėkingas ekspertų grupės nariams už jų įžvalgas ir pastabas. Galiausiai norėčiau atskirai padėkoti Dr. Gérardine Goh Escolar (pirmajai sekretorei), Rym Laoufi (buvusiai teisininkei) ir Lydie De Loof (už leidybą atsakingai pareigūnei) už baigiamąjį šio vadovo rengimo darbą, taip pat daugybei šiame projekte dalyvavusių Nuolatinio biuro vidaus darbuotojų. Jų visų čia išvardyti negaliu, bet norėčiau jiems padėkoti už jų įnašą.

Šis vadovas buvo atnaujintas 2019 m. lapkričio mėn. Skaitytojams patariu reguliariai apsilankyti HCCH svetainėje ir paieškoti papildomos praktinės informacijos bei su konvencija susijusių naujienų.

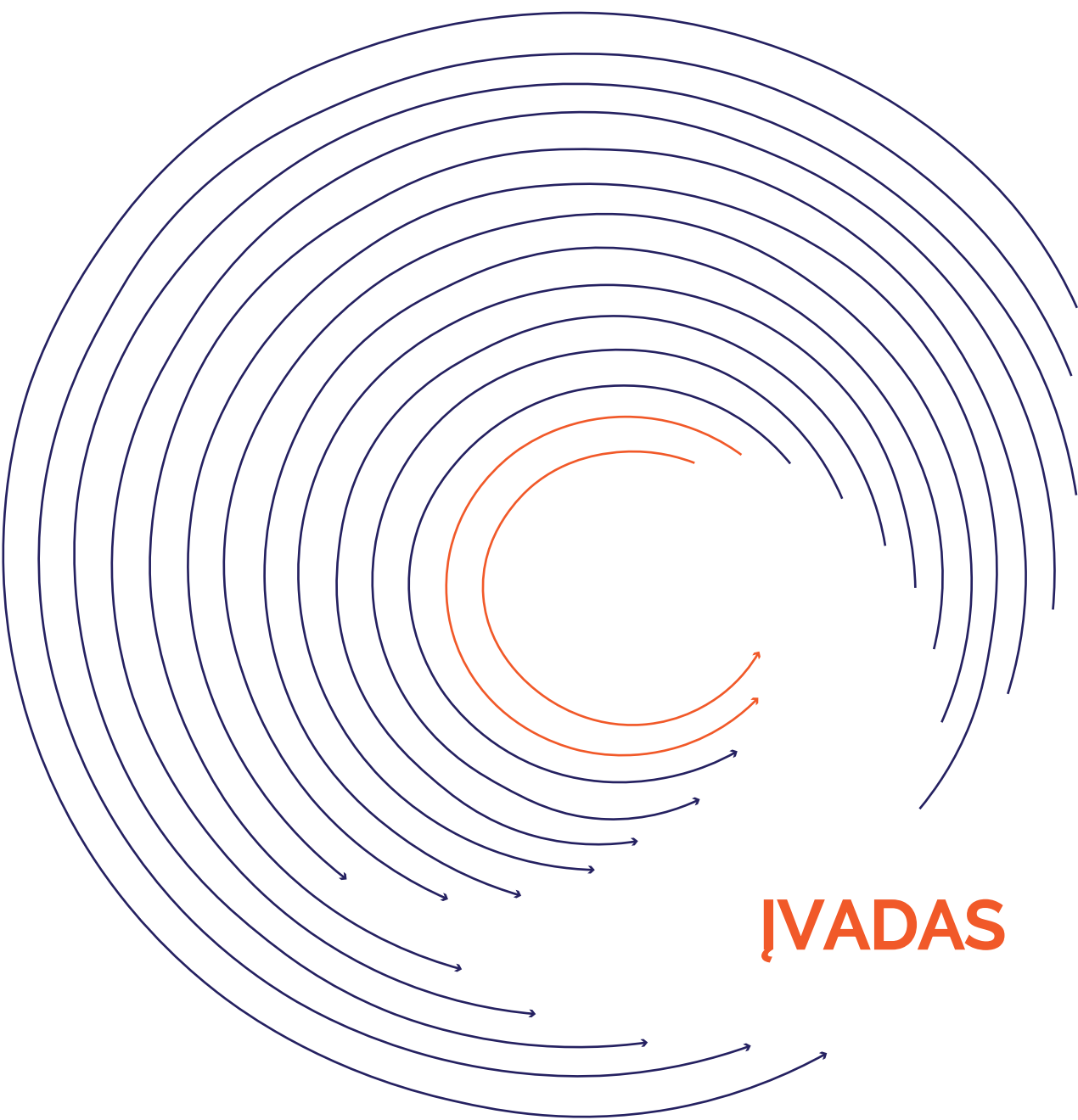
Esu įsitikinęs tuo, kad šis vadovo papildymas taip pat pravers Konvencijos taikytojams, kaip ir toliau plačiai naudojamas bei cituojamas Įrodymų vadovas.

Christophe Bernasconi | **Generalinis sekretorius**

TURINYS

IVADAS	8
KAS YRA VAIZDO RYŠYS	13
APIE ŠĮ VADOVĄ.....	17
AIŠKINAMASIS ŽODYNĖLIS	25
A DALIS. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMO INICIJAVIMAS	35
A1 Pirmiausia apsvarstyti aspektai.....	37
A1.1 Teisiniai pagrindai.....	38
a. Vaizdo ryšio naudojimas pagal vidaus teisės aktus	40
b. Vaizdo ryšio naudojimas pagal kitus teisės aktus	42
c. Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvenciją.....	43
A1.2 Tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo palyginimas	46
A1.3 Teisiniai įrodymų rinkimo apribojimai	50
A2 VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL I SKYRIŲ.....	52
A2.1 Teisinės pagalbos prašymai	52
A2.2 Teisinės pagalbos prašymo turinys, forma ir perdavimas	53
A2.3 Atsakymas į teisinės pagalbos prašymą.....	55
A2.4 Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų informavimas arba šaukimas	56
A2.5 Buvimas ir dalyvavimas vykdant teisinės pagalbos prašymą.....	57
a. Šalių ir (arba) jų atstovų buvimas (7 straipsnis)	57
b. Teisminių darbuotojų dalyvavimas (8 straipsnis)	60
A2.6 Priverstinės priemonės ir prievarta	60
A2.7 Priesaika ir (arba) patvirtinimas	61
A2.8 Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų tapatybės nustatymas.....	62
A2.9 Baudžiamosios nuostatos.....	63
A2.10 Privilegijos ir kitos apsaugos priemonės.....	64
A2.11 Išlaidos.....	65
A3 VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL II SKYRIŲ.....	70
A3.1 Konsuliniai pareigūnai ir įgaliotiniai.....	70
A3.2 Būtinybė gauti leidimą iš prašymą vykdančios valstybės	72
A3.3 Liudytojo informavimas.....	71
A3.4 Šalių, jų atstovų ir (arba) teisminių darbuotojų buvimas ir dalyvavimas.....	72
A3.5 Priverstinės priemonės ir prievarta	73
A3.6 Priesaika ir (arba) patvirtinimas	74
A3.7 Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų tapatybės nustatymas.....	75
A3.8 Baudžiamosios nuostatos.....	76
A3.9 Privilegijos ir kitos apsaugos priemonės.....	80
A3.10 Išlaidos.....	82
B DALIS. PASIRENGIMAS APKLAUSOMS NAUDOJANT VAIZDO RYŠĮ IR JŲ ATLIKIMAS.....	81
B1 Su galimomis praktinėmis kliūtimis susiję aspektai	85
B2 Planavimas ir išbandymas	92
B3 Techninė parama ir mokymas	90
B4 Tinkamos infrastruktūros rezervavimas	92
B4.1 Dokumentų ir daiktinių įrodymų naudojimas.....	93
B4.2 Privatus bendravimas	94
B4.3 Ypatingi atvejai	95
B5 Naudojimasis vertimo žodžiu paslaugomis.....	100
B6 Fiksavimas, pranešimas ir peržiūra.....	102

B7	Aplinka, padėties pasirinkimas ir protokolai	101
B7.1	Vaizdo kamerų ir (arba) garso valdymas	103
B7.2	Kalbėjimo protokolai.....	104
B7.3	Nutrūkus ryšiui taikytinas protokolai.....	105
C DALIS. TECHNINIAI IR SAUGUMO ASPEKTAI	107	
C1	Įrangos tinkamumas	110
C1.1	Licencijuotos programinės įrangos naudojimas	111
C1.2	Naudojimasis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis	112
C2	Būtinieji techniniai standartai	113
C2.1	Kodekas	114
C2.2	Tinklai	116
C2.3	Pralaidumas.....	118
C2.4	Šifravimas	119
C2.5	Garsas (mikrofonai ir garsiakalbiai)	120
C2.6	Vaizdas (vaizdo kameros ir ekranai)	121
PRIEDAI.....	123	
I PRIEDAS.	Gerosios patirties rinkinys	131
II PRIEDAS.	Aiškinamosios diagramos	145
III PRIEDAS.	Praktiniai pavyzdžiai	143
IV PRIEDAS.	Fakultatyvi forma dėl vaizdo ryšio.....	157
V PRIEDAS.	Konvencijos tekstas	163
VI PRIEDAS.	Susijusios Specialiosios komisijos išvados ir rekomendacijos	169
	Nurodytos teismų praktikos rodyklė.....	181
	Bibliografija.....	185
	Santrumpos.....	21

IVADAS

„Nuolat besiplečiančiame pasaulyje, kuriame gausu sparčiai besivystančių technologijų, tam tikros inovacijos gali pakeisti ir palengvinti kai kurias seniausias pasaulio tradicijas.“¹

1. Šiame vadove aprašomas vaizdo ryšio technologijos² naudojimas renkant įrodymus tarpvalstybiniu mastu pagal 1970 m. kovo 18 d. *Konvenciją dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje* (toliau – Įrodymų konvencija).
2. Įrodymų konvencija buvo parengta tais laikais, kai modernios šiandieninės technologijos dar nebuvo plačiai naudojamos, bet rengėjai pasirinko technologijų atžvilgiu neutralią kalbą, todėl šias technologijas galima naudoti. Įrodymų konvencijos praktinio vykdymo specialioji komisija ne kartą patvirtino, kad nei Įrodymų konvencijos turinys, nei dvasia, kaip ir kitų teisinio bendradarbiavimo konvencijų turinys ir dvasia, nesudaro kliūčių naudoti naujų technologijų ir kad jas naudoti vykdančios konvenciją gali būti naudinga. Specialioji komisija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad vaizdo ryšio ir panašių technologijų naudojimas lengvinant įrodymų rinkimą atitinka dabartinę konvencijos sistemą.³
3. Daugelis iš dabar daugiau kaip šešiasdešimties Įrodymų konvencijos susitariančiųjų šalių nemano, kad yra teisinių kliūčių naudoti vaizdo ryšį lengvinant įrodymų rinkimą pagal konvenciją.⁴ Kai kurios iš šių susitariančiųjų šalių yra visapusiškai pasirengusios naudoti vaizdo ryšio technologiją, bet kitos šiuo metu neturi jai naudoti reikiamos infrastruktūros. Pavyzdžiui, Europos Sąjungoje, nepaisant integracijos lygio šiame regione ir didelės paramos dažnesniam vaizdo ryšio naudojimui, vaizdo ryšys valstybėse narėse tebenaudojamas nevienodai.⁵ Kad būtų galima išnaudoti tikrąsias šios technologijos galimybes ir paskatinti naudoti šią technologiją platesnėje tarptautinėje Įrodymų konvencijos srityje, vis dar reikia daugiau gairių, į kurias atsižvelgiant būtų galima spręsti likusias problemas šioje palyginti dar neatrastoje srityje.

¹ R. A. Williams, *Videoconferencing: Not a foreign language to international courts*, *Oklahoma Journal of Law and Technology*, 7 tomas, Nr. 1, 2011, p. 1.

² Šiame vadove „vaizdo ryšys“ vartojamas kaip bendroji sąvoka, apimanti įvairias naudojamas technologijas, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas vaizdo konferencijoms, dalyvavimui per atstumą arba kitokiam dalyvavimui naudojantis vaizdo ryšiu. Ši sąvoka plačiau aprašyta toliau išdėstyta skirsnyje *Kas yra vaizdo ryšys?*

³ 2003 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 4, 2009 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 55, 2014 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 20. Taip pat žr. aiškinamojo žodynėlio įrašą „išvados ir rekomendacijos (arba C&R)“.

⁴ Žr. Atsakymų į Šalies profilio klausimą dėl įrodymų rinkimo vaizdo ryšiu pagal 1970 m. kovo 18 d. Hagos konvenciją dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje (įrodymų konvenciją) santrauka (angl. *Synopsis of Responses to the Country Profile Questionnaire on the Taking of Evidence by Video-link under the Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters*) [toliau – atsakymų santrauka], su kuria galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų sritys skirsnyje *Įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu* (angl. *Taking of evidence by video-link*), V dalies a klausimą, VI dalies a klausimą ir VII dalies i bei q klausimus.

⁵ Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose, *Vaizdo konferencijų naudojimas įrodymams civilinėse ir komercinėse bylose rinkti pagal 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001*. Praktinis vadovas, Briuselis, Europos Sąjungos Komisija, 2009, p. 6, galima susipažinti adresu < https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-lt.do?clang=lt > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Taip pat žr. pastarąsias pastangas vykdančią Europos Sąjungos Tarybos projektą *Handshake* (2014–2017 m.), kuris aprašytas aiškinamajame žodynyje ir į kurį pateikiamos nuorodos šiame vadove.

4. Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgdama į Australijos pateiktą pasiūlymą, Specialioji komisija per 2014 m. gegužės mėn. posėdį rekomendavo HCCH Bendrųjų reikalų ir politikos tarybai įsteigti ekspertų grupę, kuriai būtų pavesta aiškintis problemas, galinčias kilti naudojant vaizdo ryšį ir kitas šiuolaikines technologijas renkant įrodymus užsienyje.⁶
5. Vėliau 2015 m. kovo mėn. susirinkusi Bendrųjų reikalų ir politikos taryba (CGAP), atsižvelgdama į Specialiosios komisijos rekomendacijas nusprendė įsteigti ekspertų grupę, kuriai pirmiausia buvo pavesta išnagrinėti galimybes, kaip spręsti bet kokias – teisines, praktines arba technines – problemas, galinčias kilti naudojant vaizdo ryšį ir kitas šiuolaikines technologijas renkant įrodymus pagal Įrodymų konvenciją. Ekspertų grupė taip pat buvo įgaliota įvertinti įvairių esamų galimybių poreikį ir taikymo galimybes, atsižvelgiant į dabartinę valstybėse ir tarp jų taikomą praktiką, taip pat esamus regioninės ir tarptautinės teisės aktus.⁷
6. Paskui 2015 m. gruodžio mėn. ekspertų grupė⁸ susitiko ir nustatė, kad kilsiančius pagrindinius praktinius klausimus geriausia būtų aptarti Gerosios patirties vadove, kuris būtų papildomas išsamiais ir vienodos struktūros su kiekviena atskira susitariančiąja šalimi susijusiais šalių profiliais, kuriems informacija būtų renkama išplatinant klausimyną. Grupės nuomone, vadove būtų išsamiai aptariamas vaizdo ryšio ir kitų modernių technologijų naudojimas vykdant konvenciją, pirmiausia remiantis susijusiais straipsniais, ir būtų laikomasi praktinio požiūrio parodytą naudotojams, kaip šios technologijos galėtų ir turėtų būti naudojamos pagal konvencijos I ir II skyrius.⁹ Ekspertų grupė taip pat rekomendavo įsteigti nedidelį dokumentų rengimo pogrupį.
7. 2016 m. kovo mėn. CGAP patvirtino, kad galima sudaryti mažesnę ekspertų grupės pogrupį, kuris būtų atsakingas už šio vadovo ir išsamių jį papildančių šalių profilių rengimą.¹⁰
8. Netrukus šis pogrupis, bendradarbiaudamas su Nuolatinio biuru, pradėjo darbą. Per visą šį procesą, siekdamas tinkamai atsižvelgti į geografinę bei jurisdikcijų įvairovę ir laikydamasis ekspertų grupės rekomendacijų Nuolatinis biuras konsultavosi su išorės šalimis: Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE), Eurojustu, Iberijos ir Amerikos tarptautinio teisinio bendradarbiavimo tinklu (*IberRed*) ir Tarptautine advokatų asociacija (IBA). Per šias

⁶ 2014 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 21.

⁷ 2015 m. Bendrųjų reikalų ir politikos tarybos C&R Nr. 9.

⁸ Visuose arba kai kuriuose ekspertų grupės darbo etapuose, įskaitant šio vadovo ir Šalies profilio klausimyno rengimą, dalyvavo šie ekspertai: **Andoros** – Sara DIÉGUEZ, **Australijos** – James ALLSOP (pirmininkas), **Kinijos (Liaudies Respublikos)** – Haibo GOU, Tailong WANG, Tanshuo XU, Yong ZHOU, **Kolumbijos** – Maria José MONTAÑA CORREA, Lucia Teresa SOLANO RAMIREZ, **Čekijos** – Jana VEDRALOVÁ, **Europos Sąjungos** – Jacek GARSTKA (Europos Komisija), Jaana POHJANMÄKI (Europos Sąjungos Taryba), Xavier THOREAU (Europos Sąjungos Taryba), Susana Fonte (Eurojustas), Csaba Sandberg (Eurojustas), **Suomijos** – Anna-Lena HALTTUNEN, **Prancūzijos** – Camille BLANCO, Nicolas CASTELL, Marie VAUTRAVERS, **Vokietijos** – Thomas KLIPPSTEIN, Stefanie PLÖTZGEN-KAMRADT, Nils SCHRÖDER, Dana TILLICH, **Indijos** – Kajal BHAT, **Japonijos** – Masayoshi FURUYA, **Korėjos Respublikos** – Ha-Kyung JUNG, Jongsun KANG, **Latvijos** – Voldemārs KIZINO, Viktors MAKUCEVIČS, Madara RIEKSTA, **Lietuvos** – Gintarė BUSTAEVIENĖ, Vaida PETRAVIČIENĖ, **Meksikos** – Alejandro León VARGAS, **Norvegijos** – Catherine WESTBYE-WIESE, **Nyderlandų** – Willem T. WASLANDER, **Lenkijos** – Paweł KOSMULSKI, Anna SALWA, **Portugalijos** – Carlos GANDAREZ, Claudia Alexandra KONG, Nuno LÁZARO FONSECA, **Rusijos Federacijos** – Ivan MELNIKOV, **Slovėnijos** – Judita DOLŽAN, **Ispanijos** – Alegría BORRÁS, **Švedijos** – Freddy LARSSON, Mari-Ann ROOS, **Šveicarijos** – Silvia MADARASZ-GAROLLA, **Turkijos** – Kansu KARA; **Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės** – David COOK, Nic TURNER, **Jungtinių Amerikos Valstijų** – Ada E. BOSQUE, Daniel KLIMOW, Katerina OSSENOVA.

⁹ Žr. Vaizdo ryšio ir kitų modernių technologijų naudojimo renkant įrodymus užsienyje ekspertų grupės ataskaitos (angl. *Report of the Experts' Group on the Use of Video-link and Other Modern Technologies in the Taking of Evidence Abroad*) – 2015 m. gruodžio mėn. preliminarus dokumento Nr. 8, skirto Bendrųjų reikalų ir politikos tarybai, p. 3 (galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje).

¹⁰ 2016 m. Bendrųjų reikalų ir politikos tarybos C&R Nr. 20.

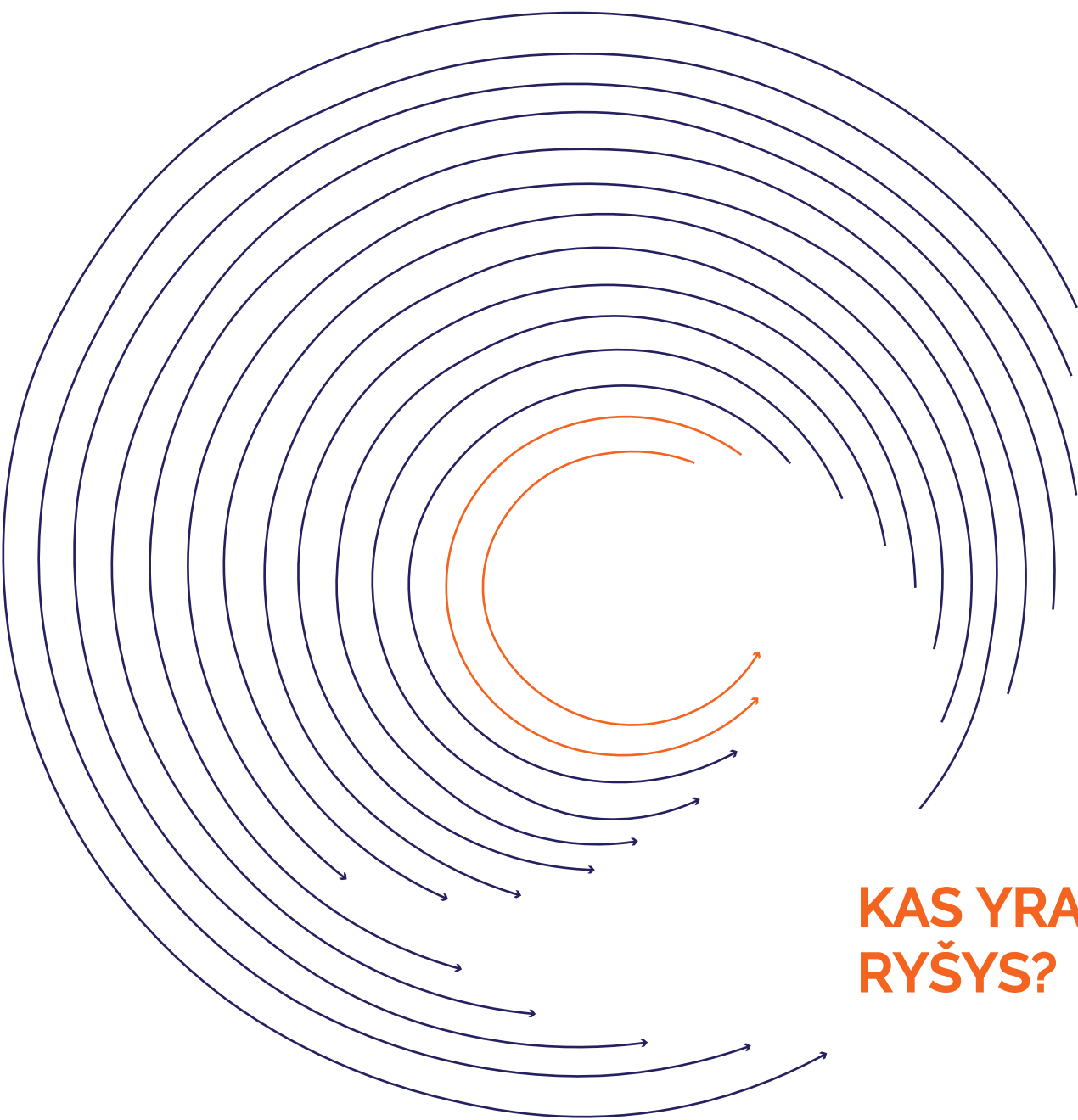
papildomas konsultacijas gauta papildomos informacijos iš labai įvairių regionų ir teisinių tradicijų jurisdikcijų, įskaitant tuos, kuriems nebuvo atstovaujama pogrupyje.

9. 2017 m. vasario mėn. Šalies profilio klausimynas buvo išplatintas HCCH dalyvaujančioms nacionalinėms ir kontaktinėms institucijoms¹¹ ir HCCH nedalyvaujančioms Įrodymų konvencijos susitariančiosioms šalims, o gavus atsakymus, kiekvieno šalies profilio turinys buvo įkeltas į HCCH svetainę.¹² 2017 m. ir 2018 m. pradžioje Nuolatinis biuras tęsė su vadovu susijusius tyrimus ir toliau rengė vadovą, o po kelių 2018 m. kartu su pogrupiu surengtų rengimo ir konsultacijų raundų vadovo projektą 2018 m. lapkričio mėn. patvirtino visa ekspertų grupė. Paskui jis buvo pateiktas Bendrųjų reikalų ir politikos tarybai ir 2019 m. birželio mėn. buvo galutinai patvirtintas¹³.

¹¹ Pagal HCCH statuto 7 straipsnio 1 dalį kiekviena valstybė narė turi paskirti nacionalinę instituciją, o kiekviena dalyvaujanti organizacija – kontaktinę instituciją, kuri veiktų kaip pagrindinė ryšių palaikymo su Nuolatiniu biuru institucija.

¹² Iš pradžių išplatinus Šalies profilio klausimyną, buvo gauti 35 atsakymai iš 33 susitariančiųjų šalių: Australijos, Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Brazilijos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Izraelio, Jungtinės Karalystės (Anglijos, Velso ir Šiaurės Airijos), Jungtinių Amerikos Valstijų, Kinijos (YAR Honkongo ir YAR Makao), Kipro, Korėjos Respublikos, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Meksikos, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Pietų Afrikos, Švedijos, Šveicarijos, Venesuelos, Vengrijos ir Vokietijos. Šio vadovo rengimo metu tai sudarė apie 53 proc. Įrodymų konvencijos susitariančiųjų šalių. Su gautais atsakymais galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje (žr. 4 išnašoje nurodytą adresą).

¹³ 2019 m. Bendrųjų reikalų ir politikos tarybos C&R Nr. 38.

**KAS YRA VAIZDO
RYŠYS?**

10. Vaizdo ryšys – tai technologija, kurią naudojant galima vienu metu sąveikauti tarpusavyje iš dviejų arba daugiau vietų, perduodant vaizdą ir garsą dviem kryptimis, ir kuri lengvina komunikaciją bei asmeninę sąveiką esant šiose vietose. Kadangi ši praktika laipsniškai įtraukiama į proceso teisės aktus ir tarpvalstybinius teisinio bendradarbiavimo mechanizmus, yra susiformavusios įvairios teisinės apibrėžtys. Iš kitų šiai renkant įrodymus taikomai praktikai apibūdinti vartojamų sąvokų būtų galima paminėti „vaizdo konferencija“, „dalyvavimas per atstumą“ arba „dalyvavimas naudojantis vaizdo ryšiu“.¹⁴
11. Kadangi vaizdo ryšio neriboja įprastinės sienos, šalys, jų atstovai ir (arba) liudytojai teismo posėdžiuose gali dalyvauti ir (arba) duoti parodymus teismui, būdami kitoje teismo teritorijos vietoje, kitame teritoriniame tos pačios valstybės vienetė arba užsienyje.
12. Vaizdo ryšiu galima įveikti atstumą, kuris skiria teismą, šalis, jų atstovus ir liudytojus, todėl galima sutaupyti laiko, išlaidų, patirti mažiau nepatogumų, sumažinti atvykimo į teismą poveikį aplinkai¹⁵ ir išvengti vieno ar kelių asmenų negalėjimo dalyvauti teismo posėdžiuose. Tai itin naudinga kalbant apie liudytojus ekspertus, dėl kurių negalėjimo atvykti dažnai tenka atidėti planuojamus teismo posėdžius.¹⁶ Iš tikrųjų kai kada, naudojant vaizdo ryšį, gali net labai sumažėti liudytojo atvykimo galimybių, kaip vieno iš veiksmų, į kuriuos atsižvelgiama sprendžiant, ar teismas turi jurisdikciją konkrečioje byloje, reikšmė.¹⁷ Be to, naudojant vaizdo ryšį, galima užtikrinti didesnę teismo posėdžių planavimo lankstumą, taip pat atsižvelgti į tam tikrų fizinių ar psichikos sutrikimų turinčius liudytojus arba asmeniškai į teismą bijančius atvykti liudytojus, todėl galima geriau užtikrinti teisę kreiptis į teismą. Visi šie veiksniai gali sudaryti palankesnes sąlygas priimti geriau informacija grindžiamus sprendimus ir užtikrinti veiksmingesnius teismo procesus.
13. Naudoti vaizdo ryšį gali būti tinkama ne visomis aplinkybėmis, kai asmuo turi atvykti į teismą ir (arba) duoti parodymus, todėl tebelaikoma, kad šis metodas papildo, o ne pakeičia tradicinius įrodymų rinkimo būdus (t. y. dalyvavimą asmeniškai teismo salėje). Taip yra pirmiausia todėl, kad jį taikant asmeninė sąveika su liudytoju neišvengiamai yra silpnesnė nei liudytojui fiziškai esant teismo salėje¹⁸. Todėl gali sumažėti dalyvių gebėjimas įvertinti liudytojo laikyseną ir

¹⁴ Atsižvelgiant į aplinkybes ir šaltinį, šių ir analogiškų sąvokų apibrėžtys gali turėti skirtingų niuansų. Žr., pvz., skirtumą tarp vaizdo konferencijos (angl. *videoconferencing*) ir nuotolinio dalyvavimo (angl. *telepresence*), kuris aptartas M. E. Gruen ir C. R. Williams dokumente *Handbook on Best Practices for Using Video Teleconferencing in Adjudicatory Hearings. Administrative Conference of the United States*, 2015, p. 9–10, galima susipažinti adresu < <https://www.acus.gov/report/handbook-best-practices-using-video-teleconferencing-adjudicatory-hearings> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

¹⁵ Žr., pvz., Europos Sąjungos Tarybos dokumentą *D1a: Judicial use cases with high benefits from cross-border videoconferencing, Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing* (projektą *Handshake*, daugiau informacijos apie šį projektą pateikta aiškinamajame žodynyje), 2017, p. 2; M. Davies, *Bypassing the Hague Evidence Convention: Private International Law Implications of the Use of Video and Audio Conferencing Technology in Transnational Litigation*, *American Journal of Comparative Law*, 55 tomas, Nr. 2, 2007, p. 206; Australijos Federalinis Teismas, *Guide to Videoconferencing*, 2016, p. 2, galima susipažinti adresu < <http://www.fedcourt.gov.au/services/videoconferencing-guide> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

¹⁶ Europos Sąjungos Taryba: *Ekspertų galimybės dalyvauti teismo posėdžiuose kaip liudytojams yra viena iš atidėliojimo priežasčių – Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas*, Liuksemburgas, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2013, p. 6 [toliau – *Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas*], galima susipažinti adresu < <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/guide-videoconferencing-cross-border-proceedings/> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

¹⁷ M. Davies (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 236.

¹⁸ Projektas *Handshake* (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 26.

liudijimo patikimumą¹⁹, ypač jei dėl technologijos ir artumo stokos padidėja kalbų arba kultūrų skirtumai ir todėl gali dingti tam tikri niuansai. Pavyzdžiui, atlikus tyrimą vienos susitariančiosios šalies (Jungtinių Amerikos Valstijų) apeliaciniuose teismuose nustatyta, kad kai kuriems teisėjams atrodė, jog apklausdami liudytojus vaizdo ryšiu jie uždavė mažiau klausimų ir buvo mažiau linkę pertraukti argumentą.²⁰ Kai kada dėl liudytojo tolumo teismas taip pat turi mažiau valdžios liudytojo atžvilgiu. Kitas susirūpinimą keliantis klausimas yra galimos techninės problemos, todėl atsakingi subjektai turėtų užtikrinti galimybę naudotis tinkama infrastruktūra, įranga ir parama visose dalyvaujančiose vietose. Kiekviena iš galimų su vaizdo ryšio naudojimu susijusių problemų gali neigiamai veikti tokius pagrindinius teismo proceso aspektus kaip teisė į teisingą bylos nagrinėjimą arba betarpiškumo principas, taip pat suvaržyti arba apriboti teisę kreiptis į teismą.²¹ Todėl nustatydami, ar naudoti vaizdo ryšį konkretaus atvejo aplinkybėmis apskritai, atsižvelgiant į proporcingumo principą, naudinga siekiant užtikrinti teisingą ir veiksmingą teisingumo vykdymą, teismai turi atsižvelgti ne vien į patogumą.²²

14. Todėl šiame vadove nurodyta geriausia vaizdo ryšio naudojimo patirtis, kurią taikant būtų galima įveikti kai kuriuos iš šių sunkumų. Šia praktika siekiama sudaryti Įrodymų konvencijos taikytojams sąlygas kuo geriau pasinaudoti šiuo metu prieinamomis technologijomis. Tikimais, kad ilgainiui dėl technologijų pažangos procesas dar patobulės ir galiausiai padidės vaizdo ryšio technologijos naudojimo pranašumai renkant įrodymus užsienyje.

¹⁹ R. A. Williams (*op. cit.* 1 išnašoje), p. 21. Dėl diskusijų apie vaizdo ryšio technologijos poveikį vertinant liudijimo patikimumą taip pat žr. 42 išnašą.

²⁰ M. Dunn ir R. Norwick, *Report of a Survey of Videoconferencing in the Courts of Appeals, Federal Judicial Center*, 2006, p. 13, galima susipažinti adresu < <https://www.fjc.gov/sites/default/files/2012/VidConCA.pdf> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

²¹ Projektas *Handshake* (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 26–27. Betarpiškumo sąvoka yra bendrasis daugelio valstybių, ypač Europos, proceso teisės principas, grindžiamas tuo, kad įrodymai turi būti ne išvestiniai, bet originalūs (t. y. betarpiški tiek laiko, tiek fiziškumo atžvilgiu). Su išsamesnėmis diskusijomis apie betarpiškumo principą ir jo sąsają su vaizdo ryšio naudojimu galima susipažinti, pvz., T. Ivanc, *Theoretical Background of Using Information Technology in Evidence Taking* iš: V. Rijavec et al. (leidėjai), *Dimensions of Evidence in European Civil Procedure*, Nyderlandai, *Kluwer Law International*, 2016, p. 265–300; V. Harsági, *Evidence, Information Technology and Principles of Civil Procedure – The Hungarian Perspective* iš: C.H. van Rhee ir A. Uzelac (leidėjai), *Evidence in Contemporary Civil Procedure*, Kembridžas, *Intersentia*, 2015., p. 137–154.

²² Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 2.

**APIE ŠI
VADOVA**

15. Šiame vadove daugiausia dėmesio skiriama vaizdo ryšio technologijos naudojimui pagal Įrodymų konvenciją. Jame taip pat aptariama su bendraisiais nacionaliniais ir tarptautiniais pokyčiais susijusi šios srities patirtis, įskaitant, jei tinkama, nuorodas į vidaus teisės aktus ir kitus tarptautinius susitarimus.
16. Į šio vadovo taikymo sritį iš esmės patenka tik vaizdo ryšio naudojimas imant liudytojų parodymus, nes šios rūšies įrodymai yra tinkamiausi rinkti naudojant vaizdo ryšio technologiją ir yra dažniausiai naudojami ar reikalaujami jurisdikcijose. Atsižvelgiant į taikomus teisės aktus, vaizdo ryšys taip pat gali būti naudojamas kitiems nei liudytojų parodymai įrodymams rinkti, bet atrodo, kad vaizdo ryšio naudojimas šiuo tikslu yra labiau ribotas.²³
17. Taip pat pažymėtina, kad kai kurios atsakymus pateikusios valstybės nurodė teisės aktų nuostatas, kuriomis ribojamas įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu, siekiant gauti parodymus iš liudytojo arba šalies.²⁴ Kitos atsakymus pateikusios valstybės išreiškė susirūpinimą dėl sunkumų, susijusių su dokumentinių įrodymų rinkimu vaizdo ryšiu.²⁵ Todėl šiame vadove ir toliau daugiausia dėmesio skiriama liudytojų arba ekspertų parodymų ėmimui tarpvalstybiniu mastu.²⁶
18. Be to, į Įrodymų konvencijos taikymo sritį patenka tik *civilinės ir komercinės bylos* (daugiau informacijos apie šią sąvoką pateikta aiškinamajame žodynelyje), nors kai kurie šiame vadove nurodyti logistikos ir praktiniai aspektai gali būti apskritai svarbūs naudojant vaizdo ryšio technologiją. Be to, nustatyta, kad Europoje *dauguma [vaizdo ryšio] naudojimo atvejų tarpvalstybiniu mastu susiję su civilinėmis ir komercinėmis bylomis, imant liudytojų parodymus ir renkant kitų rūšių įrodymus*.²⁷ Todėl šis vadovas taikomas tik civilinėms ir komercinėms byloms – jame išsamiai neaptariamas įrodymų rinkimas tarpvalstybiniu mastu per baudžiamąjį procesą.
19. Šio vadovo struktūra:
- A dalyje** aprašomas vaizdo ryšio naudojimo inicijavimas, įskaitant pirmiausia apsvaistytinus aspektus, ir paaiškinti būdai, kuriais vaizdo ryšys gali būti naudojamas pagal konvenciją, daugiausia dėmesio skiriant teisiniams aspektams;
- B dalyje** aptariamas pasirengimas apklausoms, per kurias naudojamas vaizdo ryšys, ir šių apklausų atlikimas, įskaitant teisinius ir praktinius aspektus;
- C dalyje** nurodyti techniniai ir saugumo aspektai.

²³ Kai kuriose valstybėse netaikoma apribojimų dėl įrodymų, kuriuos galima rinkti vaizdo ryšiu, rūšies, todėl jos šią technologiją taip pat gali naudoti siekdamos surinkti dokumentinius arba kitus įrodymus. Žr., pvz., Atsakymų santraukos (op. cit. 4 išnašoje) IV dalies b ir d klausimus.

²⁴ Žr., pvz., Prancūzijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) IV dalies b klausimą.

²⁵ Žr., pvz., Kroatijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) IV dalies d klausimą.

²⁶ Šiame vadove, kaip nurodyta aiškinamajame žodynelyje, laikoma, kad sąvoka „liudytojas“ apima ir proceso šalis, ir trečiasis šalis, iš kurių reikia paimti parodymus. Vis dėlto pažymėtina, kad kai kurių susitariančiųjų šalių, pvz., Jungtinių Amerikos Valstijų, [t]eismai buvo mažiau pasirengę leisti rinkti parodymus [vaizdo ryšiu] <...>, jei tolimojoje vietoje esantis liudytojas yra ir bylos šalis: M. Davies (op. cit. 15 išnašoje), p. 211.

²⁷ Iš Europos Vadovų Tarybos vykdyto projekto *Handshake* rezultatų matyti, kad ši dauguma gali sudaryti 80–90 proc. vaizdo ryšio naudojimo atvejų: projektas *Handshake* (op. cit. 15 išnašoje), p. 15.

Prireikus prieš kiekvieną skirsnį pateikiama su šiuo konkrečiu skirsniu arba poskirsnium susijusi siūloma **geroji patirtis**. Ši geroji patirtis pateikiama spalvotuose stačiakampiuose ir yra sunumeruota kitaip nei dalys. Visa ji taip pat surinkta į **I priedą**. **II priede** pateiktos aiškinamosios diagramos, iš kurių matyti, kaip vaizdo ryšį galima naudoti pagal konvenciją (renkant įrodymus tiesiogiai ir netiesiogiai), o **III priede** pateikti įvairūs iliustraciniai su konkrečiomis aplinkybėmis susiję pavyzdžiai.

Kituose **prieduose** pateikta kita svarbi informacija, pvz., nauja fakultatyvi konkrečiai su vaizdo ryšio klausimais susijusi forma, kurią galima pridėti prie rekomenduojamos pavyzdinės teisinės pagalbos prašymo formos (**IV priedas**), visas Įrodymų konvencijos tekstas (**V priedas**) ir susijusios Specialiosios komisijos išvados ir rekomendacijos (**VI priedas**).

20. Šiame vadove pateikiamos nuorodos į atskirus su kiekviena susitariančiąja šalimi susijusius **šalių profilius**. Atsižvelgdama į tai, kad skiriasi su vaizdo ryšio naudojimu renkant įrodymus susiję susitariančiųjų šalių teisės aktai, praktika ir tvarka,²⁸ ekspertų grupė nusprendė, kad šių šalių profilių reikia norint pateikti lengviau atnaujinamas ir tikslingesnes gaires. Todėl šalių profiluose pateikta konkrečiai su kiekviena susitariančiąja šalimi susijusi papildoma informacija apie vaizdo ryšio naudojimą pagal Įrodymų konvenciją, įskaitant susijusius teisės aktus, taisykles arba reglamentus, naudingas nuorodas ir kontaktinius duomenis. Su šiais skirtumais galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje.
21. Šis vadovas parengtas papildant 3-įjį **Įrodymų konvencijos vykdymo praktinio vadovo** leidimą (toliau – Įrodymų vadovas)²⁹, į kurį įtrauktas konkrečiai vaizdo ryšio naudojimui skirtas priedas (6 priedas). Įrodymų vadovas yra išsamus vadovas, kuriame pateikta informacija ne tik apie vaizdo ryšio technologijos naudojimą, bet apie platesnį Konvencijos vykdymą, įskaitant teismų praktiką ir su visa konvencija susijusį komentarą. Daugiau informacijos apie Įrodymų vadovo įsigijimą pateikta HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje ir Leidinių srityje.

²⁸ Ten pat, p. 20.

²⁹ HCCH nuolatinis biuras, *Practical Handbook on the Operation of the Evidence Convention*, 3-iasis leidimas, Haga, 2016. Taip pat žr. aiškinamąjį žodynėlį.

SANTRUMPOS

ADSL <i>Subscriber Line</i>)	asimetrinė skaitmeninė abonentų linija (angl. <i>Asymmetric Digital Subscriber Line</i>)
AES <i>Standard</i>)	patobulintas šifravimo standartas (angl. <i>Advanced Encryption Standard</i>)
AIR	leidykla <i>All India Reporter</i> (Indija)
ATR	žurnalas <i>Australasian Tax Reports</i> (Australija)
<i>Bankr. E.D.N.Y.</i>	U.S. Bankroto bylas nagrinėjantis Niujorko rytų apygardos teismas (angl. <i>Bankruptcy Court for the Eastern District of New York (United States)</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)
BCSC <i>Court of British Columbia</i>)	(Kanados) Britų Kolumbijos Aukščiausiasis Teismas (angl. <i>Supreme Court of British Columbia</i>)
C&R <i>Recommendations, HCCH</i>)	Išvados ir rekomendacijos (angl. <i>Conclusions & Recommendations, HCCH</i>)
CCBE (angl. <i>Council of Bars and Law Societies of Europe</i>)	Europos Sąjungos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (angl. <i>Council of Bars and Law Societies of Europe</i>)
CGAP <i>Affairs and Policy, HCCH</i>)	Bendrųjų reikalų ir politikos taryba (angl. <i>Council on General Affairs and Policy, HCCH</i>)
kodekas	koderis ir dekoderis
<i>Comput. Netw.</i>	žurnalas <i>Computer Networks</i>
<i>D. Conn.</i>	U.S. Konektikuto apygardos teismas (angl. <i>District Court for the District of Connecticut (United States)</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)
D.D.C.	U.S. Kolumbijos apygardos teismas (angl. <i>District Court for the District of Columbia (United States)</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
<i>EWHC (Ch)</i>	Anglijos ir Velso aukščiausiasis teismas (Kanclerio skyrius) (angl. <i>High Court of England and Wales (Chancery Division)</i>) (Jungtinė Karalystė)
EWHC (QB)	Anglijos ir Velso Aukštasis Teisingumo Teismas (Karalienės suolo skyrius) (angl. <i>High Court of England and Wales (Queen's Bench Division)</i>) (Jungtinė Karalystė)
FCA	Australijos Federalinis Teismas (angl. <i>Federal Court of Australia</i>)
FCR	duomenų bazė <i>Federal Court Reports</i> (Australija)
<i>Fed. R. Civ. P.</i> <i>Procedure</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)	Federalinės civilinio proceso taisyklės (angl. <i>Federal Rules on Civil Procedure</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)
<i>Fed. R. Evid. Serv.</i> <i>Valstijos</i>)	leidinys <i>Federal Rules of Evidence Service</i> (Jungtinės Amerikos Valstijos)
HD	raiškūsis (angl. <i>High Definition</i>)
HKEC	žurnalas <i>Hong Kong Electronic Citation</i> (Kinijos Liaudies Respublika)
HKLRD	leidinys <i>Hong Kong Law Reports and Digest</i> (Kinijos Liaudies Respublika)

	Respublika)
YAR Honkongas	Ypatingasis Administracinis Regionas Honkongas (Kinijos Liaudies Respublika)
<i>IberRed</i>	Iberijos ir Amerikos tarptautinio teisinio bendradarbiavimo tinklas (angl. <i>Ibero-American Network for International Legal Cooperation</i>)
IBA <i>Association</i>)	Tarptautinė advokatų asociacija (angl. <i>International Bar</i>
AT dokumentas	Asmens tapatybės dokumentas
IP	IP protokolas
ISDN <i>Digital Network</i>)	skaitmeninis visuminių paslaugų tinklas (angl. <i>Integrated Services</i>
ITU-T <i>Telecommunication Union</i>)	Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (angl. <i>International</i>
<i>LawAsia</i> <i>Association for Asia and the Pacific</i>)	Azijos ir Ramiojo vandenyno šalių teisės asociacija (angl. <i>Law</i>
YAR Makao	Ypatingasis Administracinis Regionas Makao (Kinijos Liaudies Respublika)
MCU	daugiapunktis valdymo įtaisas (angl. <i>Multi-point Control Unit</i>)
ONSC	Ontarijo Aukščiausiasis Teismas (Kanada)
ONCJ	Ontarijo Teisingumo Teismas (Kanada)
<i>Res/D/N/DC</i>	Išlygos, pareiškimai, pranešimai, depozitaro pranešimai (angl. <i>Reservations/Declarations/Notifications/Depositary Communications</i>)
SK	Specialioji komisija (angl. <i>Special Commission</i>) (HCCH)
SIP	Seanso inicijavimo protokolas
SD	standartinė raiška (angl. <i>Standard Definition</i>)
S.D.N.Y.	U.S. Bankroto bylas nagrinėjantis Niujorko rytų apygardos teismas (angl. <i>Bankruptcy Court for the Eastern District of New York (United States)</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
<i>W.D. Tenn.</i>	U.S. Tenesio vakarų apygardos teismas (angl. <i>District Court for the Western District of Tennessee (United States)</i>) (Jungtinės Amerikos Valstijos)
WXGA	WXGA (angl. <i>Wide Extended Graphics Array</i>) standartas

**AIŠKINAMASIS
ŽODYNĖLIS**

Centrinė įstaiga

Pagal 2 straipsnio 1 dalį susitariančiosios šalies paskirta įstaiga.

I skyrius

Konvencijos nuostatos dėl teisinės pagalbos prašymo sistemos. I skyrių sudaro 1–14 konvencijos straipsniai.

II skyrius

Konvencijos nuostatos dėl konsulinių pareigūnų ir įgaliotinių atliekamo įrodymų rinkimo. II skyrių sudaro 15–22 konvencijos straipsniai. Pagal konvencijos 33 straipsnį susitariančioji šalis gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti II skyrių. Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje *Res/D/N/DC*.

Civilinės arba komercinės bylos

Ši sąvoka vartojama siekiant apriboti materialinę konvencijos taikymo sritį. Sąvoka „civilinės arba komercinės bylos“ aiškinama *laisvai, nepriklausomai* ir yra nuosekliai taikoma Įrodymų ir Dokumentų įteikimo konvencijose.

Kodekas

Kodekas (sutrumpinta iš „koderis ir dekoderis“) – prietaisas, kuriuo vienoje vietoje garso ir vaizdo signalai suglaudunami į skaitmeninį signalą, kuris, prieš tai jį vėl pakeitus į nuskaitomą garso ir vaizdo formatą, perduodamas į kitą vietą.³⁰

Įgaliotinis

Taikant II skyrių, asmuo, kuriam pavesta rinkti įrodymus (pirmiausia žr. 17 straipsnį).

Išvados ir rekomendacijos (arba C&R)

Įvairių HCCH posėdžių išvados ir rekomendacijos. Šiame vadove daugiausia nurodomos Įrodymų konvencijos praktinio vykdymo specialiosios komisijos išvados ir rekomendacijos, kartu nurodant susijusio posėdžio metus (pvz., 2014 m. *Specialiosios komisijos C&R* reiškia per 2014 m. Specialiosios komisijos posėdį priimtas išvadas ir rekomendacijas). Visos susijusios Specialiosios komisijos išvados ir rekomendacijos pateiktos **VI priede**; su jomis taip pat galima susipažinti HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje. Taip pat nurodomos kitų HCCH posėdžių, pvz., metinio Bendrųjų reikalų ir politikos tarybos posėdžio, išvados ir rekomendacijos.

Konsulinis pareigūnas

Taikant II skyrių, konsuliniu pareigūnu vadinami konsuliniai agentai ir diplomatai.

³⁰

M. Dunn ir R. Norwick (*op. cit.* 20 išnašoje), p. 2; M. E. Gruen ir C. R. Williams (*op. cit.* 14 išnašoje), p. 5.

Konsulinis agentas

Taikant II skyrių, renkant įrodymus dalyvaujantis asmuo (pirmiausia žr. 15 ir 16 straipsnius). Kad būtų patogiau, konsuliniu pareigūnu šiame vadove vadinami ir konsuliniai agentai, ir diplomatai.

Šalies profilis

Atsakymas į 2017 m. susitariančiosioms šalims Nuolatinio biuro išplatintą *Šalies profilio klausimyną*, skirtą bendresnei šiame vadove pateiktai informacijai papildyti. Su kiekvienu atskiru šalies profiliu ir visų atsakymų rinkiniu (atsakymų santrauka) galima susipažinti HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje. Nuorodos į klausimus šiame vadove reiškia Šalies profilio klausimyno klausimus.

Tiesioginis įrodymų rinkimas

Įrodymų rinkimo tvarka, pagal kurią prašančiosios valstybės įstaiga, kurioje nagrinėjama byla, tiesiogiai atlieka liudytojo / eksperto apklausą. *Taip pat žr. sąvoką „netiesioginis įrodymų rinkimas“; tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo skirtumai aprašyti A1.2 skirsnyje; aiškinamosios diagramos pateiktos II priede.*

ES įrodymų reglamentas

Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse (išskyrus Daniją)³¹ galiojantis reglamentas dėl įrodymų rinkimo civilinėse arba komercinėse bylose. Išsamus ES įrodymų reglamento pavadinimas yra *2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose*³².

Įrodymų konvencija (arba konvencija)

Vadovaujant HCCH parengta ir priimta tarptautinė sutartis, kurios išsamus pavadinimas yra *1970 m. kovo 18 d. konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje*. Visas konvencijos tekstas išdėstytas **V priede**; su juo taip pat galima susipažinti HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje.

Įrodymų vadovas

HCCH leidinys, kurio išsamus pavadinimas yra *Practical Handbook on the Operation of the Evidence Convention*. Įrodymų vadove pateikiami išsamūs įvairių bendrojo Įrodymų konvencijos vykdymo aspektų paaiškinimai ir kompetentingi komentarai svarbiausiais praktiškai kilusiais klausimais. Todėl šį vadovą reikėtų laikyti Įrodymų vadovo papildymu. Jei nenurodyta kitaip, šiame vadove pateikiamos nuorodos į Įrodymų vadovą susijusios su 2016 m. paskelbtu 3-uoju jo leidimu. Informacija apie tai, kaip įsigyti vadovą, pateikta HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje.

Įrodymų sritis

Įrodymų konvencijai skirta HCCH svetainės sritis. Į įrodymų sritį (angl. *Evidence Section*) galima

³¹ Pagal Jungtinės Karalystės ir Europos Sąjungos pasirašytą ir 2020 m. vasario 1 d. įsigaliojusį susitarimą dėl išstojimo Jungtinei Karalystei ir toliau privaloma laikytis ES įrodymų reglamento iki 2020 m. gruodžio 31 d.

³² Su visu šio reglamento tekstu galima susipažinti duomenų bazėje *EUR-Lex* adresu < <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/ALL/?uri=CELEX:32001R1206> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

patekti spustelėjus HCCH svetainės < www.hcch.net > pradžios puslapyje pateiktą nuorodą.

Aiškinamoji ataskaita

Philip W. Amram parengta ataskaita, kurioje aprašomos Įrodymų konvencijos bendrosios aplinkybės ir parengiamieji darbai, taip pat pateikiami jos teksto komentarai pagal straipsnius. Visas Aiškinamosios ataskaitos tekstas pateiktas **Įrodymų vadovo** 3 priede; su šiuo tekstu taip pat galima susipažinti HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje. Aiškinamoji ataskaita pirmą kartą buvo paskelbta dokumente *Actes et documents de la Onzième session (Proceedings of the Eleventh Session)* (1968), IV tomas, *Obtention des preuves à l'étranger* (p. 202–216).

Projektas *Handshake*

Europos Sąjungos Tarybos E. teisės (e. teisingumo) darbo grupės Ekspertų grupės vaizdo konferencijų klausimais 2014–2017 m. vykdytas projektas, kurio visas pavadinimas buvo *Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing*.³³ Nurodytas projekto tikslas buvo *skatinti praktinį tarpvalstybinių vaizdo konferencijų (VK) naudojimą ir dalytis geriausia su jų organizavimu, techniniais ir teisiniais aspektais susijusia patirtimi, siekiant padėti gerinti bendrąjį e. teisingumo sistemos veikimą valstybėse narėse ir Europos lygmeniu*.³⁴

Šio projekto rezultatais ir rekomendacijomis remtasi rengiant šį vadovą, ypač praktinių ir techninių aspektų atžvilgiu. Jais remtasi pirmiausia todėl, kad Europos Sąjungos valstybėse narėse buvo atlikti išsamūs praktiniai vaizdo ryšio bandymai.

Apklausa

Šiame vadove apklausa vadinamas bet kokia liudytojo, iš kurio reikia paimti parodymus, apklausa, kuri atliekama per teismo posėdį arba ne teisme. *Taip pat žr. sąvokas „liudytojas“, „konsulinis pareigūnas“ ir „įgaliotinis“.*

Netiesioginis įrodymų rinkimas

Įrodymų rinkimo procedūra, pagal kurią liudytojo / eksperto apklausą atlieka prašomosios valstybės, kurios teritorijoje yra liudytojas / ekspertas, įstaiga. *Taip pat žr. sąvoką „tiesioginis įrodymų rinkimas“; tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo skirtumai aptariami A1.2 skirsnyje; aiškinamosios diagramos pateiktos II priede.*

Skaitmeninis visuminių paslaugų tinklas (ISDN)

Skaitmeninį visuminių paslaugų tinklą (angl. ISDN) Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga apibrėžia kaip tam tikrą *[tinklą, užtikrinantį arba remiantį įvairias telekomunikacijų paslaugas], kuris užtikrina*

³³ Projekto dokumentus ir rezultatus (zip failą) *Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing* galima rasti adresu < https://beta.e-justice.europa.eu/69/LT/general_information > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

³⁴ Projektas *Handshake* (op. cit. 15 išnašoje), p. 2.

*skaitmeninius ryšius tarp naudotojų tinklo sąsajų*³⁵.

Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos Telekomunikacijų standartizacijos padalinys (ITU-T)

Tai Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos padalinys, atsakingas už *ekspertų iš viso pasaulio [subūrimą], siekiant parengti tarptautinius standartus, vadinamus ITU-T rekomendacijomis, kurie yra esminiai pasaulinės informacinių ir ryšių technologijų elementai*.³⁶

Interneto protokolo (IP) tinklas

Interneto protokolo tinklą Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga apibrėžia kaip tam tikrą *tinklą, kuriame kaip lygmens protokolas naudojamas interneto protokolas*.³⁷

Teisminė institucija

Sąvoka „teisminė institucija“ konvencijoje vartojama apibūdinant: a) teisinės pagalbos prašymą teikiančią įstaigą (1 straipsnio 1 dalis) ir b) teisinės pagalbos prašymą vykdančią įstaigą (9 straipsnio 1 dalis).

Teisinės pagalbos prašymas

Taikant I skyrių, priemonė, naudojama prašant paimti parodymus arba atlikti kitą procesinį veiksma. Teismo pavedimu šiame vadove vadinama priemonė pagal kitus teisės aktus (pvz., 1954 m. HCCH Konvenciją dėl civilinio proceso) arba vidaus teisės aktus, pavedant paimti įrodymus arba atlikti kitą procesinį veiksma (paprastai vadinamas pavedimu).

Pavyzdinė forma

Specialiosios komisijos rekomenduojama pavyzdinė teisinės pagalbos prašymo forma. Pildomos pavyzdinės formos versijos anglų ir prancūzų kalbomis pateiktos HCCH svetainės < www.hcch.net > Įrodymų srityje. Pavyzdinės formos kopija ir jos pildymo nurodymai taip pat išdėstyti Įrodymų vadovo 4 priede.

Praktinės informacijos diagrama

Su konkrečia susitariančiąja šalimi susijusi diagrama, pateikta HCCH svetainės (< www.hcch.net >) Įrodymų srities skirsnyje *Centrinės ir kitos įstaigos* (angl. *Central and other Authorities*), kurioje pateikta su šia konkrečia susitariančiąja šalimi susijusi informacija apie praktinį konvencijos vykdymą.

³⁵ Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga, *I.112: Vocabulary of terms for ISDNs*. 1993, p. 6, galima susipažinti adresu < <https://www.itu.int/rec/T-REC-I.112-199303-I> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Daugiau informacijos apie ITU-T taip pat pateikta tolesnėje 36 išnašoje.

³⁶ Daugiau informacijos apie ITU-T pateikta adresu < <https://www.itu.int/en/ITU-T/about/Pages/default.aspx> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

³⁷ Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga, *Y.1001: IP framework – A framework for convergence of telecommunications network and IP network technologies*, 2000, p.3, galima susipažinti adresu < <https://www.itu.int/rec/T-REC-Y.1001-200011-I> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

Prašomoji įstaiga

Taikant I skyrių, teisinės pagalbos prašymą vykdanči įstaiga. Konvencijoje nurodyta, kad prašomoji įstaiga yra prašomosios valstybės teisminė institucija, kompetentinga vykdyti teisinės pagalbos prašymus pagal savo vidaus teisės aktus.

Prašomoji valstybė

Taikant I skyrių, susitariančioji šalis, kuriai yra arba bus teikiamas teisinės pagalbos prašymas.

Prašančioji įstaiga

Taikant I skyrių, teisinės pagalbos prašymą teikianti įstaiga. Konvencijoje nurodyta, kad prašančioji įstaiga yra prašančiosios valstybės teisminė institucija, kompetentinga teikti teisinės pagalbos prašymus pagal savo vidaus teisės aktus.

Prašančioji valstybė

Taikant I skyrių, susitariančioji šalis, iš kurios yra arba bus teikiamas teisinės pagalbos prašymas.

Atsakymą pateikusi valstybė

Susitariančioji konvencijos šalis, pateikusi atsakymą į 2017 m. Nuolatinio biuro išplatintą *Šalies profilio klausimyną*. Su kiekvienu atskiru atsakymu (šalies profiliumi) ir visų atsakymų rinkiniu (atsakymų santrauka) galima susipažinti HCCH svetainės < www.hcch.net > įrodymų srityje.

Atstovaujamoji valstybė

Šiame vadove ši sąvoka vartojama tik 1963 m. balandžio 24 d. Vienos konvenciją dėl konsulinio santykių (toliau – Vienos konvencija dėl konsulinio santykių) vartojama reikšme ir reiškia valstybę, kuri siunčia diplomata arba konsulinį pareigūną atstovauti jos interesams užsienyje.

Specialioji komisija (arba SK)

Specialiąsias komisijas steigia HCCH ir sušaukia jos generalinis sekretorius, kad jos galėtų rengti naujas HCCH konvencijas, dėl jų derėtis arba peržiūrėti praktinį esamų HCCH konvencijų vykdymą. Šiame vadove nurodoma specialioji komisija (arba SK) – tai Specialioji komisija, kuri periodiškai susitinka siekdama peržiūrėti praktinį įrodymų konvencijos vykdymą.

Prašymą vykdanči valstybė

Taikant II straipsnį, susitariančioji šalis, kurios teritorijoje yra arba bus renkami įrodymai.

Prašymą pateikusi valstybė

Taikant II straipsnį, susitariančioji šalis, kurios teritorijoje pradėta nagrinėti byla ir kuriai padedant yra arba bus renkami įrodymai. Jei įrodymus renka konsulinis pareigūnas, prašymą pateikusi valstybė taip pat yra valstybė, kuriai atstovauja konsulinis pareigūnas. *Taip pat žr. sąvoką „atstovaujamoji valstybė“.*

Statuso lentelė

Aktualus susitariančiųjų šalių sąrašas, kurį prižiūri Nuolatinis biuras, remdamasis iš depozitaro gaunama informacija. Statuso lentelė pateikta HCCH svetainės (< www.hcch.net >) Įrodymų srityje kartu su jos supratimo ir aiškinimo paaiškinimais.

Statuso lentelėje pateikiama svarbi su kiekviena susitariančiaja šalimi susijusi informacija, įskaitant:

- a) šiai susitariančiajai šaliai taikomą konvencijos įsigaliojimo datą;
- b) tapimo susitariančiaja konvencijos šalimi būdas (pvz., pasirašymas, ratifikavimas, prisijungimas arba teisių perėmimas);
- c) dėl prisijungimo būdu konvencijos susitariančiosiomis šalimis tapusių šalių – ar prisijungimą pripažino kitos susitariančiosios šalys;
- d) konvencijos taikymo pratęsimas;
- e) pagal konvenciją jos paskirtos įstaigos (pvz., centrinės įstaigos) ir
- f) išlygos, pranešimai arba kiti pagal konvenciją jos padaryti pareiškimai.

Pirmiau nurodyti aspektai išsamiau aprašyti Įrodymų vadove³⁸.

Vaizdo ryšio technologija (taip pat vadinama vaizdo konferencijų technologija)

Technologija, kuria perduodant vaizdą ir garsą dviem kryptimis, vienu metu gali sąveikauti dvi ar daugiau vietų. Pažymėtina, kad šiame vadove vartojama sąvoka „vaizdo ryšys“ apima įvairias technologijas, kuriomis sudaromos sąlygos vaizdo konferencijoms, dalyvavimui per atstumą arba bet kokią kitą dalyvavimą naudojančią vaizdo ryšiu.

Daugiau informacijos apie sąvoką „vaizdo ryšys“ pateikta pirmiau išdėstytoje skirsnyje
Kas yra vaizdo ryšys?

Vaizdo konferencijos tiltas (taip pat vadinamas daugiapunkčiu valdymo įtaisu (MCU) arba sietuvu)

Programinės ir aparatinės įrangos derinys, kuriuo sukurama virtuali posėdžių salė ir kuris veikia kaip „tiltas“, jungiantis vietas ir atliekantis reikiamus pakeitimus (pvz., konvertuodamas tinklo signalą, kodeko protokolus arba pakeisdamas garso ir (arba) vaizdo raišką).

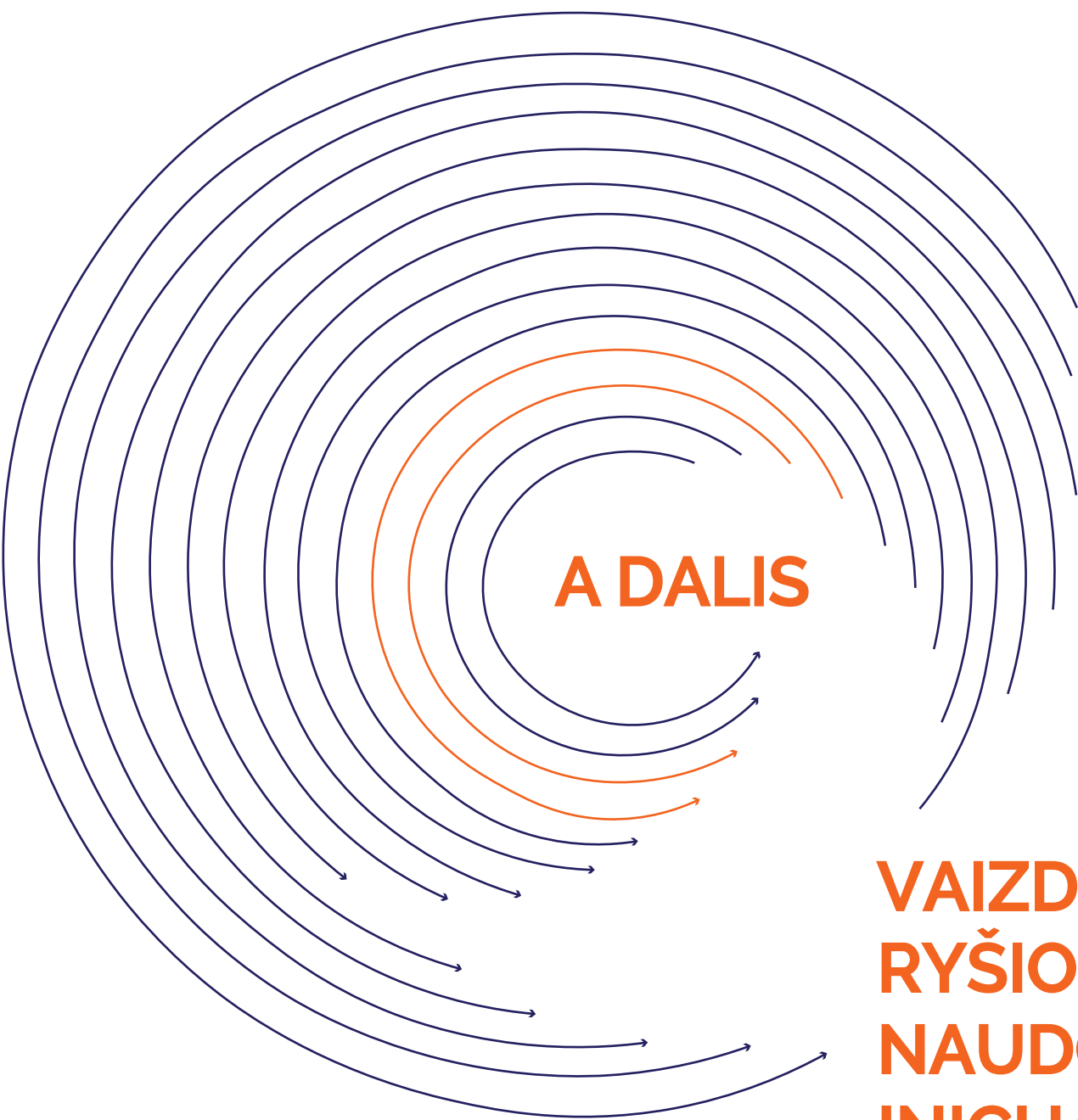

Daugiau informacijos apie sąvoką „vaizdo konferencijos tiltas“ taip pat pateikta C2 skirsnyje.

³⁸ Op. cit. 29 išnašoje.

Liudytojas

Šiame vadove vartojama sąvoka „liudytojas“ apima ir proceso šalis, ir trečiąsias šalis, iš kurių reikia imti parodymus.

A DALIS

**VAIZDO
RYŠIO
NAUDOJIMO
INICIJAVIMAS**

- A1. PIRMIAUSIA APSVARSTYTINI ASPEKTAI
- A2. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL I SKYRIŲ
- A3. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL II SKYRIŲ

A1. PIRMIAUSIA APSVARSTYTINI ASPEKTAI

22. Kaip nurodyta įvade, Įrodymų konvencijoje konkrečiai nenurodomos modernios technologijos, pvz., vaizdo ryšys, bet seniai nustatyta, kad naudoti technologijas sudarant palankesnes sąlygas veiksmingam konvencijos vykdymui leidžiama ir net skatinama.³⁹ Naudoti vaizdo ryšį leidžiama tiek vykdant teisinės pagalbos prašymą pagal konvencijos I skyrių, tiek vykdant prašymą pagal jos II skyrių. Vaizdo ryšys pirmiausia gali būti naudojamas:

- siekiant sudaryti palankesnes sąlygas proceso šalims, jų atstovams ir teisminiams darbuotojams būti ir (arba) dalyvauti renkant įrodymus arba
- siekiant palengvinti tikrąjį (tiek tiesioginį, tiek netiesioginį) įrodymų rinkimą.

*Konkretūs būdai, kuriais vaizdo ryšys gali būti naudojamas pagal kiekvieną konvencijos skyrių, išsamiau paaiškinti toliau išdėstytuose **A2 skirsnyje** (I skyrius) ir **A3 skirsnyje** (II skyrius).*

23. Pagrindinis bet kurio vaizdo ryšio naudojimo tikslas visada turėtų būti užtikrinti, kad apklausa galėtų vykti kuo panašiau į fizinėje teismo salėje atliekamą apklausą.⁴⁰ Kad tai būtų galima užtikrinti, konkrečiu atveju sprendžiant dėl vaizdo ryšio naudojimo, gali būti atsižvelgiama į teismo nustatytus teisingumo⁴¹ ir praktinius bei techninius aspektus.
24. Atsižvelgiant į teisingumo aspektus, gali būti vertinamas vaizdo ryšio poveikis liudijimo patikimumui⁴², nes tyrėjas turi mažiau galimybių įvertinti liudytojo laikyseną arba nėra tokios

³⁹ Žr. 2003 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 4, 2009 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 55 ir 2014 m. Specialiosios Komisijos C&R Nr. 20.

⁴⁰ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 15 ir 17; Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 9; N. Vilela Ferreira *et al.*, *Council Regulation (EC) no 1206/2001: Article 17° and the video conferencing as a way of obtaining direct evidence in civil and commercial matters*, Lisabona, *Centre for Judicial Studies (Centro de Estudos Judiciários)*, 2010, p. 14.

⁴¹ Teisingumo interesai yra pagrindinis principas, kuriuo vadovaudamiesi teismai nustato, ar leisti naudoti vaizdo ryšį renkant įrodymus. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės teismai yra pripažinę, kad naudojant vaizdo ryšį teismams per civilinį procesą gali būti lengviau siekti svarbiausio tikslo – imtis priemonių siekiant užtikrinti teisingumą. Žr., pvz., Aukštojo Teisingumo Teismo Karalienės suolo skyriaus bylą *Rowland prieš Bock*, [2002] EWHC 692 (QB).

⁴² Teismų praktikoje nėra išnagrinėta, kaip vaizdo ryšys gali trukdyti įvertinti liudijimo patikimumą. Todėl tai tebėra svarbus aspektas, į kurį teismai ir norintieji naudoti šią technologiją turėtų atsižvelgti. Kelių valstybių teismai yra nurodę, kad vaizdo ryšys neturi didelio poveikio patikimumo vertinimui. Žr., pvz., bylą *Rand International Leisure Products, LLC*, Nr. 10-71497-ast, 2010 WL 2507634, at *4 (*Bankr. E.D.N.Y.*, 2010 m. birželio 16 d.) (Bankroto bylas nagrinėjantis Niujorko rytų apygardos teismas, Jungtinės Amerikos Valstijos), kurioje nustatytas tik nedidelis pastebimas vaizdo ryšio technologijos poveikis gebėjimui stebėti liudytojo laikyseną ir kryžminei apklausai; bylą *Skyrun Light Industry (Hong Kong) Co Ltd prieš Swift Resources Ltd*, [2017] HKEC 1239 (pirmosios instancijos teismas, YAR Honkongas), kurioje pažymėta, kad, nors šiokių tokių trukdžių gali būti, iš esmės nėra nieko, dėl ko būtų neteisinga naudoti vaizdo ryšį liudytojui apklausti; bylą *State of Maharashtra prieš Dr Praful B. Desai*, AIR 2003 SC 2053 (Indijos Aukščiausiasis Teismas), kurioje laikytasi nuomonės, kad, jei technologija veikia veiksmingai, patikimumą galima įvertinti tinkamai. Panašios pozicijos yra laikęsi ir šalių, kurios nėra Įrodymų konvencijos susitariančiosios šalys, pvz., Kanados, teismai: žr., pvz., Britų Kolumbijos aukščiausiojo teismo bylą *Slaughter prieš Sluys*, 2010 BCSC 1576, ir Ontarijo Aukščiausiojo Teismo bylą *Chandra prieš Canadian Broadcasting Corporation*, 2016 ONSC 5385; *Paiva prieš Corpening*, [2012] ONCI 88; *Davies prieš Clarington*, 2011 ONSC 4540.

rimties, kuri atsiranda fiziškai dalyvaujant teismo salėje. Vis dėlto, kaip aprašyta pirmiau, ilgainiui, dažniau naudojant įrangą ir todėl geriau išmokus ją naudotis, šis susirūpinimas gali išnykti arba sumažėti⁴³. Taip pat gali būti laikoma, kad, naudojant vaizdo ryšį, sumažėja paties liudijimo įrodomoji galia; tai priklauso nuo to, ar liudytojo parodymų davimo vietoje galima užtikrinti susijusių baudžiamųjų nuostatų (pvz., susijusių su melagingais parodymais arba nepagarba teismui) vykdymą.⁴⁴ Iš praktinių aspektų būtų galima paminėti pasirūpinimą galimybe naudotis vaizdo ryšio įranga arba vaizdo ryšio įrangos nuomos ir naudojimo išlaidas. Techniniai aspektai gali būti įvairūs: nuo konkrečių ryšio veikimo aspektų, pvz., pakankamo pralaidumo ir tinkamų tinklo parametrų užtikrinimo, iki tikrosios transliuojamo vaizdo ir garso kokybės.

25. Vis dėlto nė vieno iš šių aspekto negalima vertinti atskirai. Kad vaizdo ryšį būtų galima naudoti sėkmingai, reikia holistinio požiūrio, kuriuo užtikrinamas teisinių, praktinių ir techninių aspektų tarpusavio papildomumas.⁴⁵ Manant, kad įprastinę teismo praktiką ir tvarką galima visiškai taip pat taikyti procesams vaizdo ryšiu, būtų iš esmės nepakankamai atsižvelgiama į dabartinius technologijos apribojimus.⁴⁶ *Norinti atsižvelgti į naudojant technologiją atsirandančius apribojimus ir dėl šios technologijos bei geografinio atstumo tarp dalyvių pakitusią aplinką*, reikės daugiau ar mažiau pritaikymų.⁴⁷ Todėl šiame vadove analizuojami ir teisiniai, ir praktiniai, ir techniniai aspektai.

A1.1. Teisiniai pagrindai

26. Pirmiausia svarbu pažymėti, kad teisiniai pagrindai, pagal kuriuos gali būti prašoma ir (arba) siekiama rinkti įrodymus vaizdo ryšiu, iš esmės yra trys:

- vidaus teisės aktai, žr. 27 ir tolesnes dalis;
- kiti teisės aktai, žr. 31 ir tolesnes dalis;
- Įrodymų rinkimo konvencija, žr. 34 ir tolesnes dalis.

Vis dėlto vaizdo ryšio technologijos poveikis liudijimo patikimumo vertinimui tebėra ginčytinas klausimas ir kitų valstybių teismai jį vertindami buvo atsargesni. Šiuo atžvilgiu žr. 55 išnašą.

⁴³ Kai kurių komentatorių nuomone, *mažesnės asmeninės sąveikos* problema gali labai sumažėti naudotojams ir dalyviams *pripratus prie šio sąveikos būdo*: M. Dunn ir R. Norwick (*op. cit.* 20 išnašoje), p. 16–17, N. Vilela Ferreira *et al.* (*op. cit.* 40 išnašoje), p. 17–18.

⁴⁴ M. Davies (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 225. Taip pat žr. **A2.9 skirsnį** (I skyrius) ir **A3.8 skirsnį** (II skyrius).

⁴⁵ E. Rowden *et al.*, *Gateways to Justice: Design and Operational Guidelines for Remote Participation in Court Proceedings*, University of Western Sydney, 2013, p. 6, 10, 19. Šioje ataskaitoje išsamiai pristatomos Australijos mokslinių tyrimų tarybos (angl. *Australian Research Council*) trejus metus vykdymo sąsąjį projekto *Gateways to Justice: improving video-mediated communication for justice participants* išvados ir rekomendacijos. Vykdamas šį projektą, išsamiai nagrinėta literatūra ir teisės aktai, fiziškai lankytasi vietose ir kontroliuojamoje aplinkoje rengti pusiau struktūriniai pokalbiai, siekiant įvertinti įvairius veiksmus ir poveikį.

⁴⁶ Žr. Australijos Federalinio Teismo dokumentą (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 8.

⁴⁷ Ten pat, p. 7, 3.15 dalis.

a. Vaizdo ryšio naudojimas pagal vidaus teisės aktus

1. Pagal konvencijos 27 straipsnį neužkertama galimybė taikyti vidaus teisės aktus, siekiant rinkti įrodymus vaizdo ryšiu mažiau varžančiomis sąlygomis.
2. Pirma, įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar rinkti įrodymus vaizdo ryšiu leidžiama pagal tos vietos, kurioje nagrinėjama byla, vidaus teisės aktus.
3. Antra, įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu neprieštarauja tos vietos, kurioje ketinama rinkti įrodymus, vidaus teisės aktams, įskaitant esamus blokavimo statutus⁴⁸ arba baudžiamosios teisės aktus.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį.

27. Vaizdo ryšį liudytojų parodymams tarpvalstybiniu mastu rinkti naudojančiose valstybėse teisiniai šio naudojimo pagrindai pagal nacionalinės teisės aktus gali būti įvairūs. Kai kurios valstybės yra iš dalies pakeitusios savo teisės aktus, kad vidaus ir (arba) tarptautinėse bylose būtų galima rinkti įrodymus vaizdo ryšiu.⁴⁹ Kitos valstybės narės konkrečių nuostatų šiuo atžvilgiu priėmusios nėra,

⁴⁸ Pagal blokavimo statutus baudžiama už įrodymų prašymą ir (arba) perdavimą negavus išankstinio susitariančiosios šalies, kurioje yra įrodymai, leidimo ir įrodymų rinkimas nukreipiamas per įrodymų konvencijoje arba kituose taikomuose teisės aktuose nurodytas priemones. Sankcijos už šių nuostatų pažeidimus siekia nuo baudų iki įkalinimo. Blokavimo statutų taikymas išsamiai aprašytas Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 26 ir tolesnėse dalyse.

⁴⁹ Žr., pvz., atsakymus į Šalies profilio klausimyno II dalies a ir b klausimus (*op. cit.* 12 išnašoje), atsakymus, kuriuos pateikė Australija (įskaitant, pvz., 1998 m. Įstatymo dėl įrodymų (garso ir vaizdo ryšiai) (NSW), kuris palengvina įrodymų rinkimą ir pateikimą garso ryšiu ir garso bei vaizdo ryšiu nagrinėjant bylas Naujojo Pietų Velso valstijos teisme); Brazilija (Nacionalinės teisingumo tarybos rezoliucijoje Nr. 105/2010 nustatytos apklausų atlikimo vaizdo ryšiu ir jų eigos fiksavimo taisyklės; Įstatymas Nr. 11.419/2006 dėl elektroninio teismo proceso; naujojo Civilinio proceso kodekso 236, 385, 453, 461 ir 937 straipsniuose nustatytas vaizdo konferencijų naudojimas); Kinija (YAR Honkongas) (Aukščiausiojo Teismo taisyklių 39 ir 70 nurodymuose (4A skyriuje) ir Įrodymų potvarkio (8 skyriaus) VIII dalyje nurodyta galimybė imti liudytojų parodymus *tiesioginės televizijos ryšiu*); Čekija (netrukus turėtų įsigalioti naujasis jos Civilinio proceso kodekso pakeitimas, kuriame bus nustatytos naujos konkrečios su vaizdo ryšiu susijusios taisyklės); Estija (Civilinio proceso kodekso 350 paragrafo 2 dalis); Suomija (Teismo proceso kodekse Nr. 4/1734 nustatytas įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu vidaus bylose); Vokietija (Civilinio proceso kodekso 128a paragrafas dėl šalių, liudytojų ir ekspertų apklausų naudojant vaizdo ir garso perdavimo priemones); Vengrija (Civilinio proceso kodekso III įstatymas ir Teisingumo ministro dekretas Nr. 3/2016 (II.22) dėl uždarosios grandinės telekomunikacijų tinklo naudojimo civiliniame procese per teismo posėdžius ir asmenų apklausas); Izraelis (pagal 1971 m. įrodymų potvarkio 13 straipsnį teismui leidžiama nutarti, kad liudytojų apklausa teisingumo tikslais turi būti atliekama už Izraelio teritorijos); Korėjos Respublika (Civilinio proceso įstatymo 327-2, 339-3, 340 ir 341 straipsniai, Civilinio proceso įstatymo vykdymo užtikrinimo taisyklių 95-2 ir 103-2 straipsniai, kuriuose nustatytas įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu, jei teismas jį laiko tinkamu, ir Įstatymas dėl specialiųjų bylų, susijusių su teismo posėdžiais vaizdo ryšiu (1995 m. gruodžio 6 d. įstatymas Nr. 5004); Latvija (Civilinio proceso įstatymo 703 straipsnyje ir Teisingumo ministerijos paskelbtose vidaus taisyklėse Nr. 1-2/14 dėl vaizdo konferencijų naudojimo įrangos užsakymo ir naudojimo teismo procesuose tvarkos nurodytas įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu ir taisyklės dėl

bet rinkti įrodymus vaizdo ryšiu gali būti leidžiama pagal bendrąsias įrodymų rinkimo taisykles arba kitus vidaus teisės aktus, nors dažniausiai – vidaus byloje.⁵⁰

28. Viena susitariančioji šalis priėmė teisės aktą, kad būtų galima tiesiogiai rinkti įrodymus vaizdo ryšiu pagal Įrodymų konvencijos I skyrių, nes mano, kad konvencijoje ši galimybė nėra numatyta.⁵¹

Daugiau informacijos apie tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo skirtumus pateikta A1.2 skirsnyje ir II priede.

29. Nors vaizdo ryšys teismo procesuose visame pasaulyje naudojamas vis dažniau, susitariančiąjai šaliai, kurios teritorijoje yra liudytojas, vis tiek gali kilti susirūpinimas dėl savo suverenumo, nes liudytojo parodymai *de facto* teikiami jos teritorijoje užsienio teismo proceso tikslu.⁵² Todėl kai kada, norint atlikti apklausą vaizdo ryšiu, gali prireikti susijusios susitariančiosios šalies leidimo, o šį procesą gali palengvinti teismo bendradarbiavimo sutartys.⁵³ Tačiau kai kurios susitariančiosios šalys neprieštarauja vaizdo ryšio naudojimui apklausiant liudytojus jų teritorijoje ir mano, kad tai leidžiama pagal konvencijos 27 straipsnį.⁵⁴
30. Neatsižvelgiant į tai, ar reikia leidimo, gali būti taikoma ir kitų konkrečiai su vaizdo ryšio

vertimo žodžiu bei susijusių asmenų tapatybės nustatymo); Lenkija (Civilinio proceso kodekso 235-2, 1131-6 ir 1135(2)-4 straipsniai, teisingumo ministro įsakymas dėl prietaisų ir techninių priemonių, kuriomis civilinio proceso metu galima rinkti įrodymus per atstumą, ir teisingumo ministro įsakymas dėl teismų išsamių veiksmų byloje, patenkančiose į tarptautinių civilinių ir baudžiamųjų procesų taikymo sritį tarptautiniuose santykiuose); Portugalija (Civilinio proceso kodekso 456, 486, 502 ir 520 straipsniuose reglamentuojamas įrodymų rinkimas iš ekspertų, liudytojų ir šalių per vaizdo konferenciją); Singapūras (Įrodymų įstatymo (civilinis procesas kitose jurisdikcijose) 4 skirsnio 1 dalis, 98 skyrius, Persvarstyti Singapūro įstatymai, pagal kuriuos Aukščiausiasis Teismas gali priimti nutartis, siekdamas užtikrinti, jo nuožiūra, tinkamą įrodymų rinkimą Singapūre, įskaitant vaizdo ryšio naudojimą); Slovėnija (Civilinio proceso kodekso 114a straipsnyje nurodytas įrodymų rinkimas per vaizdo konferenciją, jei su tuo sutinka šalys); Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV kodekso 28 antraštinės dalies 1782 paragrafo a dalyje nustatyta, kad JAV apygardos teismas gali nurodyti liudytojui duoti parodymus padedant vykdyti užsienio procesą, nors nelabai tikėtina, kad JAV teismas įpareigotų liudytoją tiesiogiai teikti įrodymus užsienio teismui vaizdo ryšiu; ši nuostata nedraudžia Jungtinėse Amerikos Valstijose esančiam liudytojui savanoriškai tiesiogiai teikti įrodymus užsienio teismui vaizdo ryšiu (žr. JAV kodekso 28 antraštinės dalies 1782 paragrafo b dalį). Daugiau informacijos pateikta Atsakymų santraukoje (*op. cit.* 4 išnašoje), II dalies a klausimas. Be to, teismo taisyklės dėl vaizdo ryšio naudojimo nacionalinėse ir tarptautinėse bylose yra priėmusios šios valstybės: Argentina (2013 m. liepos 2 d. dekretas *Acordada 20/13*, Aukščiausiojo Teismo įrašas Nr. 2267/13, pagal kurį leidžiama naudoti vaizdo ryšį, jei liudytojui arba ekspertui būtų netinkama dalyvauti apklausoje arba jei jis joje negali dalyvauti, ir nustatytos vaizdo ryšio naudojimo taisyklės); Urugvajus (Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 10 d. dekretas *Acordada 7784* pripažįstama vaizdo ryšio naudojimo svarba ir nustatomos konkrečios taisyklės, kaip rinkti įrodymus šiuo būdu).

⁵⁰ Žr., pvz., Bulgarijos, Kinijos (YAR Makao), Kroatijos, Norvegijos ir Venesuelos atsakymus į Šalies profilio klausimyną (*op. cit.* 12 išnašoje) II dalies a ir b klausimus.

⁵¹ Prancūzija (2017 m. gegužės 6 d. dekretu Nr. 2017-892 nustatyta galimybė tiesiogiai vykdyti pavedimus vaizdo ryšiu pagal Įrodymų konvencijos I skyrių, jei įvykdytos tam tikros sąlygos).

⁵² Taip pat žr. toliau išdėstytą 66 dalį.

⁵³ Svarbu pažymėti, kad, kaip taikant Įrodymų konvencijos II skyrių, susijusios valstybės (susijusių valstybių) leidimo vis tiek gali prireikti, net jei atliekant apklausą vaizdo ryšys nenaudojamas (žr. **A3.2 skirsnį**).

⁵⁴ Žr., pvz., atsakymus į Šalies profilio klausimyną II dalies (*op. cit.* 12 išnašoje) a klausimą, atsakymus, kuriuos pateikė Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV kodekso 28 antraštinės dalies 1782 paragrafo b dalis, žr. pirmiau pateiktą 49 išnašą) ir Jungtinę Karalystę (1975 m. įrodymų įstatymo (procesas kitose jurisdikcijose) 1 ir 2 skirsnius, susijusius su pagalbos prašymu, įskaitant liudytojų apklausą, taikomus kartu su Civilinio proceso taisykle 32.3, pagal kurią leidžiamas vaizdo ryšio naudojimas).

naudojimu susijusių apribojimų, todėl svarbu atsižvelgti į susijusius atitinkamose susitariančiose šalyse galiojančius teisės aktus, teismų praktiką, reglamentus arba protokolus.⁵⁵ Pavyzdžiui, norint naudoti vaizdo ryšį renkant įrodymus, gali prireikti teismo nutarties.⁵⁶ Kai kuriose susitariančiose šalyse, norint naudoti vaizdo ryšį, reikia abiejų proceso šalių sutikimo.⁵⁷

⁵⁵ Nepaisant visų technologijos pranašumų, įvairūs su vaizdo ryšio naudojimu susiję požūriai susitariančiose šalyse (ir kartais net tos pačios susitariančiosios šalies jurisdikcijose) labai skiriasi. Pavyzdžiui, Kinijoje (YAR Honkonge) Apeliacinis teismas byloje *Raj Kumar Mahajan prieš HCL Technologies (Hong Kong) Ltd*, 5 HKLRD 119, konstatavo, kad įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu yra *ne įprastinis, bet išimtinis* būdas. Jungtinėse Amerikos Valstijose pagal Federalinio civilinio proceso kodekso 43 taisyklės a punktą nagrinėjant nacionalines bylas leidžiama per viešąjį posėdį tiesiogiai rinkti parodymus vaizdo ryšiu dėl *svarbios priežasties įtikinamomis aplinkybėmis*. JAV teismai yra konstatavę, kad šis standartas buvo įvykdytas įvairiais skirtingais atvejais. Žr., pvz., Tenesio apygardos teismą byloje *DynaSteel Corp. prieš Durr Systems, Inc.*, Nr. 2:08-cv-02091-V, 2009 WL 10664458, at *1 (W.D. Tenn. 2009 m. birželio 26 d.) (teismas nustatė, kad svarbi priežastis buvo, nes liudytojas, kuris nebuvo proceso šalis, ne prisiekusiųjų teismo procese buvo už teismo pranešimų įteikimo srities); Kolumbijos apygardos teismas byloje *JAV prieš Philip Morris USA, Inc.*, Nr. CIV.A. 99-2496 (GK), 2004 WL 3253681, at *1 (D.D.C. 2004 m. rugsėjo 30 d.) (leido naudoti vaizdo ryšį dėl logistinių sunkumų atvežti liudytojus kartu su jų advokatais iš Australijos į Jungtines Amerikos Valstijas); Konektikuto apygardos teismas byloje *Sawant prieš Ramsey*, Nr. 3:07-cv-980 (VLB), 2012 WL 1605450, at *3 (D. Conn. 2012 m. gegužės 8 d.) (konstatavo, kad liudytojo negalėjimas keliauti dėl sveikatos priežasčių yra *svarbi priežastis ir įtikinamos aplinkybės*). Be to, imti parodymus vaizdo ryšiu per teismo posėdį gali būti leidžiama taikant tinkamas apsaugos priemones. Tai gali būti, pvz. leidimas teismui ir abiejų šalių advokatams užduoti klausimus liudytojams bei juos apklausti vaizdo ryšiu ir tinkamo priesaiką galinčio priimti pareigūno dalyvavimas. Žr., pvz., bylas *DynaSteel Corporation prieš Durr Systems, Inc.* ir *Sawant prieš Ramsey* (nurodyta pirmiau); bylą *Rand International Leisure Products, LLC*, (op. cit. 42 išnašoje) (rinkti įrodymus vaizdo ryšiu leidžiama su sąlyga, kad įvykdyti keli praktiniai ir techniniai reikalavimai). Tai skiriasi nuo nagrinėjant užsienio bylas naudotinų vaizdo ryšiu duodamų savanoriško liudytojo parodymų, nes šie parodymų davimas yra neteisminis. Toks parodymų davimas yra tinkamas ir nepažeidžia Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktų, todėl jį gali privačiai suorganizuoti užsienio įstaigos ir Jungtinėse Amerikos Valstijose esantis savanoriškas liudytojas (žr. JAV Tarptautinės teisinės pagalbos tarnybos Teisingumo departamento dokumentą *OJIA Evidence and Service Guidance* (2018 m. birželio 11 d.), galima susipažinti adresu < <https://www.justice.gov/civil/evidence-requests> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Australijos teismai yra laikęsi dviejų skirtingų požiūrių dėl to, ar leisti naudoti vaizdo ryšį imant liudytojų parodymus, ir galiausiai *kas būtų tinkamiausia vykdant teisingumą* <...> [kartu užtikrinant] <...> teisingumą tarp šalių: *Kirby prieš Centro Properties*, [2012] FCA 60. Pirmasis požiūris susiformavo todėl, kad daugelis teisėjų vaizdo ryšio technologiją naudoja dėl patogumo, todėl vaizdo ryšys leidžiamas, nebent pateikiama įtikinamų argumentų, kuriais būtų galima pagrįsti atsisakymą leisti jį naudoti. Byloje *Tetra Pak Marketing Pty Ltd prieš Musashi Pty Ltd*, [2000] FCA 1261, liudytojui ekspertui, teikiančiam mokslinius ir galimai ginčytinus įrodymus, buvo leista juos duoti vaizdo ryšiu, nes teismas nusprendė, kad vaizdo ryšys turėtų būti leidžiamas, *jei nėra didelių kliūčių, dėl kurių jo nebūtų galima naudoti konkrečiu atveju*. Tačiau kitose bylose laikytasi atsargios požiūrio, nes pareiškėjui buvo nustatyta pareiga aktyviai įrodyti vaizdo ryšio naudojimo priežasties svarbą. Byloje *Campaign Master (UK) prieš Forty Two International Pty Ltd (No. 3)*, (2009) 181 FCR 152, teismas atsisakė leisti naudoti vaizdo ryšį, nes liudytojas nenurodė negalėjimo dalyvauti priežastį ir įrodymai buvo susiję su pagrindiniu klausimu. Naudoti jį taip pat buvo atsisakyta byloje *Stuke prieš ROST Capital Group Pty Ltd*, [2012] FCA 1097, nes liudytojo parodymai buvo labai ginčytini ir reikėjo vertimo žodžiu. Dėl teisinių vaizdo ryšio naudojimo apribojimų naudoti vaizdo ryšio taip pat gali būti neleidžiama, jei esama infrastruktūra neatitinka reikiamų techninių specifikacijų: žr., pvz., Australijos *1958 m. įrodymų įstatymą (kitos nuostatos)*, (Vic) s 42G; jame nustatyti būtiniausi techniniai reikalavimai, kuriuos būtina iš anksto įvykdyti, kad teismas galėtų nurodyti liudytojui teikti parodymus vaizdo ryšiu. Daugiau informacijos apie techninius ir saugumo aspektus pateikta **C dalyje**.

⁵⁶ Žr. Atsakymų santraukos (op. cit. 4 išnašoje) II dalies a ir b klausimus.

⁵⁷ Ten pat, IV dalies e klausimas: tik nedaugelis atsakymus pateikusių valstybių nurodė reikalaujančios šalių sutikimo naudoti vaizdo ryšį įrodymams rinkti.

b. Vaizdo ryšio naudojimas pagal kitus teisės aktus

4. Kadangi konvencija neturi įtakos kitiems teisės aktams (32 straipsnis), įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar konkrečiu atveju viršenybę gali turėti kiti dvišaliai arba daugiašaliai teisės aktai.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį **šalies profilį ir (arba) praktinės informacijos diagramą**.

31. Į kai kuriuos dvišalio, regioninio ir daugiašalio lygmens teisės aktus yra įtraukta aiški nuostata naudoti vaizdo ryšį renkant įrodymus teismo bendradarbiavimo atvejais (t. y. kai proceso vykdymo vietos įstaigos prašo liudytojo buvimo vietos įstaigų pagalbos renkant šiuos įrodymus).
32. Iš tokių teisės aktų paminėtini, pvz., šie:
- 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose (ES įrodymų reglamentas)⁵⁸;
 - 2010 m. Iberijos ir Amerikos konvencija dėl vaizdo konferencijų naudojimo teisminių institucijų tarptautinio bendradarbiavimo srityje ir jos 2010 m. papildomas protokolai dėl išlaidų, kalbų vartojimo ir prašymų perdavimo⁵⁹;
 - 2008 m. Australijos vyriausybės ir Naujosios Zelandijos vyriausybės susitarimas dėl transtasmaninių teismo procesų ir teisės aktuose numatyto vykdymo užtikrinimo.⁶⁰
33. Tokiuose teisės aktuose vaizdo ryšio naudojimas paprastai tiesiog pripažįstamas kaip galimas įrodymų rinkimo būdas⁶¹ arba ribojamas labiau privalomomis sąlygomis⁶². Kaip nurodyta pirmiau, svarbu, kad pagal 32 straipsnį Įrodymų konvencija nenukryptų nuo kitų tarp

⁵⁸ 10 straipsnio 4 dalis ir 17 straipsnio 4 dalis. ES įrodymų reglamentas taikomas tarp visų ES valstybių narių (išskyrus Daniją). Dėl dar vieno pavyzdžio iš Europos, susijusio su vaizdo ryšio naudojimu renkant įrodymus, nors ir labiau ribotoje taikymo srityje, žr., pvz., 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 861/2007, nustatančio Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, 9 straipsnio 1 dalį.

⁵⁹ 3 straipsnio 1 dalis (toliau – 2010 m. Iberijos ir Amerikos konvencija dėl vaizdo konferencijų naudojimo). Rengiant šį vadovą, ši konvencija ir jos papildomas protokolai buvo taikomas tarp Dominikos Respublikos, Ekvadoro, Ispanijos, Kosta Rikos, Meksikos, Panamos ir Paragvajaus.

⁶⁰ 11 straipsnis (toliau – 2008 m. transtasmaninis susitarimas); su visu susitarimo tekstu galima susipažinti adresu < <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/ATS/2013/32.html> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d]. Abi valstybės yra priėmusios savo įgyvendinimo teisės aktus, atitinkamai: 2010 m. transtasmaninių procesų įstatymą (Sandraugos) (Australijos); 2010 m. transtasmaninių procesų įstatymą (Naujosios Zelandijos).

⁶¹ Žr., pvz., Iberijos ir Amerikos konvencijos dėl vaizdo konferencijų naudojimo 3 straipsnio 1 dalį ir 2008 m. transtasmaninio susitarimo 11 straipsnio 1 dalį.

⁶² ES įrodymų reglamento 17 straipsnio 4 dalis.

susitariančiųjų šalių taikomų konvencijų⁶³.

c. Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvenciją

5. Nei konvencijos turinys, nei dvasia nesudaro kliūčių naudoti naujų technologijų – jas naudoti vykdam konvenciją gali būti naudinga.⁶⁴
6. Vis dar išsiskiria susitariančiųjų šalių nuomonės dėl to, ar konvencija yra privalomojo pobūdžio (t. y. ar konvenciją būtina taikyti, kai įrodymus asmeniškai arba vaizdo ryšiu reikia rinkti užsienyje). Nepaisant šio nuomonių skirtumo, Specialioji komisija rekomendavo susitariančiosioms šalims, prašant surinkti įrodymus užsienyje, pirmenybę teikti konvencijai (pirmosios galimybės principas)⁶⁵.
7. Rėmimasis konvencija arba kitomis taikomomis sutartimis paprastai dera su blokavimo statutų nuostatomis.⁶⁶

34. Įrodymų rinkimą užsienyje vaizdo ryšiu Specialioji komisija aptarė savo 2009 m. ir 2014 m. posėdžiuose. Specialioji komisija padarė išvadą, kad vaizdo ryšį galima naudoti, norint palengvinti įrodymų rinkimą pagal konvenciją, kaip nurodyta toliau:

⁶³ ES įrodymų reglamento atžvilgiu ir, kaip nurodyta Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 435 dalyje, *[s]iaurąja prasme reglamentas nepatenka į Įrodymų konvencijos 32 straipsnyje nustatytą pirmenybės taisyklę. Vis dėlto, reglamentas, kaip ES teisės aktas, turi viršenybę prieš Įrodymų konvenciją santykiuose tarp ES valstybių narių, kurios yra jos šalys [taip pat pažymėtina, kad ne visos ES valstybės narės yra konvencijos šalys], tačiau tik kalbant apie tas bylas, kurioms reglamentas taikomas (reglamento 21 straipsnio 1 dalis).*

⁶⁴ Žr. 2003 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 4. Taip pat žr., pvz., 2009 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 55 ir 2014 m. Specialiosios Komisijos C&R Nr. 20.

⁶⁵ Šis principas ir jo istorija išsamiai aprašyti Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 19–25 dalyse.

⁶⁶ Taip pat žr. pirmiau pateiktą 48 išnašą. Kai kurios susitariančiosios šalys yra priėmusios blokavimo statutus, kad įrodymai jų teritorijoje nebūtų renkami, siekiant panaudoti juos kituose nei pagal Įrodymų konvenciją (arba kurią nors kitą taikomą sutartį) vykdomuose užsienio procesuose. Vienas iš naujesnių pavyzdžių tikriausiai galėtų būti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), pirmiausia žr. 48 straipsnį, kuriame nustatyta, kad *[b]et kuris sprendimas ir bet kuris trečiosios valstybės administracinės institucijos sprendimas, kuriuo reikalaujama, kad duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas perduotų ar atskleistų asmens duomenis, gali būti bet kuriuo būdu pripažįstamas arba vykdytinas, tik jei jis grindžiamas tarptautiniu susitarimu, pavyzdžiui, galiojančia prašymą pateikusios trečiosios valstybės ir Sąjungos arba valstybės narės savitarpio teisinės pagalbos sutartimi <...>.*

	Situacija	Konvencijos straipsniai
I skyrius	Buvimas ir dalyvavimas vykdant teisinės pagalbos prašymą Proceso šalys, jų atstovai ir (arba) prašančiosios įstaigos teisminiai darbuotojai yra prašančiojoje valstybėje ir naudodami vaizdo ryšį nori būti per parodymų ėmimą ir (arba) dalyvauti apklausiant liudytoją Vaizdo ryšys užmezgamas tarp: • prašančiojoje valstybėje esančios vietos (pvz., prašančiosios įstaigos patalpų) ir • vietos, kurioje vykdomas teisinės pagalbos prašymas (pvz., prašomojoje valstybėje esančios teismo salės). Prašomosios valstybės kompetentinga įstaiga (t. y. prašomoji įstaiga) atlieka apklausą laikydamasi prašomosios valstybės teisės aktuose nustatytų būdų ir tvarkos, taikydama konkretų prašančiosios įstaigos prašytą būdą arba tvarką.⁶⁷ <i>Daugiau informacijos apie teisinės pagalbos prašymo vykdymą naudojant vaizdo ryšį pateikta A2.1 skirsnyje. Daugiau informacijos konkrečiai apie šalių, jų atstovų ir (arba) teisminių darbuotojų buvimą (ir galimą dalyvavimą) vaizdo ryšiu pagal I skyrių pateikta A2.5 skirsnyje.</i>	I skyrius (7, 8 ir 9 straipsniai)

⁶⁷ Per 2014 m. HCCH Dokumentų įteikimo, įrodymų ir teisės kreiptis į teismą konvencijų praktinio vykdymo specialiosios komisijos posėdį nebuvo konkrečiai aptartas tiesioginis įrodymų rinkimas pagal Įrodymų konvencijos I skyrių, t. y. kai prašančioji įstaiga prašo, kad tyrimą atliktų prašančiosios valstybės teisėjas taikydamas specialią tvarką. Tai skiriasi nuo atvejo, kai tyrimą teisėjas atlieka kaip paskirtas įgaliotinis pagal II skyrių.

	Situacija	Konvencijos straipsniai
II skyrius	Konsulinio pareigūno arba įgaliotinio imami parodymai⁶⁸ Prašymą pateikusiai valstybei atstovaujantis konsulinis pareigūnas, vykdančias funkcijas prašymą vykdančioje valstybėje, arba tinkamai paskirtas įgaliotinis naudoja vaizdo ryšį, siekdamas paimti parodymus iš prašymą vykdančioje valstybėje esančio asmens. Vaizdo ryšys užmezgamas tarp: • vietos, į kurią paskirtas konsulinis pareigūnas (pvz., prašymą vykdančioje valstybėje įsikūrusios ambasados arba konsulato) arba kurioje veikia įgaliotinis (pvz., prašymą pateikusių valstybės teismo salės), ir • prašymą vykdančioje valstybėje esančios liudytojo vietos (pvz., biuro arba teismo salės). Konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis atlieka apklausą pagal savo vidaus teisės aktus ir tvarką, nebent tai draudžiama pagal prašymą vykdančios valstybės teisės aktus. Vienoje susitariančiojoje šalyje esantis prašymą pateikusių teismo teisminis darbuotojas (arba kitas tinkamai paskirtas asmuo), veikiantis kaip įgaliotinis pagal 17 straipsnį, vaizdo ryšiu gali apklausti kitoje susitariančiojoje šalyje esantį asmenį. <i>Daugiau informacijos apie II skyriaus prašymo, susijusio su vaizdo ryšiu, vykdymą pateikta A3.1 ir tolesniuose skirsniuose. Daugiau informacijos apie konkrečiai šalių, jų atstovų ir (arba) teisminių darbuotojų buvimą (ir galimą dalyvavimą) vaizdo ryšiu pagal II skyrių pateikta A3.4 skirsnyje.</i>	II skyrius (15, 16, 17 ir 21 straipsniai)
Kitos sutartys, vidaus teisės aktai arba praktika	Kiti įrodymų rinkimo būdai (žr. A1.1 skirsnį) Vadovaudamasi vidaus teisės aktais arba praktika susitariančioji šalis gali leisti rinkti įrodymus kitais nei Įrodymų konvencijoje nustatytais būdais. Įrodymų konvencija nenukrypsta nuo kitų konvencijų, į kurias įtrauktos nuostatos dėl įrodymų rinkimo užsienyje.	27 straipsnio c punktas ir 32 straipsnis

⁶⁸ Pagal konvencijos 33 straipsnį susitariančioji šalis gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti II skyrių. Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos statuso lentelės skiltyje Res/D/N/DC.

35. Kaip nurodyta pirmiau, konvenciją siekiama vykdyti taip, kad ji derėtų su kitais dokumentais ir vidaus teisės aktais, kuriuose nustatytos palankesnės ir mažiau ribojamos taisyklės dėl tarptautinio teismo bendradarbiavimo renkant įrodymus, įskaitant vaizdo ryšio naudojimą siekiant apklausti liudytojus užsienyje. Todėl konvencija nenukrypsta nuo taikomų dvišalių, regioninių arba daugiašalių teisės aktų (32 straipsnis), pvz., ES įrodymų reglamento, 2010 m. Iberijos ir Amerikos konvencijos dėl vaizdo konferencijų naudojimo ir jos papildomo protokolo arba 2008 m. transtasmaninio susitarimo, ir susitariančiąjai šaliai nedraudžiama leisti rinkti įrodymus jos teritorijoje vaizdo ryšiu pagal jos vidaus teisės aktus arba praktiką (27 straipsnio c punktas).

A1.2. Tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo palyginimas

8. Susitariančiųjų šalių nuomonės dėl to, ar pagal konvencijos I skyrių leidžiamas tiesioginis įrodymų rinkimas, skiriasi. Prieš šiuo tikslu teikdamos teisinės pagalbos prašymą, įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar tiesioginis įrodymų rinkimas leidžiamas įrodymų buvimo vietoje.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį.

9. Pagal konvencijos II skyrių įgaliotinis gali rinkti įrodymus prašymą pateikusioje arba jį vykdančioje valstybėje, jei įvykdytos visos išduotame leidime nurodytos sąlygos. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymą vykdanči valstybė yra padariusi išlygą pagal konvencijos 18 straipsnį.

*Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje Res/D/N/DC.*

10. Pagal konvencijos II skyrių konsulinis pareigūnas vaizdo ryšiu gali rinkti įrodymus iš liudytojų / ekspertų, kurie yra prašymą vykdančioje valstybėje esančioje tolimojoje vietoje, jei įvykdytos išduotame leidime nurodytos sąlygos. Įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar susijusioje susitariančiojoje šalyje tai įmanoma.
11. Neatsižvelgiant į tai, kaip – tiesiogiai ar netiesiogiai – renkami įrodymai, juos renkant vaizdo ryšiu gali dalyvauti šalys ir atstovai.

36. Kadangi vaizdo ryšys naudojamas vis dažniau ir rinkti įrodymus tarpvalstybiniu mastu galima vis lengviau, susiformavo dvejopa su įrodymų rinkimu užsienyje susijusi praktika. Atsižvelgiant į įrodymus renkančią įstaigą, įrodymai gali būti renkami tiesiogiai arba netiesiogiai⁶⁹. Šis skirtumas nėra vien semantinis – jis turi svarbių praktinių padarinių.
37. Apskritai esamuose teisės aktuose nustatyta, kad naudojantis vaizdo ryšiu apklausti liudytojus užsienyje galima dvejopai: tiesiogiai arba netiesiogiai:
- a. įstaiga, kurioje nagrinėjama byla (arba šios įstaigos teisminis darbuotojas ar atstovas), vaizdo ryšiu atlieka liudytojo apklausą leidus arba padedant valstybės, kurios teritorijoje yra liudytojas, įstaigai – šiuo atveju įrodymai vaizdo ryšiu renkami tiesiogiai;⁷⁰ ir
 - b. valstybės, kurios teritorijoje yra liudytojas, įstaiga atlieka liudytojo apklausą ir leidžia prašančiam teismui (taip pat proceso šalims ir (arba) jų atstovams) būti ir (arba) dalyvauti atliekant apklausą vaizdo ryšiu (bet ne ją atlikti) – šiuo atveju įrodymai vaizdo ryšiu renkami netiesiogiai.⁷¹
38. Kaip nurodyta pirmiau, įrodymų konvencijoje vaizdo ryšys arba tiesioginio įrodymų rinkimo galimybė pagal I skyrių, žinoma, nenurodyti, nes konvencija buvo parengta tais laikais, kai kompiuterinės technologijos ir keliavimas lėktuvais po pasaulį tebuvo ankstyvame išsivystymo etape, todėl įrodymai paprastai būdavo renkami netiesiogiai. Be to, konvencijos rengėjai negalėjo numatyti, kad įrodymus pagal II skyrių kažkada, naudodami vaizdo ryšį, rinks įgaliotiniai, fiziškai esantys prašymą pateikusiame valstybėje.
39. Šiuo atžvilgiu kyla klausimas, ar pagal įrodymų konvencijos I skyrių leidžiamas tiesioginis įrodymų rinkimas. Nors tiesioginis įrodymų rinkimas leidžiamas pagal II skyrių, abejojama, ar jis leidžiamas pagal konvencijos I skyrių. Įrodymų konvencijos 1 straipsnį aiškinant siaurai, neatrodo, kad pagal I skyrių leidžiama tiesiogiai rinkti įrodymus, nes jame konkrečiai nurodomas prašymas surinkti įrodymus, kurį vienos susitariančiosios šalies teisminė institucija teikia kitos susitariančiosios šalies kompetentingai įstaigai. Todėl kai kurios susitariančiosios šalys leidžia tiesiogiai rinkti įrodymus pagal I skyrių, o kitos gali laikytis nuomonės, kad šios konvencijos nuostatos yra teisinė kliūtis ir kad todėl tiesioginis įrodymų rinkimas viršija konvencijos I skyriaus taikymo sritį.
40. Šalių profiliai rodo, kad atsakymus pateikusių šalių, kurios mano, kad rinkti įrodymus vaizdo ryšiu tiesiogiai pagal konvencijos I skyrių galima arba kad jų pagal šį skyrių taip rinkti negalima, yra beveik tiek pat. Aiškos tendencijos šiuo atžvilgiu nėra. Vis dėlto pažymėtina, kad dauguma Europos valstybių, Pietų Afrika ir Izraelis mano, kad tiesioginis įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu pagal I skyrių yra galimas, o dauguma Lotynų Amerikos, Azijos valstybių ir Jungtinės Amerikos Valstijos mano priešingai.⁷²

⁶⁹ Tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo pagal kitus teisės aktus skirtumai išsamiau aprašyti Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovo (*op. cit.* 16 išnašoje) 6 ir 9–10 puslapiuose.

⁷⁰ Šis požiūris taikomas Iberijos ir Amerikos konvencijoje dėl vaizdo konferencijų naudojimo (ypač 5 straipsnyje) ir ES įrodymų reglamento 17 straipsnio 4 dalyje.

⁷¹ ES įrodymų reglamento 10–12 straipsniai.

⁷² Žr. atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) V dalies b klausimą. Atsakymus pateikusios valstybės, kurios mano, kad tiesiogiai rinkti įrodymus vaizdo ryšiu pagal konvencijos I skyrių galima yra šios: Estija, Graikija, Izraelis, Jungtinė Karalystė (Anglija ir Velsas), Kinija (YAR Honkongas), Kipras, Lenkija, Malta, Pietų Afrika, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Singapūras, Slovėnija, Suomija ir Švedija.

Atsakymus pateikusios valstybės, kurios mano, kad tiesiogiai rinkti įrodymus vaizdo ryšiu pagal konvencijos I skyrių negalima yra šios: Baltarusija, Brazilija, Čekija, Jungtinės Amerikos Valstijos, Kinija (YAR Makao), Kroatija, Korėjos Respublika, Latvija, Lietuva, Meksika, Šveicarija, Venesuela, Vengrija ir Vokietija.

41. Kaip nurodyta pirmiau A1.1 skirsnio b punkte dėl vaizdo ryšio naudojimo pagal vidaus teisės aktus, viena susitariančioji šalis priėmė teisės aktą, kad būtų leidžiama tiesiogiai rinkti įrodymus vaizdo ryšiu pagal Įrodymų konvencijos I skyrių, nes manė, kad konvencijoje ši galimybė nenumatyta.⁷³
42. Pagal II skyrių liudytojo / eksperto apklausą atlieka įgaliotinis, kurį paprastai paskiria prašymą pateikusi valstybė. Šiais atvejais laikoma, kad įrodymai renkami tiesiogiai. Kaip nurodyta pirmiau, Specialioji komisija sutarė dėl to, kad įgaliotinis įrodymus vaizdo ryšiu gali rinkti būdamas prašymą pateikusia arba jį vykdančioje valstybėje.
43. Be to, kalbant apie diplomatinės arba konsulinės atstovybės pažymėtina, kad gali būti tokių atvejų (pvz., didelėse geografinėse teritorijose), kai konsulinis pareigūnas gali naudoti vaizdo ryšį, siekdamas apklausti liudytoją, esantį vietoje, kuri (nors ir nutolusi) yra prašymą vykdančioje valstybėje.
44. Kad būtų aiškiau, toliau pateiktoje lentelėje nurodytos įrodymų rinkimo pagal Įrodymų konvenciją galimybės:

	Praktika	Konvencijos straipsniai
I skyrius	Netiesioginis įrodymų rinkimas (Tiesioginis įrodymų rinkimas pagal 9 straipsnio 2 dalį galimas tik kai kuriose susitariančiose šalyse.)	I skyrius (9 straipsnio 1 ir 2 dalys)
II skyrius	Tiesioginis įrodymų rinkimas Įgaliotiniai įrodymus vaizdo ryšiu gali rinkti būdami prašymą pateikusia arba jį vykdančioje valstybėje. Konsuliniai pareigūnai , atsižvelgiant į jų funkciją, tikriausiai bus prašymą vykdančioje valstybėje, kurioje būdami jie rinks įrodymus vaizdo ryšiu.	II skyrius (15, 16 ir 17 straipsniai)
Vidaus teisės aktai arba praktika	Tiesioginis ir netiesioginis įrodymų rinkimas	27 straipsnio b bei c punktai ir 32 straipsnis

⁷³ Prancūzija (2017 m. gegužės 6 d. dekretas Nr. 2017-892) (op. cit. 51 išnašoje).

45. Kaip nurodyta pirmiau, nors neatrodo, kad tiesioginis įrodymų rinkimas pagal Įrodymų konvencijos I skyrių būtų leidžiamas, dabartinė tendencija esamuose su vaizdo ryšiu susijusiuose teisės aktuose yra ta, kad pagal nuostatas, kurios yra panašios į I skyrių, jis yra leidžiamas (tikriausiai todėl, kad jį naudoti veiksmingiau), jei užtikrinamos konkrečios *teisinės apsaugos priemonės*. Iš šių teisinių apsaugos priemonių, be kita ko, būtų galima paminėti šias⁷⁴:
- prašymas pateikiamas raštu, jame pateikta visa būtina informacija ir ją priima kompetentinga įstaiga;
 - prašymas patenka į atitinkamos sutarties taikymo sritį;
 - įvykdyti prašymą įmanoma techniškai;
 - prašymas neprieštarauja susijusių susitariančiųjų šalių nacionalinės teisės aktams arba pagrindiniams teisiniams principams;
 - įrodymai renkami remiantis savanoriškumu, neprisiekiant imtis prievartinių priemonių.
46. Be to, Europos Sąjunga pakartojo, kad vaizdo konferencijų technologija yra veiksmingiausias⁷⁵ būdas rinkti įrodymus tiesiogiai, bent tarp jos valstybių narių. Be to, viena iš atsakymus pateikusių šalių savo šalies profilyje nurodė, kad tiesioginis įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu praktiškai yra labai įprastas ir iš tikrųjų yra standartinis metodas tiek vidaus, tiek tarptautinėse bylose.⁷⁶ Vis dėlto nežinoma, kaip dažnai tiesioginis įrodymų rinkimas pagal kurį nors iš Įrodymų konvencijos skyrių iš tikrųjų taikomas praktiškai kitose susitariančiose šalyse.⁷⁷

⁷⁴ Iberijos ir Amerikos konvencijos dėl vaizdo konferencijų naudojimo 3 straipsnis ir ES įrodymų reglamento 17 straipsnio 2 ir 5 dalys.

⁷⁵ Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose (*op. cit.* 5 išnašoje), p. 6.

⁷⁶ Žr. Portugalijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) II dalies b klausimą.

⁷⁷ Žr. Atsakymų santraukos (*op. cit.* 4 išnašoje) V dalies b klausimą ir VI dalies e klausimą.

A1.3. Teisiniai įrodymų rinkimo apribojimai

12. Įrodymai vaizdo ryšiu paprastai renkami tik atliekant liudytojų / ekspertų apklausas.
13. Vaizdo ryšiu atliekamoms liudytojų apklausoms paprastai taikomi tie patys teisiniai apribojimai, kaip ir renkant įrodymus asmeniškai. Norėdamos išsiaiškinti, ar yra nustatyta kitų apribojimų, įstaigos turėtų susipažinti su susijusios susitariančiosios šalies vidaus teisės aktais.
14. Įstaigos skatinamos pateikti informaciją apie jų vidaus teisės aktuose nustatytus su vaizdo ryšio naudojimu renkant įrodymus susijusius apribojimus (pvz., nurodyti šias nuostatas savo šalies profilyje).

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį.

47. Pagal Įrodymų konvenciją įrodymų rinkimui gali būti taikomi keli teisiniai apribojimai:
 - Pagal I skyrių prašymas taikyti tam tikrą būdą arba tvarką (pvz., naudoti vaizdo ryšį) turi būti vykdomas, nebent jis yra nesuderinamas su prašomosios valstybės vidaus teisės aktais arba jį įvykdyti yra neįmanoma. Be to, gali būti reikalaujama išankstinio leidimo dalyvauti prašančiosios valstybės teisiniams darbuotojams, neatsižvelgiant į tai, koks numatytas dalyvavimas: fizinis ar per vaizdo ryšį.
 - Pagal II skyrių gali būti reikalaujama leidimo, kad įrodymus galėtų rinkti konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis, neatsižvelgiant į tai, ar įrodymus numatyta rinkti vaizdo ryšiu.
48. Be to, nors konvencijoje pateiktos aiškos gairės dėl prievartinių priemonių ir prievartos taikymo (jų taikymas pagal I ir II skyrius aprašytas atitinkamai **A2** ir **A3 skirsniuose**), kai kurios susitariančiosios šalys šias prievartines priemones gali taikyti tik liudytojo įpareigojimui duoti parodymus, o ne liudytojo įpareigojimui duoti parodymus konkrečiai vaizdo ryšiu.
49. Jei apie šių tipų apribojimus yra pranešta, su jais galima susipažinti susijusios susitariančiosios šalies profilyje. Kai kurie konkretūs pavyzdžiai apima kitus teisės aktus arba susitarimus, kuriais nukrypstama nuo Įrodymų konvencijos, atsižvelgiant į vaizdo ryšio naudojimą (taip pat žr. 28 ir 32 straipsnius), terminus arba pranešimo reikalavimus, taikomus vaizdo ryšio naudojimui, taip pat įrodymų rinkimo apribojimams naudojant vaizdo ryšį.⁷⁸

⁷⁸

Šie apribojimai gali būti susiję su įrodymų, kurie gali būti renkami vaizdo ryšiu, rūšimis, asmenimis, kurie gali būti apklausiami vaizdo ryšiu, vietomis, kuriose įrodymai gali būti renkami naudojant vaizdo ryšį, arba vaizdo ryšiu surinktų įrodymų tvarkymu. Žr., pvz., Atsakymų santraukos (ten pat) IV dalies b ir d klausimus.

50. Atsakymus pateikusios valstybės paprastai taiko tokius pat įrodymų rinkimo vaizdo ryšiu apribojimus, kokie būtų taikomi, jei įrodymai būtų renkami asmeniškai. Dėl vaizdo ryšiu galimų apklausti asmenų pažymėtina, kad jie paprastai yra tik liudytojai (t. y. liudytojo sąvoka suprantama plačiausia prasme, žr. aiškinamąjį žodynėlį). Kiti apribojimai susiję su amžiumi (jaunesniais nei 18 metų amžiaus asmenimis), neįgaliais, giminaičiais iki trečios eilės, sutuoktiniais arba partneriais, liudytojo gebėjimu kalbėti organizacijos arba agentūros vardu ir pan.⁷⁹
51. Kalbant apie vietą, kurioje vaizdo ryšiu gali būti renkami įrodymai, pažymėtina, kad daugumoje atsakymus pateikusių valstybių ji yra teismo salė arba ambasados ar konsulato patalpos, atsižvelgiant į tai, kuriuo konvencijos skyriumi remiamasi.⁸⁰ Be to, kaip pažymėta **B1** ir **B4 skirsniuose**, šalių profiluose daugelis atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad vieta turi būti teisminės įstaigos pastate esanti apklausos patalpa⁸¹, o kai kada net teismo pastate specialiai įrengta patalpa⁸².

*Daugiau informacijos šiais klausimais pateikta toliau išdėstytuose **A2 skirsnyje** (I skyrius), **A3 skirsnyje** (II skyrius) ir **B4 skirsnyje**.*

⁷⁹ Žr. Atsakymų santraukos (ten pat) IV dalies d klausimą.

⁸⁰ Žr. Atsakymų santraukos (ten pat) IV dalies f klausimą.

⁸¹ Žr. Australijos (daugumos valstijų), Baltarusijos, Bulgarijos, Graikijos, Kipro, Pietų Afrikos, Prancūzijos, Singapūro (apklausos patalpa turi būti (tik) Aukščiausiojo Teismo salėje, jei renkant įrodymus turi padėti Singapūro teismo pareigūnas) ir Suomijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies e klausimą.

⁸² Žr., pvz., Kinijos (YAR Honkongo – Aukščiausiąjame teisme veikiantis Technologijų teismas) ir Maltos (vis dėlto vaizdo ryšys taip pat gali būti naudojamas daugumoje teismo salių, naudojant nešiojamąjį vaizdo ryšio įrangą) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

A2. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL I SKYRIŲ

A2.1. Teisinės pagalbos prašymai

15. Pagal Konvencijos 9 straipsnio 1 arba 2 dalis teisinės pagalbos prašymai gali būti vykdomi vaizdo ryšiu.
16. 9 straipsnio 1 dalyje nustatytas numatytasis įrodymų rinkimo, pvz., iš liudytojo / eksperto, kuris yra (tolimoje) prašomosios įstaigos teritorijoje esančioje vietoje, būdas arba tvarka.
17. Kaip konkretų būdą arba tvarką pagal 9 straipsnio 2 dalį pasirinkus įrodymų rinkimą vaizdo ryšiu, gali atsirasti su išlaidomis susijusių padarinių, įskaitant dėl galimybės prašyti jas kompensuoti.

*Daugiau informacijos apie išlaidas pateikta **A2.11 skirsnyje** (I skyrius) ir **A3.10 skirsnyje** (II skyrius).*

52. Pagal I skyrių prašančiosios valstybės teisminė institucija teikia teisinės pagalbos prašymą, kuriuo prašoma, kad prašomosios valstybės centrinė įstaiga surinktų įrodymus per atitinkamą teisminę instituciją, – tai netiesioginis įrodymų rinkimas.
53. Tada prašomosios valstybės kompetentinga teisminė institucija (t. y. prašomoji įstaiga) pagal konvencijos 9 straipsnio 1 dalį atlieka apklausą remdamasi savo vidaus teisės aktuose nustatytais būdais ir tvarka (jie gali apimti vaizdo ryšio naudojimą). Arba prašančioji įstaiga gali pageidauti vaizdo ryšio kaip konkretaus būdo arba tvarkos (9 straipsnio 2 dalis). Todėl prašomoji įstaiga turi atsižvelgti į šį prašymą, nebent vaizdo ryšio užmezgimas yra nesuderinamas su prašomosios valstybės vidaus teisės aktais arba jo užmegzti neįmanoma dėl vidaus praktikos ir tvarkos arba praktinių sunkumų.⁸³
54. Taigi, paprastai prašymas dėl vaizdo ryšio pagal I skyrių būtų teikiamas, jei prašymą teikiančioje valstybėje esančios (-ys) proceso šalys, jų atstovai ir (arba) prašančiosios įstaigos teisminiai darbuotojai pageidauja būti per apklausą vaizdo ryšiu. Šiuo atveju vaizdo ryšys būtų užmezgamas tarp prašančiojoje valstybėje esančios vietos (pvz., prašančiosios įstaigos patalpų) ir teisinės

⁸³ Dėl išlaidų žr. Įrodymų konvencijos 14 straipsnio 1 ir 2 dalis:

(1) Vykdančios teisinės pagalbos prašymą neatlyginami jokie pobūdžio mokesčiai ar išlaidos.

(2) Tačiau prašymą vykdanči valstybė turi teisę reikalauti, kad prašymą pateikusi valstybė atlygintų ekspertams ir vertėjams sumokėtus atlyginimus ir išlaidas, patirtas taikant specialią tvarką, kurios pagal 9 straipsnio 2 dalį praše prašymą pateikusi valstybė.

Dėl praktinių sunkumų atkreiptas dėmesys į tai, kad pagal ES įrodymų reglamento 10 straipsnio 4 dalį susijusiems teismams leidžiama susitarti dėl pasirūpinimo reikiama technine įranga, jei prašomasis teismas negali pasirūpinti ja pats. Žr. M. Torres. *Cross-Border Litigation: Video-taking of evidence within EU Member States*, *Dispute Resolution International*, 12 tomas, Nr. 1, 2018, p. 76.

pagalbos prašymo vykdymo vietos (pvz., prašomojoje valstybėje esančios teismo salės) arba abi vietos būtų sujungtos per virtualią konferencijų salę. Vaizdo ryšys užmezgamas, jei gaunamas prašomosios įstaigos leidimas ir yra galimybė naudotis įranga bei technine parama.

55. Galimas ir dar vienas, nors ir retesnis scenarijus, pagal kurį (pvz., didelėse geografinėse teritorijose) liudytojas / ekspertas yra prašomojoje valstybėje, bet kitoje nei teisminės institucijos, kuriai pavesta rinkti įrodymus, (nuo jos nutolusioje) vietoje. Prašomojoje valstybėje esanti kompetentinga įstaiga gali pageidauti atlikti liudytojo / eksperto apklausą vaizdo ryšiu pagal savo vidaus teisės aktus. Arba, jei tai nenumatyta, prašančioji įstaiga gali pageidauti prašyti užmegzti vaizdo ryšį kaip konkretų būdą arba tvarką, kad būtų lengviau rinkti įrodymus ir sumažinti prašomosios valstybės patiriamas teisinės pagalbos prašymo vykdymo išlaidas. Jei per įrodymų rinkimą taip pat pageidauja būti proceso šalys, jų atstovai ir (arba) prašančiosios įstaigos teisiniai darbuotojai, į daugiapunktį vaizdo ryšį gali prireikti įtraukti trečią vietą ir būtų taikomi pirmiau nurodyti reikalavimai.
56. Galimybė vaizdo ryšiu tiesiogiai rinkti įrodymus pagal I skyrių (pvz., kaip šio rinkimo mechanizmą taikant konvencijos 9 straipsnio 2 dalį) yra ginčytina, nes kai kurios susitariančiosios šalys šį įrodymų rinkimo būdą leidžia, o kitos jį taikyti atsisako. Kaip ten bebūtų, rengiant šį dokumentą su tuo susijusi praktika susitariančiose šalyse beveik nebuvo taikoma.

*Daugiau informacijos apie tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo skirtumus pateikta **A1.2 skirsnyje ir II priede**.*

*Daugiau informacijos apie praktikoje galimas situacijas galima rasti **III priede** pateiktuose **praktiniuose pavyzdžiuose**.*

57. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, atrodytų, kad vaizdo ryšio technologija pagal I skyrių daugiausia naudojama siekiant sudaryti sąlygas proceso šalims, jų atstovams ir (arba) teisiniams darbuotojams būti arba dalyvauti vykdant teisinės pagalbos prašymą. Ji, nors ir rečiau, taip pat gali būti taikoma netiesiogiai renkant įrodymus, kai liudytojas arba ekspertas yra tolimojoje vietoje prašomojoje valstybėje.

A2.2. Teisinės pagalbos prašymo turinys, forma ir perdavimas

18. Leidimo atlikti apklausą naudojant vaizdo ryšį gali būti prašoma pačiame teisinės pagalbos prašyme arba vėliau neformaliomis ryšio priemonėmis. Tačiau to prašyti rekomenduojama teisinės pagalbos prašyme. Taip pat rekomenduojama, prieš oficialiai pateikiant teisinės pagalbos prašymą, susisiekti su prašomosios valstybės centrine įstaiga siekiant įsitikinti, ar yra galimybių naudoti vaizdo ryšį.

19. Įstaigos raginamos naudoti pavyzdinę teisinės pagalbos prašymo formą ir, jei įmanoma ir tinkama, naudotis elektroninėmis priemonėmis, kad būtų galima sparčiau perduoti teisinės pagalbos prašymus ir (arba) užklausas⁸⁴.

58. Svarbu atminti, kad pats vaizdo ryšys tėra teisinės pagalbos prašymo vykdymo priemonė. Todėl, prieš imantis veiksmų bet kuriuo vaizdo ryšio naudojimo aspektu, pirmiausia būtina įvykdyti formalius teisinės pagalbos prašymo reikalavimus.
59. Prašančioji įstaiga raginama naudoti HCCH svetainės Įrodymų srityje pateiktą pavyzdinę teisinės pagalbos prašymo formą. Be įprastinės informacijos apie nagrinėjamą dalyką ir pageidaujamus įrodymus, teisinės pagalbos prašyme turėtų būti nurodomi vaizdo ryšiui taikomi reikalavimai, įskaitant tai, ar galima arba reikia naudotis papildoma parama, įranga ar patalpomis (pvz., dokumentų kamera, kad būtų lengviau tikruoju laiku perduoti dokumentus iš vienos vietos į kitą) ir, jei taikoma, susijusią techninę informaciją.
60. Teisinės pagalbos prašyme gali būti prašoma taikyti tam tikrą būdą arba tvarką (konvencijos 9 straipsnio 2 dalis). Jei prašoma tam tikro būdo arba tvarkos, su vaizdo ryšio naudojimu susijusi informacija turėtų būti įtraukiama į pavyzdinės formos 13 punktą.
61. Be to, pavyzdinės formos 14 ir 15 punktuose reikėtų nurodyti atitinkamą informaciją, ar per apklausą (asmeniškai arba vaizdo ryšiu) pageidauja būti prašančiojoje valstybėje esančios (-ys) proceso šalys, jų atstovai ir (arba) prašančiosios įstaigos teisiniai darbuotojai. Tai dar svarbiau, jei jie ketina būti prisijungę vaizdo ryšiu, žr. **A2.5 skirsnį**.
62. Nepaisant to, ar prašoma tam tikro būdo arba tvarkos, kad būtų galima greičiau nagrinėti vaizdo ryšio prašymus ir išvengti techninių problemų, rekomenduojama, kad prašančioji įstaiga į pavyzdinę formą įtrauktų fakultatyvią konkrečiai vaizdo ryšiui skirtą formą. Ši fakultatyvi forma pateikta šio vadovo **IV priede**. Joje nurodyta ši informacija:
- techniniai vaizdo ryšio prietaiso (-ų) parametrai: prekių ženklas, galinio punkto tipas arba daugiapunktis valdymo įtaisas, tinklo tipas, adresas ir (arba) pagrindinio kompiuterio vardas, naudojamo šifravimo tipas (taip pat žr. **C skirsnį**);
 - išsamūs kontaktiniai techniniais klausimais konsultuojančio (-ių) asmens (-ų) duomenys (žr. **B3 skirsnį**).

*Daugiau informacijos apie aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti rengiantis apklausoms naudojant vaizdo ryšį ir jas atliekant, pateikta **B dalyje**.*

63. Teisinės pagalbos prašymas turi būti parengtas įstaigos, kurios prašoma jį vykdyti, kalba (arba prie jo turi būti pridamas vertimas į šią kalbą) arba anglų ar prancūzų kalbomis (nebent prašomoji valstybė yra padariusi išlygą pagal konvencijos 33 straipsnį).

⁸⁴ Daugiau informacijos apie teisinės pagalbos formą, įskaitant pavyzdinę formą, pateikta Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 142 ir tolesnėse dalyse.

64. Per 2014 m. posėdį Specialioji komisija paragino įstaigas perduoti ir priimti užklausas elektroninėmis priemonėmis, kad, kaip reikalaujama konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje, jas būtų galima lengviau vykdyti nedelsiant.⁸⁵

A2.3. Atsakymas į teisinės pagalbos prašymą

20. Centrinės įstaigos turėtų nedelsdamos patvirtinti teisinės pagalbos prašymo gavimą ir atsakyti į prašančiųjų įstaigų ir (arba) suinteresuotųjų šalių pateiktas užklausas (įskaitant dėl vaizdo ryšio naudojimo).

65. Pavyzdinės teisinės pagalbos prašymo gavimo patvirtinimo formos nėra, bet Specialioji komisija palankiai įvertino praktiką, pagal kurią centrinės įstaigos ne tik palaiko gerą komunikaciją, įskaitant susirašinėjimą el. paštu, bet ir nedelsdamos patvirtina teisinės pagalbos prašymo gavimą ir atsako į užklausas dėl vykdymo būsenos⁸⁶.
66. Gavimo patvirtinimas ir atsakymas į užklausas dėl būsenos, žinoma, tėra du gerosios komunikacijos praktikos pavyzdžiai. Taip pat reikėtų skatinti veiksmingą ir, jei įmanoma, tiesioginę prašančiosios įstaigos ir susijusios prašomojoje valstybėje veikiančios įstaigos (paprastai centrinės įstaigos) tarpusavio komunikaciją, nes ji gali palengvinti ir daugeliu atvejų paspartinti vykdymo procesą, kai prireikia paaiškinimų, susijusių su teisinių terminų skirtumais ir vartojimu įvairiose jurisdikcijose.⁸⁷
67. Prašomosios valstybės įstaigos raginamos su gautais teisinės pagalbos prašymais susijusius sprendimus priimti kuo greičiau, kad ir koks būtų rezultatas.⁸⁸
68. Atsakydama į teisinės pagalbos prašymą, susijusį su vaizdo ryšio naudojimu, prašomoji įstaiga turi nustatyti jo naudojimo laiką bei vietą ir nurodyti susijusias vaizdo ryšio sąlygas. Jei įmanoma, tai reikėtų nustatyti konsultuojantis su prašančiąja įstaiga ir, tai nustačius, apie tai reikėtų laiku pranešti prašančiajai įstaigai.

*Daugiau informacijos apie aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti rengiantis apklausoms naudojant vaizdo ryšį ir jas atliekant, pateikta **B dalyje**.*

⁸⁵ 2014 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 39.

⁸⁶ Ten pat, C&R Nr. 9 ir Nr. 10.

⁸⁷ 2009 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 44 ir 2014 m. Specialiosios Komisijos C&R Nr. 9. Taip pat žr. Europoje vykdytą projektą *Handshake, D1b Recommended step-by-step protocol for cross-border videoconferencing in judicial use-cases*, p. 16–17.

⁸⁸ Įrodymų konvencijoje terminas nenustatytas, bet pagal ES įrodymų reglamentą Europos Sąjunga rekomenduoja, kad sprendimą būtų geriausia priimti per 1–2 savaites (daugiausia per 30 dienų). Žr. projektą *Handshake* (ten pat), p. 14 ir 16.

A2.4. Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų informavimas arba šaukimas

21. Liudytojo informavimo arba šaukimo tvarka gali skirtis atsižvelgiant į tai, kaip – tiesiogiai ar netiesiogiai – renkami įrodymai. Kai procesas vykdomas pagal I skyrių, dokumentus liudytojui / ekspertui paprastai įteikia arba liudytoją / ekspertą paprastai šaukia prašomoji valstybė.
22. Jei įrodymus norima rinkti tiesiogiai, prašančiosioms įstaigoms prieš teikiant teisinės pagalbos prašymą rekomenduojama įsitikinti, ar liudytojas yra pasirengęs duoti parodymus vaizdo ryšiu.

69. Kai pagal I skyrių vykdomą procesą naudojamas vaizdo ryšys, prašomoji įstaiga pagal 9 straipsnį yra atsakinga už liudytojo / eksperto šaukimą pagal savo vidaus teisės aktus ir tvarką.
70. Iš šalių profilių matyti, kad daugumoje atsakymus pateikusių valstybių nėra nustatyta specialių taisyklių, kurias reikėtų taikyti informuojant arba šaukiant liudytoją / ekspertą duoti parodymus vaizdo ryšiu, palyginti su parodymų davimu asmeniškai.⁸⁹ Tokios taisyklės paprastai taikomos, jei įrodymus reikia rinkti netiesiogiai, t. y. kai įrodymus renka prašomoji valstybė.
71. Vis dėlto pažymėtina, kad viena susitariančioji šalis reikalauja liudytojo sutikimo duoti parodymus vaizdo ryšiu ir šis reikalavimas įtraukiamas į liudytojui įteikiamą teismo nutartį⁹⁰. Kitoje susitariančioje šalyje liudytojas arba ekspertas šaukiamas paprastu laišku, nebent prašomasis teismas nustato, kad turi būti taikomas konkretaus tipo įteikimas.⁹¹
72. Pažymėtina, kad susitariančiosiose šalyse, kuriose pagal I skyrių leidžiamas *tiesioginis* įrodymų rinkimas, gali būti taikomos skirtingos taisyklės. Šiais atvejais už dokumentų įteikimą arba šaukimą pristatymą atsakinga prašančioji (o ne prašomoji) valstybė.⁹² Be to, kitos atsakymus pateikusios valstybės nurodė, kad jų teismai liudytojų negali priversti tiesiogiai duoti parodymų vaizdo ryšiu užsienio teismui (taip pat žr. toliau išdėstytą **A2.6 skirsnį** apie prievartines priemones ir prievartą)⁹³.

⁸⁹ Žr., pvz., Baltarusijos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Izraelio, Kipro, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Norvegijos, Pietų Afrikos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos ir Vengrijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) IV dalies h klausimą.

⁹⁰ Žr. Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies h klausimą.

⁹¹ Žr. Vokietijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies h klausimą.

⁹² Žr., pvz., Prancūzijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies h klausimą.

⁹³ Žr., pvz., Australijos (vienos valstijos), Šveicarijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies h klausimą.

A2.5. Buvimas ir dalyvavimas vykdant teisinės pagalbos prašymą

a. Šalių ir (arba) jų atstovų buvimas (7 straipsnis)

- 23. Kad šalys ir atstovai galėtų būti prisijungę *vaizdo ryšiu*, reikia leidimo arba konkretaus būdo arba tvarkos pagal konvencijos 9 straipsnio 2 dalį.
- 24. Prašančiosios įstaigos teisinės pagalbos prašyme (pavyzdinės formos 13 ir 14 punktuose) turėtų nurodyti, ar prašoma leisti šalims ir atstovams būti prisijungus vaizdo ryšiu ir ar reikės atlikti kryžminę apklausą.
- 25. Aktyvų šalių ir jų atstovų dalyvavimą apklausoje vaizdo ryšiu (t. y. ne tik paprastą buvimą) nustato prašomosios valstybės vidaus teisės aktai. Pagal vidaus teisės aktus prašomajam teismui gali būti leidžiama konkrečiu atveju spręsti savo nuožiūra.

- 73. Konvencijoje nustatyta, kad prašančiojoje valstybėje esančios proceso šalys ir jų atstovai gali dalyvauti vykdant teisinės pagalbos prašymą.
- 74. Jei šalys ir (arba) jų atstovai pageidauja dalyvauti vykdant teisinės pagalbos prašymą vaizdo ryšiu, prašančioji įstaiga turėtų tai nurodyti teisinės pagalbos prašymo pavyzdinės formos 13 ir 14 punktuose. Nors šalių ir (arba) jų atstovų dalyvavimas vykdant prašymą pagal konvencijos 7 straipsnį yra teisė, ši teisė nebūtinai taikoma reikalavimui, kad prašomoji įstaiga, siekdama palengvinti šį dalyvavimą, užmegztų vaizdo ryšį. Taigi, kad, siekiant palengvinti šį dalyvavimą, būtų galima užmegzti vaizdo ryšį, reikia susijusios įstaigos leidimo arba pagal 9 straipsnio 2 dalį prašyti taikyti konkretų būdą arba tvarką. Pastaruoju atveju prašomoji įstaiga šį prašymą turi vykdyti, nebent jis nesuderinamas su prašomosios valstybės vidaus teisės aktais arba jo tiesiog neįmanoma įvykdyti dėl įrangos arba infrastruktūros trūkumo.

Daugiau informacijos įrangos, infrastruktūros ir techninės paramos klausimais pateikta B3 bei B4 skirsnuose ir C dalyje.

- 75. Šalių profiliuose dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė taikančios tas pačias taisykles šalių ir jų atstovų dalyvavimui, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra fiziškai vienoje vietoje, ar dalyvauja vaizdo ryšiu.⁹⁴ Šiuo atveju aktyvų šalių ir jų atstovų dalyvavimą apklausoje vaizdo ryšiu (t. y. ne

⁹⁴ Žr. Baltarusijos, Brazilijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Izraelio, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kinijos (YAR Honkongo ir YAR Makao), Kipro, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Meksikos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Venesuelos ir Vokietijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies e klausimą.

tik paprastą buvimą) nustato prašomosios valstybės vidaus teisės aktai. Kai kuriose atsakymus pateikusiose valstybėse dėl leidimo aktyviai dalyvauti savo nuožiūra sprendžia ir nurodymus dėl jo duoda pirmininkaujantis už vykdymą atsakingas pareigūnas, laikydamasis vidaus teisės aktų.⁹⁵ Todėl šiomis aplinkybėmis šalių ir jų atstovų dalyvavimo apklausoje vaizdo ryšiu mastą konkrečiu atveju nustato pirmininkaujantis pareigūnas.

76. Be to, pažymėtina, kad dauguma atsakymus pateikusių valstybių leidžia prašančiojoje valstybėje esantiems atstovams vaizdo ryšiu atlikti kryžmines liudytojų / ekspertų apklausas⁹⁶. Vis dėlto kai kurios atsakymus pateikusios valstybės reikalauja, kad kryžminė apklausa vaizdo ryšiu būtų konkrečiai nurodoma teisinės pagalbos prašyme⁹⁷ ir kad klausimai būtų netiesiogiai užduodami per teisminę instituciją⁹⁸. Kai kuriose jurisdikcijose neleidžiama, kad kryžmines apklausas atliktų prašančiosios valstybės atstovai, bet vienos atsakymus pateikusios valstybės jurisdikcija nurodė, kad atlikti kryžmines apklausas gali būti leidžiama, jei prašančiosios valstybės praktikas taip pat turi leidimą užsiimti praktika jos (t. y. prašomosios valstybės teritorijoje)⁹⁹.

b. Teisminių darbuotojų dalyvavimas (8 straipsnis)

26. Reikia patikrinti, ar prašomoji valstybė yra padariusi pareiškimą pagal konvencijos 8 straipsnį.

*Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje Res/D/N/DC.*

⁹⁵ Žr., pvz., Australijos (dviejų valstijų), Brazilijos, Izraelio ir Prancūzijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies e klausimą.

⁹⁶ Žr. Brazilijos, Estijos, Graikijos, Izraelio, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Korėjos Respublikos, Latvijos, Lietuvos, Maltos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Venesuelos ir Vengrijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies f klausimą.

⁹⁷ Žr., pvz., Prancūzijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies f klausimą.

⁹⁸ Žr., pvz., Brazilijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies f klausimą.

⁹⁹ Australijos (Kvynslando) atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies f klausimą.

27. Jei pareiškimas nepadarytas, teisiniams darbuotojams vis tiek gali būti leidžiama dalyvauti pagal prašomosios valstybės vidaus teisės aktus arba praktiką.
28. Norėdamos gauti prašomosios valstybės leidimą, prašančiosios įstaigos turėtų aiškiai nurodyti, kad teisiniai darbuotojai bus prisijungę vaizdo ryšiu, ir nurodyti susijusias technines vaizdo ryšio įrangos specifikacijas.
29. Aktyvų teisminių darbuotojų dalyvavimą apklausoje vaizdo ryšiu (t. y. ne tik paprastą buvimą) nustato prašomosios valstybės vidaus teisės aktai. Pagal vidaus teisės aktus prašomajam teismui gali būti leidžiama konkrečiu atveju spręsti savo nuožiūra.

77. Tai, ar prašančiosios valstybės teisiniai darbuotojai gali būti vykdant teisinės pagalbos prašymą, taip pat vaizdo ryšiu, priklauso nuo to, ar prašomoji valstybė yra padariusi pareiškimą pagal konvencijos 8 straipsnį, pagal kurį šis dalyvavimas leidžiamas. Jei šis pareiškimas padarytas, gali reikėti išankstinio paskirtos kompetentingos įstaigos leidimo.

*Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje Res/D/N/DC.*

78. Svarbu pažymėti, kad, jei prašomoji valstybė pareiškimo pagal 8 straipsnį padariusi nėra, teisiniams darbuotojams vis tiek gali būti leidžiama dalyvauti pagal prašomosios valstybės vidaus teisės aktus arba praktiką. Be to, dvi arba daugiau susitariančiųjų šalių gali susitarti dėl laisvesnės teisminių darbuotojų dalyvavimo vykdant teisinės pagalbos prašymus sistemos (28 straipsnio c punktas – nors ši nuostata praktiškai taikyta retai, jei apskritai buvo taikyta).
79. Net jei teisiniai darbuotojai gali būti per apklausą, faktinis aktyvus dalyvavimas apklausoje yra kitas klausimas. Kaip nurodyta 8 straipsnyje, gali prireikti išankstinio kompetentingos įstaigos leidimo, o kai kada prašančiosios valstybės teisminių darbuotojų dalyvavimui gali būti taikomos galiojančios teismo taisyklės ir pirmininkaujancio pareigūno kontrolė¹⁰⁰.

100

Žr., pvz., Australijos, Brazilijos ir Prancūzijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies g klausimą.

A2.6. Priverstinės priemonės ir prievarta

30. Kitaip nei teikiant paprastus teisinės pagalbos prašymus, paprastai liudytojo negalima priversti duoti parodymų, konkrečiai naudojant vaizdo ryšį.

80. Dėl prievartinių priemonių ir prievartos svarbu pažymėti, kad gali prireikti skirti liudytojo / eksperto privertimą duoti parodymus teisme nuo liudytojo / eksperto privertimo duoti parodymus naudojantis konkrečia terpe (t. y. vaizdo ryšiu). Todėl, atsižvelgiant į prievartos priemones, kurias prašomoji įstaiga gali taikyti pagal savo vidaus teisės aktus, visiškai įmanoma, kad liudytojas / ekspertas gali būti verčiamas duoti parodymus teisme, bet negali būti verčiamas duoti šių parodymų naudojant vaizdo ryšį.
81. Pagal Įrodymų konvencijos I skyrių prašomoji įstaiga pagal savo vidaus teisės aktus turi taikyti tokias prievartos priemones, kokios būtų taikomos per vietoje vykdomus procesus (10 straipsnis). Vis dėlto liudytojas gali reikalauti pasinaudoti teise atsisakyti duoti parodymus pagal prašomosios valstybės teisę (11 straipsnio 1 dalies a punktas), prašančiosios valstybės teisę (11 straipsnio 1 dalies b punktas) arba, jei nurodyta prašomosios valstybės pareiškime, – pagal trečiosios valstybės teisę (11 straipsnio 2 dalis).
82. Kaip matyti iš šalių profilių, pusė atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad pagal jų vidaus teisės aktus leidžiama priversti liudytoją / ekspertą atvykti į teismą ir kad jos tai daro daugiausia pagal I skyrių.¹⁰¹ Tačiau neaišku, ar į teismą atvykusį liudytoją būtų galima priversti duoti šiuos parodymus vaizdo ryšiu.
83. Tačiau kita pusė atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad liudytojo arba eksperto negalima priversti duoti parodymus vaizdo ryšiu.¹⁰² Pavyzdžiui, dvi atsakymus pateikusių valstybės pranešė, kad jų vidaus teisės aktuose nenumatyta taikyti prievartos siekiant priversti liudytoją duoti parodymus vaizdo ryšiu.¹⁰³ Kita atsakymus pateikusi valstybė nurodė, kad parodymus vaizdo ryšiu galima imti su sąlyga, kad liudytojas nėra verčiamas duoti parodymų vaizdo ryšiu.¹⁰⁴
84. Viena iš atsakymus pateikusių valstybių taip pat paaiškino, kad *jei* įrodymai renkami tiesiogiai pagal I skyrių (kaip aprašyta pirmiau **A1.2 skirsnyje**), liudytojas parodymus turėtų duoti savanoriškai, nes prievartos šiais atvejais taikyti negalima, – liudytojo net negalima versti dalyvauti apklausoje.¹⁰⁵

¹⁰¹ Australijos (trijų valstijų), Čekijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo), Kinijos (YAR Makao), Kipro, Korėjos Respublikos, Lenkijos, Lietuvos, Meksikos, Norvegijos, Rumunijos, Singapūro ir Vengrijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno IV dalies g klausimą. Kai kurios iš šių atsakymus pateikusių valstybių informacijos apie prievartą taip pat pateikė savo atsakymuose į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies h klausimą.

¹⁰² Australijos (dviejų valstijų), Baltarusijos, Estijos, Graikijos, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Jungtinių Amerikos Valstijų, Kroatijos, Maltos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Prancūzijos, Slovėnijos, Venesuelos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies g klausimą.

¹⁰³ Kroatijos ir Slovėnijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies g klausimą.

¹⁰⁴ Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies g ir h klausimus.

¹⁰⁵ Prancūzijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno IV dalies g klausimą (ten pat), kuriame nurodytas Prancūzijos civilinio proceso kodekso 747-1 straipsnis.

A2.7. Priesaika ir (arba) patvirtinimas

31. Priesaikų arba patvirtinimų priėmimas gali skirtis atsižvelgiant į tai, kaip – tiesiogiai ar netiesiogiai – renkami įrodymai. Pagal konvencijos 9 straipsnio 2 dalį gali būti prašoma specialios formos priesaikos arba patvirtinimo.
32. Siekdamas užtikrinti duotų parodymų leistinumą, įstaigos turėtų susipažinti su susijusiais prašomosios, prašančiosios valstybės arba abiejų šių valstybių vidaus teisės aktų reikalavimais.

85. Kaip nurodyta pirmiau, vykdant prašymą netiesiogiai surinkti įrodymus pagal Įrodymų konvencijos I skyrių naudojant vaizdo ryšį, taikomi prašomosios valstybės teisės aktai (9 straipsnio 1 dalis), įskaitant priesaikų arba patvirtinimų priėmimą. Vis dėlto prašančioji įstaiga, kaip konkretaus būdo arba tvarkos (9 straipsnio 2 dalis), gali prašyti specialios formos priesaikos arba patvirtinimo (3 straipsnio h punktas). Prašomoji įstaiga taip pat gali norėti paaiškinti liudytojui priesaikos arba patvirtinimo priėmimo būdą.
86. Tačiau jei įrodymai renkami tiesiogiai pagal I skyrių (kaip aprašyta pirmiau **A1.2 skirsnyje** ir jei leidžiama prašomojoje valstybėje, priesaiką arba patvirtinimą paprastai priima prašančioji valstybė.¹⁰⁶ Vis dėlto reikėtų turėti omenyje, kad užsienio priesaikų ir patvirtinimų priėmimas gali būti laikomas prašomosios valstybės suverenumo pažeidimu.¹⁰⁷ Paaiškinimo šiuo atžvilgiu reikėtų prašyti iš susijusios kompetentingos įstaigos.

Daugiau informacijos apie priesaikas ir patvirtinimus pateikta su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusiam **šalies profilyje**.

¹⁰⁶ Portugalijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) II dalies a ir b klausimus.

¹⁰⁷ Pavyzdžiui, Šveicarijos Federalinio teisingumo biuro duomenimis, *[u]žsienio teisėjo arba jo ar, jei leidžiama pagal bendrosios teisės sistemą, šalių atstovų paskirto asmens, atvykusio į Šveicariją teisinėms procedūroms vykdyti, veiksmas visada yra oficialus veiksmas, kuris gali būti vykdomas tik pagal teisinės pagalbos taisykles. Jų nesilaikymas laikomas Šveicarijos suverenumo pažeidimu, neatsižvelgiant į tai, ar su šiomis teisinėmis procedūromis susiję asmenys yra pasirengę bendradarbiauti.* – *Guidelines on International Judicial Assistance in Civil Matters*. 3-iasis leidimas, Bernas, 2013 m. sausio mėn., p. 20, galima susipažinti adresu < <http://www.rhf.admin.ch> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Taip pat žr. M. Davies (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 217–218.

A2.8. Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų tapatybės nustatymas

- 33. Liudytojo / eksperto tapatybės nustatymas gali skirtis atsižvelgiant į jurisdikciją.
- 34. Gali būti reikalaujama griežtesnės tvarkos, jei liudytojo / eksperto tapatybę turi nustatyti prašančioji valstybė, atsižvelgiant į vaizdo ryšio technologijos naudojimą procese ir atstumą tarp prašančiosios valstybės ir liudytojo.

- 87. Panašiai kaip ir per teismo procesą, per kurį įrodymai renkami asmeniškai, per vaizdo ryšiu vykdomą procesą liudytojas / ekspertas, kad galėtų įrodyti savo tapatybę, paprastai turi parodyti galiojantį asmens tapatybės dokumentą (AT dokumentą)¹⁰⁸. Kai kuriose jurisdikcijose pakanka priimtos priesaikos arba patvirtinimo.¹⁰⁹ Pagal konvencijos 9 straipsnio 1 dalį ši tvarka turi būti nustatyta prašomosios valstybės vidaus teisės aktuose, nebent kitaip prašoma nurodant konkretų būdą arba tvarką pagal 9 straipsnio 2 dalį.
- 88. Netiesioginio įrodymų rinkimo atveju liudytojo tapatybę nustato prašomoji valstybė. Tačiau tiesioginio įrodymų rinkimo vaizdo ryšiu atveju liudytojo tapatybę gali nustatyti prašomoji valstybė ir (arba) prašančioji valstybė. Vis dėlto pastaruoju atveju, norint patikrinti liudytojo / eksperto tapatybę, gali prireikti griežtesnės tvarkos. Praktiškai, siekiant nustatyti tapatybę, būtų patogu prašyti liudytojo / eksperto parodyti to prašančiam teismo pareigūnui savo tapatybės kortelę per vaizdo kamerą. Šiuo tikslu taip pat gali būti naudojama dokumentų kamera.¹¹⁰
- 89. Taip pat tikriausiai reikės tinkamai patikrinti visų kitų teismo posėdyje fiziškai arba vaizdo ryšiu dalyvaujančių asmenų tapatybę. Dar kartą pažymėtina, kad šiuo atžvilgiu taikomi prašomosios valstybės teisės aktų reikalavimai, nebent prašyta konkretaus būdo arba tvarkos. Todėl patys dalyviai atsako už tai, kad galėtų laikytis visų prašomojoje valstybėje taikomų su tapatybės nustatymu susijusių teisės aktų arba tvarkos.¹¹¹

¹⁰⁸ Žr., pvz., Baltarusijos, Čekijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Korėjos Respublikos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Meksikos, Norvegijos, Pietų Afrikos Portugalijos, Prancūzijos, Singapūro, Slovėnijos, Venesuelos, Vengrijos ir Vokietijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) VII dalies j klausimą.

¹⁰⁹ Žr., pvz., Australijos (dviejų valstijų), Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kroatijos, Rumunijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies j klausimą. Indijoje Karnatakos aukštasis teismas, siekdamas nustatyti liudytojo tapatybę, byloje *Twentieth Century Fox Film Corporation prieš NRI Film Production Associates Ltd*, AIR 2003 SC KANT 148, reikalavo daugiau dokumentų, kaip rašytinio tapatybės patvirtinimo.

¹¹⁰ Vengrijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies h ir j klausimus.

¹¹¹ Žr. projektą *Handshake* (op. cit. 87 išnašoje), p. 18.

A2.9. Baudžiamosios nuostatos

35. Parodymų davimas vaizdo ryšiu paprastai yra savanoriškas, tačiau už melagingus parodymus ir nepagarbą teismui gali būti baudžiama.
36. Kai kada dėl abiejų (arba) kelių susijusių jurisdikcijų baudžiamųjų nuostatų taikymo gali atsirasti jurisdikcinio dubliavimosi arba spragų.

90. Konvencijos rengėjai sąmoningai pasirinko neįtraukti į konvenciją nuorodų į baudžiamuosius su įrodymu rinkimu susijusius klausimus, ypač į *nepagarbą teismui* (t. y. atsisakymą duoti parodymus arba proceso trikdyimą) ir *melagingus parodymus* (t. y. klaidingų parodymų davimą). Kartu rengėjai atkreipė dėmesį į tai, kad šiais klausimais galėtų dubliuotis prašančiosios valstybės ir prašomosios valstybės jurisdikcijos ir parodymus duodančiam asmeniui būtų taikomos abiejų jurisdikcijų baudžiamosios nuostatos.¹¹²
91. Pavyzdžiui, paprastai liudytojas prisaikdinamas arba jo patvirtinimas priimamas pagal prašomosios valstybės teisės aktus. Todėl civilinės sankcijos jam būtų taikomos arba jis būtų persekiojamas šioje valstybėje. Jei nurodant konkretų būdą arba tvarką taikoma speciali priesaika arba patvirtinimas ir liudytojas duoda melagingus parodymus arba reiškia nepagarbą teismui, reikėtų apsvastyti, ar liudytoją būtų galima sankcionuoti arba persekioti pagal prašančiosios valstybės teisės aktus. Taip pat gali būti, kad netaikomos nei prašomosios valstybės, nei prašančiosios valstybės baudžiamosios nuostatos arba nė viena iš šių valstybių neturi jurisdikcijos persekioti susijusio liudytojo, todėl atsiranda jurisdikcinė spraga.
92. Įrodymų konvencijoje nenurodyta, kaip spręsti galimus su įvairiomis baudžiamosiomis nuostatomis susijusių jurisdikcijų dubliavimosi arba spragų klausimus. Juos palikta spręsti pagal valstybių tarpusavio susitarimus (pvz., pagal savitarpio teisinės pagalbos susitarimus baudžiamosiose bylose)¹¹³, vidaus teisės aktus¹¹⁴ arba bendruosius tarptautinės viešosios teisės principus. Todėl patartina prieš apklausą tinkamai informuoti liudytoją arba ekspertą apie melagingų arba klaidingų parodymų davimo padarinius.¹¹⁵

¹¹² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 256–257 dalis.

¹¹³ Žr., pvz., 2000 m. gegužės 29 d. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, OL C 197/1, 10 straipsnio 8 dalį. Taip pat žr. 2010 m. transtasmaninių procesų įstatymo (Sandraugos) 61 skirsnį; šis įstatymas yra atitinkamas Australijos teisės aktas, kuriuo įgyvendinamas 2008 m. transtasmaninis susitarimas (op. cit. 60 išnašoje). Šia nuostata priskiriama jurisdikcija, taikoma nepagarbai teismui, kurią reiškia Australijoje esantys asmenys, dalyvaujantys teismo posėdžiuose nuotoliniu būdu Naujosios Zelandijos teisme.

¹¹⁴ Pavyzdžiui, kai kurios Australijos valstijos taiko teisės aktus, kuriais konkrečiai atsižvelgiama į jurisdikciją dubliavimąsi, atsirandantį naudojant vaizdo ryšio technologiją renkant įrodymus. Žr., pvz., 1958 m. įrodymų įstatymo (kitos nuostatos) (Viktorijos) 42W skirsnį; 1998 m. įrodymų įstatymo (garso ir vaizdo ryšiai), (Naujojo Pietų Velso) 5C skirsnį.

¹¹⁵ Projektas *Handshake* (loc. cit. 111 išnašoje). Taip pat žr. Australijos (vienos valstijos), Čekijos ir Venesuelos atsakymus į šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) V dalies d klausimą. Praktiškai kai kurie teismai pragmatiškai nusprendžia tiesiog nepaisyti parodymų arba jais netikėti, jei neįmanoma sankcionuoti liudytojo, kuris, duodamas parodymus vaizdo ryšiu, davė melagingus parodymus. Žr., pvz., Indijos Aukščiausiąjį teismą byloje *State of Maharashtra prieš Dr Praful B Desai*, AIR 2003 SC KANT 148.

A2.10. Privilegijos ir kitos apsaugos priemonės

37. Liudytojas / ekspertas gali reikalauti pasinaudoti privilegijomis pagal konvencijos 11 straipsnį.
38. Tačiau, kadangi įrodymų rinkimas naudojant vaizdo ryšį daugeliu atvejų tebėra savanoriškas, liudytojas / ekspertas duodamas parodymus neprivalo konkrečiai naudoti vaizdo ryšio ir gali atsisakyti juos duoti nereikalaudamas pasinaudoti privilegija arba pareiga.

93. Tais atvejais, kai liudytojas yra verčiamas duoti parodymus vaizdo ryšiu, arba yra faktų arba informacijos, kurių (-ios) savanoriškai parodymus duodantis liudytojas / ekspertas negali atskleisti, galima reikalauti pasinaudoti privilegija arba pareiga pagal konvencijos 11 straipsnį, jei ji numatyta:

- 1) prašomosios valstybės teisės aktuose (11 straipsnio 1 dalies a punktas);
- 2) prašančiosios valstybės teisės aktuose, jei privilegija arba pareiga nurodyta teisinės pagalbos prašyme arba kai prašančioji įstaiga patvirtino prašomajai įstaigai apie šią privilegiją arba pareigą (11 straipsnio 1 dalies b punktas); arba
- 3) trečiosios valstybės teisės aktuose, laikantis tam tikrų sąlygų (11 straipsnio 2 dalis).

94. Reikalauti naudotis privilegijomis paprastai galima taip, kaip reikalaujama teikiant labiau įprastus prašymus surinkti įrodymus pagal konvenciją, tačiau naudojant vaizdo ryšį gali prireikti sudėtingesnių apsaugos priemonių. Jas gali sudaryti, be kita ko, apsauginės priemonės, kuriomis užtikrinama liudytojo / eksperto sauga kitoje vietoje¹¹⁶, teisė į teisinį atstovavimą ir galimybė pasikonsultuoti su šiuo teisiniu atstovu konfidencialiai¹¹⁷, teisė į kompensaciją už kelionės ir (arba) apgyvendinimo išlaidas bei negautas pajamas¹¹⁸ ir vertimo žodžiu paslaugos. Daugelį iš šių klausimų galima išspręsti organizuojant vaizdo ryšį.

*Daugiau informacijos apie aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti rengiantis apklausoms naudojant vaizdo ryšį ir jas atliekant, pateikta **B dalyje**.*

¹¹⁶ Įskaitant, pvz., užtikrinimą, kad liudytojams / ekspertams *nesuteiktų informacijos kiti dalyviai* – projektas *Handshake* (ten pat).

¹¹⁷ Kai kuriose teisės sistemose nereikalaujama, kad, renkant įrodymus, liudytojui padėtų teisininkas. Žr. Maltos ir Meksikos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) V dalies d klausimą.

¹¹⁸ Žr. Įrodymų konvencijos 26 straipsnį. Taip pat žr. Rumunijos ir Slovėnijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) V dalies d klausimą.

A2.11. Išlaidos

- 39. Kai vykdant teisinės pagalbos prašymą naudojamas vaizdo ryšys, gali atsirasti 14 straipsnio 2 dalyje nurodytų išlaidų.
- 40. Prieš teisinės pagalbos prašyme prašant naudoti vaizdo ryšį, reikia išsiaiškinti, ar prašančiojoje ir prašomojoje valstybėse gali atsirasti išlaidų ir kas atsakytų už šių išlaidų padengimą.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį **šalies profilį**.

- 95. Su dabartinėmis vaizdo ryšio technologijomis susijusios išlaidos gali būti didelės¹¹⁹, todėl su vaizdo ryšiu susijusios išlaidos tikriausiai yra sudėtingesnis klausimas nei konvencijoje nurodytos išlaidos.
- 96. Prašomoji įstaiga teisinės pagalbos prašymą paprastai vykdo negaudama kompensacijos už jokių mokesčius arba išlaidas (14 straipsnio 1 dalis). Šalys, jų atstovai ir (arba) prašančiosios įstaigos teisminiai darbuotojai dengia su dalyvavimu vykdant prašymą susijusias savo išlaidas.
- 97. Jei vaizdo ryšio prašoma kaip konkretaus būdo arba tvarkos pagal 9 straipsnio 2 dalį, prašomoji įstaiga gali prašyti kompensuoti naudojant vaizdo ryšį susidariusias išlaidas, įskaitant perdavimo mokesčius ir įrangos nuomos bei techninės paramos teikimo mokesčius (14 straipsnio 2 dalis).
- 98. Prašymo pateikėjai taip pat turėtų žinoti, kad net jei konkrečiai neprašoma naudoti vaizdo ryšio kaip konkretaus būdo arba tvarkos pagal 9 straipsnį, gali būti, kad prašomosios valstybės įstaiga vis tiek gali manyti, kad jį naudoti prašoma ir todėl gali prašyti kompensuoti bent kai kurias išlaidas.
- 99. Kitos su įrodymų rinkimu vaizdo ryšiu pagal I skyrių susijusios išlaidos gali būti šios: vaizdo ryšio įrangos užsakymo mokesčiai ir valandinis įkainis, ryšio mokesčiai, pvz., taikomi naudojimuisi internetu arba telefonu, mokesčiai techniniams darbuotojams ir išorės vaizdo ryšio paslaugų teikėjams, vertimo žodžiu mokesčiai, teismo išlaidos (įskaitant teismo salės, kurioje įrengta vaizdo ryšio infrastruktūra, nuomos mokesčiai ir naudojimosi pranešimų įteikimo paslaugomis mokesčiai) ir darbo užmokestis darbuotojams (pvz., viršvalandžių apmokėjimas, jei vaizdo ryšiu naudojama ne darbo valandomis).¹²⁰ Kai kurios atsakymus pateikusios valstybės nurodė už vaizdo ryšio naudojimą imančios fiksuoto dydžio mokestį¹²¹, o kitos mokestį nustato kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgdamos į vaizdo ryšio naudojimo aplinkybes ir susijusius išteklius¹²².

¹¹⁹ R. A. Williams (*op. cit.* 1 išnašoje), p. 21.

¹²⁰ Žr. Atsakymų santraukos (*op. cit.* 4 išnašoje) VII dalies m klausimą.

¹²¹ Žr., pvz., Australijos (vienos valstijos), Maltos ir Vengrijos (vaizdo ryšio naudojimo ne Budapešte) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) VII dalies m klausimą.

¹²² Žr., pvz., Brazilijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies m klausimą.

100. Galiausiai pažymėtina, kad, nors apskritai konvencijoje išlaidų klausimas aptariamas labai aiškiai, joje nieko tiksliai nenustatyta dėl jų kompensavimo būdo (-ų). Iš praktikos matyti, kad už naudojant vaizdo ryšį pagal I skyrių patirtų išlaidų (įskaitant vertimo žodžiu išlaidas) padengimą paprastai atsako prašančioji įstaiga ir kad pageidaujamas mokėjimo būdas yra banko pavedimas.¹²³

¹²³Žr. Atsakymų santraukos (*op. cit.* 4 išnašoje) VII dalies n, o ir p klausimus.

A3. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL II SKYRIŲ

A3.1. Konsuliniai pareigūnai ir įgaliotiniai

41. Svarbu pažymėti, kad susitariančiosios šalys pagal 33 straipsnyje nurodytą pareiškimą gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti II skyrių. Įstaigos turėtų patikrinti, ar susijusi susitariančioji šalis yra padariusi tokį pareiškimą.¹²⁴

*Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje Res/D/N/DC.*

42. Dažniausiu scenarijumi pagal II skyrių prašymą pateikusioje valstybėje esantis įgaliotinis renka įrodymus vaizdo ryšiu prašymą vykdančioje valstybėje.
43. Jei praktiškai įmanoma, prašymą pateikusioje valstybėje esančios šalys, jų atstovai ir (arba) teisminiai darbuotojai gali būti prisijungę vaizdo ryšiu, įgaliotiniui arba konsuliniam pareigūnui renkant įrodymus, ir (arba) dalyvauti liudytojo apklausoje. Šis buvimas arba dalyvavimas leidžiamas, nebent yra nesuderinamas su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais, ir jam vis tiek taikomos išduodant leidimą nustatytos sąlygos.

101. Pagal II skyrių konsulinis pareigūnas arba šiuo tikslu įgaliotiniu tinkamai paskirtas asmuo gali, jei su tuo sutinka prašymą vykdanči valstybė, rinkti įrodymus prašymą vykdančioje valstybėje – tai tiesioginis įrodymų rinkimas.
102. Pagal pirmąjį (ir dažniausią) scenarijų vaizdo ryšys užmezgamas tarp prašymą pateikusioje valstybėje esančios vietos, kurioje yra įgaliotinis, ir prašymą vykdančioje valstybėje esančios vietos, kurioje duodami parodymai. Specialioji komisija aiškiai pripažino šią galimybę ir pažymėjo, kad 17 straipsniu nedraudžiama prašymą pateikusio teismo teisminiam darbuotojui (arba kitam tinkamai paskirtam asmeniui), kuris yra vienoje iš susitariančiųjų šalių, vaizdo ryšiu apklausti asmens, esančio kitoje susitariančiojoje šalyje.¹²⁵
103. Kiti alternatyvūs scenarijai gali būti, pvz., tais atvejais (pvz., didelėse geografinėse teritorijose),

¹²⁴ Pagal konvencijos 33 straipsnio 3 dalį *bet kuri kita valstybė, kuriai tai turi įtakos* (pvz., prašymą vykdanči valstybė prašymą pateikusios valstybės atžvilgiu) gali taikyti abipusiškumo principą. Todėl rekomenduojama patikrinti, ar prieštaravimą dėl susijusios II skyriaus nuostatos yra pateikusios ir prašymą pateikusi valstybė, ir jį vykdanči valstybė.

¹²⁵ 2014 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 20.

kai konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis gali naudoti vaizdo ryšį, siekdamas apklausti liudytoją, esantį vietoje, kuri (nors ir nutolusi) yra prašymą vykdančioje valstybėje. Kai kuriais retais atvejais galima numatyti dar vieną (nors ir nelabai tikėtiną) scenarijų, pagal kurį konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis yra ne prašymą pateikusiaje arba jį vykdančioje valstybėje, bet trečiojoje valstybėje ir jam pavesta paimti parodymus iš liudytojo / eksperto, kuris fiziškai yra prašymą vykdančioje valstybėje (pvz., kurioje prašymą pateikusių valstybės diplomatinė atstovybė, akredituota prie prašymą vykdančios valstybės, yra trečiojoje valstybėje, žr. 104 dalį). Dažniausiai tokiais atvejais konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis tikriausiai turės išvykti, kad galėtų surinkti įrodymus, bet įmanoma, kad kai kada įrodymai gali būti renkami vaizdo ryšiu.

104. Tokia su konsulinio pareigūnu susijusi situacija teoriškai įmanoma, nes pagal 15 straipsnį konsulinis pareigūnas gali rinkti įrodymus *kitos valstybės teritorijoje ir vietovėje, kurioje jis vykdo savo funkcijas*. Todėl, aiškinant šį straipsnį kartu su *Vienos konvencijos dėl konsulinių santykių* 7 straipsniu, pagal kurį konsulines funkcijas leidžiama atlikti iš kitoje valstybėje esančios konsulinės įstaigos, atrodytų, kad konsuliniam darbuotojui leidžiama rinkti įrodymus vaizdo ryšiu iš atstovaujamosios valstybės konsulinės įstaigos, esančios ne prašymą vykdančioje valstybėje, bet kitoje Įrodymų konvencijos susitariančiojoje šalyje.¹²⁶
105. Vaizdo ryšį taip pat galima naudoti siekiant palengvinti prašymą pateikusiaje valstybėje esančių šalių arba atstovų ir teisminių darbuotojų buvimą ir dalyvavimą, kai konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis renka įrodymus prašymą vykdančioje valstybėje. Jei prašymą vykdanči valstybė nėra padariusi pareiškimo, šio leidimo nereikalaujama ir šiam buvimui arba dalyvavimui taikomos visos duodant leidimą nustatytos sąlygos.

*Daugiau informacijos apie buvimą ir dalyvavimą pateikta **A3.4 skirsnyje**.*

*Daugiau informacijos apie praktikoje galimas situacijas galima rasti **III priede** pateiktuose **praktiniuose pavyzdžiuose**.*

106. Kad konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis galėtų apklausti liudytoją / ekspertą vaizdo ryšiu, pagal konvenciją būtina įvykdyti įvairias sąlygas. Prašymą vykdanči valstybė negali būti atsisakiusi (pagal 33 straipsnį) taikyti atitinkamo (-ų) II skyriaus straipsnio (-ių). Be to, asmuo turi būti akredituotas prie prašymą vykdančios valstybės (15 straipsnio 1 dalis ir 16 straipsnio 1 dalis) arba tinkamai paskirtas kaip įgaliotinis (17 straipsnio 1 dalis). Jei reikia išankstinio leidimo, konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis turi atitikti visas kompetentingos įstaigos duodant leidimą nurodytas sąlygas.
107. Įgaliotinį paprastai paskiria prašymą pateikęs teismas, bet, atsižvelgiant į susijusias teises nuostatas, taip pat gali paskirti prašymą vykdančios valstybės įstaiga. Vis dėlto konvencijoje nenumatyta, kad prašymą vykdanči valstybė prašymą pateikusiai valstybei turėtų nustatyti sąlygą paskirti įgaliotinį. Taip pat taikomi konkretūs reikalavimai, susiję su prašymą vykdančios valstybės leidimu; jie išsamiai aprašyti **A3.2 skirsnyje**. Galiausiai vaizdo ryšio naudojimas turi būti tiesiogiai arba netiesiogiai nustatytas prašymą pateikusių valstybės teisės aktuose ir negali būti draudžiamas pagal prašymą vykdančios valstybės teisės aktus (21 straipsnio d punktas).

¹²⁶

1963 m. balandžio 24 d. Vienos konvencijos dėl konsulinių santykių 7 straipsnyje nustatyta: Atstovaujamoji valstybė, informavusi suinteresuotas valstybes, gali įgalioti konsulinę įstaigą, įsteigtą vienoje valstybėje, atlikti konsulines funkcijas kitoje valstybėje, jei nė viena iš šių valstybių tam neprieštarauja.

108. Liudytojo / eksperto apklausa pagal II skyrių atliekama vadovaujantis prašymą pateikusios valstybės teisės aktais ir tvarka, nebent tai draudžia prašymą vykdanči valstybė. Kadangi renkant įrodymus pagal II skyrių nereikalaujama (nebūtina) dalyvauti prašymą vykdančios valstybės įstaigoms (išskyrus reikiamų leidimų išdavimo arba pagalbos siekiant gauti įrodymus taikant prievartą teikimo tikslais), įgaliojimas šiais atvejais gali būti atsakingas už pasirūpinimą vaizdo ryšiu abiejose vietose. Vis dėlto kai kurios susitariančiosios šalys pareiškimu konsulinį pareigūną arba įgaliojinių atliekamam įrodymų rinkimui yra nustačiusios sąlygą, pagal kurią reikalaujama, kad prašymą vykdančios valstybės įstaigos galėtų geriau kontroliuoti įrodymų rinkimą.¹²⁷

Daugiau informacijos apie aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti rengiantis apklausoms naudojant vaizdo ryšį ir jas atliekant, pateikta B dalyje.

A3.2. Būtinybė gauti leidimą iš prašymą vykdančios valstybės

44. Pagal konvencijos 15 straipsnį leidimo *nereikia*, nebent susitariančioji šalis yra padariusi pareiškimą. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymo vykdymo valstybė yra padariusi pareiškimą pagal šį straipsnį.¹²⁸
45. Pagal konvencijos 16 ir 17 straipsnius leidimo *reikia*, nebent susitariančioji šalis yra padariusi pareiškimą, kad įrodymus galima rinkti be jos išankstinio leidimo. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymo vykdymo valstybė yra padariusi pareiškimą pagal šiuos straipsnius.¹²⁹

*Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje Res/D/N/DC.*

¹²⁷ Žr., pvz., Prancūzijos ir Vokietijos pareiškimus, su kuriais galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srities dalyje *Atnaujintas susitariančiųjų šalių sąrašas* (angl. *Updated list of Contracting Parties*).

¹²⁸ Taip pat žr. pirmiau pateiktą su abipusiškumo principu susijusią 124 nuorodą.

¹²⁹ Ten pat.

46. Prašyme duoti leidimą reikėtų nurodyti, kad įrodymai bus renkami vaizdo ryšiu ir ar iš prašymą vykdančios valstybės reikės konkrečios pagalbos. Šiuo tikslu galima naudoti pavyzdinę formą.
47. Konsuliniai pareigūnai ir įgaliotiniai privalo laikytis prašymą vykdančios valstybės duodant leidimą nurodytų sąlygų.

109. Pagal Įrodymų konvencijos 15 straipsnį konsulinis pareigūnas, netaikydamas prievartos, gali apklausti liudytoją / ekspertą, kuris yra konsulinio pareigūno atstovaujamos valstybės (atstovaujamosios valstybės) pilietis, jei parodymus ima konsulinis pareigūnas, veikiantis vietovėje, kurioje jis vykdo savo funkcijas. Kad galėtų imti parodymus, konsulinis pareigūnas, kaip reikalaujama 15 straipsnio 2 dalyje, turi prašyti prašymą vykdančios valstybės leidimo, tačiau tik jei ši susitariančioji šalis yra padariusi atitinkamą pareiškimą. Jei konsulinis pareigūnas turi imti parodymus iš kitos valstybės piliečio, taikomas 16 straipsnis.
110. Konsulinis pareigūnas (pagal 16 straipsnį) arba tinkamai kaip įgaliotinis paskirtas asmuo (pagal 17 straipsnį) netaikydamas prievartos gali imti parodymus tik jei prašymą vykdančios valstybės paskirta kompetentinga įstaiga yra davusi bendrąjį arba konkrečiam atvejui taikomą leidimą (16 straipsnio 1 dalies a punktas ir 17 straipsnio 1 dalies a punktas). Tai taikoma, nebent atitinkama prašymą vykdanči valstybė yra padariusi pareiškimą, kad įrodymus galima rinkti be išankstinio jos leidimo (16 straipsnio 2 dalis ir 17 straipsnio 2 dalis). Konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis taip pat privalo laikytis visų sąlygų, kurias kompetentinga įstaiga yra nurodžiusi savo leidime (16 straipsnio 1 dalies b punktas ir 17 straipsnio 1 dalies b punktas).
111. Kaip nurodyta Įrodymų vadove, konvencijoje konkrečiai nenurodyta, kas prašo leidimo; praktiškai leidimo dažnai prašo prašymą pateikęs teismas arba prašymą pateikusių valstybės ambasada ar konsulas.¹³⁰ Pavyzdinės formos, kuri būtų skirta prašymui duoti leidimą pagal II skyrių, nėra (nes tai išlieka klausimas, kurį sprendžia prašymą vykdanči valstybė), tačiau kai kurie ekspertai mano, kad prašant duoti leidimą rinkti įrodymus pagal II skyrių gali būti pravartu naudoti pavyzdinę teisinės pagalbos prašymo formą. Šiais atvejais pavyzdinę formą reikėtų atitinkamai pritaikyti.¹³¹ Svarbu pažymėti, kad prašyme duoti leidimą reikėtų nurodyti, kad įrodymai bus renkami vaizdo ryšiu ir ar reikės prašymą vykdančios valstybės pagalbos.

Daugiau informacijos apie galimos pagalbos rūšis, įskaitant įrangos išbandymą prieš apklausą ir tinkamos infrastruktūros rezervavimą, pateikta B dalyje ir su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusiame šalies profilyje.

¹³⁰ Įrodymų vadovo (op. cit. 29 išnašoje) 380 dalis.

¹³¹ Ten pat, 4 priedas Pavyzdinės formos pildymo gairės.

112. Kaip nurodyta pirmiau, jei reikia išankstinio leidimo, konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis turi įvykdyti visas kompetentingos įstaigos duodant leidimą nurodytas sąlygas, įskaitant turinio ir formos reikalavimus. Pavyzdžiui, prašymą vykdanti valstybė gali reikalauti, kad, kaip leidimo davimo sąlyga, vaizdo ryšys būtų parengiamas tam tikru būdu (pvz., kad juo pasirūpintu tam tikras asmuo, kad jis būtų naudojamas tam tikroje vietoje, kad būtų naudojama tam tikra įranga arba techninė parama arba kad dalyvautų tam tikri darbuotojai, pvz., prašymą vykdančios valstybės pareigūnas).

A3.3. Liudytojo informavimas

48. Svarbu ne tik įvykdyti konvencijos 21 straipsnio b ir c punktuose nustatytus reikalavimus, bet ir, kad konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis informuotų liudytoją apie tai, kad parodymai bus imami vaizdo ryšiu.

113. Gavęs reikiamus leidimus, konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis raštu informuoja liudytoją ir paprašo jo duoti parodymus konkrečiu laiku konkrečioje vietoje.
114. Šiame prašyme reikia ne tik informuoti liudytoją, kad parodymai bus imami vaizdo ryšiu ir ar vaizdo ryšiu bus prisijungusios šalys, atstovai arba teisminiai darbuotojai, – jis turi atitikti ir šiuos reikalavimus:
- (1) jis turi būti parengtas prašymą vykdančios valstybės kalba arba prie jo turi būti pridėtas vertimas į šią kalbą, nebent gavėjas yra prašymą pateikusių valstybės pilietis (21 straipsnio b punktas), ir
 - (2) jame gavėjas turi būti informuojamas, kad jam gali būti teisiškai atstovaujama ir, jei prašymą vykdanti valstybė nėra padariusi pareiškimo pagal 18 straipsnį, gavėjas privalo būti informuojamas, kad jis nėra verčiamas atvykti arba duoti parodymus (21 straipsnio c punktas).
115. Kaip nurodyta Įrodymų vadove, praktiškai, prieš konsuliniam pareigūnui arba įgaliotiniui imantis veiksmų arba prieš jį paskiriant, siekdama išsiaiškinti, ar liudytojas būtų pasirengęs duoti parodymus, su liudytoju dažnai susisiečia įrodymus gauti norinti šalis.¹³² Šiais atvejais labai svarbu informuoti liudytoją, kad parodymai bus imami vaizdo ryšiu.

¹³²

Ten pat, 388 dalis.

A3.4. Šalių, jų atstovų ir (arba) teisminių darbuotojų buvimas ir dalyvavimas

49. Šalių, jų atstovų ir teisminių darbuotojų buvimui ir aktyviam dalyvavimui vaizdo ryšiu turėtų būti taikomos tokios pat taisyklės, kokios taikomos prašymą pateikusiaje valstybėje renkant įrodymus asmeniškai, jei tai nepažeidžia prašymą vykdančios valstybės teisės aktų.
50. Prašymą pateikusio teismo teisminis darbuotojas gali būti paskirtas įgaliotiniu, kuriam pavesta apklausti prašymą vykdančioje valstybėje esantį asmenį vaizdo ryšiu, ir gali atlikti apklausą pagal prašymą pateikusių valstybės vidaus teisės aktus.

116. Konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis turi atlikti liudytojo apklausą vaizdo ryšiu pagal prašymą pateikusių valstybės teisės aktus ir konvencijos 21 straipsnį. Tais atvejais, kai reikia išankstinio leidimo, būtina laikytis visų prašymą vykdančios valstybės duodant šį leidimą nustatytų sąlygų, įskaitant, pvz., su prašymą vykdančios valstybės kompetentingos įstaigos atstovų buvimu, susijusias sąlygas. Be to, pagal vidaus teisės aktus arba tvarką gali būti nustatyta, kad liudytojas turi teisę naudotis patarėjo paslaugomis arba į teisinį atstovavimą.
117. Aktyviam šalių, jų atstovų ir (arba) teisminių darbuotojų dalyvavimui, kitaip nei pagal I skyrių, taikomi prašymą pateikusių valstybės teisės aktai, jei jie nėra nesuderinami su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais, ir bet kokios prašymą vykdančios valstybės duodant leidimą nustatytos sąlygos. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai pirmininkaujantis prašymą pateikusio teismo pareigūnas (arba kitas tinkamai paskirtas asmuo) buvo paskirtas įgaliotiniu, kuriam pavesta vaizdo ryšiu apklausti prašymą vykdančioje valstybėje esantį asmenį, šalys ir jų atstovai turėtų galėti dalyvauti taip, lyg apklausa vyktų asmeniškai prašymą pateikusiaje valstybėje (nebent šią galimybę ribotų arba draustų prašymą vykdančios valstybės nurodytos sąlygos).
118. Susitariančiųjų šalių praktika, pagal kurią diplomatai ir konsuliniai pareigūnai renka įrodymus, ypač jei juos renkant gali dalyvauti šalys, teisiniai jų atstovai ir teisminiai darbuotojai, skiriasi. Bent vienai susitariančiajai šaliai teisinių atstovų buvimas ir aktyvus dalyvavimas, konsuliniams pareigūnams renkant įrodymus, yra svarbus, nes būtent teisinis atstovas ima parodymus dalyvaujant konsului ir kai kada teisinis atstovas net gali prašyti konsulinio pareigūno pasišalinti.¹³³ Šiais atvejais pagrindinė konsulinio pareigūno užduotis yra patikrinti liudytojo tapatybę ir priimti iš jo priesaiką ir (arba) padėti surengti apklausą, pasirūpinant vertėjais žodžiu ir, jei reikia, stenografistais.

¹³³ B. Ristau, *International Judicial Assistance (Civil and Commercial)*, Vašingtonas, *International Law Institute, Georgetown University Law Center*, I tomas, V dalis, 2000 m. redakcija, p. 326.

A3.5. Priverstinės priemonės ir prievarta

51. Liudytojas / ekspertas neprivalo duoti parodymų, nebent prašymą vykdanti valstybė yra padariusi pareiškimą pagal 18 straipsnį ir kompetentinga įstaiga patenkino prašymą suteikti pagalbą, kad įrodymus būtų galima rinkti prievarta. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymą vykdanti valstybė yra padariusi šį pareiškimą.

*Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos **statuso lentelės** skiltyje Res/D/N/DC.*

52. Net jei susitariančiosios šalies įstaiga priverčia liudytoją duoti parodymus, ji nebūtinai gali priversti liudytoją duoti šiuos parodymus **vaizdo ryšiu**.

119. Pagal konvencijos II skyrių konsulinams pareigūnams arba įgaliotiniams neleidžiama versti duoti parodymus. Tačiau pagal 18 straipsnį susitariančiosios šalies leidžiama pareikšti, kad konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis, kuris yra įgaliotas rinkti parodymus, gali prašyti (šios susitariančiosios šalies paskirtos) kompetentingos įstaigos suteikti tinkamą pagalbą, kad būtų galima gauti įrodymus prievarta, laikantis galimų šiame pareiškime nustatytų sąlygų. Todėl pagal II skyrių liudytojas / ekspertas neprivalo duoti parodymų, nebent prašymą vykdanti valstybė yra padariusi tokį pareiškimą ir patenkina prašymą padėti gauti įrodymus prievarta (21 straipsnio c punktas). Su atsakymus pateikusiomis valstybėmis susiję šalių profiliai rodo, kad taikyti šį mechanizmą leidžia apie 25 proc. valstybių.
120. Kaip nurodyta pirmiau dėl I skyriaus (žr. **A2.6 skirsnį**), kai kuriais atvejais gali prireikti skirti liudytojo / eksperto privertimą duoti parodymus nuo liudytojo / eksperto privertimo duoti parodymus konkrečiai vaizdo ryšiu. Be to, kaip matyti iš šalių profilių, kelios atsakymus pateikusios 18 straipsnį taikančios valstybės nurodė, kad parodymų davimas vaizdo ryšiu pagal II skyrių turi būti savanoriškas.¹³⁴
121. Taip pat pažymėtina, kad, kaip nurodyta 22 straipsnyje, tai, kad nepavyksta gauti įrodymų taikant II skyriuje nurodytą tvarką, neklaido ir nedaro įtakos tolesniam prašymui dėl įrodymų rinkimo pagal I skyrių.

¹³⁴ Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) ir Jungtinių Amerikos Valstijų atsakymai į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) IV dalies g klausimą. Jungtinės Amerikos Valstijos taip pat pridūrė, kad pagal JAV kodekso 28 antraštinės dalies 1782 paragrafo a dalyje nurodytą prašymą, kad JAV apygardos teismas duotų nurodymą priversti liudytoją duoti parodymus padedant vykdyti užsienio procesą, [n]elabai tikėtina, kad JAV teismas įpareigotų liudytoją tiesiogiai teikti įrodymus užsienio teismui vaizdo ryšiu.

A3.6. Priesaika ir (arba) patvirtinimas

- 53. Konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis gali priimti priesaiką arba patvirtinimą pagal prašymą pateikusios valstybės teisės aktus, jei šis priėmimas nėra nesuderinamas su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais arba prieštarauja šios valstybės duotam leidimui (21 straipsnio a ir d punktai).
- 54. Atsižvelgiant į nacionalinės arba tarptautinės teisės aktus, konsulinių pareigūnų arba įgaliotinių priimtos priesaikos ir (arba) patvirtinimai gali turėti ekstrateritorinį poveikį prašymą vykdančioje valstybėje.

- 122. Neturėtų būti nuvertinama priesaikos arba patvirtinimo priėmimo svarba.¹³⁵ Vis dėlto įrodymai pagal II skyrių paprastai renkami netaikant prievartos ir taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kai kuriose jurisdikcijose liudytojo negalima versti prisiekti savo pareiškimų teisingumu arba patvirtinti jų teisingumą.¹³⁶ Tačiau neprisiekimas arba nepatvirtinimas gali turėti neigiamą poveikį įrodomajai surinktų įrodymų galiai.
- 123. Procesuose pagal II skyrių konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis gali priimti priesaiką arba patvirtinimą, jei šis priėmimas nėra nesuderinamas su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais arba neprieštarauja šios valstybės duotam leidimui (21 straipsnio a ir d punktai). Gali kilti, pvz., šie klausimai: ar konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis privalo priimti priesaiką ir (arba) patvirtinimą¹³⁷; ar priesaika ir (arba) patvirtinimas turi būti priimta(s) toje pačioje vietoje, kurioje yra liudytojas; ar ją (ji) turi priimti (nors tai nėra tikėtina) kompetentingas prašymą vykdančios valstybės asmuo¹³⁸ ir ar teisės aktuose reikalaujama, ji(s) būtų priimama(s) laikantis prašymą pateikusios valstybės arba prašymą vykdančios valstybės teisės aktų¹³⁹.
- 124. Jei konsulinis pareigūnas įrodymams rinkti naudoja vaizdo ryšį, konsulinis pareigūnas gali priimti priesaiką arba patvirtinimą pagal atstovaujamosios valstybės (t. y. valstybės, kuriai konsulinis pareigūnas atstovauja) vidaus teisės aktus, o kai kuriais atvejais – tik ambasados, kuriai konsulinis pareigūnas atstovauja, ribose¹⁴⁰. Pavyzdžiui, konsulinis pareigūnas gali priimti liudytojo priesaiką, šalims, jų atstovams ir teisiniams darbuotojams dalyvaujant vaizdo ryšiu, jei tai numatyta atstovaujamos valstybės teisės aktuose. Pažymėtina, kad tuo atveju, kai įrodymus renka konsulinis pareigūnas, šie įrodymai tikriausiai bus renkami prašymą vykdančioje valstybėje, nes

¹³⁵ Žr., pvz., Indijos Aukščiausiojo Teismo svarstymus, susijusius su konsulinio pareigūno siuntimu priesaikai priimti byloje *State of Maharashtra prieš Dr Praful B Desai*, AIR 2003 SC KANT 148. Pareigūno dalyvavimą liudytojui duodant parodymus teismas laikė apsaugine priemone, užtikrinančia, kad liudytojas nebuvo pamokytas, jam nebuvo duota nurodymų arba jis nebuvo raginamas.

¹³⁶ Šveicarijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) VI dalies d klausimą.

¹³⁷ Dauguma iš atsakymus pateikusių valstybių (jei taikomas II skyrius) nurodė teikiančios pirmenybę šiai galimybei, jei ji dera su prašymą pateikusios valstybės taisyklėmis ir atitinka konvencijos 21 straipsnio a ir d punktus. Žr., pvz., Australijos, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Lietuvos, Prancūzijos, Venesuelos ir Vokietijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VI dalies d klausimą.

¹³⁸ Žr., pvz., Šveicarijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VI dalies d klausimą.

¹³⁹ R. A. Williams (*op. cit.* 1 išnašoje), p. 20; žr. taip pat Atsakymų santraukos (*op. cit.* 4 išnašoje) VI dalies i klausimą.

¹⁴⁰ Žr., pvz., JAV kodekso 22 antraštinės dalies 4221 paragrafą.

joje konsulinis pareigūnas vykdo savo funkcijas.

125. Įgaliotinio atveju priesaika arba patvirtinimas vaizdo ryšiu gali būti priimama(s) iš prašymą pateikusios valstybės (todėl liudytojas prisiekia arba patvirtina prašymą vykdančioje valstybėje)¹⁴¹, jei įgaliotinis turi tam įgaliojimą pagal prašymą pateikusios valstybės teisės aktus.

A3.7. Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų tapatybės nustatymas

55. Už liudytojo / eksperto tapatybės nustatymą pagal prašymą pateikusios valstybės teisės aktus yra atsakingas konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis, nebent tai nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais arba su jos leidimu susietomis sąlygomis.

126. Liudytojo / eksperto tapatybės nustatymo tvarkai pagal II skyrių, kitaip nei pagal Įrodymų konvencijos I skyrių, taikomi prašymą pateikusios valstybės teisės aktai.¹⁴² Jie taikomi, jei ši tvarka nedraudžiama pagal prašymą vykdančios valstybės teisės aktus (konvencijos 21 straipsnio d punktas) ir įvykdomos visos duodant leidimą prašymą vykdančios valstybės nustatytos sąlygos (16 straipsnio 1 dalies b punktas arba 17 straipsnio 1 dalies b punktas).
127. Apklausą atlieka konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis, todėl logiška, kad liudytojo tapatybę formaliai nustato konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis. Iš šalių profilių matyti, kad dažniausia praktika II skyrių taikančiose atsakymus pateikusiose valstybėse yra liudytojo / eksperto asmens tapatybės dokumentų patikra (o ne priesaikos arba patvirtinimo dėl jo tapatybės priėmimas).¹⁴³ Nors šalių profiliuose konkrečiai nenurodyta, kai kuriais vaizdo ryšio technologijos naudojimo atvejais gali prireikti taikyti griežtesnę tvarką nei per įprastinius teismo posėdžius, kuriuose asmenys dalyvauja fiziškai.
128. Tikėtina, kad taip pat reikės tinkamai patikrinti visų kitų teismo posėdyje fiziškai arba vaizdo ryšiu

¹⁴¹ Nors į Įrodymų konvencijos nuostatas ir neįtraukta, analogiškas tarpvalstybinis pavyzdys būtų 2008 m. transtasmaninis susitarimas (*op. cit.* 60 išnašoje), kurio Australijos įgyvendinimo teisės aktuose nurodyta, kad nuotolinio dalyvavimo iš Australijos tikslais Naujosios Zelandijos procesų atžvilgiu Australijoje esanti vieta, kurioje esant dalyvaujama nuotolinio būdu laikoma [Naujosios Zelandijos] teismo arba specialiojo teismo dalimi. Šiame teisės akte Naujosios Zelandijos teismui arba specialiajam teismui (pagal Australijos teisę) taip pat aiškiai leidžiama priimti priesaiką arba patvirtinimą iš parodymus nuotoliniu būdu (iš Australijos) duodančio asmens. Žr. 2010 m. *transtasmaninių procesų įstatymo* (Sandraugos) 59 ir 62 skirsnius. Tačiau kai kada priesaiką gali prireikti priimti ne ten, kur yra įgaliotinis, bet prašymą vykdančioje valstybėje. Žr., pvz., D. Epstein, J. Snyder ir C.S. Baldwin IV. *International Litigation: A Guide to Jurisdiction, Practice, and Strategy*. 4-asis leidimas, Leidenas / Bostonas, Martinus Nijhoff Publishers, 2010, 10.24 dalį, kurioje aprašytas parodymų davimas nuotoliniu būdu ir pažymėta, kad Jungtinių Amerikos Valstijų Federalinio civilinio proceso kodekso 30 taisyklės b dalies 4 punktas bent vienu atveju buvo aiškintas taip, kad priesaiką reikia priimti liudytojo vietoje. Taip pat žr. Federalinio civilinio proceso kodekso 30 taisyklės b dalies 4 punktą dėl parodymų davimo per žodinę apklausą nuotoliniu būdu: *Šalys gali nustatyti – arba teismas pagal prašymą gali nurodyti – kad parodymai būtų imami telefonu arba kitoku nuotoliniu būdu. Taikant šią taisyklę ir 28 taisyklės a dalį, 37 taisyklės a dalies 2 punktą ir 37 taisyklės b dalies 1 punktą, parodymai imami toje vietoje, kurioje parodymų davėjas atsako į klausimus.*

¹⁴² Venesuelos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) VII dalies r klausimą.

¹⁴³ Žr., pvz., Bulgarijos, Estijos, Pietų Afrikos ir Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies r klausimą.

dalyvaujančių asmenų tapatybę. Dar kartą pažymėtina, kad šiai patikrai taikomi prašymą pateikusių valstybės teisės aktų reikalavimai, nebent tai nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais arba su jos leidimu susietomis sąlygomis.

A3.8. Baudžiamosios nuostatos

56. Galimą dubliavimąsi arba jurisdikcijų spragas taikant įvairias baudžiamąsias nuostatas palikta spręsti vidaus ir (arba) tarptautinės teisės aktais ir taikomais susitarimais.

129. Kaip aprašyta pirmiau **A2.9 skirsnyje** (dėl I skyriaus), konvencijos rengėjai sąmoningai nusprendė neįtraukti nuorodų į baudžiamuosius klausimus (pvz., nepagarbą teismui arba melagingus parodymus), susijusius su įrodymų rinkimu, nors ir atkreipė dėmesį į tai, kad gali atsirasti su šiais klausimais susijusio jurisdikcinio dubliavimosi.
130. Pagal konvencijos II skyrių rinkdamas įrodymus tiesiogiai konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis procesinius veiksmus paprastai atlieka laikydamasi savo vidaus teisės aktų (t. y. konsulinio pareigūno atstovaujamos valstybės teisės aktų arba prašymą pateikusių valstybės teisės aktų), jei šie veiksmai neprieštaruoja prašymą vykdančios valstybės teisės aktams, kaip nurodyta 21 straipsnio d punkte, arba duodant leidimą nustatytoms sąlygoms (21 straipsnio a punktas). Pavyzdžiui, nedaugelyje atsakymų pateikusių valstybių prašymą vykdančios valstybės išduotame leidime gali būti reikalaujama šaukime aiškiai nurodyti, kad dėl liudytojo neatvykimo negali būti persekiojama prašymą pateikusioje valstybėje¹⁴⁴.
131. Pavyzdžiui, jei prašymą pateikusių valstybės įgaliotinis vaizdo ryšiu ima parodymus iš prašymą vykdančioje valstybėje esančio liudytojo / eksperto, jo apklausai vaizdo ryšiu gali būti taikomi ir prašymą pateikusių valstybės, ir jį vykdančios valstybės teisės aktai dėl melagingų parodymų ir nepagarbos teismui. Todėl liudytojas / ekspertas galėtų būti persekiojamas kelis kartus. Arba taip pat gali būti, kad netaikomi nei prašymą pateikusių, nei jį vykdančios valstybės teisės aktai, arba nė viena iš šių valstybių neturėtų veiksmingos jurisdikcijos persekioti melagingais parodymais arba nepagarba teismui kaltinamą liudytoją / ekspertą.¹⁴⁵
132. Toks jurisdikcijų dubliavimas taip pat gali atsirasti, kai įrodymus pagal II skyrių renka konsulinis pareigūnas. Šiais atvejais konsulinis pareigūnas priima priesaiką pagal prašymą pateikusių valstybės teisės aktus, kurie gali pasižymėti specialiu eksteritorialumu¹⁴⁶, todėl priesaika ir (arba) patvirtinimas visais ketinimais ir tikslais turi tokį pat poveikį, kokį turėtų, jei būtų priimta(s)

¹⁴⁴ Žr., pvz., Prancūzijos ir Liuksemburgo padarytus pareiškimus; su jais galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje (žr. 127 išnašoje pateiktą nuorodą).

¹⁴⁵ Tai matyti iš šalių profilių (žr. Atsakymų santraukos (*op. cit.* 4 išnašoje) VI dalies j klausimą). Atsakymus pateikusių valstybių, nurodžiusių, kad renkant parodymus vaizdo ryšiu pagal II skyrių būtų taikomi prašymą pateikusių valstybės teisės aktai arba prašymą vykdančios valstybės teisės aktai, buvo beveik vienodai.

¹⁴⁶ Šią galimybę pripažįsta Vokietija, taip pat įrodomosios galios ir baudžiamosios teisės atžvilgiu, žr. Vokietijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) VI dalies d klausimą.

prašymą pateikusios valstybės teritorijoje¹⁴⁷. Dėl to gali kilti persekiojimo ir vykdymo užtikrinimo problemų, nes vėlesnės sankcijos už melagingus parodymus galiotų tik prašymą pateikusioje valstybėje¹⁴⁸.

133. Kai kurių komentatorių nuomone, ši reguliavimo aiškumo stoka galėtų turėti reikšmingų padarinių, įskaitant galimą visų parodymų įrodomosios galios sumažėjimą, todėl kyla abejonų dėl priesaikos (-ų) ir (arba) patvirtinimo (-ų) veiksmingumo.¹⁴⁹ Dėl melagingų parodymų kyla du klausimai: pirma, ar užsienyje duotas pareiškimas gali būti laikomas melagingu parodymu prašymą pateikusioje valstybėje, ir antra, ar užsienio teismui, konsuliniam pareigūnui arba įgaliotiniui duotas pareiškimas gali būti laikomas melagingu parodymu prašymą vykdančioje valstybėje.¹⁵⁰ Dėl nepagarbos teismui kai kurie komentatoriai manė, kad, atsižvelgiant į tai, kad liudytojas / ekspertas teismo salėje dalyvauja virtualiai, nepagarba teismui tikriausiai būtų nagrinėjama pagal bylą nagrinėjančio teismo buvimo vietos valstybės teisę.¹⁵¹
134. Jei parodymai vaizdo ryšiu teismo naudingumo atžvilgiu konkuruoja su būnant fiziškai duodamais parodymais, pašalinti šį netikrumą labai svarbu. Tačiau įrodymų konvencijoje nenurodyta, kaip spręsti galimus su įvairiomis baudžiamosiomis nuostatomis susijusių jurisdikcijų dubliavimosi arba spragų klausimus. Juos palikta spręsti pagal vidaus teisės aktus, valstybių tarpusavio susitarimus (pvz., pagal savitarpio teisinės pagalbos susitarimus baudžiamosiose bylose) arba bendruosius tarptautinės viešosios teisės principus.

Daugiau informacijos apie klausimus, susijusius su melagingais parodymais arba nepagarba teismui, taip pat pateikta A2.9 skirsnyje.

¹⁴⁷ Žr., pvz., JAV kodekso 22 antraštinės dalies 4221 paragrafą: <...> Kiekviena(s) tokia tokio pareigūno priimta(s) arba tokiam pareigūnui duota(s) priesaika, patvirtinimas, rašytinis patvirtinimas, parodymas ir kiekvienas tokio pareigūno arba jo akivaizdoje atliktas notarinis veiksmas, jei ji(s) yra patvirtinta(s) jo parašu ir tarnybiniu antspaudu, visais ketinimais ir tikslais galioja taip pat ir turi tokią pat galią ir tokį pat poveikį Jungtinėse Amerikos Valstijose, lyg ją (jį) būtų priėmus, ji(s) būtų buvęs duota(s), ji būtų atlikęs kitas tinkamai įgaliotas ir kompetenciją tam turintis Jungtinėse Amerikos Valstijose esantis asmuo, arba jis būtų buvęs atliktas tokio asmens akivaizdoje <...>.

¹⁴⁸ Ten pat, 4221 paragrafas: <...> Jei asmuo duoda melagingus parodymus tyčia ir nesąžiningai arba kokiais nors būdais priverčia kitą asmenį duoti melagingus parodymus duodant šią priesaiką, patvirtinimą, rašytinį patvirtinimą arba parodymus, bet kurio dabar priimto arba vėliau priimsimo Kongreso įstatymo tikslu ir prasme, šis pažeidėjas visais atžvilgiais bet kurioje Jungtinių Amerikos Valstijų apygardoje gali būti kaltinamas, persekiojamas, teisiamas, nuteisiamas ir su juo elgiamasi taip, lyg ši nusikalstama veika būtų buvusi padaryta Jungtinėse Amerikos Valstijose bet kurio jose priimti šią priesaiką, patvirtinimą, rašytinį patvirtinimą arba parodymus tinkamai įgalioto pareigūno atžvilgiu, ir jam už tai taikoma ta pati bausmė ir tie patys suvaržymai, kokie yra arba turi būti taikomi už šią nusikalstamą veiką pagal bet kurį iš šių įstatymų <...>.

¹⁴⁹ Žr., pvz., M. Davies (op. cit. 15 išnašoje), p. 206 ir 229 (bendroji informacija apie melagingus parodymus pateikta p. 221–227, o apie nepagarbą teismui – p. 228–232).

¹⁵⁰ Ten pat, p. 221–222.

¹⁵¹ Ten pat, p. 228. R. A. Williams (op. cit. 1 išnašoje), p. 19. Bendrosios teisės šalyse žinoma nepagarbos teismui koncepcija kitų susitariančiųjų šalių teisės sistemose gali būti įgyvendinama nevisapusiškai. Žr. Vokietijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) VI dalies d klausimą.

A3.9. Privilegijos ir kitos apsaugos priemonės

57. Konvencijos 21 straipsnyje nurodytos kelios liudytojų apsaugos priemonės, įskaitant: įrodymų rinkimo tvarką, liudytojui teiktino prašymo kalbą ir šiame prašyme pateiktiną informaciją.

135. Konvencijos 21 straipsnyje ne tik išplečiamos jos 11 straipsnyje nurodytos privilegijos, bet ir nustatytos kelios asmens, kurio prašoma duoti parodymus vaizdo ryšiu pagal II skyrių, apsaugos priemonės. Pirmą, galimų rinkti „rūšių įrodymai“ apriboti tokiais, kurie *nėra nesuderinami su valstybės, kurioje renkami įrodymai, įstatymais arba nėra prieštaraujantys bet kuriam [duotam] leidimui* (21 straipsnio a punktas). Kaip aprašyta **A3.6 skirsnyje**, tuo pačiu straipsniu taip pat ribojamas priesaikos arba patvirtinimo priėmimas. Be to, pagal 21 straipsnio d punktą įrodymų rinkimo „tvarka“ yra tokia, kuri yra nustatyta prašymą pateikusios valstybės teisės aktuose, bet taip pat atsižvelgiant į bet kokią nesuderinamumą su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais.
136. Antra, 21 straipsnio b punkte nustatyta su kalba susijusi apsaugos priemonė reikalaujant, kad būsimam liudytojui teiktinas prašymas (t. y. šaukimas) turi būti parengtas prašymą vykdančios valstybės kalba arba prie jo turi būti pridedamas vertimas į šią kalbą. Vienintelė šio reikalavimo taikymo išimtis yra tuo atveju, jei būsimas liudytojas yra prašymą pateikusios valstybės pilietis (daroma prielaida, kad jis supranta prašymą pateikusios valstybės kalbą).
137. Trečia, 21 straipsnio c punkte reikalaujama, kad prašyme būsimas liudytojas taip pat būtų informuojamas apie jo teisę būti teisiškai atstovaujamam (tai įtvirtinta konvencijos 20 straipsnyje) ir bet kurioje pareiškimo pagal 18 straipsnį dėl prievartos (žr. **A3.5 skirsnį**) nepadariusioje susitariančiojoje šalyje informuojamas apie tai, kad jis *nėra verčiamas atvykti duoti parodymus*.
138. Galiausiai 21 straipsnio e punkte pirmiau nurodytos apsaugos priemonės toliau papildomos nurodant, kad būsimas liudytojas taip pat gali pasinaudoti tokiomis privilegijomis ir pareigomis atsisakyti duoti parodymus, kokios nustatytos I skyriaus 11 straipsnyje.

Daugiau informacijos apie privilegijas ir pareigas, kuriomis gali būti reikalaujama pasinaudoti pagal I skyrių, pateikta **A2.10 skirsnyje**.

A3.10. Išlaidos

58. Naudojant vaizdo ryšį gali susidaryti papildomų išlaidų. Tai, ar šias išlaidas turi padengti šalys, nustatyta prašymą pateikusių valstybės teisės aktuose.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį.

139. Konvencijoje aiškiai neaptariamas su prašymais pagal II skyrių susijusių išlaidų klausimas, tačiau galimi įvairūs scenarijai ir kiekvienu juo dėl vaizdo ryšio naudojimo renkant įrodymus gali susidaryti papildomų išlaidų.
140. Kaip nurodyta Įrodymų vadove, gali susidaryti įvairių išlaidų, įskaitant mokesčius už konsulinio pareigūno arba įgaliotinio paslaugas, mokesčius už vertėjų žodžiu arba stenografistų paslaugas ir susijusias kelionės bei apgyvendinimo išlaidas.¹⁵² Naudojant vaizdo ryšį taip pat gali susidaryti papildomų išlaidų dėl vietos, kurioje ketinama naudoti vaizdo ryšį, nuomos, atlyginimo darbuotojams arba techninės paramos užsakymu.¹⁵³ Tai, ar šias išlaidas turi padengti šalys, nustatoma prašymą pateikusių valstybės teisės aktuose. Paprastai šias išlaidas dengia šalis, norinti, kad būtų surinkti įrodymai.¹⁵⁴
141. Kai veiksmų imasi konsuliniai pareigūnai, atstovaujamosios valstybės (t. y. prašymą pateikusių valstybės) teisės aktuose gali būti reikalaujama imti mokesčius už dalyvavimą renkant įrodymus¹⁵⁵, o su įgaliotiniais susijusios išlaidos dažnai yra nustatytos vidaus teisės aktuose arba konkrečiai nustatomos įgaliojimo sąlygose¹⁵⁶. Jei reikia išankstinio leidimo, prašymą vykdanči valstybė, kaip leidimo davimo sąlygą, gali nustatyti tam tikrų patirtų su dalyvavimu ir (arba) pagalba vykdant teisinės pagalbos prašymą susijusių išlaidų (pvz., su infrastruktūra, jei reikia naudoti tam tikrą vietą, pvz., teismo salę, susijusių arba kitų administracinių išlaidų kompensavimą.¹⁵⁷ Be to, prašymą vykdanči valstybė gali reikalauti atlyginti išlaidas tais atvejais, kai ji konsuliniam pareigūnui arba įgaliotiniui padeda rinkti įrodymus taikant prievartą.¹⁵⁸

Daugiau informacijos apie prievartos taikymą pagal II skyrių pateikta **A3.5 skirsnyje**.

¹⁵² Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 403 ir tolesnės dalys.

¹⁵³ Bulgarijos ir Lietuvos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) VII dalies w klausimą.

¹⁵⁴ Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 405 dalis.

¹⁵⁵ Jungtinėse Amerikos Valstijose konsulinių paslaugų kainoraštis išdėstytas Federalinių teisės aktų kodekso 22 antraštinės dalies 22.1 paragrafe (šiuo kainoraštyje nurodyti mokesčiai už teisinės pagalbos paslaugas ir pagal konvenciją, ir ne pagal konvenciją). Australijoje konsulinių paslaugų mokesčiai, įskaitant [*p*]priešais, *p*areiškimo arba patvirtinimo priėmimą nustatyti 2018 m. *Konsulinių mokesčių taisyklėse* (angl. *Consular Fees Regulations*).

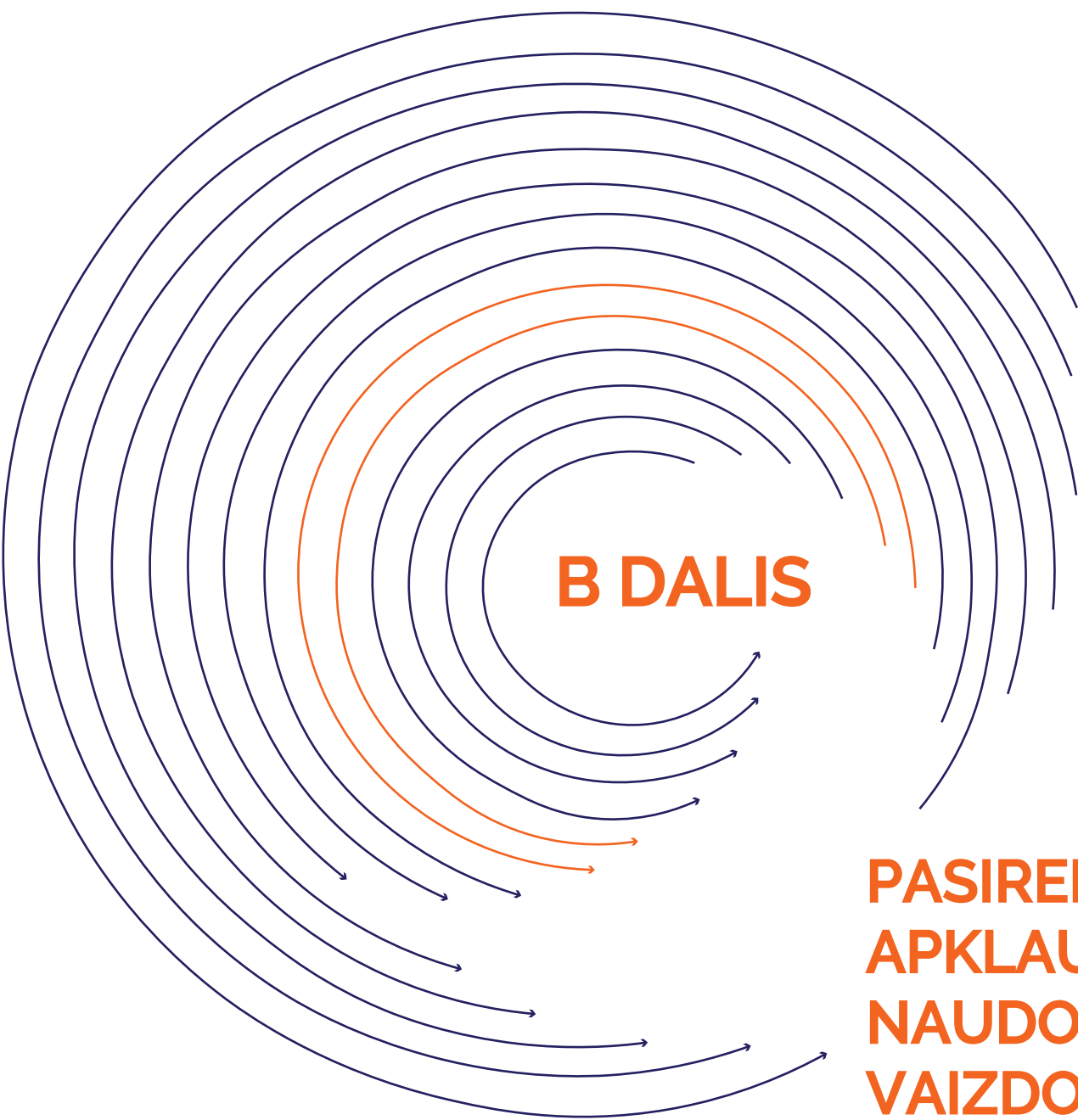
¹⁵⁶ Jungtinėje Karalystėje (Anglijoje), atlyginimas įgaliotiniams (vadinamųjų apklausas atliekančių teismo pareigūnų, angl. *examiners of the court*) nustatytas 34B praktikos nurodyme.

¹⁵⁷ Šveicarijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) VII dalies w klausimą.

¹⁵⁸ Šis scenarijus nurodytas Aiškinamosios ataskaitos 163 dalyje.

142. Praktiškai įgaliojimai turėtų pasirūpinti viskuo, kas būtina įrodymams rinkti. Vaizdo ryšio naudojimo atvejais tai gali apimti liudytojo apklausai skirtos vietos paiešką, vaizdo ryšio įrangos užsakymą ir reikiamos techninės paramos paiešką.¹⁵⁹ Jei, atsižvelgiant į aplinkybes, gali prireikti prašymą vykdančios valstybės pagalbos, (pvz., siekiant įvykdyti su išduotu leidimu susijusias sąlygas), įstaigos raginamos, jei įmanoma ir tinkama, padėti suorganizuoti įrodymų rinkimą vaizdo ryšiu.

¹⁵⁹Įrodymų vadovo (*op. cit.* 29 išnašoje) 6 priedo *Guide on the use of video-links* 26 ir tolesnės dalys.

B DALIS

**PASIRENGIMAS
APKLAUSOMS
NAUDOJANT
VAIZDO RYŠĮ IR
JŲ ATLIKIMAS**

- B1. SU GALIMOMIS PRAKTINĖMIS KLIŪTIMIS SUSIJĘ ASPEKTAI
- B2. PLANAVIMAS IR IŠBANDYMAS
- B3. TECHNINĖ PARAMA IR MOKYMAS
- B4. TINKAMOS INFRASTRUKTŪROS REZERVAVIMAS
- B5. NAUDOJIMASIS VERTIMO ŽODŽIU PASLAUGOMIS
- B6. FIKSAVIMAS, PRANEŠIMAS IR PERŽIŪRA
- B7. APLINKA, PADĖTIES PASIRINKIMAS IR PROTOKOLAI

59. Jei įmanoma, įstaigos raginamos viešai (geriausia internetu) paskelbti bendrąją praktinę informaciją ir (arba) gaires, kad būtų lengviau pasirengti pateikti arba vykdyti prašymą naudojant vaizdo ryšį. Jei įmanoma, įstaigos raginamos pasidalyti šia informacija su Nuolatiniu biuru, kad ją būtų galima paskelbti HCCH svetainėje. Konkretesnė ir neskelbtina informacija susijusioms šalims gali būti pateikiama jų prašymu.
60. Visi vaizdo ryšiui besirengiantys ir jį užmezgantys subjektai yra atsakingi už tai, kad komunikacija vyktų veiksmingai.

143. Kaip nurodyta pirmiau, vaizdo ryšio technologijos naudojimo renkant įrodymus užsienyje negalima vertinti vien teisiniu požiūriu – reikia holistinio, įvairias sritis apimančio požiūrio (žr. **A1 skirsnį**).
144. Neseniai vienoje susitariančiojoje šalyje atlikus tyrimą buvo nustatyta, kad vaizdo ryšio naudojimo siekiant palengvinti teisingumo vykdymą rezultatai ir veiksmingumas neatsiejamai susiję su paslaugų teikimu ir praktiniu įgyvendinimu, o tai patvirtina, kad labai svarbu, kaip suprojektuotos, veikia ir naudojamos vaizdo ryšio sistemos.¹⁶⁰ Be to, pačiuose teisės aktuose gali būti nurodyti įvairūs praktiniai bei techniniai aspektai arba teisės aktai gali turėti šiems aspektams įtakos, kaip aprašoma toliau **B** ir **C dalyse**.
145. Kad norintiesiems naudoti vaizdo ryšį būtų lengviau rengti prašymus, centrinės įstaigos raginamos paskelbti bendrąją informaciją apie organizacinius reikalavimus, užsakymo sistemas, įrangą, techninius pajėgumus ir (arba) už prašymo rinkti įrodymus vaizdo ryšiu vykdymą atsakingo asmens arba skyriaus kontaktinius duomenis ir pasidalyti šia informacija bei duomenimis su susijusiomis įstaigomis. Centrinės ir kitos įstaigos taip pat raginamos, jei to dar nepadarė, parengti tikslines gaires ir protokolus, kuriuose būtų nurodyti procesai ir aiškiai priskirta atsakomybė, susijusi su: tinkamos infrastruktūros naudojimo planavimu ir rezervavimu; bandymų atlikimu ir technine priežiūra; sujungimo vaizdo ryšiu inicijavimu, valdymu, užbaigimu ir vėlesniu atsiliepimų rinkimu.¹⁶¹ Siekdamos sumažinti programišių įsibrovimo į saugiąją IT infrastruktūrą arba kitokių jos pažeidimų riziką, kai kurios įstaigos gali nuspręsti dalytis konkrečia ir neskelbtina informacija tik gavusios prašymą, jei susijusi valstybės įstaiga mano, kad tai būtina arba tinkama.
146. Kita naudinga informacija, kurią būtų galima apsvarstyti paskelbti, gali būti, pvz., pagrindinės susijusių darbuotojų bendravimo kalbos, ar yra konkrečių kontaktinių asmenų, į kuriuos būtų galima kreiptis norint pasikonsultuoti techniniais klausimais bei pašalinti triktis, ir ar apskritai prašymą pateikusių valstybės įstaigos gali suteikti organizacinę arba su vieta susijusią pagalbą, teikiant prašymą pagal II skyrių. Daugiau šios informacijos pateikta su susitariančiosiomis šalimis susijusiuose individualiuose šalių profiliuose.
147. Nepaisant to, ar jau pateikta praktinė ir su procedūromis susijusi informacija, visuose proceso etapuose labai svarbus aspektas išlieka komunikacija prieš atliekant apklausą vaizdo ryšiu, ją atliekant ir po jos. Ypač svarbu aiškiai nustatyti kiekvieno dalyvio vaidmenį ir teisinę padėtį – tai

¹⁶⁰ Dėl išsamaus šio Australijoje atlikto tyrimo aprašymo žr. E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 10.

¹⁶¹ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 14.

itin svarbu liudytojo atžvilgiu.¹⁶²

¹⁶²Projektas *Handshake* (op. cit. 15 išnašoje), p. 36.

B1. Su galimomis praktinėmis kliūtimis susiję aspektai

61. Besirengiantieji pateikti prašymą dėl vaizdo ryšio turėtų užklausti susijusios įstaigos, kad ji patvirtintų, jog nėra praktinių kliūčių arba apribojimų vykdyti prašymą rinkti įrodymus naudojant vaizdo ryšį (ypač pagal II skyrių).

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį.

148. Iš šalių profilių atrodytų, kad daugiausia praktinių sunkumų kyla pagal konvencijos II skyrių.
149. Iš praktinių su I skyriumi susijusių sunkumų būtų galima paminėti vaizdo konferencijų įrangos ir pagalbinių išteklių nebuvimą¹⁶³, perdavimo kokybę, sistemų suderinamumą¹⁶⁴ ir skirtingą prašančiosios ir prašomosios valstybių laiką¹⁶⁵. Tačiau dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė nepatiriančios jokių praktinių kliūčių.¹⁶⁶
150. Praktinės kliūtys pagal II skyrių įvairesnės ir sudėtingesnės. Įrodymų rinkimo pagal konvencijos II skyrių vieta, kitaip nei pagal I skyrių (kai vieta, kurioje renkami įrodymai, paprastai yra teismas), gali skirtis atsižvelgiant į tai, kuriuo straipsniu remiamasi, nes ši užduotis gali būti pavesta diplomatinei ar konsulinei atstovybei (15 ir 16 straipsniai) arba įgaliotiniui (17 straipsnis). Ypač todėl, kad diplomatinė ir konsulinė atstovybė gali būti daug ir jos gali turėti skirtingus išteklius (pvz., prieigą prie interneto ryšio ir jo spartą) ir infrastruktūrą (pvz., vaizdo konferencijų įrangą), gali būti daug sunkiau nustatyti jų galimybę rinkti įrodymus pagal II skyrių.
151. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad vieta, kurioje vaizdo ryšiu bus renkami įrodymai pagal II skyrių, turi būti prieinama, gerai įrengta, joje turi būti pakankamai IT specialistų arba turi būti galima naudotis nuotoline IT pagalba ir, jei taikoma, ši vieta turi atitikti prašymą vykdančios valstybės kompetentingos įstaigos išduotame leidime nustatytas sąlygas bei visus su saugumu susijusius prašymą pateikusiai valstybei svarbius aspektus.
152. Dėl diplomatų arba konsulinių pareigūnų atliekamo įrodymų rinkimo pažymėtina, kad ne visos atsakymus pateikusių valstybės atitinkamose diplomatinėse ir konsulinėse savo atstovybėse leidžia naudoti vaizdo ryšį padedant rinkti įrodymus pagal konvencijos II skyrių.
153. Atsakymus pateikusių valstybės, kurios nėra pateikusių prieštaravimų dėl atitinkamo II skyriaus straipsnio, bet savo diplomatinėse arba konsulinėse atstovybėse *neleidžia* naudoti vaizdo ryšio padedant rinkti įrodymus pagal II skyrių (arba leidžia jį naudoti tik išimtinėmis aplinkybėmis),

¹⁶³ Australijos, Bulgarijos, Graikijos, Kroatijos (kai kurių įstaigų atžvilgiu), Šveicarijos, Venesuelos ir Vengrijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) VII dalies i klausimą.

¹⁶⁴ Lenkijos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies i klausimą.

¹⁶⁵ Australijos, Prancūzijos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies i klausimą.

¹⁶⁶ Brazilijos, Čekijos, Estijos, Izraelio, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Korėjos Respublikos, Kroatijos, Latvijos, Lietuvos, Maltos, Norvegijos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos ir Švedijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies i klausimą.

nurodė šias priežastis: įstaigų arba diplomatinėjų ir konsulinėjų atstovybių negalėjimas padėti rinkti įrodymus vaizdo ryšiu arba susijusių jų pajėgumų trūkumas¹⁶⁷, techninės įrangos trūkumas diplomatinėse ir konsulinėse atstovybėse¹⁶⁸, jų diplomatinėjų ir konsulinėjų atstovybių praktikos, reglamentavimo arba dalyvavimo šia tema trūkumas¹⁶⁹, konsulinėjų tarnybų negalėjimas tvarkyti išsiunčiamus prašymus¹⁷⁰ ir saugumo klausimai.¹⁷¹

154. Dvi atsakymus pateikusios valstybės nurodė, kad prašymo pateikėjas arba šalys paprastai nukreipiamas (-os) į komercinius paslaugų teikėjus, pvz., konferencijų centrus,¹⁷² o viena iš jų nurodė, kad dėl tokios tvarkos būtina susitarti privačiai ir dėl jos tarantis centrinė įstaiga nedalyvauja¹⁷³.
155. Atsakymus pateikusios valstybės, kurios *nėra* pateikusios prieštaravimų dėl atitinkamo II skyriaus straipsnio ir savo diplomatinėse arba konsulinėse atstovybėse *leidžia* naudoti vaizdo ryšį padedant rinkti įrodymus pagal II skyrių, nurodė kai kuriuos iš šių praktinių sunkumų: ribotos galimybės diplomatinėje arba konsulinėje atstovybėje naudotis vaizdo konferencijų įranga¹⁷⁴ arba tinkama patalpa¹⁷⁵ ir būtinybė, kad diplomatinė atstovybė atliktų patikimumo patikrinimus, siekdamą išsiaiškinti, ar apklaustinas asmuo kelia fizinę grėsmę arba grėsmę saugumui¹⁷⁶. Kai kurios atsakymus pateikusios valstybės nurodė, kad esama praktinių vaizdo ryšio naudojimo pagal II skyrių kliūčių, bet jų konkrečiai neįvardijo.¹⁷⁷
156. Be to, viena atsakymus pateikusi valstybė nurodė, kad daugumoje jos diplomatinėjų ir konsulinėjų atstovybių vaizdo konferencijų įranga sumontuota apsaugotose srityse, į kurias gali patekti tik pareigūnai. Vis dėlto ši atsakymus pateikusi valstybė taip pat nurodė, kad galbūt būtų galima naudoti *Skype*, ir taip pat paaiškino, kad ateityje vaizdo konferencijų įranga galbūt taip pat bus galima naudotis viešosiose diplomatinėjų ir konsulinėjų atstovybių srityse.¹⁷⁸
157. Kai įrodymus renka įgaliotinis, dėl vietos neturėtų kilti daug sunkumų, nes įgaliotinis gali pasirinkti tinkamą vietą ir todėl gali pasirinkti konferencijų centrą arba viešbutį, kuriame yra atitinkamos infrastruktūros ir darbuotojų. Vis dėlto, jei taikoma, ši vieta turi atitikti prašymą vykdančios valstybės kompetentingos įstaigos leidime nustatytas sąlygas.
158. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad kai kurios atsakymus pateikusios valstybės įrodymų rinkimą pagal tam tikrus II skyriaus straipsnius susieja su sąlyga, pagal kurią vieta ir (arba) patalpa turi būti prieinama visuomenei¹⁷⁹, o šią sąlygą gali būti neįmanoma įvykdyti, jei naudojamos ribotos

¹⁶⁷ Australijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą ir Šveicarijos atsakymas į VII dalies q ir t klausimus.

¹⁶⁸ Graikijos ir Slovėnijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą.

¹⁶⁹ Izraelio ir Suomijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą.

¹⁷⁰ Lenkijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą.

¹⁷¹ Jungtinių Amerikos Valstijų atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies u klausimą.

¹⁷² Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymas (ir todėl tai, kad įrodymų rinkimas diplomatinėse atstovybėse vaizdo ryšiu atliekamas tik išimtinėmis aplinkybėmis) ir Jungtinių Amerikos Valstijų atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies t klausimą.

¹⁷³ Jungtinių Amerikos Valstijų atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) I dalies b klausimą.

¹⁷⁴ Prancūzijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą.

¹⁷⁵ Bulgarijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies u klausimą.

¹⁷⁶ Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) IV dalies d klausimą.

¹⁷⁷ Čekijos ir Pietų Afrikos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą.

¹⁷⁸ Estijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies q klausimą.

¹⁷⁹ Žr. Prancūzijos pareiškimus, su kuriais galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje (žr. 127 išnašoje pateiktą nuorodą).

prieigos diplomatinė ir konsulinė atstovybių sritys (arba, kai įrodymus renka įgaliotinis, – privatus viešbučio kambarys).

*Daugiau informacijos apie vietą, kurioje galima rinkti įrodymus, pateikta **B4 skirsnyje**.*

B2. Planavimas ir išbandymas

62. Įstaigos raginamos planuojant apklausą, per kurią bus naudojamas vaizdo ryšys, atkreipti dėmesį į laiko juostų skirtumus ir su darbu ne darbo valandomis susijusius padarinius, pvz., galbūt didesnes išlaidas ir ribotas pagalbinių darbuotojų dalyvavimo galimybes.
63. Įstaigos taip pat raginamos prieš apklausą išbandyti ryšį ir reguliariai atlikti įrangos techninę priežiūrą.

159. Planuodamos laiką ir rengdamosi išankstiniams bandymams prašančioji ir prašomoji įstaigos turėtų viena su kita konsultuotis.¹⁸⁰ Vaizdo ryšio organizatoriai turėtų atsižvelgti, pvz., į tai, ar turės laiko dalyviai, ar bus galima naudotis infrastruktūra ir įranga ir ar bus darbuotojų arba trečiosios šalies atstovų, kurie galėtų teikti techninę paramą. Įstaigoms rekomenduojama sudaryti centrinį infrastruktūros, įrangos ir susijusių pagalbinių darbuotojų registrą, kad planavimo etape būtų lengviau sužinoti, kuriomis erdvėmis galima naudotis.¹⁸¹
160. Nustatant teismo posėdžio, per kurį bus naudojamas vaizdo ryšys, paros laiką, reikėtų atsižvelgti į visus laiko juostų skirtumus visų susijusių šalių vietose ir tai turėtų būti nurodoma patvirtinant tvarką.¹⁸² Be to, planuojant išankstinius bandymus ir įrodymams rinkti skirtas apklausas vaizdo ryšiu, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dėl darbo ne įprastinėmis darbo valandomis gali padidėti išlaidos.
161. Supaprastintos procedūros taip pat gali būti labai naudingos atliekant užsakymus arba jų pakeitimus, prašant reikiamų atitinkamos įstaigos leidimų ir siekiant gauti šalių arba kitų dalyvių sutikimą. Kad tai būtų lengviau, įstaigos raginamos naudotis saugiomis internetinėmis priemonėmis.¹⁸³
162. Reikėtų reguliariai tikrinti visose vietose esančią įrangą ir nustatytus parametrus, ypač prieš vaizdo ryšiu atliekamą apklausą, siekiant patikrinti suderinamumą ir tinkamą įrangos veikimą.¹⁸⁴ Tai patikrinti reikėtų pakankamai anksti, kad techniniai darbuotojai turėtų pakankamai laiko būtiniesiems pakeitimams atlikti.¹⁸⁵ Neatsižvelgiant į tai, ar per bandymus buvo atlikta pakeitimų,

¹⁸⁰ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 10.

¹⁸¹ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 52.

¹⁸² Šiuo atžvilgiu gali būti naudinga sudaryti sąrašus, kuriuose būtų nurodytas vietos laikas ir suderintasis pasaulinis laikas (UTC), atsižvelgiant į galimą laiko pakeitimą į vasaros arba žiemos laiką. Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 17; Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 3.

¹⁸³ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 52–53.

¹⁸⁴ Žr., pvz., bylą *London Borough of Islington prieš M, R (atstovaujamą jo globėją)*, [2017] EWHC 364 (*Fam*), kurioje Anglijos ir Velso aukščiausiasis teismas (Šeimos bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė) pabrėžė, kad prieš apklausą svarbu išbandyti vaizdo ryšio įrangą. Taip pat žr. Australijos Federalinio Teismo dokumento (*op. cit.* 15 išnašoje) p. 7. Bandymo plano pavyzdys pateiktas projekto *Handshake* dokumento skirsnio *D2.2 Test Plan* p. 8–9.

¹⁸⁵ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 55. Taip pat žr. Australijos Federalinio Teismo dokumento (*op. cit.* 15 išnašoje) 7 puslapį, kuriame ryšį rekomenduojama išbandyti *tinkamu laiku prieš apklausą*, o papildomą bandymą prireikus atlikti likus kelioms valandoms iki apklausos.

sprendimą, kad galima rengti apklausą arba kad reikia daugiau pakeitimų ar paramos, galiausiai priima pirmininkaujantis pareigūnas.¹⁸⁶

163. Dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė praktiškai taikančios sujungimo vaizdo ryšiu išbandymo tvarką¹⁸⁷, ypač prieš apklausas, ir kad paprastai šiuos bandymus atlieka techniniai darbuotojai arba techninių paslaugų teikėjai. Be to, dauguma iš atsakymus pateikusių valstybių, kurios nurodė, kad oficialios tvarkos netaiko, nurodė, kad, nepaisant to, bandymai atliekami arba kad techninė parama teikiama prieš apklausą, bet paprastai dėl to sprendžiama konkrečiu atveju.¹⁸⁸

¹⁸⁶ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 55.

¹⁸⁷ Australijos (daugumos valstijų), Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Brazilijos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Izraelio, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Korėjos Respublikos, Latvijos, Lietuvos, Maltos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Venesuelos, Vengrijos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies d klausimą.

¹⁸⁸ Lenkijos, Meksikos ir Norvegijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies d klausimą.

B3. Techninė parama ir mokymas

64. Jei taikoma, įstaigos raginamos pateikti reikiamus kontaktinius duomenis, siekdamas užtikrinti kiekvieno vaizdo ryšiu atliekamos apklausos dalyvio galimybes pasinaudoti tinkama technine parama.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį arba galima naudoti fakultatyvų IV priede pateiktą įrodymams vaizdo ryšiu rinkti skirtos pavyzdinės formos priedėlį.

65. Rekomenduojama, kad visiems darbuotojams, kurie gali dalyvauti valdant arba naudojant vaizdo ryšio įrangą, būtų surengtas bent pagrindinio lygio mokymas.

164. Kadangi vaizdo ryšio naudojimui labai svarbi veiksminga techninė parama, rengiant apklausą, per kurią ketinama naudoti vaizdo ryšį, itin svarbu kuo anksčiau įtraukti techninės paramos darbuotojus.
165. Per procesus pagal I skyrių prašančioji įstaiga paprastai turi užtikrinti pakankamą techninę paramą savo vietoje, o prašomoji įstaiga už tai atsakinga tolimojoje vietoje. Per procesus pagal II skyrių abiejose vietose tuo paprastai turi pasirūpinti konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis. Ši atsakomybė gali būti pasiskirsčiusi šiek tiek kitaip, atsižvelgiant į tai, kuris iš keturių pagrindinių ryšio tipų naudojamas, pvz., ar trečioji šalis teikia vaizdo konferencijos tiltą.

Daugiau informacijos apie šiuos ryšio tipus, įskaitant vaizdo konferencijos tilto naudojimą, pateikta C2 skirsnyje.

166. Kad būtų galima naudoti įrangą ir atsižvelgti į visus galimus techninius sunkumus, per apklausą abiejose vietose turėtų būti tinkamų operatorių ir pagalbinių darbuotojų (arba, jei naudojamosi tiltinio sujungimo paslauga, jų paslaugomis turi būti galima naudotis bent per trečiąją šalį). Kitiems asmenims, pvz., teisininkams ir vertėjams žodžiu, kuriems gali prireikti naudoti įrangą (net atsitiktinai) taip pat rekomenduojama surengti trikčių šalinimo ir taikomos techninės įrangos techninės priežiūros mokymą.¹⁸⁹

189

Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*loc. cit.* 16 išnašoje).

Daugiau informacijos apie kitus techninius ir saugumo dalykus pateikta C dalyje.

167. Kadangi labai skiriasi teismų sistemų struktūra ir todėl sunku nustatyti tinkamą kontaktinį asmenį, būtų naudinga (pvz., šalies profilyje arba vienoje ar keliuose nacionalinėse svetainėse) paskelbti konkrečius techninę paramą teikiančius centrinės įstaigos kontaktinius punktus (I skyrius) arba kitus konsuliniam pareigūnui ar įgaliotiniui galinčius padėti techniniais klausimais konsultuojančius asmenis (II skyrius).¹⁹⁰ Šiems kontaktiniams punkтам taip pat rekomenduojama palaikyti reguliarius tarpusavio ryšius, jei ne dėl konkretaus atvejo arba apklausos, tai bent siekiant pasidalyti geriausia patirtimi. Ilgainiui tai padės didinti veiksmingumą, mažinti išlaidas ir toliau lengvinti technologijų naudojimą pagal konvenciją.

¹⁹⁰

Žr. Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) I dalies b bei c ir II dalies d bei e klausimus. Taip pat žr. projekto *Handshake* dokumento skirsnio D3 *Recommendations on the practical application of technical standards for cross-border videoconferencing*) p. 23.

B4. Tinkamos infrastruktūros rezervavimas

66. Įstaigos turėtų patvirtinti visus reikalavimus arba apribojimus, susijusius su rezervuotina infrastruktūra, pvz., apklausos patalpos tipą (pvz., teismo salė, konferencijų salė) arba šios patalpos vietą (pvz., teismo pastatas, diplomatinė arba konsulinė atstovybė, viešbutis).

Žr. **B1** bei **A1.3 skirsnius** ir su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį **Šalies profilį**.

67. Įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar infrastruktūrą reikia rezervuoti iš anksto, ir raginamos naudotis internetinėmis priemonėmis, siekiant palengvinti rezervavimo procesą.

168. Įrangą reikia rezervuoti vietinėje ir tolimojoje vietose. Kaip nurodyta pirmiau, per procesus pagal I skyrių už atitinkamų vietų parengimą vaizdo ryšiui yra atsakingos prašomoji ir prašančioji įstaigos, o per procesus pagal II skyrių už sąlygų sudarymą abiejose vietose paprastai yra atsakingas konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis.
169. Kaip skiriasi vietos, pvz., teismo salė, konferencijų salė arba speciali vaizdo konferencijų patalpa, gali skirtis ir praktiniai reikalavimai, pvz., dokumentams ir (arba) daiktiniams įrodymams naudoti skirta įranga, (žr. **B4.1 skirsnį**) arba liudytojo / eksperto ir jo teisinio atstovo konfidencialaus bendravimo užtikrinimo tvarka (žr. **B4.2**). Taip pat gali būti teisinių ir (arba) praktinių apribojimų dėl vietos tipo arba vietos, kurią galima naudoti įrodymams rinkti vaizdo ryšiu (taip pat žr. **A1.3 skirsnį**). Pavyzdžiui, praktiniu požiūriu daugelis atsakymus pateikusių valstybių šalių profiliuose nurodė, kad įrodymų rinkimo vieta gali būti bet kuri apklausos patalpa, jei ji yra teismo pastate.¹⁹¹ Dvi atsakymus pateikusias valstybes nurodė, kad reikėtų naudoti atitinkamo teismo pastate specialiai įrengtą patalpą.¹⁹² Kita atsakymus pateikusi valstybė nurodė, kad paprastiems liudytojams naudojama apklausos patalpa turi būti teisme, o jei parodymus duoda liudytojas ekspertas, taip pat gali būti naudojama kita vieta (ne teisme).¹⁹³ Dar viena atsakymus pateikusi valstybė nurodė, kad vieta gali būti teisme arba kitos įstaigos patalpa, jei ji yra atskira.¹⁹⁴
170. Dar viena atsakymus pateikusi valstybė apskritai nurodė, kad reikalavimai yra nustatyti taikomuose vidaus teisės aktuose arba tarptautiniuose susitarimuose¹⁹⁵, o kita valstybė nurodė,

¹⁹¹ Žr., pvz., Australijos (daugumos valstijų), Baltarusijos, Bulgarijos, Graikijos, Kipro, Pietų Afrikos, Prancūzijos, Singapūro (jei renkant įrodymus turi padėti Singapūro teismo pareigūnas, įrodymai turi būti renkami Aukščiausiojo Teismo salėje) ir Suomijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies e klausimą.

¹⁹² Žr., pvz., Kinijos (YAR Honkongo) ir Maltos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

¹⁹³ Korėjos Respublikos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

¹⁹⁴ Vengrijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

¹⁹⁵ Švedijos ir Venesuelos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

kad pirmininkaujantis pareigūnas prireikus gali nustatyti daugiau reikalavimų¹⁹⁶. Todėl prašymo pateikėjai turėtų atidžiai įvertinti prieinamą įrangą ir infrastruktūrą, siekdami įsitikinti, kad įvykdyti konkretūs reikalavimai.¹⁹⁷

171. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad, nors naudojant tą pačią teismo salės įrangą, bus galima atlikti ne visų tipų apklausas, norint rezervuoti tinkamą infrastruktūrą, vis dėlto reikėtų atsižvelgti į kai kuriuos bendruosius aspektus. Pavyzdžiui, reikėtų naudoti tokią vietą, į kurią galėtų patekti kuo mažiau pašalinių asmenų arba kurioje būtų kuo mažiau trukdymų, taip pat reikia užtikrinti saugų liudytojams / ekspertams skirtą laukimo sritį (prireikus į ją turi būti galima patekti atskirai – ne per visiems skirtą arba pagrindinį įėjimą).¹⁹⁸
172. Todėl, kad būtų galima naudotis tinkama infrastruktūra ir prireikus ją rezervuoti, labai svarbus vaidmuo tenka susijusių (ypač techninių) darbuotojų komunikacijai. Kai kurios įstaigos taip pat gali būti nustačiusios infrastruktūros užsakymo sistemą, todėl patartina patikrinti su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusiame šalies profilyje pateiktą informaciją.

B4.1. Dokumentų ir daiktinių įrodymų naudojimas

68. Jei ketinama naudoti dokumentus arba daiktinius įrodymus, reikėtų susitarti dėl tinkamos priemonės, kuria naudojantis būtų galima oficialiai jais pasidalyti arba juos pateikti prieš apklausą arba per ją, ir sudaryti pasidalijimo jais ir jų pateikimo sąlygas.

Žr. **C2.6 skirsnį** ir su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį **šalies profilį**.

173. Dokumentų arba daiktinių įrodymų pateikimas reguliuojamas prašomosios valstybės teisės aktais (I skyrius) arba prašymą pateikusių valstybės teisės aktais (II skyrius). Laikydamosi taikomų teisės aktų, šalys turėtų prieš apklausą pasistengti susitarti, kurių dokumentų arba daiktinių įrodymų reikės, ir turėtų nustatyti daiktinių įrodymų identifikavimo terminą (pvz., likus kelioms dienoms iki apklausos), kad būtų galima sudaryti ir abiem šalims prieš apklausą pateikti reikiamų dokumentų rinkinį¹⁹⁹. Dokumentai taip pat gali būti pateikiami per bendrai naudojamas elektronines dokumentų saugyklas.²⁰⁰ Jei įmanoma, visi dokumentai ir (arba) daiktiniai įrodymai, kuriais ketinama remtis per teismo posėdį, prieš apklausą taip pat turėtų būti pateikiami vertėjams žodžiu.²⁰¹

¹⁹⁶ Slovėnijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

¹⁹⁷ Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 2.

¹⁹⁸ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 56, 62–63.

¹⁹⁹ Žr., pvz., bylą *Federal Commissioner of Taxation prieš Grbich*, (1993) 25 ATR 516, kurioje Australijos Federalinis Teismas pažymėjo, kad liudytojui pateikiant dokumentų rinkinį prieš apklausą, panaikinamos *kliūtyės, teisme trukdančios tinkamai atlikti apklausą*.

²⁰⁰ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 21.

²⁰¹ Projektas *Handshake* (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 40.

174. Jei leidžiama pagal taikomus teisės aktus, taip pat gali prireikti pasirūpinti galimybe pateikti per apklausą papildomus dokumentus arba daiktinius įrodymus. Jei tinkama, visus šiuos dokumentus arba daiktinius įrodymus turėtų pateikti teismo pareigūnas arba kitas nešališkas asmuo.²⁰² Jie gali būti pateikiami naudojantis dokumentų kamera²⁰³, skaitmeninio ekrano vaizdo dalijimosi funkcija arba kitomis priemonėmis, pvz., faksimile, kurių gali prireikti, kad liudytojas ir jo advokatas galėtų privačiai aptarti dokumentą arba daiktinį įrodymą.²⁰⁴ Šalių profiliuose dvi atsakymus pateikusios valstybės nurodė, kad pirmininkaujantis pareigūnas prireikus gali leisti arba net reikalauti naudoti dokumentų kameras.²⁰⁵

B4.2. Privatus bendravimas

69. Gali būti patartina arba būtina naudoti papildomas (konfidencialias) ryšio linijas, pvz., jei šalis / liudytojas ir jo(s) teisinis atstovas dalyvauja būdami skirtingose vietose.

175. Tam tikromis aplinkybėmis gali prireikti konfidencialių konsultacijų, pvz., tarp liudytojo ir jo teisinio (-ių) atstovo (-ų) arba tarp teisinio (-ių) atstovo (-ų) ir apklausas atliekančio pareigūno ar teisminių darbuotojų.²⁰⁶ Geriausia, kad advokatas sėdėtų šalia savo kliento²⁰⁷, tačiau jei šie dalyviai yra ne toje pačioje vietoje, turėtų būti galima naudotis priemonėmis (pvz., saugiomis telefono linijomis, mobiliaisiais telefonais arba atskira vaizdo konferencijų įranga), kad jie galėtų pasikalbėti privačiai, negirdint kitiems. Per šias konsultacijas taip pat gali prireikti išjungti mikrofonus, o kai kada – prie pagrindinio vaizdo ryšio prijungtas kameras.
176. Šią papildomą ryšio liniją taip pat gali prireikti naudoti kilus problemų dėl ryšio kokybės arba kitų techninių problemų, taip pat dėl kitų priežasčių, dėl kurių reikia pertraukti apklausą (pvz., dėl ligos).²⁰⁸ Ją taip pat galima naudoti konfidencialiai komunikacijai su tolimojoje vietoje esančiu dalyviu prieš pačią apklausą ir po jos (pvz., siekiant instrukuoti dalyvį, aptarti protokolus arba duoti galutinius nurodymus).²⁰⁹

²⁰² Projektas *Handshake* (*loc. cit.* 111 išnašoje).

²⁰³ Žr., pvz., Jungtinės Karalystės teisingumo ministerijos nurodymų *Practice Direction 32 – Evidence* 3 priedą *Video Conferencing Guidance*, p. 18: jei naudojama dokumentų kamera, šalys turi informuoti valdymo operatorių apie dokumentų ir objektų skaičių ir dydį (galima susipažinti adresu < https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part32/pd_part32 > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]).

²⁰⁴ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*loc. cit.* 16 išnašoje); projektas *Handshake* (*op. cit.* 190 išnašoje), p. 20.

²⁰⁵ Žr., pvz., Vengrijos ir Slovėnijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies e klausimą.

²⁰⁶ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 15.

²⁰⁷ Projektas *Handshake* (*loc. cit.* 111 išnašoje). Taip pat pažymėtina, kad kai kuriose teisės sistemose nereikalaujama, kad imant parodymus liudytojui padėtų advokatas, žr. pirmiau pateiktą 117 išnašą.

²⁰⁸ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 63.

²⁰⁹ Ten pat, p. 56.

B4.3. Ypatingi atvejai

70. Ypatingomis aplinkybėmis gali prireikti papildomų dalyvių arba papildomų ir (arba) apsauginių priemonių, ypač dėl pažeidžiamų liudytojų.

177. Tam tikrais atvejais pagrįsta atsižvelgti į papildomus aspektus dėl apklausos pobūdžio arba apklaustino asmens santykio su kitais dalyviais. Tokie atvejai dažnesni baudžiamuosiuose procesuose²¹⁰, tačiau šie aspektai taip pat gali būti svarbūs procesams civilinėse ir komercinėse bylose. Kaip pavyzdį būtų galima nurodyti atvejus, kuriais parodymus reikia gauti iš pažeidžiamų asmenų, pvz., vaikų, vyresniojo amžiaus žmonių arba psichikos, fizinių sutrikimų ar negalią turinčių asmenų. Šiais atvejais vaizdo ryšio technologija gali būti labai naudinga, nes liudytojas gali duoti parodymus nepatirdamas spaudimo, nepatogumo, nemalonumo ar baimės, kurie gali atsirasti fiziškai esant teismo salėje.²¹¹
178. Kad tokiomis sudėtingomis aplinkybėmis būtų galima lengviau rinkti įrodymus, taip pat gali prireikti atsižvelgti į papildomus aspektus ir atlikti pakeitimus. Faktinį procesą taip pat gali prireikti pakeisti atsižvelgiant į taikomas teisės aktus, pvz., kad parodymus pirmininkaujančiam pareigūnui liudytojas duotų nedalyvaujant šalims arba kad liudytoją padėtų stebėti psichologas ar panašus ekspertas.²¹²

²¹⁰ Projektas *Handshake* (op. cit. 15 išnašoje), p. 21.

²¹¹ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*loc. cit.* 16 išnašoje). Taip pat pažymėtina, kad, kaip nusprendė Jungtinės Karalystės Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), galimi vaizdo ryšio trūkumai (pvz., patikimumo vertinimo apribojimai) nepadidėja vien dėl to, kad pažeidžiamų liudytojų arba liudytojų, kuriems reikia vertimo žodžiu, atžvilgiu naudojamos technologijos: *Kimathi & Ors prieš Foreign and Commonwealth Office*, [2015] EWHC 3684 (QB).

²¹² Projektas *Handshake* (op. cit. 15 išnašoje), p. 35.

B5. Naudojimasis vertimo žodžiu paslaugomis

71. Atsižvelgiant į vaizdo ryšio naudojimo aplinkybių sudėtingumą, rekomenduojama, jei įmanoma, naudotis tik tinkamai kvalifikuotų ir patyrusių vertėjų žodžiu paslaugomis.
72. Dalyviai, atsižvelgdami į vidaus teisės reikalavimus ir visus teismo nurodymus, turėtų nuspręsti, koks turėtų būti vertimas: nuoseklusis ar sinchroninis (naudojant vaizdo ryšį paprastai rekomenduojamas pastarasis), ir kur bus vertėjas žodžiu (geriausia toje pačioje vietoje, kurioje yra liudytojas).

179. Jei vertimo žodžiu reikia liudytojui arba ekspertui, vaizdo ryšį organizuojantys asmenys turėtų atsižvelgti į vertėjo žodžiu kvalifikaciją, išėitą mokymą ir patirtį konkrečioje vaizdo ryšio technologijos naudojimo ir apklausos atlikimo srityje.²¹³ Daugelis susitariančiųjų šalių taiko kvalifikuotų arba prisiekusiųjų vertėjų žodžiu ir vertėjų raštu registravimo sistemą.²¹⁴
180. Imant parodymus paprastai taikomas nuoseklusis vertimas ir šiam vertimo tipui teikiama pirmenybė tais atvejais, kai vertėjas žodžiu ir liudytojas arba ekspertas yra dviejose skirtingose vietose, daugiausia todėl, kad taip verčiant lengviau paaiškinti arba įsiterpti, ypač pirmininkaujančiam pareigūnui.²¹⁵ Sinchroniniam vertimui – jis yra sudėtingesnis – reikia būdelės, specialios įrangos ir net gali reikėti dviejų pakaitomis verčiančių vertėjų.²¹⁶
181. Taip pat iš anksto reikėtų apsvarstyti, kur bus į apklausą pakviesti vertėjai: tolimojoje vietoje, kurioje bus liudytojas, ar pagrindinėje vietoje.²¹⁷ Pagal I skyrių liudytojui padedantis vertėjas paprastai bus prašomojoje valstybėje, nes teisinės pagalbos prašymas vykdomas pagal šios valstybės būdus ir tvarką (nebent reikalaujama konkretaus būdo arba tvarkos). Kai įrodymus vaizdo ryšiu renka įgaliotinis, vertėjas žodžiu gali būti prašymą pateikusiame arba jį vykdančioje valstybėje. Taip pat pažymėtina, kad kai kuriais atvejais, siekiant užtikrinti kokybiškas vertimo žodžiu paslaugas, gali būti paskirtas vertėjas, kuris yra ne prašymą pateikusiame arba jį vykdančioje, bet trečiojoje valstybėje.
182. Jei vertėjas žodžiu bus tolimojoje vietoje (t. y. ten, kur ir parodymus duodantis asmuo), reikėtų patikrinti šioje vietoje esamas technines sąlygas, įskaitant akustiką ir garso kokybę, siekiant užtikrinti, kad vertimą žodžiu būtų galima suprasti. Jei vertėjas žodžiu yra pagrindinėje vietoje, taigi ne kartu su liudytoju, užtikrinti kokybišką perdavimą dar svarbiau. Garso kokybė, žinoma, turėtų atitikti kuo aukštesnį standartą, tačiau iš tikrųjų labai svarbi yra vaizdo kokybė, kad vertėjai žodžiu galėtų stebėti lūpų judesius, veido išraišką bei kitą nežodinę komunikaciją ir taip išvengti

²¹³ Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 3. Taip pat žr. bylą *Stuke prieš ROST Capital Group Pty Ltd* (*op. cit.* 55 išnašoje), kurioje Australijos Federalinis Teismas dvejavo, ar leisti naudoti vaizdo ryšį parodymams imti iš liudytojo, kuriam reikėjo vertimo žodžiu, nes parodymai buvo susiję su ginčytinu arba kritiniu klausimu.

²¹⁴ Daugiau informacijos pateikta su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusiame šalies profilyje.

²¹⁵ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 11.

²¹⁶ Ten pat.

²¹⁷ Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 3.

dviprasmybių bei tiksliau išversti.²¹⁸ Vertėjas žodžiu, kad ir kur bebūtų – pagrindinėje teismo salėje, kartu su liudytoju tolimojoje vietoje arba kurioje nors trečiojoje vietoje –, visada turėtų galėti aiškiai iš priekio matyti visus tolimojoje vietoje kalbančius dalyvius.²¹⁹

²¹⁸ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 12.

²¹⁹ Projektas *Handshake* (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 37.

B6. Fiksavimas, pranešimas ir peržiūra

73. Dalyviai turėtų patvirtinti, kaip bus fiksuojama proceso eiga, atsižvelgdami į tai, kad, jei įmanoma ir leidžiama, vaizdo įrašams turėtų būti teikiama pirmenybė prieš rašytinį dokumentavimą. Įstaigos turėtų užtikrinti, kad visi parengti įrašai arba pranešimai būtų tvarkomi ir saugojami saugiai.

Žr. su atitinkama susitariančiąja šalimi susijusį šalies profilį.

74. Reikėtų pasirūpinti tokiomis sąlygomis, kurių reikia norint naudoti įrašymo įrangą ir (arba) kad per apklausą galėtų dalyvauti stenografistas arba teismo posėdžių sekretorius.
75. Įstaigos turėtų užtikrinti, kad tiesioginis perdavimas vaizdo ryšiu būtų saugus ir, jei įmanoma, šifruojamas.

Daugiau informacijos apie šifravimą pateikta C2.4 skirsnyje.

76. Jei taikoma, dalyviai raginami pranešti susijusioms įstaigoms apie visas praktines problemas arba sunkumus. Įstaigos taip pat raginamos aktyviai prašyti atsiliepimų, kad galėtų toliau tobulinti vaizdo ryšio paslaugų teikimą.

183. Jei renkant įrodymus naudojamos vaizdo ryšio technologijos, kai kurios įstaigos ir dalyviai yra linkę teikti pirmenybę proceso eigos vaizdo įrašui, o ne remtis įprastiniais protokolavimo metodais.²²⁰ Todėl nenuostabu, kad gali prireikti turėti su įrašymu susijusių pajėgumų²²¹, ir į tai reikėtų atsižvelgti organizuojant vaizdo ryšį. Vis dėlto kai kurios atsakymus pateikusios valstybės ir toliau remiasi protokolais, parodymų įrašymą garso arba vaizdo įranga laiko konkrečiu būdu arba tvarka (dėl kurio(s) reikia teikti prašymą pagal I skyrių) ir kurį (-ią) konkrečiu atveju turi patvirtinti prašomosios valstybės teismo pareigūnas.²²²

²²⁰ Čekijos, Kinijos (YAR Makao) (taikant išimtis, pvz., parodymai turėtų būti tik užrašomi, jei parodymus teikiantis asmuo prisipažįsta), Lietuvos ir Norvegijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) VII dalies f klausimą. Taip pat žr. R. A. Williams (op. cit. 1 išnašoje), p. 22.

²²¹ E. Rowden et al. (op. cit. 45 išnašoje), p. 118.

²²² Korėjos, Maltos, Prancūzijos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) VII dalies f klausimą.

184. Per procesus pagal I skyrių prašomoji įstaiga dėl apklausos fiksavimo sprendžia atsižvelgdama į savo vidaus teisės aktus. Teisminė institucija taip pat gali prašyti, kad apklausa būtų fiksuojama laikantis konkretaus būdo arba procedūros pagal konvencijos 9 straipsnio 2 dalį. Jei šis prašymas patenkinamas, prašančioji įstaiga prireikus yra atsakinga už pasirūpinimą įrašymo įranga.
185. Per procesus pagal II skyrių fiksavimas gali būti apskritai laikantis prašymą pateikusių valstybės tvarkos, nebent jis draudžiamas pagal prašymą vykdančios valstybės teisės aktus arba jam taikomos kitos prašymą vykdančios valstybės nustatytos sąlygos. Kai kuriose atsakymuose pateiktose valstybėse šalims leidžiama daryti parodymų garso arba vaizdo įrašus pagal šį skyrių, jei jos pateikia tam reikiamas priemones.²²³ Jei pagrindinėje vietoje teismo posėdžio eigą protokoluoja teismo posėdžių sekretorius, jis turėtų būti tokioje vietoje, iš kurios galėtų aiškiai matyti ir girdėti vaizdo ryšį.
186. Vykdamas prašymus pagal I ir II skyrių, svarbu atsižvelgti į atitinkamas su parengtu įrašu arba pranešimu susijusias taisykles ir tvarką. Itin svarbu užtikrinti faktinio tiesioginio perdavimo saugumą (žr. toliau išdėstytą **D dalį**), bet taip pat labai svarbu, kad visi padaryti įrašai arba parengti pranešimai toliau būtų saugiai tvarkomi ir saugomi.²²⁴ Be to, įstaigos turėtų apsvarstyti, kaip įtraukti arba pridėti visus dokumentus arba kitus daiktinius įrodymus prie galutinio įrašo arba protokolo.²²⁵ Šiems įrašams ir pranešimams dažnai taikomos tos pačios taisyklės ir tvarka kaip ir įrašams arba pranešimams, rengiamiems per apklausas, kurios atliekamos nenaudojant vaizdo ryšio.²²⁶ Kitais atvejais vaizdo ryšiu atliekamos apklausos įrašams arba pranešimams, įskaitant jų tvarkymą arba saugojimą, gali būti taikomi specialūs reikalavimai.²²⁷
187. Vežant techninę įrangą per sienas, gali padidėti išlaidos, o negavus visų reikiamų leidimų, prašymą vykdančioje valstybėje gali kilti su muitais susijusių problemų.²²⁸ Reikia pasiteirauti susijusios valstybės, ar ši įranga gali patekti į jos teritoriją. Todėl gali būti patartina techninę įrangą nuomotis prašymą vykdančioje valstybėje.
188. Ambasados ir konsulatai paprastai negali suteikti stenografistų ir (arba) vertėjų žodžiu paslaugų arba pasiūlyti vaizdo ir (arba) garso įrašymo įrangos. Todėl prašančioji šalis turėtų iš anksto pasirūpinti visomis reikiamomis priemonėmis.²²⁹

²²³ Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) ir Jungtinių Amerikos Valstijų atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies g klausimą.

²²⁴ Vienas Indijos teismas yra parengęs gaires, kuriomis siekiama užtikrinti, kad tvarkant ir saugojant įrašą būtų laikomasi tinkamų saugumo reikalavimų. Žr., pvz., Delio Aukštojo Teismo dokumento *Delhi High Court Rules*, 2018, B priedo *Guidelines for the Conduct of Court Proceedings between Courts and Remote Sites*, 6.9 dalį: *Šifruotoji pagrindinė kopija su maišos verte lieka teisme kaip dokumentų dalis. Dar viena kopija taip pat saugoma kitoje saugioje vietoje [kaip atsarginė kopija], kad ją būtų galima naudoti ekstremaliosios situacijos atveju. Teismo surašytas parodymų protokolai pateikiamas šalims pagal taikomas taisykles. Šalies prašymu jai gali būti leidžiama peržiūrėti teismo saugomą pagrindinę [garso ir vaizdo] įrašo kopiją; dėl šio leidimo sprendžia teismas, atsižvelgdamas į teisingumo interesus.*

²²⁵ Projektas *Handshake* (op. cit. 87 išnašoje), p. 19.

²²⁶ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (loc. cit. 16 išnašoje).

²²⁷ Kai kurios valstybės taiko fiksuotų parodymų tvarkymo ir saugojimo tvarką. Žr. Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kroatijos, Lietuvos, Slovėnijos ir Švedijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) VII dalies f ir g klausimus. Vienoje valstybėje parodymų garso įrašą teismas parengia automatiškai pagal šios valstybės civilinio proceso kodeksą (žr. Portugalijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) VII dalies g klausimą).

²²⁸ D. Epstein *et al.* (op. cit. 141 išnašoje), 10.25 dalis.

²²⁹ B. Ristau (op. cit. 133 išnašoje), p. 328. Taip pat gali būti naudinga pasirūpinti atsargine įrašo kopija, kuri yra veiksminga apsaugos priemonė, jei perdavimo metu pablogėtų garso arba vaizdo kokybė. Žr. pvz., Jungtinės Karalystės teisingumo ministerijos nurodymų *Practice Direction 32 – Evidence* (op. cit. 203 išnašoje) p. 15.

*Daugiau informacijos konkrečiai apie išlaidas pateikta **A2.11 skirsnyje** (I skyrius) ir **A3.10** (II skyrius).*

189. Be to, taikomi su fiksavimu ir pranešimu susiję mechanizmai bei tvarka neturėtų būti apriboti vien materialiniu paimtų parodymų turiniu. Taip pat reikėtų pranešti apie praktinius dalykus, ypač apie visas problemas arba sunkumus, šia informacija papildant bendruosius duomenis apie vaizdo ryšio naudojimą toje konkrečioje įstaigoje arba toje konkrečioje jurisdikcijoje. Apie juos pranešus, remiantis tikrąja patirtimi ir rekomendacijomis galima reguliariai pritaikyti su veikla susijusius aspektus.²³⁰
190. Todėl įstaigoms labai naudinga tiksliai dokumentuoti naudojimą ir užtikrinti tinkamą bei prieinamą atsiliepimų rinkimo iš apklausos vaizdo ryšiu dalyvių mechanizmą, kad būtų galima persvarstyti įvairius proceso aspektus, įskaitant pačią technologiją, naudojamas erdves, prieš posėdį ir po jo surašytus protokolus, bendrąjį vertinimą ir taip galiausiai stengtis geriau paskirstyti išteklius bei veiksmingiau nagrinėti bylas naudojant vaizdo ryšį.²³¹

²³⁰ M. E. Gruen ir C. R. Williams (*op. cit.* 14 išnašoje), p. 25.

²³¹ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 77.

B7. Aplinka, padėties pasirinkimas ir protokolai

77. Sąlygos visose per apklausą sujungtinose patalpose arba erdvėse turėtų būti kuo geriau pritaikytos vaizdo ryšio naudojimui, įskaitant patalpos dydį, išplanavimą, patekimą į ją, akustiką ir apšvietimą.
78. Įranga turėtų būti sukonfigūruota taip, kad būtų galima imituoti asmenišką apklausą, užtikrinant pakankamą vaizdo kamerų ir mikrofonų skaičių, kad kiekvieną dalyvį būtų galima matyti ir girdėti, susiduriant su kuo mažiau sunkumų ar trukdymų.

191. Naudojamos patalpos arba erdvės gali turėti daug įtakos apklausos atlikimo pobūdžiui ir galiausiai – bylų nagrinėjimo efektyvumui. Liudytojo atžvilgiu parodymų davimas vaizdo ryšiu iš tolimosios vietos gali labai skirtis nuo parodymų davimo teismo salėje, todėl gali būti sunku atkartoti reikiamą atmosferą.²³² Vis dėlto renkant įrodymus tolimoji vieta visais ketinimais ir tikslais turėtų būti laikoma išplėstine teismo salės dalimi.²³³
192. Remiantis šia teismo salės išplėtimo sąvoka, pagal Australijoje vykdytą projektą *Gateways to Justice*²³⁴ pateikta įvairių su aplinka, padėties pasirinkimu ir protokolais naudojant vaizdo ryšį susijusių rekomendacijų. Viena iš projekto rekomendacijų buvo ta, kad, siekdamas išlaikyti reikiamą aplinkos oficialumą, pirmininkaujantis pareigūnas turėtų užtikrinti, kad tolimojoje vietoje esantis asmuo arba asmenys žinotų su tinkamu elgesiu susijusius lūkesčius.²³⁵
193. Atsižvelgiant į šiuos su aplinka ir elgesiu susijusius aspektus, fizinės patalpos dažnai yra lygiai tokios pat svarbios kaip naudojama technologija. Todėl ir tolimojoje vietoje esančios patalpos išplanavimas turėtų padėti sudaryti liudytojui įspūdį, kad jis dalyvauja įprastinėje teismo salėje.²³⁶ Todėl pagal projektą *Gateways to Justice* taip pat rekomenduota, kad siekiant užtikrinti optimalias sąlygas ir jei įmanoma atsižvelgiant į išteklius ir pajėgumus, teismai ir kiti infrastruktūros teikėjai turėtų taikyti tokį požiūrį, kuriuo į architektūrą ir fizinę aplinką būtų integruojami techniniai aspektai, konkrečiai, kad:
 - apklausos patalpa abiejose vietose būtų pakankamai didelė, kad joje galėtų sutilpti visi dalyviai ir, jei taikoma, dalyvaujantys visuomenės nariai;
 - būtų atsižvelgiama į papildomus projektavimo veiksnius, pvz., į tinkamą apšvietimą ir puošybą, tinkamą akustiką, reguliuojamą temperatūrą ir dalyvių bei įrangos padėtį ir
 - erdvę būtų galima perkonfigūruoti, pritaikyti arba labai sparčiai priderinti neatsižvelgiant

²³² Pavyzdžiui, byloje *Campaign Master (UK) Ltd prieš Forty Two International Pty Ltd (No. 3)*, (2009) 181 FCR 152, Australijos Federalinis Teismas išreiškė susirūpinimą dėl to, kad, leidus naudoti vaizdo ryšio technologiją, dingsta kai kuris svarbus su parodymų davimu teismo salėje susijęs poveikis, ir atkreipė dėmesį į tai, kad liudytojas gali prasčiau suvokti *aplinkybių ypatingumą ir savo pareigas*.

²³³ Žr., pvz., pirmiau 141 išnašoje nurodytą 2010 m. *transtasmaninių procesų įstatymo* (Sandraugos) 59 skirsnį.

²³⁴ Žr. pirmiau 45 išnašoje išdėstytus svarstymus.

²³⁵ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 63–64.

²³⁶ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 18.

į tai, ar ji buvo suprojektuota atsižvelgiant į galimybę naudoti vaizdo ryšį.²³⁷

194. Iš patirties matyti, kad įgyvendinti vaizdo ryšiui taikytino erdvių apšvietimo reikalavimus projektavimo požiūriu bene sudėtingiausia. Taip yra pirmiausia todėl, kad kiekvienoje vietoje, kurioje naudojamas vaizdo ryšys, erdvėse reikia derinti geresnį apšvietimą konkrečiose srityse, kad būtų galima matyti visus dalyvių veido bruožus ir išraišką, ir prastesnį apšvietimą likusioje aplinkoje, kad nesuprastėtų vaizdas ekranuose, kuriuose rodomos kitos prijungtos vietos.²³⁸ Todėl organizatoriai turi ne tik užtikrinti, kad esant įprastiniam apšvietimui kiekvienoje patalpoje nebūtų atspindžių, šešėlių ir akinimo, bet ir apsvarstyti galimybę visose vietose naudoti tiesioginį visų dalyvių veidų apšvietimą.²³⁹
195. Dėl akustikos už vaizdo ryšio infrastruktūrą atsakingi subjektai turėtų užtikrinti tokį erdvės suprojektavimą, kad į ją galėtų patekti kuo mažiau pašalinio triukšmo ir joje būtų kuo mažiau trikdomas dėmesys, bet taip pat, kad, siekiant užtikrinti konfidencialumą ir privatumą, garsas būtų apribojamas erdvėje.²⁴⁰ Be to, siekiant padidinti pasisakymų per apklausą suprantamumą, taip pat reikėtų atsižvelgti į tokius veiksnius kaip atgarsio trukmė ir garso sugertis bei sklaida.²⁴¹
196. Dalyviai patalpoje turėtų būti tokioje vietoje, kad kalbėdami žiūrėtų į kamerą, nes tai būtina siekiant užtikrinti gerą komunikaciją. Į tai atsižvelgiant lengviau nustatyti vaizdo kamerų skaičių ir vietą.²⁴² Jei nenaudojama teismo salė, apklausą atliekančiam asmeniui gali prireikti nustatyti dalyvių sėdėjimo vietą. Jei dalyvauja vertėjas žodžiu, jis turi būti tokioje vietoje, iš kurios galėtų matyti kalbančiųjų mimiką ir lūpų judesius.
197. Kaip nurodyta **A1 skirsnyje** ir aprašyta toliau **C1 skirsnyje** (*Įrangos tinkamumas*), pagrindinis vaizdo ryšiu atliekamos apklausos tikslas yra sukurti tokią aplinką, kuri būtų kuo panašesnė į asmeniškai atliekamą apklausą, ir tai ypač svarbu nustatant įrangos padėtį. Kaip matyti iš šalių profilių, viena atsakymus pateikusi valstybė konkrečiai nurodė, kad dalyviai turėtų galėti <...> *aiškiai matyti, girdėti ir suprasti, kas vyksta teismo salėje ir patalpoje, kurioje yra apklausiamas asmuo*, ir taip pat pabrėžė, kad visi dalyviai turi galėti matyti bendrąjį patalpos vaizdą, bet taip pat stebėti smulkesnius jų tarpusavio bendravimo aspektus, įskaitant *žodinę [komunikaciją], kūno kalbą, atitinkamą veido išraišką ir gestus*.²⁴³ Todėl vaizdo kameros turėtų būti išdėstytos taip, kad kalbantieji galėtų būti atsukę veidu į kamerą ir palaikyti tiesioginį akių kontaktą²⁴⁴, nes tai svarbu siekiant įvertinti kalbančiojo laikyseną ir patikimumą.²⁴⁵
198. Taip pat svarbu turėti pakankamą skaičių pakankamo dydžio monitorių, išdėstytų taip, kad visi vienoje vietoje esantys dalyviai galėtų matyti kitoje vietoje kalbantį asmenį panašiu žiūrėjimo kampu ir atstumu. Dalyviai turi galėti matyti liudytoją arba ekspertą, o šis asmuo turi galėti matyti, kas užduoda klausimus ir visus kitus asmenis, kurie komentuoja parodymus. Suvokimas ir vaizdas itin svarbūs sudarant dalyviui tinkamą buvimo įspūdį, o objektyvumas užtikrinamas

²³⁷ E. Rowden et al. (op. cit. 45 išnašoje), p. 53 ir 57.

²³⁸ J. R. Benya. *Lighting for Teleconferencing Spaces*. Lutron Electronics, Inc., 1998, cituota M. E. Gruen ir C. R. Williams (op. cit. 14 išnašoje), p. 16.

²³⁹ Projektas *Handshake* (op. cit. 190 išnašoje), p. 22; E. Rowden et al. (op. cit. 45 išnašoje), p. 122–123.

²⁴⁰ M. E. Gruen ir C. R. Williams (op. cit. 14 išnašoje), p. 18.

²⁴¹ Projektas *Handshake* (op. cit. 190 išnašoje), p. 21–22.

²⁴² M. E. Gruen ir C. R. Williams (op. cit. 14 išnašoje), p. 12.

²⁴³ Lietuvos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies e klausimą.

²⁴⁴ E. Rowden et al. (op. cit. 45 išnašoje), p. 120.

²⁴⁵ Dėl diskusijų apie vaizdo ryšio technologijos poveikį vertinant liudijimo patikimumą taip pat žr. pirmiau pateiktą 42 išnašą.

įvairius dalyvius ekrane rodant vienodai.²⁴⁶ Taip pat reikėtų turėti pakankamą skaičių mikrofonų, išdėstytų taip, kad kalbančiuosius būtų galima aiškiai girdėti ir būtų galima kuo labiau sumažinti garso trukdžius.²⁴⁷

199. Naudojamos erdvės ir jas supanti aplinka labai svarbi, bet taip pat gali prireikti konkrečių pirmininkaujančio pareigūno protokolų arba nurodymų, be kita ko, dėl įėjimo ir išėjimo, įrangos padėties ir valdymo, kalbėjimo eiliškumo ir sėdėjimo tvarkos.²⁴⁸

B7.1. Vaizdo kamerų ir (arba) garso valdymas

79. Rekomenduojama, kad sąsaja būtų patogi naudoti ir įrangą būtų galima lengvai valdyti; būtų geriausia, jei ją valdytų pirmininkaujantis pareigūnas.

200. Būtų geriausia, jei pagrindinėje vietoje esantis pirmininkaujantis pareigūnas teismo posėdžio metu galėtų visapusiškai valdyti įrangą²⁴⁹, prireikus su techninės paramos darbuotojų pagalba, pvz., kad galėtų nustatyti reikiamą vaizdo kamerų padėtį arba mikrofonų garsą ir taip užtikrinti, kad būtų galima aiškiai matyti ir girdėti kiekvieną bet kurioje vietoje kalbantį asmenį. Taip pat rekomenduojama, jei įmanoma, naudoti sekančiąją kamerą, kurią būtų galima nukreipti į kalbantį asmenį, ir dar vieną kamerą, kuri galėtų rodyti bendrą apklausos patalpos vaizdą iš kitos pusės.
201. Kad pirmininkaujančiam pareigūnui, kuris gali visapusiškai valdyti vaizdo ir (arba) garso sistemą apklausos metu, būtų patogiau, rekomenduojama, kad šios sistemos valdymas būtų kuo patogesnis ir apsiribotų tik pagrindinėmis reikiamomis parinktimis.²⁵⁰ Jei galima naudoti įvairius kameros vaizdo arba garso parametrus, prieš apklausą kai kurias iš šių parinkčių būtų geriausia nustatyti kaip standartinę sistemos sąranką.²⁵¹

Daugiau informacijos apie techninius reikalavimus, susijusius su garsu ir vaizdu, pateikta C2.5 ir C2.6 skirsniuose.

²⁴⁶ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 19 ir 21.

²⁴⁷ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 118.

²⁴⁸ Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 8.

²⁴⁹ Ten pat.

²⁵⁰ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*loc. cit.* 16 išnašoje).

²⁵¹ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 57.

B7.2. Kalbėjimo protokolai

80. Siekdamas sumažinti trukdžius dėl galimo ryšio vėlavimo, įstaigos gali apsvarstyti parengti dalyvių kalbėjimo per apklausą protokolą, ypač jei reikia naudotis vertimo žodžiu paslaugomis.

202. Vaizdo ryšiu atliekama apklausa yra sudėtingesnė nei įprastinė asmeniškai atliekama apklausa, todėl, kad apklausa iš tikrųjų galėtų vykti sklandžiai, gali prireikti papildomų protokolų. Jei oficialaus protokolo nėra, pirmininkaujantis pareigūnas turėtų priminti dalyviams aspektus, dėl kurių reikia atsižvelgti į papildomus su pasikeitusiomis vaizdo ryšio sąlygomis susijusius dalykus.
203. Pavyzdžiui, naudojant vaizdo ryšio technologiją, atsiranda šio toks vėlavimas tarp gaunamo vaizdo ir susijusio garso, net jei naudojama geriausia šiuolaikinė technologija.²⁵² Taip yra todėl, kad garso ir vaizdo signalai perduodami atskirai, todėl atsiranda cikliškumas ir trukdžių.²⁵³ Apie tai dalyvius vertėtų įspėti prieš apklausą, kad jie kuo mažiau kalbėtų vienas per kitą. Pirmininkaujantis pareigūnas gali apsvarstyti galimybę iš pradžių paaiškinti tvarką, kaip per apklausą pertraukti kitą šalį arba prieštarauti klausimams. Dalyviams taip pat reikėtų priminti, kad reikia kalbėti tiesiai į mikrofoną.²⁵⁴
204. Šie aspektai itin svarbūs dalyvaujant vertėjui žodžiu, nes gali prireikti papildomai pertraukti, siekiant užduoti klausimų arba paprašyti paaiškinimo, o šiuo atveju itin pravartu, kad pirmininkaujantis pareigūnas koordinuotų kalbėjimo eilės tvarką.²⁵⁵ Jei naudojamos vertimo žodžiu paslaugomis, dalyviai taip pat turėtų žinoti, kad reikėtų kalbėti tinkamu tempu, gerai artikuliuoti ir valdyti balsą, taip pat kalbėti aiškiai, vartojant kuo mažiau žargono, šnekamosios kalbos arba kitų išsireiškimų, kurių gali būti neįmanoma perteikti verčiant.²⁵⁶

²⁵² Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*loc. cit.* 16 išnašoje).

²⁵³ M. Dunn ir R. Norwick (*op. cit.* 20 išnašoje), p. 2.

²⁵⁴ Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 8.

²⁵⁵ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 11–12.

²⁵⁶ Projektas *Handshake* (*loc. cit.* 15 išnašoje).

B7.3. Nutrūkų ryšiui taikytinas protokolai

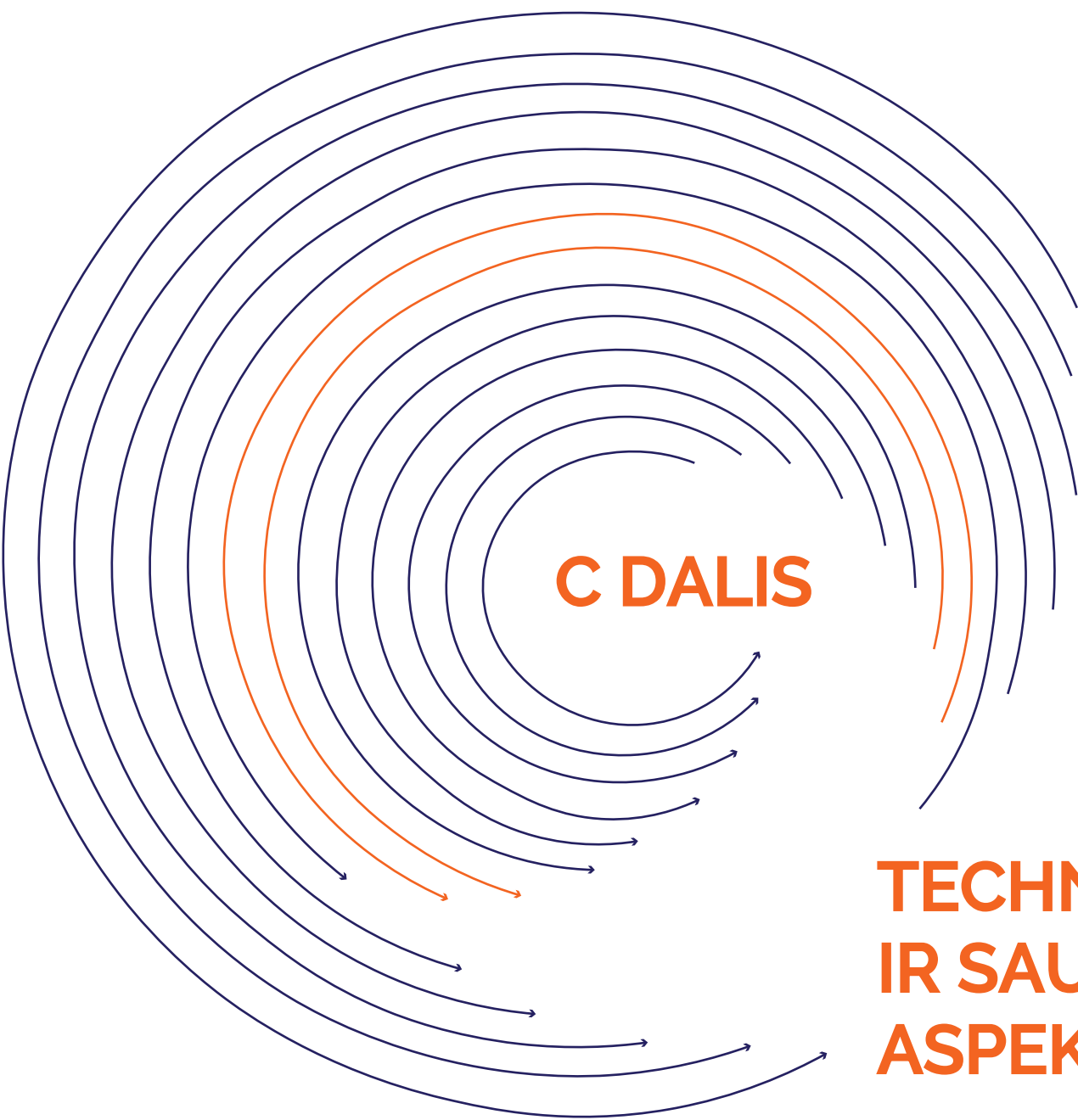

81. Visus dalyvius reikėtų informuoti apie tai, kaip pranešti pirmininkaujančiam pareigūnui apie apklausos metu patiriamus techninius sunkumus, ir nurodyti techninės paramos darbuotojų kontaktinius duomenis, įskaitant, jei taikoma, tiltinio sujungimo paslaugą teikiančios trečiosios šalies kontaktinius duomenis.

205. Apklausos metu vietoje turėtų būti techninių darbuotojų arba juos turėtų būti galima bent iškviešti, kad būtų galima išspręsti kilusias technines problemas. Atsižvelgiant į ryšio tipą, darbuotojų gali reikėti, pvz., ir pagrindinėje vietoje, ir tolimojoje vietoje arba, jei naudojamos trečiosios šalies teikiama tiltinio sujungimo paslauga, jie turėtų būti pasiekiami naudojantis šia paslauga. Ir techniniai darbuotojai, ir dalyviai taip pat turėtų galėti susisiekti su išorės techninę paramą teikiančia pagalbos tarnyba, jei prireiktų daugiau pagalbos.
206. Šiems nenumatytiems atvejams svarbu pasirengti iš anksto, tačiau dalyvius taip pat reikėtų informuoti apie protokolą, pagal kurį bet kuriuo apklausos etapu būtų tinkamai pranešama pirmininkaujančiam pareigūnui apie techninę problemą, ir dalyviai turėtų būti budrūs, kad pastebėtų šias problemas.²⁵⁷
207. Jei apklausa pertrūko nutrūkus ryšiui tarp vietų ir jo negalima iškart atkurti, pirmininkaujantis pareigūnas turėtų turėti įgaliojimą, jei kitaip nenustatyta proceso vykdymo teisės aktuose, nustatyti, ar užbaigti šį vaizdo ryšio seansą ir nukelti jį į vėlesnę datą.²⁵⁸

²⁵⁷ Australijos Federalinis Teismas (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 8; E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 71.

²⁵⁸ Pavyzdžiui, duodamas leidimą arba nurodydamas naudoti vaizdo ryšį teismo posėdžio metu, teismas gali nustatyti protokolą, kurio reikėtų laikytis nutrūkus ryšiui, kaip buvo nurodyta Jungtinių Amerikos Valstijų Konektikuto apygardos teismo baigiamojoje nurodymo nuostatoje byloje *Sawant prieš Ramsey* (*op. cit.* 55 išnašoje).

C DALIS

**TECHNINIAI
IR SAUGUMO
ASPEKTAI**

- C1. ĮRANGOS TINKAMUMAS
- C2. BŪTINIEJI TECHNINIAI STANDARTAI

208. Technologijos kinta daug sparčiau nei teisė, todėl atsiranda skirtumų, dėl kurių didėja šiuolaikinio teismo bendradarbiavimo srityje taikomų sistemų suderinamumo problemos. Kai kuriuose pasaulio regionuose technologijų pokyčiai per dešimtmetį pakeitė mūsų teismų sales ir bylų valdymo sistemas; vykdant projektą *Handshake* paaiškėjo, kad kai kurios Europos valstybės pagal savo nacionalinius civilinius kodeksus gali rengti net visiškai virtualius teismo posėdžius.²⁵⁹
209. Šioje vadovo dalyje siekiama aptarti daugelį įprastinių su technologijomis ir saugumu naudojant vaizdo ryšį tarpvalstybiniu mastu susijusių aspektų. Kadangi technologiniai pokyčiai vyksta sparčiai, ši informacija neturėtų būti laikoma išsamia, bet vadovo paskelbimo datą ji buvo tiksli. Įstaigos ir naudotojai raginami stengtis neatsilikti nuo šių pokyčių, kad galėtų išlaikyti kokybišką infrastruktūrą. Europos Sąjungos Taryba rekomendavo, kad, prireikus pradėti naudoti naują įrangą arba technologijas, pirmiausia reikėtų įgyvendinti bandomąją programą, o paskui, jei ji pavyksta, įrangą arba technologijas reikėtų pradėti naudoti atskiromis pakopomis arba etapais.²⁶⁰

²⁵⁹ M. Davies (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 205; projektas *Handshake* (*op. cit.* 15 išnašoje), p. 22.

²⁶⁰ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 13.

C1. Įrangos tinkamumas

- 82. Įstaigos raginamos naudoti geriausios esamos kokybės įrangą, kad būtų galima kuo geriau imituoti asmeniškai atliekamą apklausą.
- 83. Už organizavimą atsakingi darbuotojai turėtų žinoti, kokie yra technologijų pajėgumai ir infrastruktūra, įskaitant tai, kuriose vietose įdiegta reikiama technologija.

- 210. Žinoma, vaizdo ryšio technologija gali visiškai pakeisti įrodymų rinkimą, ypač tarpvalstybiniu mastu, daug labiau nei kada nors galėjo telefono ryšiu ir garsu grindžiamos technologijos. Taip yra todėl, kad naudojant vaizdo ryšį galima ne tik girdėti tolimojoje vietoje duodamus žodinius parodymus, bet ir įvertinti svarbius nežodinės komunikacijos aspektus, įskaitant kūno kalbą ir veido išraišką.²⁶¹
- 211. Kaip nurodyta pirmiau (**A1 skirsnyje**), pagrindinis vaizdo ryšiu atliekamos apklausos tikslas yra kuo geriau imituoti asmeniškai atliekamą apklausą. Todėl ši didelė vaizdo ryšio nauda sumažėja, kai naudojama reikiamo standarto neatitinkanti įranga; svarbiausi pranašumai dingsta, o apribojimai padidėja.²⁶²
- 212. Iš tikrųjų šalių profiliuose kai kurios atsakymus pateikusios valstybės nurodė, jog reikalaujama pakankamos vaizdo ir garso kokybės, kad pirmininkaujantis pareigūnas galėtų aiškiai matyti ir girdėti vaizdo ryšiu dalyvaujantį asmenį, ypač jei jis yra liudytojas.²⁶³
- 213. Atsakingi asmenys turi ne tik užtikrinti, kad įranga būtų pakankamai *kokybiška*, bet ir, kad darbuotojai kiekviename proceso etape turėtų pakankamai *žinių* apie esamą technologinę infrastruktūrą.²⁶⁴ Pavyzdžiui, prašymus nagrinėjantiems asmenims gali prireikti susisiekti su kitais darbuotojais, kad galėtų nustatyti, ar prašymą dėl vaizdo ryšio galima įvykdyti praktiškai, atsižvelgiant į toje konkrečioje įstaigoje arba tame konkrečiame regione esančią įrangą ir infrastruktūrą. Tai žinodami administracijos darbuotojai arba teisininkai ne tik galės daug lengviau parinkti ir paskirti tinkamą infrastruktūrą, bet ir pagerins įstaigų tarpusavio bendradarbiavimą, ypač, jei techniniai darbuotojai turi nustatyti sistemų tarpusavio suderinamumą.

Daugiau informacijos apie techninę paramą ir darbuotojų mokymą pateikta **B3 skirsnyje**.

²⁶¹ M. E. Gruen ir C. R. Williams (*op. cit.* 14 išnašoje), p. 4.

²⁶² Netinkama arba neveikianti technologija trukdo ir teismui, ir proceso šalims. Žr., pvz., bylą *Stuke prieš ROST Capital Group Pty Ltd* (*op. cit.* 55 išnašoje), kurioje Australijos Federalinis Teismas svarstė negalėjimą nustatyti, kodėl vėlavo liudytojo atsakymas į svarbų klausimą: *nes jis norėjo išsisukti, nebuvo tikras ar vien dėl signalo perdavimo sunkumų*.

²⁶³ Žr., pvz., Australijos, Izraelio, Lenkijos, Suomijos ir Vengrijos atsakymus į Šalies profilio klausimyną (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies e klausimą.

²⁶⁴ Projektas *Handshake* (*loc. cit.* 190 išnašoje).

214. Apskritai pažymėtina, kad vaizdo ryšio įrangą yra integruota vietoje (t. y. stacionari) arba ją galima perkelti iš vienos vietos į kitą (t. y. nešiojamą). Nors stacionari įranga paprastai yra funkcionalesnė, nešiojamą įrangą gali būti ekonomiškai efektyvesnis sprendimas, ypač tose vietose, kuriose vaizdo ryšio dažnai nenaudojama.

C1.1. Licencijuotos programinės įrangos naudojimas

84. Naudoti licencijuotą programinę įrangą daugiausia pravartu todėl, kad galima naudotis techninės paramos paslaugomis ir įstaigų praktika patvirtina, kad tokios programinės įrangos naudojimui teikiama pirmenybė.

215. Šalių profiliuose dauguma į klausimus atsakiusių šalių nurodė, kad įrodymams vaizdo ryšiu rinkti naudoja licencijuotą programinę įrangą, kuria užtikrinama parama techniniais ir saugumo klausimais.²⁶⁵ Kai kuri atsakymus pateikusių šalių naudojama licencijuota programinė įranga yra *Cisco* infrastruktūra (įskaitant *Cisco Jabber*)²⁶⁶, *Lifesize*²⁶⁷, *Polycom*²⁶⁸, *Skype for Business*²⁶⁹, *Sony IPELA Video Communication System*²⁷⁰, *Tandberg*²⁷¹, *Telkom*²⁷² ir *Vidyo conference*²⁷³. Viena atsakymus pateikusi valstybė nurodė naudojanti nemokamą programinę įrangą.²⁷⁴
216. Be to, atsižvelgiant į prašymo pobūdį ir susijusias įstaigas bei vietas, gali būti naudojama skirtinga programinė įranga, nes skiriasi susijusios įstaigos ir vietos, atsižvelgiant į tai, pagal kurį – I ar II – skyrių teikiamas prašymas. Pavyzdžiui, viena atsakymus pateikusi valstybė nurodė, kad pagal I skyrių licencijuotos programinės įrangos paprastai nenaudoja, bet kartais tokią įrangą naudoja pagal II skyrių.²⁷⁵

²⁶⁵ Tai yra 23 atsakymus pateikusios valstybės. Žr. Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Čekijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo, Kipro, Korėjos Respublikos, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Norvegijos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Singapūro, Suomijos, Švedijos, Vengrijos ir Vokietijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies a klausimą.

²⁶⁶ Žr., pvz., Australijos (vienos valstijos), Bosnijos ir Hercegovinos, Norvegijos, Švedijos ir Vokietijos (kelių žemių) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a ir b klausimus.

²⁶⁷ Baltarusijos ir Vokietijos (kelių žemių) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a klausimą.

²⁶⁸ Australijos (vienos valstijos), Čekijos, Maltos, Singapūro ir Vokietijos (kelių žemių) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a ir b klausimus.

²⁶⁹ Izraelio atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a klausimą.

²⁷⁰ Vokietijos (kelių žemių) atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) I dalies b klausimą.

²⁷¹ Ten pat.

²⁷² Pietų Afrikos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a klausimą.

²⁷³ Korėjos Respublikos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a klausimą.

²⁷⁴ Venesuelos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a klausimą (jame nurodyta, kad Venesuela naudoja programinės įrangos *Apache Openmeetings* versiją 3.0.6).

²⁷⁵ Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a klausimą.

C1.2. Naudojimasis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis

85. Norint naudoti vaizdo technologiją reikia išsiaiškinti, ar susijusios valstybės įstaigos leidžia naudotis plačiai prieinamomis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis.
86. Jei renkant įrodymus naudojama komercinio paslaugų teikėjo paslauga, dalyviai ir įstaigos raginami užtikrinti, kad būtų taikomos tinkamos saugumo priemonės.

217. Vis dažniau naudojantis lengvai prieinamomis taikomosiomis tiesioginių pranešimų programinės įrangos programomis, kuriomis galima perduoti garsą ir vaizdą tikruoju laiku, kilo klausimas, ar įrodymams rinkti vaizdo ryšiu galima naudotis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis (pvz., *Skype*) ir ar jomis užtikrinamas pakankamas signalų perdavimo saugumas.
218. Šalių profiliuose kai kurios atsakymus pateikusios valstybės nurodė, kad įrodymams vaizdo ryšiu rinkti naudojasi komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis, pvz., *Skype*²⁷⁶ ir *Skype for Business*²⁷⁷ arba *Polycom RealPresence* (mobiliaja arba stalinio kompiuterio programėle)²⁷⁸, o kitos nurodė tokiomis paslaugomis leidžiančios naudotis tik išimtiniais atvejais ir tik jei to prašo prašymą pateikęs teismas²⁷⁹. Daugelis atsakymus pateikusių valstybių jomis neleidžia naudotis jokiais aplinkybėmis.²⁸⁰
219. Viena atsakymus pateikusi šalis nurodė, kad rinkti įrodymus naudojantis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis būtų įmanoma, jei saugiajame teismų tinkle būtų galima užmegzti IP ryšius (nes šiuo metu leidžiamos tik gaunamosios ISDN iškvietos), nors dėl to savo nuožiūra konkrečiu atveju spręstų teisėjas.²⁸¹
220. Dėl naudojimosi komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis atsakymus pateikusios valstybės iškėlė, pvz., šiuos joms rūpimus klausimus: pirmenybė teikiama saugiam ryšiui, užmegzdam atskirai tarp prašančiosios ir prašomosios įstaigų²⁸²; komercinių paslaugų teikėjas gali saugoti vaizdo ryšio turinį, o to turėtų būti vengiama²⁸³; *Skype* arba kiti komercinių paslaugų teikėjai nėra integruoti į susijusių įstaigų vaizdo konferencijų infrastruktūrą²⁸⁴.

²⁷⁶ Australijos (vienos valstijos), Brazilijos, Izraelio, Maltos ir Meksikos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

²⁷⁷ Izraelio ir Portugalijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies a ir c klausimus. Portugalijos atsakyme taip pat nurodyta, kad, jei įrodymus galima rinkti naudojantis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis, patariama naudoti programą *Skype*, nes ji yra suderinama su *Skype for Business*.

²⁷⁸ Singapūro atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

²⁷⁹ Lenkijos ir Suomijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

²⁸⁰ Australijos (dviejų valstijų), Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Kroatijos, Latvijos, Norvegijos, Slovėnijos, Švedijos, Šveicarijos, Vengrijos ir Vokietijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

²⁸¹ Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą. IP ir ISDN (tinklų tipai) aprašyti **C2.2 skirsnyje**.

²⁸² Lenkijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

²⁸³ Kinijos (YAR Honkongo) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

²⁸⁴ Latvijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies c klausimą.

C2. Būtinieji techniniai standartai

87. Bet kokios vaizdo ryšio sistemos techniniams standartams reikėtų taikyti holistinį požiūrį, siekiant užtikrinti, kad kiekvienas komponentas prisidėtų prie veiksmingo sistemos veikimo.
88. Kad būtų galima lengviau užtikrinti suderinamumą, ypač prireikus užmegzti tarpvalstybinį ryšį, įstaigos raginamos apsvarstyti galimybę kaip pagrindinį sujungimo vaizdo ryšiu būdą naudoti vaizdo konferencijos tiltą arba daugiapunktį valdymo įtaisą (angl. MCU), kuris būtų įtrauktas į sistemą arba teikiamas naudojantis trečiosios šalies paslauga.

221. Žinoma, svarbu, kad komponentai atitiktų kuo aukštesnį standartą, nes, kaip ir naudojant bet kokios rūšies technologinę infrastruktūrą, vaizdo ryšio technologija gali būti tik tokia stipri, kokia yra silpniausioji jos grandis. Todėl nustatant reikiamą kiekvieno komponento kokybę ir standartus, reikia laikytis holistinio požiūrio.
222. Pirmiausia svarbu žinoti keturis pagrindinius sujungimo vaizdo ryšiu būdus, kurie yra: tiesioginis ryšys tarp sistemų, vaizdo konferencijos tiltas, pagrindinės teismo salės išplėtimas iki tolimojo punkto arba, atvirkščiai, tolimojo punkto įtraukimas į pagrindinės teismo salės sistemą. Kiekvienas iš šių būdų pasižymi savais pranašumais, bet jų taikymas daugiausia priklauso nuo kiekvienos susijusios vietos sistemų tipų ir pajėgumų.
223. Pirmą, norint užtikrinti veiksmingą tiesioginį sujungimą vaizdo ryšiu, kiekvienoje vietoje esanti įranga turi būti tarpusavyje suderinama (pvz., tinklo tipas ir kodeko protokolai).²⁸⁵ Kad būtų galima tai užtikrinti, naudojama įranga, jei taikoma, turi atitikti pripažintus pramonės standartus, būtent tuos, kuriuos rekomenduoja Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos Telekomunikacijų standartizacijos padalinys (ITU-T).²⁸⁶ Šių tiesioginių *dvipunktinių* skambučių pranašumas yra tas, kad išsaugomos visos sistemų funkcijos ir pajėgumai, pvz., galimybė naudoti kelias vaizdo kameras ir (arba) kelis ekranus.
224. Antra, jei ši įranga yra tarpusavyje nesuderinama, vietos yra sujungtos naudojant skirtingus tinklus ar nesuderinamus protokolus arba jei reikia sujungti daugiau nei dvi vietas, gali prireikti naudotis tiltinio sujungimo paslauga.²⁸⁷ Kaip nurodyta aiškinamajame žodynyje, vaizdo konferencijos tiltas (kartais vadinamas tiesiog tiltu, dar vadinamas daugiapunktiniu valdymo įtaisu (MCU) arba sietuvu) – tai programinės ir aparatinės įrangos derinys, kuriuo sukuriami virtuali posėdžių salė ir kuris veikia kaip „tiltas“, jungiantis vietas ir prireikus atliekantis pakeitimus (pvz.,

²⁸⁵ Žr., pvz., **C2.1** ir **C2.2** skirsnius.

²⁸⁶ ITU-T standartai skelbiami kaip rekomendacijos ir pateikiami rekomendacijų pagal serijas (angl. *Recommendations by series*) sąraše, su kuriuo galima susipažinti adresu < <https://www.itu.int/ITU-T/recommendations/index.aspx> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

²⁸⁷ Projektas *Handshake* dokumento D2.1 skirsnio *Bendroji testo ataskaita*, p 18–19.

konvertuodamas tinklo signalą, kodeko protokolus arba garso ir (arba) vaizdo raišką).²⁸⁸ Tiltas gali būti integruotas į konkrečioje vietoje esančią vaizdo ryšio infrastruktūrą arba jį gali teikti trečioji šalis, kuri taip pat gali teikti papildomas paslaugas, pvz., iškviatų siuntimo į vietas ir ryšio bei bendrosios kokybės stebėsenos. Todėl kai kurios įstaigos gali būti linkusios integruoti tiltą į savo infrastruktūrą, siekdamos išvengti galimų saugumo problemų, kurių galėtų atsirasti, jei tiltinio sujungimo paslaugą teiktų trečioji šalis. Kad ir koks būtų sprendimas, svarbiausia atsižvelgti į tai, kad pagal MCU sąranką, jei leidžiama atsižvelgiant į saugumo praktiką ir protokolus, būtų galima tinkamai tvarkyti gaunamąsias ir siunčiamąsias iškviatas. Pavyzdžiui, MCU rekomenduojama sukonfigūruoti taip, kad būtų galima tiesiogiai siųsti iškviatas į užsienio galinį punktą ir kad būtų galima panašiai priimti iškviatas iš užsienio galinių punktų.²⁸⁹ Taip galima išvengti tokios situacijos, kai abiejų įstaigų MCU leidžia tik gaunamąsias iškviatas ir iš esmės atsiduriama aklavietėje, nes nė vienas MCU negali užmegzti ryšio.²⁹⁰

225. Du paskutiniai galimi būdai veikia panašiai. Pagal trečiąjį būdą teismo salės vaizdo ryšio sistema nuotoliniu būdu išplečiama iki tolimesios vietos, o tolimojoje vietoje įrengta taikomoji programa siunčia iškviatą į pagrindinėje teismo salėje integruotą kodeką. Tačiau tam reikia, kad teismo salėje būtų ne tik palaikomi IP tinklo ryšiai, bet ir veiktų internetas, o dėl to kai kurioms įstaigoms gali kilti susirūpinimas dėl saugumo.
226. O norint atlikti sujungimą vaizdo ryšiu ketvirtuoju būdu, tolimąją vietą reikia integruoti į pagrindinės teismo salės vaizdo ryšio sistemą, tačiau tik kaip pagalbinę jungtį, per kurią tolimoji vieta gali prisijungti, bet išlieka saugiai apribota ir atskirta nuo pagrindinės teismo salės vaizdo ryšio sistemos.
227. Kad ir koks būtų technologinis sprendimas, siekiant užtikrinti pakankamos kokybės ryšį, kuris galiausiai padeda užtikrinti teisę kreiptis į teismą nuotoliniu būdu dalyvaujantiems asmenims, palyginti su asmeniškai atvykstančiais asmenimis, rekomenduojama laikytis toliau nurodytų būtinųjų standartų.

C2.1. Kodekas

89. Kodekai turėtų atitikti susijusius pramonės standartus, kuriais sudaromos sąlygos bent vienašališkai garso ir vaizdo perdavimui.

²⁸⁸ Svarbu pažymėti, kad, jei tinklas teikia veiksmingą perkodavimą, asmenys vaizdo konferencijos tiltu bus sujungti *sparčiausiu ryšiu ir geriausia kokybe, kokia tik įmanoma atskiroje jų sistemoje* (todėl dalyviams teikiamo vaizdo ir garso kokybė gali būti skirtinga). Jei veiksmingas perkodavimas neteikiamas, tinklas ryšį užmegs pagal mažiausią bendrą vardiklį (t. y. bus pasirenkamas lėčiausias ryšys). Daugiau informacijos pateikta *Polycom* baltojoje knygoje *An Introduction to the Basics of Video Conferencing*, 2013, galima susipažinti adresu < <http://www.polycom.com/content/dam/polycom/common/documents/whitepapers/intro-video-conferencing-wp-engb.pdf> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.].

²⁸⁹ Projektas *Handshake* (op. cit. 190 išnašoje), p. 24.

²⁹⁰ Vykdamas projektą *Handshake* atlikus bandymus taip pat paaiškėjo, kad, jei abiejuose galiniuose vaizdo ryšio skambučių punktuose skambutis siunčiamas iš MCU, gali atsirasti tokių problemų kaip cikliškumas arba ryšio nutrūkimas. Žr. projektą *Handshake* (ten pat), p. 17–18.

228. Kodekas – jo apibrėžtis pateikta aiškinamajame žodynyje – yra pagrindinis vaizdo ryšio sistemos komponentas ir turėtų būti suderinamas su kitais sistemos komponentais. Vaizdo ryšio sistemos paprastai apima ir vaizdo, ir garso kodekus, taip pat duomenų arba teksto kodekus.
229. Iš šalių profilių matyti, kad kodekai yra labai įvairūs.²⁹¹ Dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad jų įstaigos naudoja *Cisco* kodekus (įskaitant *Cisco Tandberg* kodekus) arba *Polycom* kodekus.²⁹² Kitų atsakymus pateikusių valstybių nurodytų naudojamų kodekų gamintojai yra, pvz., *Aethra*²⁹³, *Avaya*²⁹⁴, *AVer*²⁹⁵, *Google*²⁹⁶, *Huawei*²⁹⁷, *LifeSize*²⁹⁸, *Openmeetings*²⁹⁹, *Sony*³⁰⁰ ir *Vidyo*.³⁰¹
230. Kad ir kuris gamintojas pasirenkamas, naudojami kodekai turėtų atitikti ITU-T arba lygiavertčius standartus. Vaizdo kodekams taikomi ITU-T standartai apibrėžti rekomendacijose H.261, H.263, H.264 ir H.265³⁰². Garso kodekams taikomi ITU-T standartai nustatyti rekomendacijose G.711, G.719, G.722, G.722.1, G.723.1, G.728 ir G.729³⁰³. Kiti atsakymus pateikusiųse valstybėse naudojami garso kodekai yra: AAC-LD³⁰⁴, SPEEX³⁰⁵, HWA-LD³⁰⁶, Siren³⁰⁷ ir ASAO³⁰⁸. Duomenų kodekui (pvz., teksto titrams arba tekstui perduoti vaizdo ryšiu) taikomas standartas nustatytas rekomendacijoje T.120³⁰⁹.

²⁹¹ Žr. Atsakymų santraukos (op. cit. 4 išnašoje) III dalies b klausimą.

²⁹² Dėl *Cisco* (ir arba *Cisco Tandberg*) kodekų žr. Australijos (vienos valstijos), Baltarusijos (tam tikrų teismų), Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Kinijos (YAR Honkongo), Latvijos, Norvegijos, Prancūzijos, Švedijos ir Vokietijos (kai kurių vietovių) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą. Dėl *Polycom* kodekų žr. Australijos (vienos valstijos), Čekijos, Estijos, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Maltos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Vengrijos ir Vokietijos (kai kurių vietovių) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹³ Kipro ir Rumunijos atsakymai (žr. II priedą) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹⁴ Kinijos (YAR Honkongo) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹⁵ Bulgarijos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹⁶ Venesuelos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹⁷ Lietuvos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹⁸ Baltarusijos (tam tikrų teismų) ir Vokietijos (kelių vietovių) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

²⁹⁹ Venesuelos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³⁰⁰ Kroatijos ir Vokietijos (kai kurių vietovių) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³⁰¹ Korėjos Respublikos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³⁰² Žr. rekomendacijų pagal serijas sąrašą (op. cit. 286 išnašoje), H seriją.

³⁰³ Ten pat, G serija.

³⁰⁴ Bosnijos ir Hercegovinos, Lietuvos, Rumunijos ir Švedijos atsakymai į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³⁰⁵ Korėjos Respublikos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³⁰⁶ Lietuvos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³⁰⁷ Singapūro atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³⁰⁸ Venesuelos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą (šis konkretus kodekas taip pat vadinamas *Nellymoser*).

³⁰⁹ Žr. rekomendacijų pagal serijas sąrašą (op. cit. 286 išnašoje), T seriją.

C2.2. Tinklai

- 90. Rekomenduojama naudoti IP tinklą, o ISDN (jei taikoma)³¹⁰ rezervuoti kaip atsarginį arba naudotiną nenumatytais atvejais.
- 91. Jei įmanoma, įstaigos raginamos aprūpinti tinklą daugiapunkčio prijungimo pajėgumais.

- 231. Vaizdo ryšio signalams perduoti dažniausiai naudojami tinklai yra skaitmeninis visuminių paslaugų tinklas (ISDN) ir Interneto protokolas (IP).³¹¹ ISDN, kuris iš pradžių buvo pripažinta vaizdo ryšio perdavimo priemonė, užtikrina skaitmeninį ryšį per telefono liniją. Tačiau IP protokolas, pagal kurį signalams perduoti naudojamas internetas, tapo dažniausiai vaizdo konferencijoms naudojamu tinklu, nes paprastai juo galima užtikrinti didesnę pralaidumą, taigi ir geresnę vaizdo bei garso kokybę.³¹²
- 232. Šalių profiliuose dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad vaizdo ryšiui naudojami ir IP, ir ISDN sujungimai.³¹³ Kai kurios atsakymus pateikusios valstybės nurodė naudojančios tik IP tinklą.³¹⁴
- 233. Dėl ISDN pažymėtina, kad vieno pasaulinio standarto nėra, todėl šios technologijos formos skiriasi. Tačiau ISDN naudojančios vaizdo konferencijų sistemos automatiškai konvertuoja jį į bendrą standartą, nustatytą ITU-T rekomendacijoje H.320 – bendrą rekomendaciją, kuri taikoma vaizdo ir garso signalų perdavimui naudojant ISDN³¹⁵. Tačiau naudojant IP, konvertuoti nereikia, nes šis standartas yra suderintas pasaulyje Interneto ryšiu. Šiuo atžvilgiu ITU-T yra pateikęs rekomendaciją H.323, kurią, kaip standartą taiko daugelis atsakymus pateikusių valstybių³¹⁶. Seanso inicijavimo protokolas (SIP) – tai alternatyvus IP standartas, kurį taip pat naudoja daugelis atsakymus pateikusių valstybių³¹⁷.

³¹⁰ Artimiausiais metais didžiojoje Europos dalyje ISDN tinklo bus atsisakyta. Kai kurios ES valstybės narės jau baigė pereiti nuo ISDN prie IP grindžiamų tinklų, o kitos tai turėtų padaryti vėliausiai iki 2025 m. Žr. Europos pašto ir telekomunikacijų administracijų konferencijos (CEPT) Elektroninių ryšių komitetas (ECC), *ECC Report 265: Migration from PSTN/ISDN to IP-based networks and regulatory aspects*, 2017, galima susipažinti adresu < <https://www.ecodocdb.dk/download/754b9fdf-e4c5/ECCRep265.pdf> > [paskiausiai žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]

³¹¹ M. E. Gruen ir C. R. Williams (*op. cit.* 14 išnašoje), p. 6–7. Taip pat žr. aiškinamąjį žodynėlį.

³¹² Projektas *Handshake* (*op. cit.* 190 išnašoje), p. 18.

³¹³ Australijos (kai kurios valstijos nurodė turinčios tik ISDN arba IP), Brazilijos, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Kroatijos, Korėjos Respublikos (norint prisijungti prie paslaugų teikėjo, naudojama asimetrinė skaitmeninė abonentų linija (ADSL)), Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos (ji pereina nuo ISDN prie IP ir 75 proc. šio tikslo jau įgyvendinta), Singapūro, Slovėnijos, Švedijos ir Vokietijos atsakymai į šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³¹⁴ Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Čekijos, (ISDN ji naudoja išbandymui), Estijos, Izraelio, Maltos, Suomijos, Venesuelos ir Vengrijos atsakymai į šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³¹⁵ Žr. rekomendacijų pagal serijas sąrašą (*op. cit.* 286 išnašoje), H seriją.

³¹⁶ Bosnijos ir Hercegovinos, Čekijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Maltos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Portugalijos, Prancūzijos, Vengrijos ir Vokietijos (kelių vietovių) atsakymai į šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³¹⁷ Bosnijos ir Hercegovinos, Čekijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo), Čekijos, Izraelio, Maltos, Suomijos, Portugalijos (plėtojama), Prancūzijos, Švedijos ir Vokietijos (kelių vietovių) atsakymai į šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

234. Projekto *Handshake* rezultatuose atkreiptas dėmesys į kitus svarbius su tinklo parametrais susijusius aspektus. Pirmia, būtų geriausia, jei prieigos kontrolės įtaiso programinė įranga būtų įtraukta į vaizdo konferencijų sistemą, kad būtų galima valdyti tinklą (įskaitant prefiksavimą ir numerio rinkimą) ir jo sąveiką su užkarda.³¹⁸ Antra, jei įranga nesuderinama arba jungiama prie skirtingų tinklų (pvz., ISDN jungiamas prie IP jungčių), gali prireikti naudotis vaizdo konferencijų tiltinio sujungimo paslauga (kaip aprašyta pirmiau 224 dalyje).³¹⁹ Trečia, tokio tilto taip pat gali prireikti, kad būtų galima koordinuoti vaizdo ryšio naudojimą, kai naudojami trys arba daugiau diskrečių galutinių punktų arba kad būtų galima vienu metu valdyti kelis vaizdo ryšio skambučius.³²⁰ Šalių profiluose dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad jų įstaigų sistemose galimi daugiapunkčiai sujungimai.³²¹

³¹⁸ Projektas *Handshake* (op. cit. 190 išnašoje), p. 25.

³¹⁹ Ten pat. Taip pat žr. Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso) atsakymą (naudojamas saugus tinklas su tiltiniu ryšiu) į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³²⁰ Projektas *Handshake* (op. cit. 190 išnašoje), p. 17. Žr., pvz., Latvijos, Norvegijos, Portugalijos ir Švedijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą, kuriame konkrečiai nurodomas MCU.

³²¹ Australijos (dviejų valstijų), Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Brazilijos (dažniausiai), Čekijos, Estijos, Kinijos (YAR Honkongo), Izraelio, Korėjos Respublikos (iki 100 dalyvių), Latvijos, Lenkijos (ne visuose teismuose), Lietuvos (iki 46 dalyvių), Maltos, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos (naudojantis Teisingumo ministerijos tiltinio sujungimo paslauga), Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos (iki 20 dalyvių), Suomijos, Švedijos (iki 5 dalyvių vienam punktui arba daugiau naudojantis MCU), Venesuelos, Vengrijos ir Vokietijos (kai kurių vietovių) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

C2.3. Pralaidumas

- 92. Įstaigos raginamos pasirūpinti tuo, kad jų tinklo pralaidumas būtų kuo didesnis.
- 93. Atsižvelgiant į tinklą, šiuo metu IP tinklams rekomenduojama užtikrinti mažiausiai 1,5–2 megabitų per sekundę pralaidumą (arba bent 384 kilobitų per sekundę ISDN tinklų pralaidumą).

- 235. Pakankamas pralaidumas yra ir svarbiausias, ir tikriausiai vienas iš brangiausių vaizdo ryšio paslaugos komponentų. Kodekai pakankamą vaizdo ir garso kokybę gali užtikrinti tik esant pakankamam pralaidumui. Projektuojant vaizdo ryšio sistemas reikėtų į tai atsižvelgti ir užtikrinti kuo didesnį pralaidumą, net jei juostos plotį vėliau praktiškai gali apriboti tinklo arba interneto pralaidumas.³²² Panašiai reikėtų atsižvelgti ir į tinklo ryšio patikimumą bei našumą, net didžiausio pralaidumo sistemose, nes mažiausias pertrūkis arba nenuoseklumas gali trukdyti sistemai užtikrinti kuo geriausią paslaugą. Pavyzdžiui, vykdant projektą *Handshake* atlikus bandymus įsitikinta tuo, kad ISDN ryšio pralaidumas yra daug mažesnis (t. y. pasižymi daug mažesne perdavimo sparta, paprastai apie 384 kilobitų per sekundę), nei naudojant IP tinklo ryšį (t. y. paprastai mažiausiai 1,5 megabitų per sekundę)³²³, todėl šios sistemos turėtų išlikti antrinis arba atsarginis sprendimas.
- 236. Naudojant daugumą šiandieninės vaizdo konferencijų įrangos galima užtikrinti raiškųjį (HD) perdavimą (paprastai 720–1080 skiriamosios gebos linijų), o naudojant tokiame perdavimui vienam *dvipunkčiam* skambučiui reikia mažiausiai 1,2–1,5 megabitų per sekundę pralaidumo.³²⁴ Taigi logiška, kad, kaip nustatė M. E. Gruen ir C. R. Williams, kelių punktų skambučiams reikia didesnio pralaidumo; iš esmės jį reikia padauginti bent iš reikiamų punktų skaičiaus (pvz., keturių punktų ryšiui reikia 5 megabitų per sekundę).³²⁵ Panašiai ir projekto *Handshake* išvadose rekomenduojama, kad bet kokios vaizdo ryšio sistemos pralaidumas turi būti pakankamas, kad piko laikotarpiais vienu metu būtų galima užtikrinti didžiausią reikiamų seansų skaičių.³²⁶ Pažymėtina, kad šias problemas iš dalies galima sumažinti naudojant vaizdo konferencijų tiltą (kaip aprašyta pirmiau 224 dalyje), nors paties tilto pralaidumas turi būti pakankamas.
- 237. Šalių profiliuose atsakymus pateikusių valstybės nurodė įvairių galimo pralaidumo diapazoną ir įvairių perdavimo spartą, net naudojant du pagrindinius tinklo ryšio tipus.³²⁷ Daugelis atsakymus

³²² E. Rowden *et al.* (op. cit. 45 išnašoje), p. 121; Australijos Federalinis Teismas (op. cit. 15 išnašoje), p. 2.

³²³ Projektas *Handshake* (op. cit. 190 išnašoje), p. 19.

³²⁴ M. E. Gruen ir C. R. Williams (op. cit. 14 išnašoje), p. 8–9. Taip pat žr. Bulgarijos, Estijos, Kinijos (YAR Honkongo), Latvijos, Lenkijos, Maltos, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos, Slovėnijos, Vengrijos ir Vokietijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą; visos jos nurodė turinčios raiškiojo ryšio (HD) pajėgumų arba *ir* raiškiojo ryšio, *ir* standartinės raiškos (HD / SD) pajėgumų. Taip pat žr. Baltarusijos ir Kroatijos, nurodžiusių, kad turi tik standartinės raiškos (SD) pajėgumų, atsakymus į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³²⁵ M. E. Gruen ir C. R. Williams (op. cit. 14 išnašoje), p. 9.

³²⁶ IP ryšiams projekto rekomendacijose taip pat nustatyta, kad reikia papildomos užtikrinto *prioritetinio pralaidumo* atsargos (t. y. mažiausiojo pralaidumo ir dar 20 proc.). Žr. projektą *Handshake* (loc. cit. 323 išnašoje).

³²⁷ Apskritai žr. Atsakymų santraukos (op. cit. 4 išnašoje) III dalies b klausimą.

pateikusių šalių nurodė, kad didžiausias pralaidumas siekia 2 megabitus per sekundę arba daugiau³²⁸, o didžiausias nurodytas pralaidumas buvo 8 megabitai per sekundę (IP ryšio)³²⁹. Kaip nurodyta pirmiau, pagrindinis veiksnys yra naudojamo tinklo tipas, nes naudojant IP tinklo ryšius paprastai galima užtikrinti daug didesnį pralaidumą.

C2.4. Šifravimas

- 94. Rekomenduojama šifruoti signalus, kad jie atitiktų pramonės standartą; įstaigos patvirtino, kad ši praktika taikoma plačiai.
- 95. Jei taikomas šifravimas, jis turėtų būti nustatomas kaip *automatinis* arba *geriausias*, kad kiltų kuo mažiau suderinamumo su kitų rūšių šifravimu problemų.

238. Nors paprastai manoma, kad apsaugoti vaizdo signalų perdavimą tarpvalstybiniu mastu nuo neteisėto trečiųjų šalių įsikišimo svarbiau baudžiamosiose bylose, jį taip pat reikėtų apsaugoti civilinėse ir komercinėse bylose, naudojantis klausimo opumo atžvilgiu proporcingas priemones.³³⁰ Neteisėtos prieigos prie perduodamų signalų galima sumažinti naudojant užkardą ir (arba) ISDN tinklą, nors jau kurį laiką IP ryšiams teikiama pirmenybė prieš ISDN.³³¹
239. Įvykdžius projektą *Handshake* padaryta išvada, kad, neatsižvelgiant į naudojamą tinklą, labai rekomenduojama taikyti papildomas neleistinos prieigos galimybių mažinimo priemones, pvz., tikrųjų perduodamų signalų šifravimą.³³² Šalių profiliuose dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė taikančios kokią nors papildomą apsaugą arba šifravimą.³³³ Dažniausiai naudojamas atsakymus pateikusių valstybių nurodytas šifravimo tipas buvo AES (patobulintas šifravimo standartas)³³⁴ – jį taiko apie pusę atsakymus pateikusių valstybių³³⁵. Kiti šifravimo metodai priklauso nuo tinklo tipo ir taikomos sistemos, bet paprastai jie atitinka rekomendacijoje

³²⁸ Žr., pvz., Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Čekijos, Kinijos (YAR Honkongo), Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Portugalijos, Prancūzijos ir Vengrijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³²⁹ Lietuvos atsakymas į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies b klausimą.

³³⁰ Projektas *Handshake* (op. cit. 15 išnašoje), p. 19.

³³¹ Žr., pvz., M. Reid, *Multimedia conferencing over ISDN and IP Networks using ITU-T H-series recommendations: architecture, control and coordination*, Computer Networks, 31 tomas, 1999, p. 234.

³³² Projektas *Handshake* (loc. cit. 323 išnašoje).

³³³ Tai yra 22 atsakymus pateikusių valstybės. Žr. Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo), Kipro, Korėjos Respublikos, Kroatijos, Latvijos, Lietuvos, Maltos, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Vengrijos ir Vokietijos (kai kurių vietovių) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³³⁴ Žr., pvz., *United States National Institute of Standards and Technology (NIST), Announcing the Advanced Encryption Standard (AES)*, Federal Information Processing Standards Publication, 197 tomas, 2001.

³³⁵ Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Čekijos, Estijos, Kinijos (YAR Honkongo), Korėjos Respublikos, Lietuvos, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos ir Vokietijos (kai kurių vietovių) atsakymai į Šalies profilio klausimyno (op. cit. 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

H.235 nustatytą ITU-T standartą.³³⁶

240. Be to, siekiant sumažinti suderinamumo problemas, kurių kyla naudojant skirtingus šifravimo metodus, taip pat rekomenduojama prietaise pasirinkti parametą *automatinis* arba *geriausias*.³³⁷ Atsižvelgiant į naudojamus tinklus, prašančiąjį ir prašomąjį įstaigoms gali net prireikti susitarti dėl konkretaus šifravimo metodo (pvz., jei naudojamas IP tinklas).

C2.5. Garsas (mikrofonai ir garsiakalbiai)

96. Įstaigos raginamos įrengti papildomas garso sistemas, kurios pagerintų esamos vaizdo ryšio įrangos garso kokybę.
97. Rekomenduojama, kad apklausos patalpoje būtų tiek mikrofonų ir garsiakalbių, kad jų pakaktų visiems dalyviams.

241. Paprastai apklausos patalpoje turėtų būti prie vaizdo ryšio įrangos prijungta garso sistema, įskaitant garso reguliavimo funkciją, ir pakankamai garsiakalbių, kad būtų galima aiškiai transliuoti garsą visoje patalpoje (t. y. nereikėtų naudotis vien paprastai prie vaizdo ekrano įrengtais garsiakalbiais).³³⁸ Garsiakalbiai, jei įmanoma, turėtų būti kiekvieno patalpoje esančio kalbančio dalyvio vietoje, bet išdėstyti taip, kad būtų kuo mažiau trikdomas dėmesys arba susidarytų kuo mažiau kliūčių.³³⁹
242. Galiausiai, kaip nustatyta atlikus išsamų tyrimą vienoje susitariančiojoje šalyje, renkantis tinkamą garso sistemą reikia atsižvelgti į penkis pagrindinius aspektus: suprantamumą; garso natūralumą; stiprinimą (be grįžtamojo ryšio); šaltinio lokalizaciją ir akustinį patogumą.³⁴⁰

³³⁶ Žr. rekomendacijų pagal serijas sąrašą (*op. cit.* 286 išnašoje) H seriją. Žr., pvz., Lietuvos (H.235), Portugalijos (H.235) ir Rumunijos (H.233, H.234, H.235) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³³⁷ Projektas *Handshake* (*loc. cit.* 204 išnašoje).

³³⁸ M. E. Gruen ir C. R. Williams (*op. cit.* 14 išnašoje), p. 12.

³³⁹ E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 118. Taip pat žr. Vengrijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno *op. cit.* 12 išnašoje) III dalies b klausimą, kuriame nurodyta, kad vienam vaizdo ryšio rinkiniui skiriami du mikrofonai.

³⁴⁰ Dėl išsamaus šio Australijoje atlikto tyrimo aprašo žr. E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 117.

C2.6. Vaizdas (vaizdo kameros ir ekranai)

- 98. Jei įmanoma, vaizdo kameros turėtų galėti sukurti horizontaliai (rodyti panoraminį vaizdą), pasikreipti aukštyn / žemyn ir pritraukti / atitolinti vaizdą.
- 99. Rekomenduojamos tokios vaizdo kameros ir ekranai, kuriais galima transliuoti raiškųjį vaizdą (720 p) ir kurių skiriamoji geba būtų bent 1280 x 720 pikselių.
- 100. Dalyviai ir įstaigos raginami prieš apklausą patikrinti papildomus reikalavimus (pvz., visos patalpos vaizdą, ekrano skaidymo galimybes arba dokumentų kameras).

243. Kalbant apie vaizdo kamerų pajėgumą, kaip nurodyta pirmiau (**B7.1 skirsnyje**), rekomenduojami įvairūs vaizdai, įskaitant vaizdą iš arti arba plačiakampį vaizdą, kurie, jei šios funkcijos įdiegtos, nustatomi iš anksto³⁴¹. Europos Sąjungoje sukaupta patirtis rodo, kad vaizdo kameros turėtų turėti reikiamas horizontaliojo sukimosi (panoraminio vaizdo rodymo), pasikreipimo aukštyn / žemyn ir vaizdo pritraukimo / atitolinimo funkcijas, atsižvelgiant į tai, kad reikia išsaugoti proporcijas atitinkantį ekraną, taip pat į tai, kad pirmininkaujantiems pareigūnui gali prireikti daugiau funkcijų arba vaizdų nei kitiems dalyviams.³⁴²
244. Kadangi, kaip nurodė kai kurie komentatoriai, labai svarbu, kad pirmininkaujantys pareigūnai per vaizdo ryšiu rengiamą teismo posėdį galėtų įvertinti laikyseną ir niuansus³⁴³, vaizdo kameros ir ekranai turėtų būti tokie, kad būtų galima užtikrinti kuo didesnę raišką. Atlikus naujausius bandymus Europos Sąjungoje paaiškėjo, kad rekomenduojami raiškiojo vaizdo parametrai yra bent 720 p ir 1280 x 720 pikselių skiriamoji geba, o kadrų dažnis – 25–30 kadrų per sekundę.³⁴⁴ Pagal ITU-T rekomendaciją H.265 naujesnis didelio efektyvumo vaizdai nustatytas standartas palaiko 8192 x 4320 pikselių skiriamąją gebą (apima 4K ir 8K)³⁴⁵, bet vaizdo konferencijų sistemos gebėjimas pasinaudoti tokia itin didele raiška labai priklauso nuo esamo pralaidumo (taip pat žr. **C2.3 skirsnį**).³⁴⁶
245. Tinkamiausias ekrano dydis priklauso nuo tokių veiksmų kaip apklausos patalpos dydis ir vaizdo rodymo išskaidytame ekrane arba per visą ekraną. Paprastai pageidautina, kad vaizdas būtų beveik tikroviško dydžio, nes taip sudaromas aiškus asmens vaizdas.³⁴⁷ Mažiausioji ekranų skiriamoji geba turėtų atitikti WXGA (angl. *Wide Extended Graphics Array*) standartą.³⁴⁸

³⁴¹ Ten pat, p. 58.

³⁴² Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 18–19. Taip pat žr. Vokietijos atsakymą į Šalies profilio klausimyną (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies e klausimą. E. Rowden *et al.* (*op. cit.* 45 išnašoje), p. 120–121.

³⁴³ Žr., pvz., R. A. Williams (*op. cit.* 1 išnašoje), p. 21.

³⁴⁴ Projektas *Handshake* (*loc. cit.* 323 išnašoje).

³⁴⁵ Žr. rekomendacijų pagal serijas sąrašą (*op. cit.* 286 išnašoje), H seriją.

³⁴⁶ Projektas *Handshake* (*op. cit.* 190 išnašoje), p. 27.

³⁴⁷ M. E. Gruen ir C. R. Williams (*op. cit.* 14 išnašoje), p. 12.

³⁴⁸ Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas (*op. cit.* 16 išnašoje), p. 19.

246. Atsižvelgiant į pirmininkaujančio pareigūno, šalių, apklausiamo asmens arba kitų suinteresuotųjų asmenų reikalavimus, per apklausą gali prireikti naudoti ekranus, kuriuose įdiegta ekrano skaidymo funkcija. Šalių profiliuose dauguma atsakymus pateikusių valstybių nurodė turinčios ekranus, kuriuose įdiegta ekrano skaidymo funkcija, arba kelis ekranus, todėl per vieną vaizdo ryšio transliaciją galima naudoti kelis vaizdo kanalus.³⁴⁹ Dviejų (arba daugiau) ekranų rodymą lengvina ITU-T rekomendacijoje H.239 nustatytas standartas³⁵⁰.
247. Šalių profiliuose daugelis atsakymus pateikusių valstybių nurodė, kad naudojama (-omis) vaizdo kamera (-omis) turi būti galima perteikti visos patalpos arba visų dalyvių vaizdą, ypač pirmininkaujančio pareigūno ir vaizdo ryšiu dalyvaujančio (-ių) asmenų vaizdą.³⁵¹ Viena atsakymus pateikusi valstybė taip pat nurodė, kad apklausos metu vaizdo kamera negali būti judinama ir kad ekrane nuolat turi būti rodomas laikas.³⁵²
248. Kaip nurodyta **B4.1 skirsnyje**, kai kada gali būti pageidaujama arba būtina naudoti dokumentų kamerą arba kitokią rodymo arba ekrano dalijimosi funkciją, kad būtų galima rodyti dokumentus arba daiktinius įrodymus. Šiais atvejais šalys, kurios nori naudotis šiomis peržiūros funkcijomis per vaizdo ryšiu rengiamą teismo posėdį, prašomajai įstaigai turėtų iš anksto pateikti atitinkamas užklausas.

³⁴⁹ Žr. Australijos (daugumos valstijų), Baltarusijos, Brazilijos (daugiausia), Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Izraelio, Kinijos (YAR Honkongo) (tik vienos vietovės), Kipro, Korėjos Respublikos (galimybė skaidyti iki 8 ekranų), Kroatijos, Latvijos (galimybė skaidyti iki 16 ekranų), Lietuvos, Maltos, Norvegijos (atsižvelgiant į įrangą), Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Singapūro, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Venesuelos, Vengrijos ir Vokietijos (kelių vietų) atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies b klausimą.

³⁵⁰ Žr. rekomendacijų pagal serijas sąrašą (*op. cit.* 286 išnašoje), H seriją.

³⁵¹ Žr., pvz., Australijos, Jungtinės Karalystės (Anglijos ir Velso), Portugalijos, Suomijos, Vengrijos ir Vokietijos atsakymus į Šalies profilio klausimyno (*op. cit.* 12 išnašoje) III dalies e klausimą.

³⁵² Žr. Vengrijos atsakymą į Šalies profilio klausimyno (ten pat) III dalies e klausimą.

PRIEDAI

I PRIEDAS

**Gerosios
patirties
rinkinys**

A DALIS VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMO INICIJAVIMAS

A1. PIRMIAUSIA APSVARSTYTINI ASPEKTAI

A1.1. Teisiniai pagrindai

a. Vaizdo ryšio naudojimas pagal vidaus teisės aktus

1. Pagal konvencijos 27 straipsnį neužkertama galimybė taikyti vidaus teisės aktus, siekiant rinkti įrodymus vaizdo ryšiu mažiau varžančiomis sąlygomis.
2. Pirma, įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar rinkti įrodymus vaizdo ryšiu leidžiama pagal tos vietos, kurioje nagrinėjama byla, vidaus teisės aktus.
3. Antra, įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu neprieštarauja tos vietos, kurioje ketinama rinkti įrodymus, vidaus teisės aktams, įskaitant esamus blokavimo statutus arba baudžiamosios teisės aktus.

b. Vaizdo ryšio naudojimas pagal kitus teisės aktus

4. Kadangi konvencija neturi įtakos kitiems teisės aktams (32 straipsnis), įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar konkrečiu atveju viršenybę gali turėti kiti dvišaliai arba daugiašaliai teisės aktai.

c. Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvenciją

5. Nei konvencijos turinys, nei dvasia nesudaro kliūčių naudoti naujų technologijų – jas naudoti vykdančios konvenciją gali būti naudinga.
6. Vis dar išsiskiria susitariančiųjų šalių nuomonės dėl to, ar konvencija yra privalomojo pobūdžio (t. y. ar konvenciją būtina taikyti, kai įrodymus asmeniškai arba vaizdo ryšiu reikia rinkti užsienyje). Nepaisant šio nuomonių skirtumo, Specialioji komisija rekomendavo susitariančiosioms šalims, prašant surinkti įrodymus užsienyje, pirmenybę teikti konvencijai (pirmosios galimybės principas).
7. Rėmimasis konvencija arba kitomis taikomomis sutartimis paprastai dera su blokavimo statutų nuostatomis.

A1.2. Tiesioginio ir netiesioginio įrodymų rinkimo palyginimas

8. Susitariančiųjų šalių nuomonės dėl to, ar pagal konvencijos I skyrių leidžiamas tiesioginis įrodymų rinkimas, skiriasi. Prieš šiuo tikslu teikdamos teisinės pagalbos prašymą, įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar tiesioginis įrodymų rinkimas leidžiamas įrodymų buvimo vietoje.
9. Pagal konvencijos II skyrių įgaliotinis gali rinkti įrodymus prašymą pateikusiaje arba jį vykdančioje valstybėje, jei įvykdytos visos išduotame leidime nurodytos sąlygos. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymą vykdanči valstybė yra padariusi išlygą pagal konvencijos 18 straipsnį.
10. Pagal konvencijos II skyrių konsulinis pareigūnas vaizdo ryšiu gali rinkti įrodymus iš liudytojų / ekspertų, kurie yra prašymą vykdančioje valstybėje esančioje tolimojoje vietoje, jei įvykdytos išduotame leidime nurodytos sąlygos. Įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar susijusioje susitariančiojoje šalyje tai įmanoma.
11. Neatsižvelgiant į tai, kaip – tiesiogiai ar netiesiogiai – renkami įrodymai, juos renkant

vaizdo ryšiu gali dalyvauti šalys ir atstovai.

A1.3. Teisiniai įrodymų rinkimo apribojimai

12. Įrodymai vaizdo ryšiu paprastai renkami tik atliekant liudytojų / ekspertų apklausas.
13. Vaizdo ryšiu atliekamoms liudytojų apklausoms paprastai taikomi tie patys teisiniai apribojimai, kaip ir renkant įrodymus asmeniškai. Norėdamos išsiaiškinti, ar yra nustatyta kitų apribojimų, įstaigos turėtų susipažinti su susijusios susitariančiosios šalies vidaus teisės aktais.
14. Įstaigos skatinamos pateikti informaciją apie jų vidaus teisės aktuose nustatytus su vaizdo ryšio naudojimu renkant įrodymus susijusius apribojimus (pvz., nurodyti šias nuostatas savo šalies profilyje).

A2. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL I SKYRIŲ

A2.1. Teisinės pagalbos prašymai

15. Pagal Konvencijos 9 straipsnio 1 arba 2 dalis teisinės pagalbos prašymai gali būti vykdomi vaizdo ryšiu.
16. 9 straipsnio 1 dalyje nustatytas numatytasis įrodymų rinkimo, pvz., iš liudytojo / eksperto, kuris yra (tolimoje) prašomosios įstaigos teritorijoje esančioje vietoje, būdas arba tvarka.
17. Kaip konkretų būdą arba tvarką pagal 9 straipsnio 2 dalį pasirinkus įrodymų rinkimą vaizdo ryšiu, gali atsirasti su išlaidomis susijusių padarinių, įskaitant dėl galimybės prašyti jas kompensuoti.

A2.2. Teisinės pagalbos prašymo turinys, forma ir perdavimas

18. Leidimo atlikti apklausą naudojant vaizdo ryšį gali būti prašoma pačiame teisinės pagalbos prašyme arba vėliau neformaliomis ryšio priemonėmis. Tačiau to prašyti rekomenduojama teisinės pagalbos prašyme. Taip pat rekomenduojama, prieš oficialiai pateikiant teisinės pagalbos prašymą, susisiekti su prašomosios valstybės centrine įstaiga siekiant įsitikinti, ar yra galimybių naudoti vaizdo ryšį.
19. Įstaigos raginamos naudoti pavyzdinę teisinės pagalbos prašymo formą ir, jei įmanoma ir tinkama, naudotis elektroninėmis priemonėmis, kad būtų galima sparčiau perduoti teisinės pagalbos prašymus ir (arba) užklausas.

A2.3. Atsakymas į teisinės pagalbos prašymą

20. Centrinės įstaigos turėtų nedelsdamos patvirtinti teisinės pagalbos prašymo gavimą ir atsakyti į prašančiųjų įstaigų ir (arba) suinteresuotųjų šalių pateiktas užklausas (įskaitant dėl vaizdo ryšio naudojimo).

A2.4. Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų informavimas arba šaukimas

21. Liudytojo informavimo arba šaukimo tvarka gali skirtis atsižvelgiant į tai, kaip – tiesiogiai ar netiesiogiai – renkami įrodymai. Kai procesas vykdomas pagal I skyrių, dokumentus liudytojui / ekspertui paprastai įteikia arba liudytoją / ekspertą paprastai šaukia prašomoji valstybė.
22. Jei įrodymus norima rinkti tiesiogiai, prašančiosioms įstaigoms prieš teikiant teisinės pagalbos prašymą rekomenduojama įsitikinti, ar liudytojas yra pasirengęs duoti parodymus vaizdo ryšiu.

A2.5. Buvimas ir dalyvavimas vykdant teisinės pagalbos prašymą

a. Šalių ir (arba) jų atstovų buvimas (7 straipsnis)

23. Kad šalys ir atstovai galėtų būti prisijungę *vaizdo ryšiu*, reikia leidimo arba konkretaus būdo arba tvarkos pagal konvencijos 9 straipsnio 2 dalį.
24. Prašančiosios įstaigos teisinės pagalbos prašyme (pavyzdinės formos 13 ir 14 punktuose) turėtų nurodyti, ar prašoma leisti šalims ir atstovams būti prisijungus vaizdo ryšiu ir ar reikės atlikti kryžminę apklausą.
25. Aktyvų šalių ir jų atstovų dalyvavimą apklausoje vaizdo ryšiu (t. y. ne tik paprastą buvimą) nustato prašomosios valstybės vidaus teisės aktai. Pagal vidaus teisės aktus prašomajam teismui gali būti leidžiama konkrečiu atveju spręsti savo nuožiūra.

b. Teisminių darbuotojų dalyvavimas (8 straipsnis)

26. Reikia patikrinti, ar prašomoji valstybė yra padariusi pareiškimą pagal konvencijos 8 straipsnį.
27. Jei pareiškimas nepadarytas, teisminiams darbuotojams vis tiek gali būti leidžiama dalyvauti pagal prašomosios valstybės vidaus teisės aktus arba praktiką.
28. Norėdamos gauti prašomosios valstybės leidimą, prašančiosios įstaigos turėtų aiškiai nurodyti, kad teisiniai darbuotojai bus prisijungę vaizdo ryšiu, ir nurodyti susijusias technines vaizdo ryšio įrangos specifikacijas.
29. Aktyvų teisminių darbuotojų dalyvavimą apklausoje vaizdo ryšiu (t. y. ne tik paprastą buvimą) nustato prašomosios valstybės vidaus teisės aktai. Pagal vidaus teisės aktus prašomajam teismui gali būti leidžiama konkrečiu atveju spręsti savo nuožiūra.

A2.6. Priverstinės priemonės ir prievarta

30. Kitaip nei teikiant paprastus teisinės pagalbos prašymus, paprastai liudytojo negalima priversti duoti parodymų, konkrečiai naudojant vaizdo ryšį.

A2.7. Priesaika ir (arba) patvirtinimas

- 31. Priesaikų arba patvirtinimų priėmimas gali skirtis atsižvelgiant į tai, kaip – tiesiogiai ar netiesiogiai – renkami įrodymai. Pagal konvencijos 9 straipsnio 2 dalį gali būti prašoma specialios formos priesaikos arba patvirtinimo.
- 32. Siekdamas užtikrinti duotų parodymų leistinumą, įstaigos turėtų susipažinti su susijusiais prašomosios, prašančiosios valstybės arba abiejų šių valstybių vidaus teisės aktų reikalavimais.

A2.8. Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų tapatybės nustatymas

- 33. Liudytojo / eksperto tapatybės nustatymas gali skirtis atsižvelgiant į jurisdikciją.
- 34. Gali būti reikalaujama griežtesnės tvarkos, jei liudytojo / eksperto tapatybę turi nustatyti prašančioji valstybė, atsižvelgiant į vaizdo ryšio technologijos naudojimą procese ir atstumą tarp prašančiosios valstybės ir liudytojo.

A2.9. Baudžiamosios nuostatos

- 35. Parodymų davimas vaizdo ryšiu paprastai yra savanoriškas, tačiau už melagingus parodymus ir nepagarbą teismui gali būti baudžiama.
- 36. Kai kada dėl abiejų (arba) kelių susijusių jurisdikcijų baudžiamųjų nuostatų taikymo gali atsirasti jurisdikcinio dubliavimosi arba spragų.

A2.10. Privilegijos ir kitos apsaugos priemonės

- 37. Liudytojas / ekspertas gali reikalauti pasinaudoti privilegijomis pagal konvencijos 11 straipsnį.
- 38. Tačiau, kadangi įrodymų rinkimas naudojant vaizdo ryšį daugeliu atvejų tebėra savanoriškas, liudytojas / ekspertas duodamas parodymus neprivalo konkrečiai naudoti vaizdo ryšio ir gali atsisakyti juos duoti nereikalaujamas pasinaudoti privilegija arba pareiga.

A2.11. Išlaidos

- 39. Kai vykdamas teisinės pagalbos prašymą naudojamas vaizdo ryšys, gali atsirasti 14 straipsnio 2 dalyje nurodytų išlaidų.
- 40. Prieš teisinės pagalbos prašyme prašant naudoti vaizdo ryšį, reikia išsiaiškinti, ar prašančiojoje ir prašomojoje valstybėse gali atsirasti išlaidų ir kas atsakytų už šių išlaidų padengimą.

A3. VAIZDO RYŠIO NAUDOJIMAS PAGAL II SKYRIŲ

A3.1. Konsuliniai pareigūnai ir įgaliotiniai

41. Svarbu pažymėti, kad susitariančiosios šalys pagal 33 straipsnyje nurodytą pareiškimą gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti II skyrių. Įstaigos turėtų patikrinti, ar susijusi susitariančioji šalis yra padariusi tokį pareiškimą.
42. Dažniausiu scenarijumi pagal II skyrių prašymą pateikusioje valstybėje esantis įgaliotinis renka įrodymus vaizdo ryšiu prašymą vykdančioje valstybėje.
43. Jei praktiškai įmanoma, prašymą pateikusioje valstybėje esančios šalys, jų atstovai ir (arba) teisminiai darbuotojai gali būti prisijungę vaizdo ryšiu, įgaliotiniui arba konsuliniam pareigūnui renkant įrodymus, ir (arba) dalyvauti liudytojo apklausoje. Šis buvimas arba dalyvavimas leidžiamas, nebent yra nesuderinamas su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais, ir jam vis tiek taikomos išduodant leidimą nustatytos sąlygos.

A3.2. Būtinybė gauti leidimą iš prašymą vykdančios valstybės

44. Pagal konvencijos 15 straipsnį leidimo *neriekia*, nebent susitariančioji šalis yra padariusi pareiškimą. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymo vykdymo valstybė yra padariusi pareiškimą pagal šį straipsnį.
45. Pagal konvencijos 16 ir 17 straipsnius leidimo *reikia*, nebent susitariančioji šalis yra padariusi pareiškimą, kad įrodymus galima rinkti be jos išankstinio leidimo. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymo vykdymo valstybė yra padariusi pareiškimą pagal šiuos straipsnius.
46. Prašyme duoti leidimą reikėtų nurodyti, kad įrodymai bus renkami vaizdo ryšiu ir ar iš prašymą vykdančios valstybės reikės konkrečios pagalbos. Šiuo tikslu galima naudoti pavyzdinę formą.
47. Konsuliniai pareigūnai ir įgaliotiniai privalo laikytis prašymą vykdančios valstybės duodant leidimą nurodytų sąlygų.

A3.3. Liudytojo informavimas

48. Svarbu ne tik įvykdyti konvencijos 21 straipsnio b ir c punktuose nustatytus reikalavimus, bet ir, kad konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis informuotų liudytoją apie tai, kad parodymai bus imami vaizdo ryšiu.

A3.4. Šalių, jų atstovų ir (arba) teisminių darbuotojų buvimas ir dalyvavimas

49. Šalių, jų atstovų ir teisminių darbuotojų buvimui ir aktyviam dalyvavimui vaizdo ryšiu turėtų būti taikomos tokios pat taisyklės, kokios taikomos prašymą pateikusioje valstybėje renkant įrodymus asmeniškai, jei tai nepažeidžia prašymą vykdančios valstybės teisės aktų.
50. Prašymą pateikusio teismo teisminis darbuotojas gali būti paskirtas įgaliotiniu, kuriam pavesta apklausti prašymą vykdančioje valstybėje esantį asmenį vaizdo ryšiu, ir gali atlikti apklausą pagal prašymą pateikusios valstybės vidaus teisės aktus.

A3.5. Priverstinės priemonės ir prievarta

- 51. Liudytojas / ekspertas neprivalo duoti parodymų, nebent prašymą vykdanči valstybė yra padariusi pareiškimą pagal 18 straipsnį ir kompetentinga įstaiga patenkino prašymą suteikti pagalbą, kad įrodymus būtų galima rinkti prievarta. Įstaigos turėtų patikrinti, ar prašymą vykdanči valstybė yra padariusi šį pareiškimą.
- 52. Net jei susitariančiosios šalies įstaiga priverčia liudytoją duoti parodymus, ji nebūtinai gali priversti liudytoją duoti šiuos parodymus vaizdo ryšiu.

A3.6. Priesaika ir (arba) patvirtinimas

- 53. Konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis gali priimti priesaiką arba patvirtinimą pagal prašymą pateikusios valstybės teisės aktus, jei šis priėmimas nėra nesuderinamas su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais arba prieštarauja šios valstybės duotam leidimui (21 straipsnio a ir d punktai).
- 54. Atsižvelgiant į nacionalinės arba tarptautinės teisės aktus, konsulinių pareigūnų arba įgaliotinių priimtą priesaiką ir (arba) patvirtinimą gali turėti ekstrateritorinį poveikį prašymą vykdančioje valstybėje.

A3.7. Liudytojo / eksperto ir kitų subjektų tapatybės nustatymas

- 55. Už liudytojo / eksperto tapatybės nustatymą pagal prašymą pateikusios valstybės teisės aktus yra atsakingas konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis, nebent tai nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais arba su jos leidimu susietomis sąlygomis.

A3.8. Baudžiamosios nuostatos

- 56. Galimą dubliavimąsi arba jurisdikcijų spragas taikant įvairias baudžiamąsias nuostatas palikta spręsti vidaus ir (arba) tarptautinės teisės aktais ir taikomais susitarimais.

A3.9. Privilegijos ir kitos apsaugos priemonės

- 57. Konvencijos 21 straipsnyje nurodytos kelios liudytojų apsaugos priemonės, įskaitant: įrodymų rinkimo tvarką, liudytojui teiktino prašymo kalbą ir šiame prašyme pateiktiną informaciją.

A3.10. Išlaidos

- 58. Naudojant vaizdo ryšį gali susidaryti papildomų išlaidų. Tai, ar šias išlaidas turi padengti šalys, nustatyta prašymą pateikusios valstybės teisės aktuose.

B DALIS PASIRENGIMAS APKLAUSOMS NAUDOJANT VAIZDO RYŠĮ IR JŲ ATLIKIMAS

- 59. Jei įmanoma, įstaigos raginamos viešai (geriausia internetu) paskelbti bendrąją praktinę informaciją ir (arba) gaires, kad būtų lengviau pasirengti pateikti arba vykdyti prašymą naudojant vaizdo ryšį. Jei įmanoma, įstaigos raginamos pasidalyti šia informacija su Nuolatinio biuro, kad ją būtų galima paskelbti HCCH svetainėje. Konkretesnė ir neskelbtina informacija susijusioms šalims gali būti pateikiama jų prašymu.
- 60. Visi vaizdo ryšiui besirengiantys ir jį užmezgantys subjektai yra atsakingi už tai, kad komunikacija vyktų veiksmingai.

B1. Su galimomis praktinėmis kliūtimis susiję aspektai

- 61. Besirengiantieji pateikti prašymą dėl vaizdo ryšio turėtų užklausti susijusios įstaigos, kad ji patvirtintų, jog nėra praktinių kliūčių arba apribojimų vykdyti prašymą rinkti įrodymus naudojant vaizdo ryšį (ypač pagal II skyrių).

B2. Planavimas ir išbandymas

- 62. Įstaigos raginamos planuojant apklausą, per kurią bus naudojamas vaizdo ryšys, atkreipti dėmesį į laiko juostų skirtumus ir su darbu ne darbo valandomis susijusius padarinius, pvz., galbūt didesnes išlaidas ir ribotas pagalbinių darbuotojų dalyvavimo galimybes.
- 63. Įstaigos taip pat raginamos prieš apklausą išbandyti ryšį ir reguliariai atlikti įrangos techninę priežiūrą.

B3. Techninė parama ir mokymas

- 64. Jei taikoma, įstaigos raginamos pateikti reikiamus kontaktinius duomenis, siekdamos užtikrinti kiekvieno vaizdo ryšiu atliekamos apklausos dalyvio galimybes pasinaudoti tinkama technine parama.
- 65. Rekomenduojama, kad visiems darbuotojams, kurie gali dalyvauti valdant arba naudojant vaizdo ryšio įrangą, būtų surengtas bent pagrindinio lygio mokymas.

B4. Tinkamos infrastruktūros rezervavimas

- 66. Įstaigos turėtų patvirtinti visus reikalavimus arba apribojimus, susijusius su rezervuotina infrastruktūra, pvz., apklausos patalpos tipą (pvz., teismo salė, konferencijų salė) arba šios patalpos vietą (pvz., teismo pastatas, diplomatinė arba konsulinė atstovybė, viešbutis).
- 67. Įstaigos turėtų išsiaiškinti, ar infrastruktūrą reikia rezervuoti iš anksto, ir raginamos naudotis internetinėmis priemonėmis, siekiant palengvinti rezervavimo procesą.

B4.1. Dokumentų ir daiktinių įrodymų naudojimas

68. Jei ketinama naudoti dokumentus arba daiktinius įrodymus, reikėtų susitarti dėl tinkamos priemonės, kuria naudojantis būtų galima oficialiai jais pasidalyti arba juos pateikti prieš apklausą arba per ją, ir sudaryti pasidalijimo jais ir jų pateikimo sąlygas.

B4.2. Privatus bendravimas

69. Gali būti patartina arba būtina naudoti papildomas (konfidencialias) ryšio linijas, pvz., jei šalis / liudytojas ir jo(s) teisinis atstovas dalyvauja būdami skirtingose vietose.

B4.3. Ypatingi atvejai

70. Ypatingomis aplinkybėmis gali prireikti papildomų dalyvių arba papildomų ir (arba) apsauginių priemonių, ypač dėl pažeidžiamų liudytojų.

B5. Naudojimasis vertimo žodžiu paslaugomis

71. Atsižvelgiant į vaizdo ryšio naudojimo aplinkybių sudėtingumą, rekomenduojama, jei įmanoma, naudotis tik tinkamai kvalifikuotų ir patyrusių vertėjų žodžiu paslaugomis.
72. Dalyviai, atsižvelgdami į vidaus teisės reikalavimus ir visus teismo nurodymus, turėtų nuspręsti, koks turėtų būti vertimas: nuoseklusis ar sinchroninis (naudojant vaizdo ryšį paprastai rekomenduojamas pastarasis), ir kur bus vertėjas žodžiu (geriausia toje pačioje vietoje, kurioje yra liudytojas).

B6. Fiksavimas, pranešimas ir peržiūra

73. Dalyviai turėtų patvirtinti, kaip bus fiksuojama proceso eiga, atsižvelgdami į tai, kad, jei įmanoma ir leidžiama, vaizdo įrašams turėtų būti teikiama pirmenybė prieš rašytinį dokumentavimą. Įstaigos turėtų užtikrinti, kad visi parengti įrašai arba pranešimai būtų tvarkomi ir saugojami saugiai.
74. Reikėtų pasirūpinti tokiomis sąlygomis, kurių reikia norint naudoti įrašymo įrangą ir (arba) kad per apklausą galėtų dalyvauti stenografistas arba teismo posėdžių sekretorius.
75. Įstaigos turėtų užtikrinti, kad tiesioginis perdavimas vaizdo ryšiu būtų saugus ir, jei įmanoma, šifruojamas.
76. Jei taikoma, dalyviai raginami pranešti susijusioms įstaigoms apie visas praktines problemas arba sunkumus. Įstaigos taip pat raginamos aktyviai prašyti atsiliepiamų, kad galėtų toliau tobulinti vaizdo ryšio paslaugų teikimą.

B7. Aplinka, padėties pasirinkimas ir protokolai

77. Sąlygos visose per apklausą sujungtinose patalpose arba erdvėse turėtų būti kuo geriau pritaikytos vaizdo ryšio naudojimui, įskaitant patalpos dydį, išplanavimą, patekimą į ją, akustiką ir apšvietimą.

78. Įranga turėtų būti sukonfigūruota taip, kad būtų galima imituoti asmenišką apklausą, užtikrinant pakankamą vaizdo kamerų ir mikrofonų skaičių, kad kiekvieną dalyvį būtų galima matyti ir girdėti, susiduriant su kuo mažiau sunkumų ar trukdymų.

B7.1. Vaizdo kamerų ir (arba) garso valdymas

79. Rekomenduojama, kad sąsaja būtų patogi naudoti ir įrangą būtų galima lengvai valdyti; būtų geriausia, jei ją valdytų pirmininkaujantis pareigūnas.

B7.2. Kalbėjimo protokolai

80. Siekdamas sumažinti trukdžius dėl galimo ryšio vėlavimo, įstaigos gali apsvarstyti parengti dalyvių kalbėjimo per apklausą protokolą, ypač jei reikia naudotis vertimo žodžiu paslaugomis.

B7.3. Nutrūkus ryšiui taikytinas protokolai

81. Visus dalyvius reikėtų informuoti apie tai, kaip pranešti pirmininkaujančiam pareigūnui apie apklausos metu patiriamus techninius sunkumus, ir nurodyti techninės paramos darbuotojų kontaktinius duomenis, įskaitant, jei taikoma, tiltinio sujungimo paslaugą teikiančios trečiosios šalies kontaktinius duomenis.

C DALIS TECHNINIAI IR SAUGUMO ASPEKTAI

C1. Įrangos tinkamumas

82. Įstaigos raginamos naudoti geriausios esamos kokybės įrangą, kad būtų galima kuo geriau imituoti asmeniškai atliekamą apklausą.
83. Už organizavimą atsakingi darbuotojai turėtų žinoti, kokie yra technologijų pajėgumai ir infrastruktūra, įskaitant tai, kuriose vietose įdiegta reikiama technologija.

C1.1. Licencijuotos programinės įrangos naudojimas

84. Naudoti licencijuotą programinę įrangą daugiausia pravartu todėl, kad galima naudotis techninės paramos paslaugomis ir įstaigų praktika patvirtina, kad tokios programinės įrangos naudojimui teikiama pirmenybė.

C1.2. Naudojimas komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis

85. Norint naudoti vaizdo technologiją reikia išsiaiškinti, ar susijusios įstaigos leidžia naudotis plačiai prieinamomis komercinių paslaugų teikėjų paslaugomis.
86. Jei renkant įrodymus naudojamos komercinio paslaugų teikėjo paslauga, dalyviai ir įstaigos raginami užtikrinti, kad būtų taikomos tinkamos saugumo priemonės.

C2. Būtinieji techniniai standartai

- 87. Bet kokios vaizdo ryšio sistemos techniniams standartams reikėtų taikyti holistinį požiūrį, siekiant užtikrinti, kad kiekvienas komponentas prisidėtų prie veiksmingo sistemos veikimo.
- 88. Kad būtų galima lengviau užtikrinti suderinamumą, ypač prireikus užmegzti tarpvalstybinį ryšį, įstaigos raginamos apsvarstyti galimybę kaip pagrindinį sujungimo vaizdo ryšiu būdą naudoti vaizdo konferencijos tiltą arba daugiapunktį valdymo įtaisą (angl. MCU), kuris būtų įtrauktas į sistemą arba teikiamas naudojantis trečiosios šalies paslauga.

C2.1. Kodekas

- 89. Kodekai turėtų atitikti susijusius pramonės standartus, kuriais sudaromos sąlygos bent vienašališkai garso ir vaizdo perdavimui.

C2.2. Tinklai

- 90. Rekomenduojama naudoti IP tinklą, o ISDN (jei taikoma) rezervuoti kaip atsarginį arba naudotiną nenumatytais atvejais.
- 91. Jei įmanoma, įstaigos raginamos aprūpinti tinklą daugiapunkčio prijungimo pajėgumais.

C2.3. Pralaidumas

- 92. Įstaigos raginamos pasirūpinti tuo, kad jų tinklo pralaidumas būtų kuo didesnis.
- 93. Atsižvelgiant į tinklą, šiuo metu IP tinklams rekomenduojama užtikrinti mažiausiai 1,5–2 megabitų per sekundę pralaidumą (arba bent 384 kilobitų per sekundę ISDN tinklo pralaidumą).

C2.4. Šifravimas

- 94. Rekomenduojama šifruoti signalus, kad jie atitiktų pramonės standartą; įstaigos patvirtino, kad ši praktika taikoma plačiai.
- 95. Jei taikomas šifravimas, jis turėtų būti nustatomas kaip *automatinis* arba *geriausias*, kad kiltų kuo mažiau suderinamumo su kitų rūšių šifravimu problemų.

C2.5. Garsas (mikrofonai ir garsiakalbiai)

- 96. Įstaigos raginamos įrengti papildomas garso sistemas, kurios pagerintų esamos vaizdo ryšio įrangos garso kokybę.
- 97. Rekomenduojama, kad apklausos patalpoje būtų tiek mikrofonų ir garsiakalbių, kad jų pakaktų visiems dalyviams.

C2.6. Vaizdas (vaizdo kameros ir ekranai)

- 98. Jei įmanoma, vaizdo kameros turėtų galėti sukis horizontaliai (rodyti panoraminį vaizdą), pasikreipti aukštyn / žemyn ir pritraukti / atitolinti vaizdą.
- 99. Rekomenduojamos tokios vaizdo kameros ir ekranai, kuriais galima transliuoti raiškųjį vaizdą (720 p) ir kurių skiriamoji geba būtų bent 1280 x 720 pikselių.
- 100. Dalyviai ir įstaigos raginami prieš apklausą patikrinti papildomus reikalavimus (pvz., visos patalpos vaizdą, ekrano skaidymo galimybes arba dokumentų kameras).

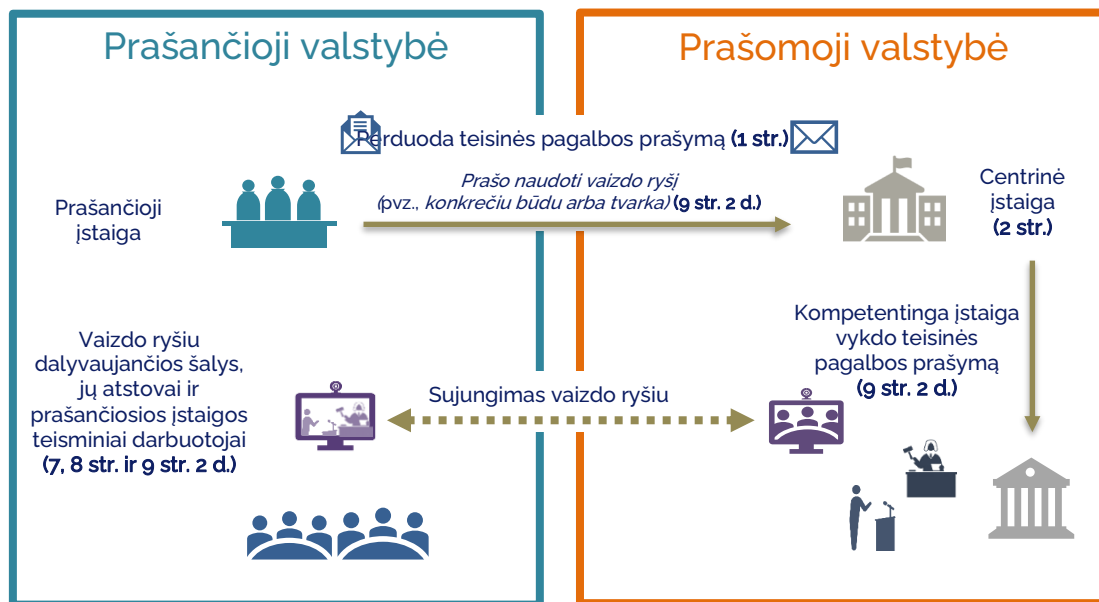

II PRIEDAS

**Aiškinamosios
diagramos**

Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvencijos I skyrių

Netiesioginis įrodymų rinkimas (galimas vaizdo ryšio naudojimas pagal 7, 8 ir 9 straipsnius)

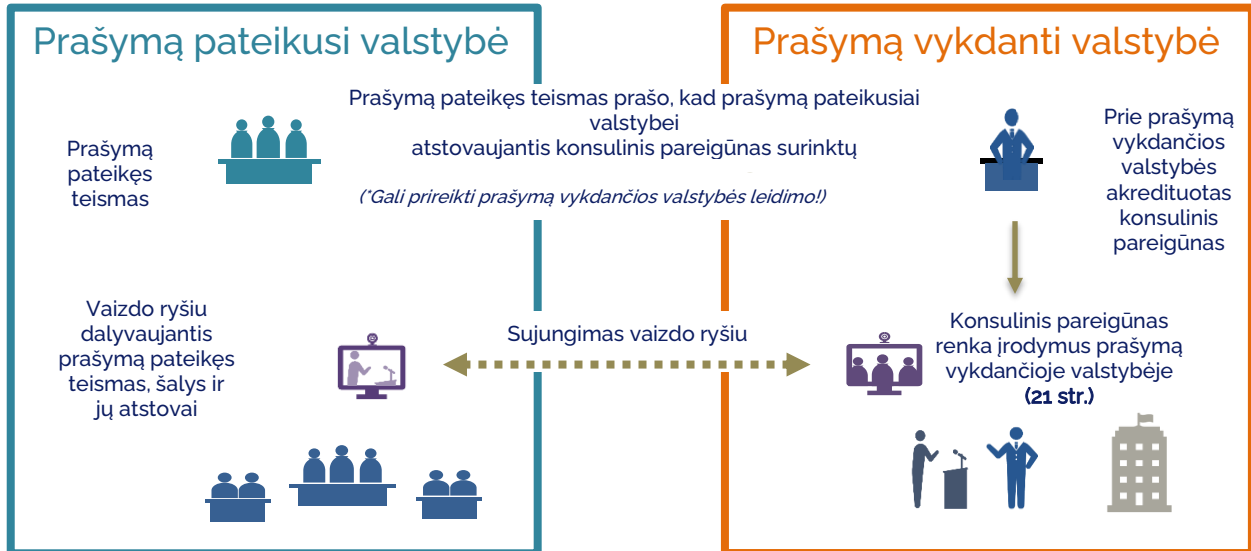

Tiesioginis įrodymų rinkimas (galima kai kuriose valstybėse pagal 9 straipsnio 2 dalį)

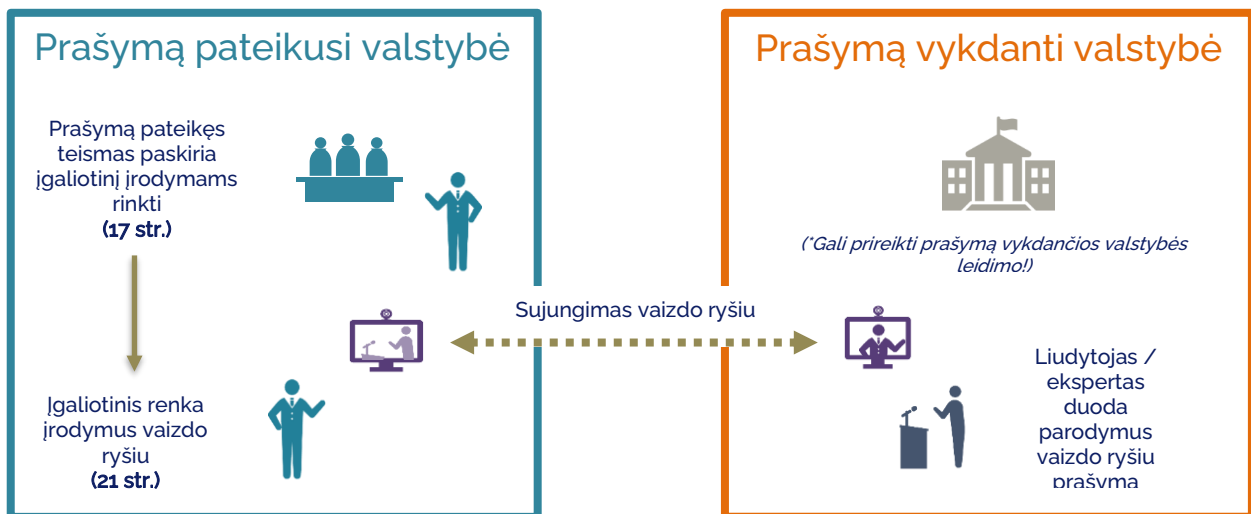

Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvencijos II skyrių¹

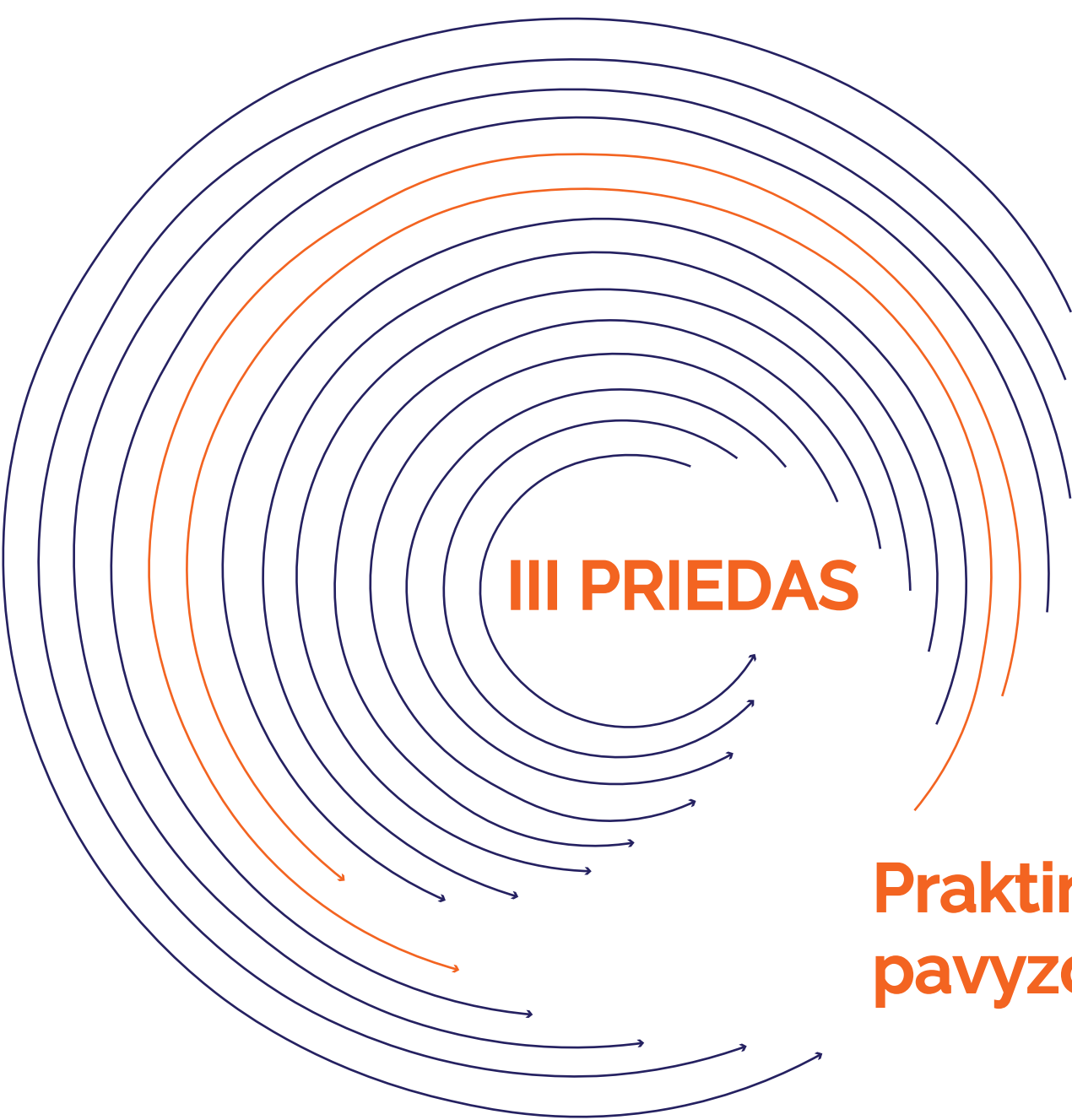
Konsulinio pareigūno atliekamas tiesioginis įrodymų rinkimas (15, 16 ir 21 straipsniai)

Įgaliotinio atliekamas tiesioginis įrodymų rinkimas (17 ir 21 straipsniai)

¹ Pagal konvencijos 33 straipsnį susitariančioji šalis gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti II skyrių. Konkrečios susitariančiosios šalies padaryti pareiškimai arba išlygos nurodyti Įrodymų konvencijos statuso lentelės skiltyje Res/D/N/DC.

III PRIEDAS

**Praktiniai
pavyzdžiai**

I. Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvencijos I skyrių

1 pavyzdys

- (i) Civilinė byla X valstybės teisme.
- (ii) Reikia paimti parodymus iš Y valstybėje gyvenančio liudytojo.
- (iii) X valstybės (prašančiosios valstybės) pirmininkaujantis teisėjas pateikia teisinės pagalbos prašymą, kuriame prašoma, kad Y valstybės (prašomosios valstybės) centrinė įstaiga (paskirta pagal Įrodymų konvenciją) paimtų parodymus per atitinkamą Y valstybės kompetentingą įstaigą.
- (iv) X valstybės prašančioji įstaiga teisinės pagalbos prašyme prašė taikyti konkretų būdą arba tvarką pagal konvencijos 9 straipsnį, t. y. kad šalių atstovams būtų leidžiama užduoti tolesnius klausimus ir kad būtų rašomas pažodinis parodymų protokolai. Y valstybės prašomoji įstaiga turi vykdyti šį pagal 9 straipsnį pateiktą prašymą, nebent jis nesuderinamas su prašomosios valstybės vidaus teisės aktais arba jo įvykdyti neįmanoma dėl vidaus praktikos ir procedūrų arba praktinių sunkumų.
- (v) Perdavus teisinės pagalbos prašymą, bylos šalys susitaria naudoti vaizdo ryšį, kad X valstybėje galėtų stebėti Y valstybės kompetentingai teisminei institucijai duodamus parodymus. Todėl X valstybės prašančioji įstaiga susisiečia su Y valstybės centrine įstaiga, kuri patvirtina, kad Y valstybės teisminės institucijos turi reikiamą infrastruktūrą ir kad liudytoją galima apklausti vaizdo ryšiu.
- (vi) Tada X valstybės prašančioji įstaiga užpildo fakultatyvų pavyzdinės formos priedėlį dėl įrodymų rinkimo vaizdo ryšiu ir pateikia jį Y valstybės centrinei įstaigai.
- (vii) Y valstybės centrinė įstaiga priima teisinės pagalbos prašymą ir perduoda jį kompetentingai teisminei institucijai pažymėdama, kad teisinės pagalbos prašymas turi būti vykdomas susijungus vaizdo ryšiu.
- (viii) Kompetentinga teisminė institucija nustato, kad Y valstybėje esantis liudytojas yra pasirengęs duoti parodymus, todėl prašymą galima vykdyti nenaudojant prievartos priemonių.
- (ix) Y valstybės kompetentinga teisminė institucija vykdo teisinės pagalbos prašymą, atlikdama liudytojo apklausą pagal savo vidaus teisės aktus, metodus ir tvarką (įskaitant, pvz., tai, kaip priimama priešai ir (arba) patvirtinimas), bet laikosi X valstybės prašančiosios įstaigos pagal 9 straipsnį pateiktų prašymų dėl konkretaus būdo arba tvarkos.
- (x) Teismo posėdis transliuojamas vaizdo ryšiu X valstybės teismo salėje, kurioje yra šalys ir jų teisiniai atstovai, nes jiems dalyvauti leidžiama pagal 7 straipsnį.
- (xi) Nors Y valstybė nėra padariusi pareiškimo pagal 8 straipsnį dėl prašančiosios įstaigos teisminių darbuotojų dalyvavimo, jiems dalyvauti leidžiama pagal prašomosios valstybės vidaus taisykles. Todėl per apklausą vaizdo ryšiu taip pat dalyvauja X valstybės teisėjas.
- (xii) Y valstybės teisės aktais taip pat nedraudžiami konkretūs X valstybės pateikti prašymai, todėl jie, kiek įmanoma, bus vykdomi.
- (xiii) Šiuo atveju reikia vertimo žodžiu, todėl sutarta, kad X valstybės prašančioji įstaiga pasirūpins tuo, kad kartu su šalimis, jų atstovais ir teisminiais darbuotojais X valstybėje toje pačioje vietoje būtų į jos nacionalinį registrą įtrauktas kvalifikuotas vertėjas žodžiu.
- (xiv) Pagal Y valstybės teisės aktus X valstybės šalims, teisiniams jų atstovams ir (arba) teisminiams darbuotojams neleidžiama aktyviai dalyvauti procese, bet, remiantis pagal 9 straipsnį pateiktu prašymu dėl konkretaus būdo arba tvarkos, teisiniams šalių atstovams leidžiama užduoti tolesnius klausimus, jei jie užduodami per pirmininkaujantį Y valstybės teisėją, naudojantis X valstybės vertimo žodžiu paslaugomis.
- (xv) Remiantis pagal 9 straipsnį pateiktu prašymu, pasirūpinama (atsižvelgiant į tai, kuri įstaiga gali geriausiai) tuo, kad dalyvautų stenografas arba teismo posėdžių sekretorius, kuris pažodžiui protokoluotų proceso eigą. Surašomas pažodinis teismo posėdžio protokolas; vėliau jis perduodamas X valstybės prašančiajai įstaigai kartu su 13 straipsnyje nurodytais prašymo

įvykdymą patvirtinančiais dokumentais.

- (xvi) Prašomoji įstaiga teisinės pagalbos prašymą paprastai vykdo negaudama išlaidų kompensacijos, išskyrus, kaip nurodyta 14 straipsnio 2 dalyje, kompensaciją už atlyginimą, mokėtiną ekspertams ir (arba) vertėjams žodžiu, arba išlaidas, patirtas taikant konkretų būdą arba tvarką. Šiuo atveju vertėjui žodžiu sumokėto atlyginimo Y valstybei kompensuoti nereikia, nes vertėju žodžiu pasirūpino X valstybės įstaiga. Vykdamas X valstybės teisminės institucijos pateiktus konkretaus būdo arba tvarkos prašymus dėl pažodinį protokolą surašančio stenografisto arba teismo posėdžių sekretoriaus, tikriausiai atsiras papildomų kompensuotinų išlaidų. Kadangi naudoti vaizdo ryšio nebuvo prašyta pagal 9 straipsnį – jį naudoti Y valstybės centrinės įstaigos tiesiog buvo paprašyta neoficialiai, atsižvelgiant į prašomosios valstybės vidaus teisės aktus ir tvarką, nebūtinai gali būti reikalaujama, kad būtų atlygintos su vaizdo ryšio infrastruktūros naudojimu susijusios išlaidos. Vis dėlto gali būti, kad Y valstybė mano, jog neoficialus prašymas naudoti vaizdo ryšį patenka į 9 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, todėl šias išlaidas reikės atlyginti.

2 pavyzdys

- (i) Šeimos byla X valstybės teisme.
- (ii) Reikia paaimti parodymus iš Y valstybėje gyvenančio liudytojo.
- (iii) Bylos šalys susitaria naudoti vaizdo ryšį, kad X valstybėje galėtų stebėti, kaip atitinkamai Y valstybės kompetentingai įstaigai duodami parodymai.
- (iv) X valstybės (prašančiosios valstybės) pirmininkaujantis teisėjas pateikia teisinės pagalbos prašymą, kad Y valstybės (prašomosios valstybės) centrinė įstaiga (pagal Įrodymų konvenciją) paaimtų parodymus per atitinkamą Y valstybės kompetentingą įstaigą. X valstybės prašančioji įstaiga teisinės pagalbos prašyme kaip konkretaus būdo arba procedūros pagal 9 straipsnį prašo, kad parodymai būtų imami vaizdo ryšiu ir kad būtų padarytas vaizdo įrašas. Be to, X valstybės prašančioji įstaiga įtraukia papildomą prašymą pagal 9 straipsnį, kad būtų atliekama kryžminė liudytojo apklausa. Y valstybės prašomoji įstaiga turi vykdyti šiuos pagal 9 straipsnį pateiktus prašymus, nebent jie nesuderinami su prašomosios valstybės vidaus teisės aktais arba jų įvykdyti neįmanoma dėl vidaus praktikos ir procedūrų arba praktinių sunkumų.
- (v) Y valstybės centrinė įstaiga priima teisinės pagalbos prašymą ir perduoda jį kompetentingai teisminei institucijai pažymėdama, kad jis nėra nesuderinamas su vidaus teisės aktais ir kad teisminė institucija turi reikiamą infrastruktūrą vaizdo ryšiui užmegzti (ir gali padaryti įrašus), todėl teisinės pagalbos prašymą būtina vykdyti naudojant vaizdo ryšį. Be to, Y valstybės vidaus teisės aktai nėra nesuderinami su prašymu atlikti kryžminę apklausą ir, nors tokios apklausos nėra dažnos, jas atlikti galima.
- (vi) Y valstybės teisminė institucija pašaukia liudytoją, bet jis neatvyksta. Todėl pagal 10 straipsnį teisminė institucija remiasi savo vidaus teisės aktais, kuriuose nustatyta, kad ji turi įteikti šaukimą, kuriame iš liudytojo reikalaujama duoti parodymus ir nurodoma, kad kitaip gresia sankcija. Atsižvelgdamas į šaukimą liudytojas atvyksta į teismą.
- (vii) Y valstybė pagal Įrodymų konvencijos 8 straipsnį yra pareiškusi, kad, gavus išankstinį kompetentingos įstaigos leidimą, taip pat gali dalyvauti prašančiosios įstaigos teisminiai darbuotojai. Šiuo atveju Y valstybės kompetentinga įstaiga (kuri taip pat yra centrinė įstaiga) davė leidimą dalyvauti X valstybės teisiniams darbuotojams vaizdo ryšiu.
- (viii) Y valstybės kompetentinga teisminė institucija atlieka liudytojo apklausą laikydamasi prašomosios valstybės būdų ir tvarkos, įskaitant susijusius su priesaikos arba patvirtinimo priėmimu.
- (ix) Vykdamas pagal 9 straipsnį pateiktą prašymą dėl konkretaus būdo arba tvarkos, teismo posėdis taip pat transliuojamas vaizdo ryšiu X valstybės teismo salėje, kurioje yra šalys ir teisiniai jų atstovai. Pagal kitą 9 straipsnio prašymo dalį vienos iš X valstybėje esančių šalių atstovas atlieka kryžminę apklausą, užduodamas klausimus tiesiai liudytojui. X valstybėje esantis vertėjas žodžiu

verčia atstovo klausimus ir liudytojo atsakymus.

- (x) Vadovaujantis pagal 9 straipsnį pateiktu prašymu, taip pat daromas teismo posėdžio vaizdo įrašas. Pasikonsultavusi su X valstybės prašančiąja įstaiga, Y valstybės kompetentinga teisminė institucija pasirūpina tuo, kad vaizdo įrašas būtų užšifruotas ir elektroniniu būdu perduotas prašančiajai įstaigai saugiu, su abiejų valstybių vidaus teisės aktais suderinamu būdu.
- (xi) Prašomoji įstaiga teisinės pagalbos prašymą paprastai vykdo negaudama išlaidų kompensacijos, išskyrus, kaip nurodyta 14 straipsnio 2 dalyje, kompensaciją už atlyginimą, mokėtiną ekspertams ir (arba) vertėjams žodžiu, arba išlaidas, patirtas taikant konkretų būdą arba tvarką. Šiuo atveju, kadangi naudoti vaizdo ryšį ir padaryti vaizdo įrašą buvo prašyta pagal 9 straipsnį kaip konkretaus būdo arba tvarkos, tikriausiai taip pat reikės atlyginti su vaizdo ryšio infrastruktūros naudojimu ir vėlesniu užšifravimu / perdavimu susijusias išlaidas.

3 pavyzdys

- (i) X valstybės teismui pateiktas komercinis ieškinys.
- (ii) Reikia paimti parodymus iš Y valstybėje gyvenančio liudytojo.
- (iii) Vienos iš šalių teisiniai atstovai prašo teismo išsiųsti teisinės pagalbos prašymą, kad būtų galima gauti parodymus iš Y valstybėje esančio liudytojo, paimant juos vaizdo ryšiu.
- (iv) X valstybės teismas (kaip prašančioji įstaiga) siunčia teisinės pagalbos prašymą Y valstybės centrinei įstaigai (kaip prašomajai įstaigai), į kurį įtrauktas pagal 9 straipsnį dėl konkretaus būdo arba metodo teikiamas prašymas, kad įrodymus vaizdo ryšiu tiesiogiai rinktų prašančioji valstybė.

3A pavyzdys

- (v) Remiantis Y valstybės vidaus teisės aktais, tiesioginis įrodymų rinkimas pagal konvencijos I skyrių neleidžiamas. Taigi, pagal 9 straipsnį pateikto prašymo dėl konkretaus būdo arba tvarkos vykdyti negalima, nes jis nesuderinamas su prašomosios valstybės teisės aktais.
- (vi) Todėl, informavusi X valstybės prašančiąją įstaigą, Y valstybės prašomoji įstaiga (konsultuodamasi su prašančiąja įstaiga) teisinės pagalbos prašymą vykdo netiesiogiai, taikydama savo vidaus teisės aktus ir tvarką. Taigi Y valstybės kompetentinga įstaiga atlieka apklausą užduodama X valstybės prašančiosios įstaigos (ir šalių teisinių atstovų pateiktus) klausimus.

3B pavyzdys

- (v) Remiantis Y valstybės vidaus teisės aktais, tiesioginis įrodymų rinkimas pagal konvencijos I skyrių leidžiamas. Todėl pagal 9 straipsnį pateiktą prašymą dėl konkretaus būdo arba procedūros turėtų būti galima įvykdyti.
- (vi) Y valstybės prašomoji įstaiga išnagrinėja prašymą ir duoda leidimą rinkti įrodymus tiesiogiai, su sąlyga, kad: liudytojas bus Y valstybės teismo salėje; apklausą atliks prašantysis teismas; dalyvaus Y valstybės teisminis pareigūnas, kad galėtų vykdyti tam tikras užduotis ir prižiūrėti teismo posėdį.
- (vii) X valstybėje esantys teisiniai atstovai, pasikonsultavę su X valstybės prašančiąja įstaiga, pasirūpina viskuo, ko reikia norint praktiškai įvykdyti su Y valstybės prašomosios įstaigos leidimu susietas sąlygas. Šiuo atžvilgiu reikia, be kita ko, informuoti liudytojus ir susisiekti su Y valstybe, kad numatyti dienai numatytu laiku būtų rezervuota teismo salė, taip pat pasirūpinti tuo, kad posėdyje dalyvautų Y valstybės teisminis pareigūnas.
- (viii) Taip pat užsakomas X valstybėje esantis vertėjas žodžiu, kuris padėtų tiesiogiai rinkti įrodymus.
- (ix) Apklausos, per kurią naudojamas vaizdo ryšys, pradžioje Y valstybei atstovaujantis teisminis pareigūnas nustato liudytojo tapatybę.

- (x) X valstybės prašančiosios įstaigos teisminis pareigūnas ir posėdyje dalyvaujantis Y valstybei atstovaujantis teisminis pareigūnas atskirai informuoja liudytoją apie privilegijas, kuriomis pagal atitinkamai X ir Y valstybių teisės aktus ir tvarką gali būti reikalaujama pasinaudoti apklausos metu.
- (xi) Įrodymai renkami pagal X valstybės teisės aktus ir tvarką, nes parodymus tiesiogiai ima X valstybės prašantysis teismas.
- (xii) Pagal Y valstybės centrinės įstaigos nustatytas sąlygas Y valstybės teisminis pareigūnas atsako už teismo posėdžio priežiūrą, ypač už tai, kad duodamas parodymus liudytojas niekada nebūtų verčiamas arba kitaip mokomas.
- (xiii) X valstybės teismo posėdžių sekretorius rengia parodymų protokolą.

II. Vaizdo ryšio naudojimas pagal Įrodymų konvencijos II skyrių

Pastaba. Pagal Įrodymų konvencijos 33 straipsnį susitariančioji šalis gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti II skyrių. Šiuose pavyzdžiuose daroma prielaida, kad prašymą vykdanči valstybė jo taikyti nėra atsisakiusi ir kad prašymą pateikusi valstybė nėra padariusi išlygos, kuriai neprieštaraujančioji prašymą vykdanči valstybė vis tiek taiko apibusiškumo principą pagal 33 straipsnio 3 dalį.

4 pavyzdys

- (i) Šeimos byla X valstybės teisme (prašymą pateikusiame teisme).
- (ii) Reikia paimti parodymus iš Y valstybėje gyvenančio liudytojo.
- (iii) Kadangi liudytojas taip pat yra X valstybės pilietis, šalys ir prašymą pateikęs teismas susitaria, kad liudytojo parodymus turi paimti X valstybės (prašymą pateikusios valstybės) konsulinis pareigūnas, vykdamas savo funkcijas Y valstybėje (prašymą vykdančioje valstybėje).
- (iv) Šalys prašo užmegzti vaizdo ryšį, kad konsulinio pareigūno atliekama liudytojo apklausa būtų transliuojama X valstybės teismo salėje, kurioje bus šalys ir jų teisiniai atstovai.
- (v) Vaizdo ryšio naudojimas aiškiai nustatytas X valstybės teisės aktuose; jis nedraudžiamas ir pagal Y valstybės teisės aktus.
- (vi) Liudytojas yra X valstybės pilietis, todėl Y valstybės paskirtos kompetentingos įstaigos leidimo pagal 15 straipsnį prašyti nereikia.
- (vii) Liudytojas yra pasirengęs duoti parodymus ir gerai moka prašymą pateikusio teismo kalbą, nes yra X valstybės pilietis. Todėl šiuo atveju nereikia nei prievartos, nei vertimo žodžiu.
- (viii) Vis dėlto geografinė Y valstybės teritorija yra didelė ir liudytojas yra labai toli nuo konsulinio pareigūno įsisteigimo vietos, todėl konsulinis pareigūnas (pasikonsultavęs su prašymą pateikusiu teismu) nusprendžia, kad būtų veiksmingiau užmegzti trikryptį vaizdo ryšį. Taigi, vaizdo ryšiu sujungiamas X valstybės prašymą pateikęs teismas, X valstybei atstovaujantis Y valstybės ambasadoje esantis konsulinis pareigūnas ir liudytojas, kuris taip pat yra Y valstybėje, bet kitoje, tolimoje vietoje, kurioje taip pat yra kitas asmuo, kompetentingas nustatyti liudytojo tapatybę ir užtikrinti, kad liudytojas niekada nebūtų mokomas ir (arba) verčiamas.
- (ix) Liudytojo apklausa pagal II skyrių atliekama vadovaujantis prašymą pateikusios valstybės teisės aktais ir tvarka, jei tai nedraudžia prašymą vykdanči valstybė.
- (x) Atsižvelgiant į šalių prašymą ir laikantis X valstybės teisės aktų, šalys, jų teisiniai atstovai ir (arba) prašymą teikiančios valstybės teisminiai darbuotojai per apklausą dalyvauja vaizdo ryšiu, nes tai nedraudžiama pagal Y valstybės teisės aktus.
- (xi) Prašymą pateikusios valstybės įgaliotas konsulinis pareigūnas priima priesaiką / patvirtinimą, nes tai nėra nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais.

- (xii) Šiuo atveju išlaidas dengia šalis, kuri nori, kad būtų surinkti įrodymai.

5 pavyzdys

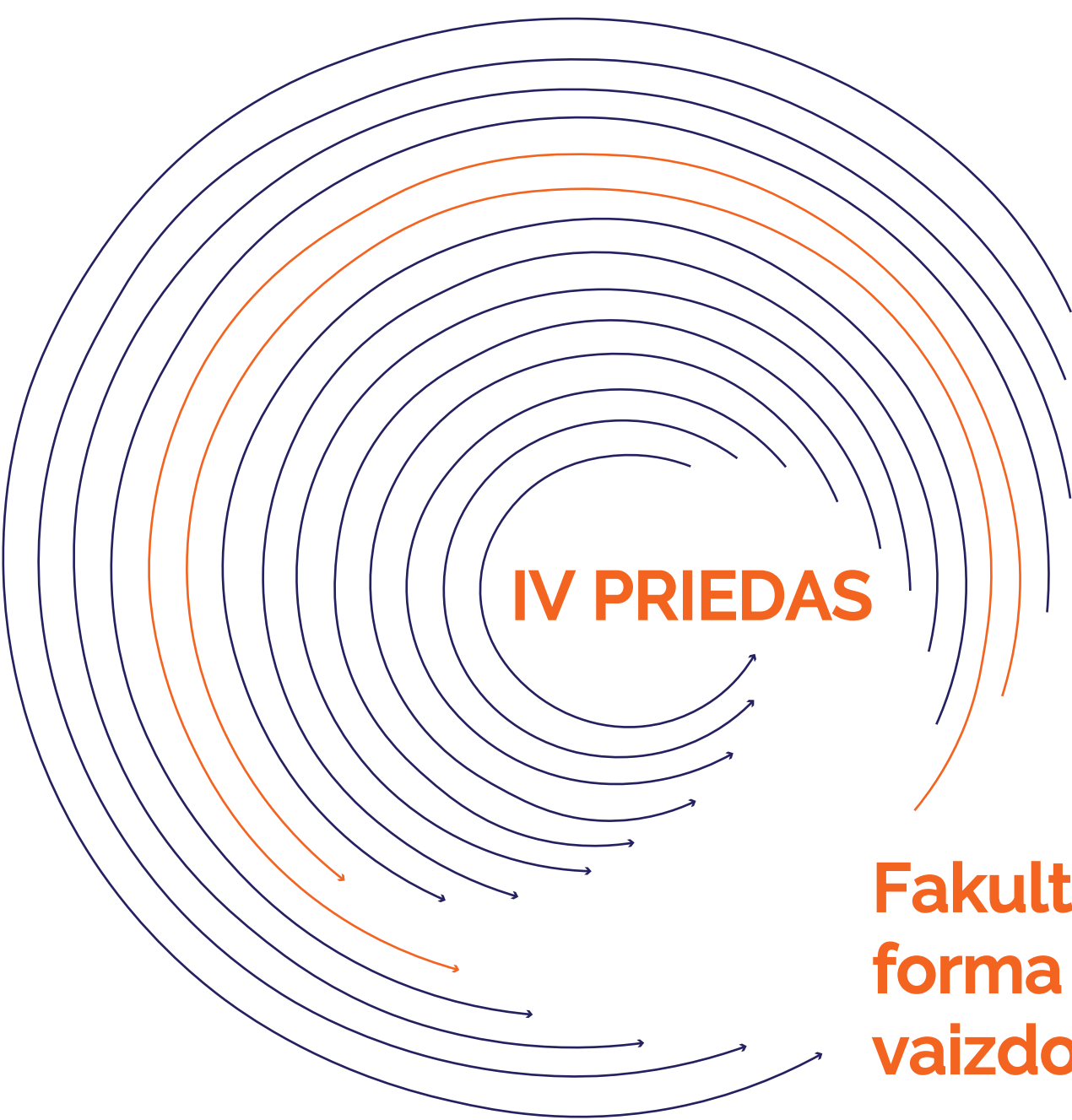
- (i) Civilinė byla X valstybės teisme (prašymą pateikusiame teisme).
- (ii) Reikia paimti parodymus iš Y valstybėje gyvenančio liudytojo.
- (iii) X valstybės (prašymą pateikusios valstybės) prašymą pateikęs teismas paskiria įgaliotinį paimti Y valstybėje (prašymą vykdančioje valstybėje) esančio liudytojo parodymus.
- (iv) Bylos šalys susitaria dėl to, kad įgaliotinis liks X valstybėje ir parodymams iš Y valstybėje esančio liudytojo paimti naudos vaizdo ryšį, nes technologijos naudojimas nustatytas prašymą pateikusių valstybės teisės aktuose.
- (v) Be to, vaizdo ryšio naudojimas negali būti draudžiamas prašymą vykdančios valstybės teisės aktais. Šiuo atveju Y valstybės teisės aktais leidžiama naudoti vaizdo ryšį, siekiant palengvinti įrodymų rinkimą.
- (vi) Valstybė Y yra padariusi pareiškimą pagal 17 straipsnį, pakartodama, kad reikės išankstinio jos paskirtos kompetentingos įstaigos leidimo. Toliau šalių atstovai prašo leidimo iš Y valstybės kompetentingos įstaigos.
- (vii) Kompetentinga įstaiga leidimą išduoda su sąlyga, kad, prieš imant parodymus, liudytojo tapatybę nustatys kompetentingos įstaigos pareigūnas.
- (viii) Įgaliotasis pareigūnas yra atsakingas pasirūpinti reikiama praktiniais dalykais ir išsiųsti liudytojui prašymą, kuriame nurodyta data, laikas, vieta ir visa kita susijusi informacija.
- (ix) Kadangi liudytojas yra pasirengęs ir sutinka duoti parodymus, nereikia atsižvelgti į klausimus, susijusius su prievarta.
- (x) Šiuo atveju įgaliotiniam ir liudytojui reikia vertimo žodžiu. Įgaliotinis pasirūpina tuo, kad kartu su liudytoju Y valstybėje būtų kvalifikuotas vertėjas žodžiu.
- (xi) Įgaliotinis atlieka liudytojo apklausą pagal prašymą pateikusių valstybės teisės aktus ir tvarką, nebent tai nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais. Ji atliekama vaizdo ryšiu iš X valstybės vietos, kurioje taip pat dalyvauja šalys ir jų teisiniai atstovai, nes jie turi teisę dalyvauti pagal X valstybės teisės aktus.
- (xii) X valstybės, kaip prašymą pateikusių valstybės, įgaliotas įgaliotinis vaizdo ryšiu priima priesaiką ir (arba) patvirtinimą, nes tai nėra nesuderinama su Y valstybės, kaip prašymą vykdančios valstybės, teisės aktais.
- (xiii) Šalių ir jų teisinių atstovų dalyvavimas (įskaitant kryžminę apklausą arba tolesnius klausimus) panašiai nustatomas remiantis X valstybės teisės aktais, jei jis nėra nesuderinamas su Y valstybės teisės aktais.
- (xiv) Proceso išlaidas (įskaitant vertimo žodžiu išlaidas ir vietos nuomą) paprastai dengia šalis, kuri nori, kad būtų surinkti įrodymai.

6 pavyzdys

- (i) Komercinė byla X valstybės teisme (prašymą pateikusiame teisme).
- (ii) Reikia paimti parodymus iš Y valstybėje gyvenančio liudytojo.
- (iii) X valstybės (prašymą pateikusių valstybės) prašymą pateikęs teismas paskiria įgaliotinį paimti Y valstybėje (prašymą vykdančioje valstybėje) esančio liudytojo parodymus.
- (iv) Įgaliotinis yra Y valstybėje esantis advokatas, gerai mokantis ir X, ir Y valstybių kalbas.
- (v) Kadangi prašymą pateikusių valstybės teisės aktuose nustatytas technologijų naudojimas, šalys

prašo prašymą pateikusių teismo leisti įgaliotiniui imant parodymus iš Y valstybėje esančio liudytojo naudoti vaizdo ryšį, o šalims ir jų atstovams – stebėti teismo posėdį iš X valstybėje esančios savo vietos.

- (vi) Be to, vaizdo ryšio naudojimas negali būti draudžiamas prašymą vykdančios valstybės teisės aktais. Šiuo atveju Y valstybės teisės aktais vaizdo ryšio naudojimas nedraudžiamas.
- (vii) Y valstybė nėra padariusi pareiškimo pagal 17 straipsnį. Todėl, jei nepadarytas pareiškimas, kuriuo duodamas bendrasis leidimas, šiuo konkrečiu atveju reikės išankstinio jos paskirtos kompetentingos įstaigos leidimo.
- (viii) Kompetentinga įstaiga leidimą duoda, bet susieja jį su sąlyga, kuria reikalaujama, kad įrodymai būtų renkami Y valstybės teismo salėje, dalyvaujant teisminiam Y valstybės pareigūnui.
- (ix) Įgaliotasis pareigūnas yra atsakingas pasirūpinti reikiamais praktiniais dalykais ir išsiųsti liudytojui prašymą, kuriame nurodyta data, laikas, vieta ir visa susijusi informacija.
- (x) Informavęs liudytoją įgaliotinis sužino, kad liudytojas nėra pasirengęs duoti parodymų. Kadangi Y valstybė yra padariusi pareiškimą pagal 18 straipsnį, įgaliotinis gali papildyti pirminį savo prašymą dar vienu prašymu, kad kompetentinga įstaiga padėtų gauti įrodymus prievarta.
- (xi) Kompetentinga įstaiga įgaliotinio prašymą patenkina ir todėl, siekdama užtikrinti liudytojo dalyvavimą, pritaiko atitinkamas jos teisės aktuose nustatytas prievartos priemones.
- (xii) Tada įgaliotinis atlieka liudytojo apklausą pagal prašymą pateikusių valstybės teisės aktus ir tvarką, nebent tai nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teisės aktais. Ji atliekama Y valstybės teismo salėje, kurioje vaizdo ryšiu iš X valstybės taip pat dalyvauja šalys ir jų teisiniai atstovai, nes jie turi teisę dalyvauti pagal X valstybės teisės aktus.
- (xiii) X valstybės, kaip prašymą pateikusių valstybės, įgaliotas įgaliotinis priima priesaiką ir (arba) patvirtinimą, nes tai nėra nesuderinama su Y valstybės, kaip prašymą vykdančios valstybės, teisės aktais.
- (xiv) Šalių ir jų teisinių atstovų dalyvavimas (įskaitant kryžminę apklausą arba tolesnius klausimus) panašiai nustatomas remiantis X valstybės teisės aktais, jei jis nėra nesuderinamas su Y valstybės teisės aktais.
- (xv) Šiuo atveju įgaliotinis gerai kalba ir X, ir Y valstybių kalbomis, todėl vertimo žodžiu paslaugų gali neprireikti, bet galbūt jomis gali būti naudojamosi todėl, kad vertimas žodžiu gali būti pravartus vaizdo ryšiu X valstybėje dalyvaujantiems asmenims.
- (xvi) Proceso išlaidas (pvz., su teismo salės naudojimu arba liudytojo atvedimu susijusias išlaidas) paprastai dengia šalis, kuri nori, kad būtų renkami įrodymai.

IV PRIEDAS

**Fakultatyvi
forma dėl
vaizdo ryšio**

Ši forma parengta, kad ją būtų galima pridėti prie rekomenduojamos pavyzdinės teisinės pagalbos prašymo formos, kuri pateikta Hagos konferencijos svetainės < www.hcch.net > įrodymų srityje.

TEISINĖS PAGALBOS PRAŠYMAS.
FAKULTATYVI ĮRODYMŲ RINKIMO VAIZDO RYŠIU FORMA

COMMISSION ROGATOIRE –
FORMULAIRE FACULTATIF POUR DES PREUVES PAR LIAISON VIDEO

1970 m. kovo 18 d. Hagos konvencija
dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje
Convention de La Haye du 18 mars 1970 sur
l'obtention des preuves à l'étranger en matière civile ou commerciale

Techniniai vaizdo ryšio prietaiso (-ų) parametrai
Paramètres techniques des appareils de liaison vidéo

1.	Prietaiso prekių ženklas ir modelis <i>Marque et modèle de l'appareil</i>	Įrašykite vaizdo ryšio prietaiso, kurį ketina naudoti prašančioji valstybė, prekių ženklo pavadinimą.
2.	Valdymo įtaiso tipas <i>Type d'unité de commande</i>	Atminkite, kad rekomenduojama naudoti daugiapunktį valdymo įtaisą. <i>Veillez noter qu'une unité de commande multipoint est recommandée.</i> ☐ Galinio punkto <i>Point de terminaison</i> ☐ Daugiapunktis

3.	Tinklo tipas <i>Type de réseau</i> IP ir ISDN parametrų sekų pavyzdžių pateikta 3 puslapyje. <i>Des exemples de séquences de paramètres IP et RNIS sont donnés en page 3</i>	Atminkite, kad rekomenduojama naudoti IP tinklą. <i>Veillez noter qu'un réseau IP est le réseau recommandé.</i> <table border="1" data-bbox="667 376 1345 965"> <thead> <tr> <th data-bbox="667 376 1011 409">IP (SIP arba / ou H.323)</th> <th data-bbox="1011 376 1345 409">ISDN</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="667 409 1011 965"> IP adresas: <i>Adresse IP:</i> Įrašykite IP adresą. Pagrindinio kompiuterio vardas: <i>Nom de l'hôte:</i> Įrašykite pagrindinio kompiuterio vardą (įskaitant visą srities vardą). Numerio plėtinys: <i>Numéro de poste :</i> Įrašykite numerio plėtinį (jei taikoma). </td> <td data-bbox="1011 409 1345 965"> ISDN numeris: <i>Numéro RNIS:</i> Įrašykite ISDN numerį. Numerio plėtinys: <i>Numéro de poste:</i> Įrašykite numerio plėtinį (jei taikoma). </td> </tr> </tbody> </table> Papildomos pastabos <i>Autres remarques:</i> Čia įrašykite visas susijusias pastabas.	IP (SIP arba / ou H.323)	ISDN	IP adresas: <i>Adresse IP:</i> Įrašykite IP adresą. Pagrindinio kompiuterio vardas: <i>Nom de l'hôte:</i> Įrašykite pagrindinio kompiuterio vardą (įskaitant visą srities vardą). Numerio plėtinys: <i>Numéro de poste :</i> Įrašykite numerio plėtinį (jei taikoma).	ISDN numeris: <i>Numéro RNIS:</i> Įrašykite ISDN numerį. Numerio plėtinys: <i>Numéro de poste:</i> Įrašykite numerio plėtinį (jei taikoma).
IP (SIP arba / ou H.323)	ISDN					
IP adresas: <i>Adresse IP:</i> Įrašykite IP adresą. Pagrindinio kompiuterio vardas: <i>Nom de l'hôte:</i> Įrašykite pagrindinio kompiuterio vardą (įskaitant visą srities vardą). Numerio plėtinys: <i>Numéro de poste :</i> Įrašykite numerio plėtinį (jei taikoma).	ISDN numeris: <i>Numéro RNIS:</i> Įrašykite ISDN numerį. Numerio plėtinys: <i>Numéro de poste:</i> Įrašykite numerio plėtinį (jei taikoma).					
4.	Virtuali patalpa (naudojant daugiapunktį valdymo įtaisą) <i>Salle virtuelle (via une unité de commande multipoint</i>	Pildykite tik jei bus naudojama virtuali posėdžio patalpa. <i>Ne compléter que si une salle de réunion virtuelle sera utilisée.</i> Adresas / pagrindinio kompiuterio vardas <i>Adresse / Nom de l'hôte</i> Įrašykite adresą ir (arba) pagrindinio kompiuterio vardą (įskaitant visą srities vardą). PIN <i>Code d'accès</i> Įrašykite prieigos prie virtualios patalpos PIN.				
5.	Kodekas <i>Codec</i>	Įrašykite naudojamo koderio ir dekoderio duomenis.				

6.	Šifravimo tipas <i>Type de chiffrement</i>	Įrašykite taikomo šifravimo tipo duomenis (pvz., AES, 3DES) ir naudojamą bitų skaičių (pvz., 128 bitai, 192 bitai) Koks bus naudojamas parametras: <i>automatinis</i> ar <i>geriausias</i> ? <i>Le paramètre « automatique » ou « au mieux » sera-t-il utilisé ?</i> ☐ Taip <i>Oui</i> ☐ Ne <i>Non</i>
----	--	--

Technikos klausimais konsultuojančių asmenų kontaktiniai duomenys
Coordonnées des interlocuteurs techniques

Tai kiti nei teisinės pagalbos prašyme nurodyti kontaktiniai asmenys, į kuriuos galima kreiptis technikos klausimais (jei taikoma).
Il y a des interlocuteurs techniques outre ceux qui sont mentionnés dans la Commission rogatoire, en particulier pour les questions techniques (le cas échéant)

7a.	1 kontaktinis asmuo <i>Interlocuteur 1</i>	7b.	2 kontaktinis asmuo <i>Interlocuteur 2</i>
	Vardas ir pavardė <i>Nom</i>		Vardas ir pavardė <i>Nom</i>
	Pareigos <i>Fonction</i>		Pareigos <i>Fonction</i>
	El. paštas		El. paštas
	Telefonas <i>Téléphone</i>		Telefonas <i>Telefonas</i>
	Kalbos <i>Langues</i>		Kalbos <i>Langues</i>

Igyvendinusi iniciatyvą *Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing* (projektą *Handshake*), Europos Sąjungos Taryba, siekdama padėti skirtingų tinklo ryšių tipų naudotojams, pateikė toliau nurodytus sekų pavyzdžius.¹

À la suite de la conclusion du projet « Handshake » (Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing), le Conseil de l'Union européenne a donné les exemples de séquences suivants pour

Vaizdo konferencijai pradėti skirtų parametrų sekų ir skyriklių pavyzdžiai

Exemples de séquences de paramètres et de délimiteurs pour lancer une visioconférence

Atsižvelgiant į susijusių prietaisų prekių ženklus, gali prireikti naudoti skirtingas parametrų sekas.
Dépendent de la marque des appareils – il sera peut-être nécessaire d'utiliser différentes séquences de paramètres.

Naudojant IP

IP :

Pagrindinio kompiuterio vardas / IP adresas, skyriklis „##“ ir numerio plėtinys: 111.22.33.4##5656

Pagrindinio kompiuterio vardas / IP adresas, skyriklis „#“ ir numerio plėtinys: 111.22.33.4#5656

Nom de l'hôte/adresse IP suivi du numéro de poste avec le délimiteur ## :

111.22.33.4##5656

Nom de l'hôte/adresse IP suivi du numéro de poste avec le délimiteur # : 111.22.33.4#5656

Naudojant SIP

SIP :

Numerio plėtinys, skyriklis „@“ ir pagrindinio kompiuterio vardas / IP adresas:

5656@videoconf.host.eu

5656@111.22.33.4

Numéro de poste suivi du nom de l'hôte/de l'adresse IP avec le délimiteur @ :

5656@videoconf.host.eu

5656@111.22.33.4

ISDN sekos

Séquences RNIS :

ISDN numeris ir numerio plėtinys kartu: +43 1 0000895656

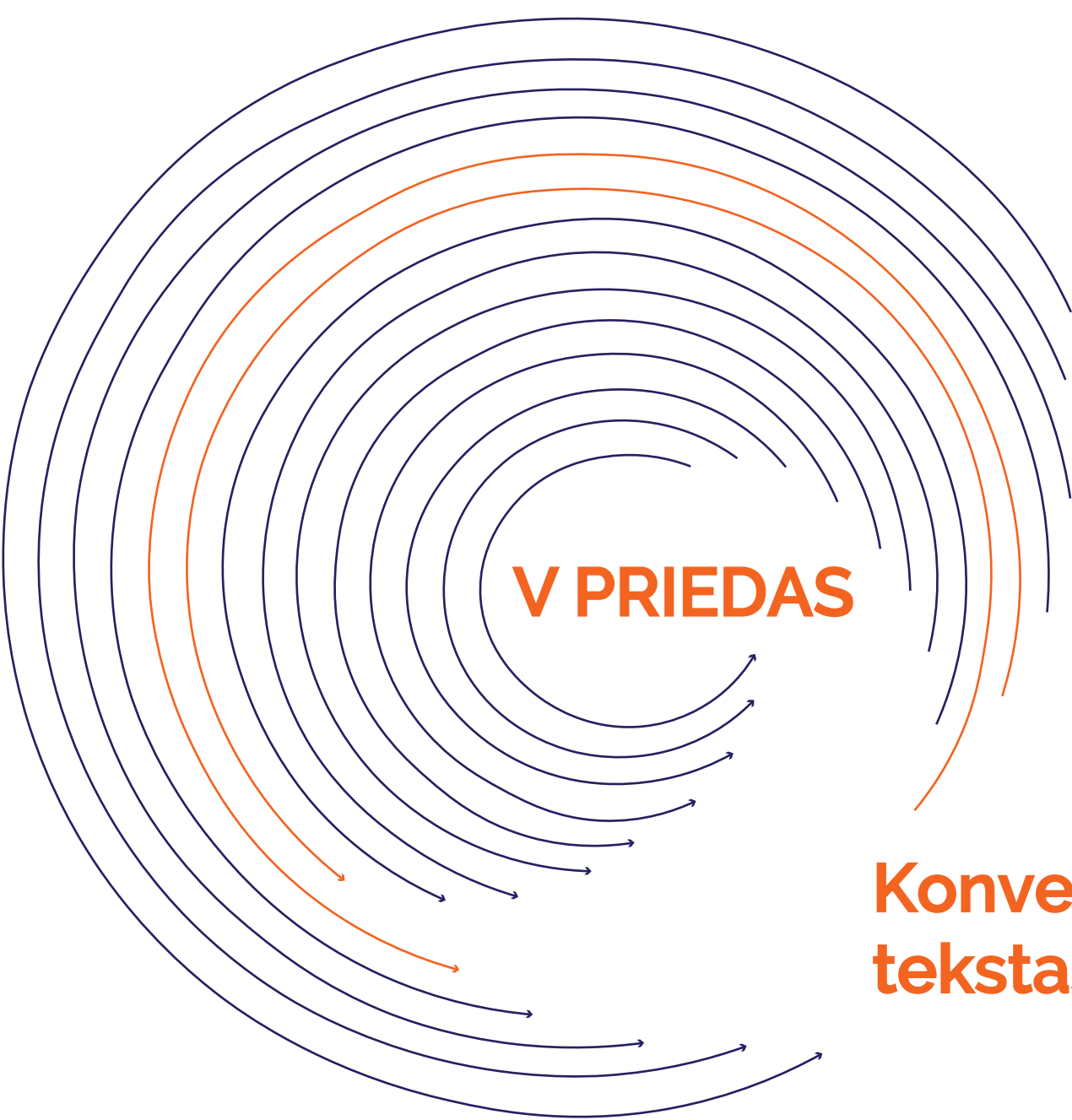
ISDN numeris, skyriklis „#“ ir numerio plėtinys: +43 1 000089#5656

Numéro RNIS et numéro de poste ensemble : +43 1 0000895656

Numéro RNIS et numéro de poste séparés par un délimiteur # : +43 1 000089#5656

aider les utilisateurs en fonction des types de connexions réseau :

¹ Projektas *Handshake*. D4: Form for requesting / confirming a cross-border videoconference, p. 20.

V PRIEDAS

**Konvencijos
tekstas**

KONVENCIJA DĖL ĮRODYMŲ CIVILINĖSE ARBA KOMERCINĖSE BYLOSE PAĖMIMO UŽSIENYJE¹

(Sudaryta 1970 m. kovo 18 d.)

Šią Konvenciją pasirašiusios valstybės,
norėdamos palengvinti teisinės pagalbos prašymų perdavimą ir vykdymą bei tobulinti skirtingus šiam
tikslui naudojamus metodus,
norėdamos pagerinti savitarpio teisminį bendradarbiavimą civilinėse arba komercinėse bylose,
nusprendė šiems tikslams sudaryti šią Konvenciją ir susitarė dėl šių nuostatų:

I SKYRIUS – TEISINĖS PAGALBOS PRAŠYMAI

1 straipsnis

Susitariančiosios valstybės teisminė institucija, vadovaudamasi tos valstybės teisės normomis, gali
teisinės pagalbos prašymu prašyti kompetentingos kitos susitariančiosios valstybės įstaigos paimti
įrodymus arba atlikti kokį nors kitą teisinį veiksmą civilinėse arba komercinėse bylose.

Negali būti prašoma įrodymų, kurių neketinama panaudoti teismo procese, kuris jau pradėtas ar
numatomas.

Terminas „kitas procesinis veiksmas“ neapima teismo dokumentų įteikimo ar proceso dėl teismo
sprendimų ar nutarčių vykdymo pradėjimo, arba sprendimų dėl laikinųjų arba apsaugos priemonių.

2 straipsnis

Susitariančioji valstybė paskiria Centrinę įstaigą, kuri įsipareigos priimti kitos susitariančiosios valstybės
teisminės institucijos siunčiamus teisinės pagalbos prašymus ir perduoti juos vykdyti kompetentingai
įstaigai. Kiekviena Valstybė organizuoja Centrinės įstaigos darbą pagal savo įstatymus.

Prašymai siunčiami prašymą vykdančiosios valstybės Centrinei įstaigai, neperduodant jų per jokią kitą
tos valstybės įstaigą.

3 straipsnis

Teisinės pagalbos prašyme nurodoma:

- a) įstaiga, kuri prašo jį vykdyti, ir įstaiga, kurios prašoma jį vykdyti, jei ji žinoma prašymą teikiančiai
įstaigai;
- b) proceso šalių ir šalių atstovų, jei jų yra, vardai, pavardės ir adresai;
- c) bylos, kurioje prašoma įrodymų, pobūdis, pateikiant visą su ja susijusią reikalingą informaciją;
- d) prašomi paimti įrodymai ar kitas procesinis veiksmas, kuris turi būti atliktas.

¹ Su šia konvencija, įskaitant susijusią medžiagą, galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje. Visa konvencijos
istorija pateikta HCCH dokumente *Actes et documents de la Onzième session (1968)*, IV tomas, *Obtention des
preuves*, (219 ir tolesni puslapiai).

Kai reikia, prašyme, *inter alia*, nurodoma:

- e) asmenų, kurie turi būti apklausti, vardai, pavardės ir adresai;
- f) klausimai, kurie turi būti užduoti apklausiamiems asmenims, arba nurodomas dalykas, dėl kurio jie turi būti apklausti;
- g) dokumentai arba kitas nekilnojamas ar kilnojamas turtas, kuris turi būti apžiūrėtas;
- h) kiekvienas reikalavimas, kad parodymai turi būti duodami prisiekus ar turi būti patvirtinti ir kad turi būti naudojama bet kokia speciali forma;
- i) bet koks konkretus būdas arba tvarka, kurios turi būti laikomasi pagal 9 straipsnį.

Prašyme gali būti nurodoma bet kokia informacija, reikalinga 11 straipsniui taikyti.

Negali būti reikalaujama legalizavimo arba kito panašaus formalumo.

4 straipsnis

Teisinės pagalbos prašymas pateikiamas įstaigos, kurios prašoma jį vykdyti, kalba arba prie jo pridedamas vertimas į tą kalbą.

Tačiau susitariančioji valstybė priima prašymus tiek anglų, tiek ir prancūzų kalba arba vertimus į vieną iš tų kalbų, nebent ji yra padariusi išlygą, leidžiamą pagal 33 straipsnį.

Susitariančioji valstybė, kurioje yra daugiau nei viena valstybinė kalba ir kuri dėl vidaus teisės negali visoje savo teritorijoje priimti prašymų kuria nors viena iš šių kalbų, pareiškimu nurodo kalbą, kuria surašomi prašymai juos vykdyti nurodytose jos teritorijos dalyse arba pateikiami jų vertimai. Tuo atveju, jei be pateisinamos priežasties nesilaikoma šiame pareiškime nurodytų reikalavimų, vertimo į pageidaujamą kalbą išlaidas padengia prašymą pateikusi valstybė.

Susitariančioji valstybė pareiškimu gali nurodyti kitą kalbą arba kalbas, nei yra nurodytos ankstesnėse šio straipsnio dalyse, kuriomis prašymai gali būti siunčiami jos Centrinei įstaigai.

Bet kokio prie prašymo pridedamo vertimo teisingumą tvirtina diplomatas arba konsulinis pareigūnas, arba prisiekęs vertėjas, arba bet kuris kitas tose valstybėse tai atlikti įgaliotas asmuo.

5 straipsnis

Jei, Centrinės įstaigos nuomone, prašymas neatitinka šios Konvencijos nuostatų, ji nedelsdama apie tai informuoja prašymą pateikusios Valstybės įstaigą, kuri perdavė teisinės pagalbos prašymą, nurodydama prašymo trūkumus.

6 straipsnis

Jei įstaiga, kuriai buvo perduotas teisinės pagalbos prašymas, nėra kompetentinga jį vykdyti, prašymas nedelsiant perduodamas tos pačios valstybės įstaigai, kompetentingai jį vykdyti pagal jos teisės normas.

7 straipsnis

Jei prašymą pateikusi įstaiga pageidauja, jai yra pranešama apie procesinių veiksmų laiką ir vietą, kad jame galėtų dalyvauti suinteresuotos šalys ir, jei yra, jų atstovai. Prašymą pateikusios valstybės įstaigos prašymu ši informacija siunčiama tiesiogiai šalims arba jų atstovams.

8 straipsnis

Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad, vykdant teisinės pagalbos prašymą, gali dalyvauti kitos susitariančiosios valstybės teisminės institucijos, kuri pateikė prašymą, atstovai. Gali būti reikalaujama išankstinio pareiškimą padariusios valstybės paskirtos kompetentingos įstaigos leidimo.

9 straipsnis

Teisminė institucija teisinės pagalbos prašymą vykdo remdamasi savo vidaus teise nustatytais būdais ir tvarka.

Tačiau ji patenkins prašymą pateikusios įstaigos prašymą taikyti tam tikrą būdą arba tvarką, išskyrus tuos atvejus, kai tai nesuderinama su prašymą vykdančios valstybės teise arba tai atlikti neįmanoma dėl jos vidaus praktikos ir tvarkos arba dėl praktinių sunkumų.

Teisinės pagalbos prašymas vykdomas nedelsiant.

10 straipsnis

Vykdydama teisinės pagalbos prašymą, įstaiga, kuriai pateiktas prašymas, taiko atitinkamas prievartos priemones tais atvejais ir tik tiek, kiek tai numatyta jos vidaus teisėje dėl jos pačios įstaigų priimtų sprendimų vykdymo arba dėl šalių pateiktų prašymų vidaus teismo procese vykdymo.

11 straipsnis

Vykdamas teisinės pagalbos prašymą, atitinkamas asmuo gali atsisakyti pateikti įrodymus tiek, kiek jis naudojasi privilegija arba pareiga atsisakyti pateikti įrodymus:

- a) pagal prašymą vykdančios valstybės teisę; arba
- b) pagal prašymą pateikusių valstybės teisę ir privilegiją arba pareigą yra nurodyta prašyme, arba kai prašymą pateikusi įstaiga kitu būdu patvirtino prašymą gavusiai įstaigai apie tokias privilegijas ar pareigas.

Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad ji taip pat, kiek tai nurodyta pareiškime, gerbs privilegijas ir pareigas, nustatytas ne tik prašymą pateikusių valstybės ar prašymą vykdančios valstybės, bet ir kitų valstybių teisės normose.

12 straipsnis

Teisinės pagalbos prašymą galima atsisakyti vykdyti tik tada, jei:

- a) prašymą vykdančioje valstybėje tokių prašymų vykdymas neįeina į teismų funkcijas; arba
- b) valstybės, į kurią buvo kreiptasi, nuomone, tokiu būdu būtų pakenkta jos suverenitetui arba saugumui.

Negalima atsisakyti vykdyti prašymą motyvuojant vien tuo, kad pagal valstybės, kuriai pateiktas prašymas, vidaus teisę ji turi išimtinę jurisdikciją šio procesinio veiksmo objektui arba kad jos vidaus teisė nesuteikia teisės atlikti (procesinį) veiksmą dėl šio objekto.

13 straipsnis

Dokumentus, patvirtinančius teisinės pagalbos prašymo įvykdymą, prašymą gavusi įstaiga siunčia prašymą pateikusiai įstaigai tais pačiais kanalais, kuriais ši naudojosi.

Kiekvienu atveju, kai prašymas nėra visiškai įvykdytas ar įvykdytas tik iš dalies, prašymą pateikusi įstaiga nedelsiant ir tais pačiais kanalais informuojama bei nurodomos neįvykdymo priežastys.

14 straipsnis

Vykdamas teisinės pagalbos prašymą neatlyginami jokio pobūdžio mokesčiai ar išlaidos.

Tačiau prašymą vykdanči valstybė turi teisę reikalauti, kad prašymą pateikusi valstybė atlygintų ekspertams ir vertėjams sumokėtus atlyginimus ir išlaidas, patirtas taikant specialią tvarką, kurios pagal 9 straipsnio 2 dalį prašė prašymą pateikusi valstybė.

Jeigu pagal prašymą gavusios įstaigos įstatymus apsaugoti įrodymus turi pačios šalys ir ši įstaiga pati negali įvykdyti prašymo, gavusi prašymą pateikusių įstaigos sutikimą, tam atlikti gali paskirti tinkamą asmenį. Prašydama tokio sutikimo, prašymą gavusi įstaiga nurodo apytiksles išlaidas, kurios bus patirtos taikant tokią tvarką. Jei prašymą pateikusi įstaiga su jomis sutinka, ji atlygina visas patirtas išlaidas; be tokio sutikimo prašymą pateikusi įstaiga nėra įpareigota atlyginti išlaidas.

II SKYRIUS – DIPLOMATŲ, KONSULINIŲ PAREIGŪNŲ IR ĮGALIOTINIŲ ATLIEKAMAS ĮRODYMŲ PAĖMIMAS

15 straipsnis

Civilinėse arba komercinėse bylose vienos susitariančiosios valstybės diplomatas arba konsulinis pareigūnas kitos susitariančiosios valstybės teritorijoje ir vietovėje, kurioje jis vykdo savo funkcijas, netaikydamas prievartos priemonių gali paimti įrodymus iš atstovaujamosios valstybės nacionalų, padėdamas nagrinėti tos valstybės teismuose pradėtas bylas.

Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad diplomatas arba konsulinis pareigūnas įrodymus gali paimti tik tada, kai jis pats pateikia arba jo vardu yra pateikiamas pareiškimas atitinkamai pareiškimą padariusios valstybės įstaigai ir tam yra gautas jos leidimas.

16 straipsnis

Vienos susitariančiosios valstybės diplomatas arba konsulinis agentas, padėdamas nagrinėti atstovaujamosios valstybės teismuose pradėtas bylas, kitos susitariančiosios valstybės teritorijoje ir vietovėje, kurioje jis vykdo savo funkcijas, netaikydamas prievartos priemonių, taip pat gali paimti įrodymus iš nacionalų valstybės, kurioje jis vykdo savo funkcijas, arba trečiosios valstybės, jeigu:

- a) valstybės, kurioje jis vykdo savo funkcijas, paskirta kompetentinga įstaiga yra davusi bendrąjį savo leidimą arba leidimą konkrečiam atvejui; ir
- b) jis vykdo kompetentingos įstaigos leidime nurodytas sąlygas.

Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad įrodymai pagal šį straipsnį gali būti paimti be jos išankstinio leidimo.

17 straipsnis

Civilinėse arba komercinėse bylose asmuo, tinkamai paskirtas įgaliotiniu tam tikram tikslui, netaikydamas prievartos priemonių, padėdamas nagrinėti kitos susitariančiosios valstybės teismuose pradėtas bylas, gali paimti įrodymus susitariančiosios valstybės teritorijoje, jeigu:

- a) valstybės, kurioje turi būti paimti įrodymai, paskirta kompetentinga įstaiga yra davusi bendrąjį leidimą arba leidimą konkrečiam atvejui, ir
- b) jis vykdo kompetentingos įstaigos leidime nurodytas sąlygas.

Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad įrodymai pagal šį straipsnį gali būti paimti be jos išankstinio leidimo.

18 straipsnis

Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad diplomatas, konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis, pagal 15, 16 arba 17 straipsnius įgaliotas paimti įrodymus, gali kreiptis reikiamos pagalbos į kompetentingą pareiškimą padariusios valstybės nurodytą įstaigą dėl įrodymų gavimo taikant prievartos priemones. Pareiškime gali būti nurodytos sąlygos, kurias pareiškimą daranti valstybė laiko tinkamomis taikyti.

Jeigu įstaiga tenkina prašymą, ji taiko bet kokias prievartos priemones, kurios yra tinkamos ir kurias jos teisės normos numato taikyti vidaus teisiniuose procesuose.

19 straipsnis

Kompetentinga įstaiga, duodama 15, 16 arba 17 straipsniuose nurodytą leidimą arba tenkindama 18 straipsnyje nurodytą prašymą, gali nustatyti tokias sąlygas, kurios jai atrodo tinkamos, *inter alia*, dėl įrodymų paėmimo laiko ir vietos. Taip pat ji gali reikalauti, kad jai laiku būtų pranešta apie įrodymų paėmimo laiką ir vietą; tokiu atveju šios įstaigos atstovas turi teisę dalyvauti imant įrodymus.

20 straipsnis

Imant įrodymus pagal bet kurį šio skyriaus straipsnį, suinteresuotiems asmenims gali būti teisiškai atstovaujama.

21 straipsnis

Tais atvejais, kai pagal 15, 16 arba 17 straipsnius diplomatas, konsulinis pareigūnas arba įgaliotinis yra įgaliotas paimti įrodymus:

- a) jis gali paimti visų rūšių įrodymus, kurie nėra nesuderinami su valstybės, kurioje renkami įrodymai, įstatymais arba nėra prieštaraujantys bet kuriam leidimui, duotam pagal anksčiau nurodytus straipsnius, ir nepažeidžiant šių apribojimų yra įgaliotas priimti priesaiką arba pasižadėjimą sakyti tiesą teisme;
- b) prašymas asmeniui atvykti arba pateikti įrodymus surašomas tos vietos, kurioje imami įrodymai, kalba arba prie jo pridėdamas vertimas į tą kalbą, išskyrus atvejus, kai prašymą gauna nacionalas valstybės, kurioje nagrinėjamas ieškinys;
- c) prašyme asmuo informuojamas, kad jis gali būti teisiškai atstovaujamas, ir bet kurioje pagal 18 straipsnį pareiškimo nepadariusioje valstybėje taip pat informuojamas, kad jis nėra verčiamas

- atvykti arba pateikti įrodymus;
- d) įrodymai gali būti renkami teisės normų, taikomų bylą nagrinėjančiam teismui, nustatyta tvarka, jei tokia tvarka nėra draudžiama valstybės, kurioje renkami įrodymai, teisės;
 - e) asmuo, kuris yra prašomas teikti įrodymus, gali pasinaudoti 11 straipsnyje numatytomis privilegijomis ir pareiga atsisakyti pateikti įrodymus.

22 straipsnis

Faktas, kad nepavyko paimti įrodymų pagal šiame skyriuje numatytą tvarką dėl asmens atsisakymo duoti įrodymus, nekliudo vėliau pateikti prašymą paimti įrodymus pagal I skyriaus nuostatas.

III SKYRIUS – BENDROSIOS NUOSTATOS

23 straipsnis

Pasirašymo, ratifikavimo arba prisijungimo metu susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad ji nevykdys teisinės pagalbos prašymų, kurie pateikti siekiant iki teismo susipažinti su dokumentais, kaip įprasta Bendrosios teisės šalyse.

24 straipsnis

Be Centrinės įstaigos, susitariančioji valstybė gali paskirti kitas įstaigas ir nustatyti jų kompetenciją. Tačiau visais atvejais teisinės pagalbos prašymai gali būti siunčiami Centrinei įstaigai.

Federacinės valstybės gali paskirti daugiau nei vieną Centrinę įstaigą.

25 straipsnis

Susitariančioji valstybė, kurioje yra daugiau nei viena teisės sistema, gali vienoje iš tokių sistemų paskirti vieną įstaigą, kuri turi išimtinę kompetenciją vykdyti teisinės pagalbos prašymus pagal šią Konvenciją.

26 straipsnis

Susitariančioji valstybė, jei tai būtina pagal konstitucinius apribojimus, gali reikalauti, kad prašymą pateikusi valstybė kompensuotų su prašymo vykdymu susijusias išlaidas už procesinių dokumentų, kurie yra būtini norint priversti asmenį atvykti ir duoti įrodymus, įteikimą, tokių asmenų dalyvavimo išlaidas ir bet kokių įrodymų nuorašų darymo išlaidas.

Jei valstybė pagal ankstesnę dalį yra pateikusi prašymą, bet kuri kita susitariančioji valstybė gali reikalauti, kad ta valstybė padengtų atitinkamas išlaidas.

27 straipsnis

Šios Konvencijos nuostatos nedraudžia susitariančiosioms valstybėms:

- a) pareikšti, kad teisinės pagalbos prašymai gali būti perduodami jos teisminėms institucijoms kitais kanalais, nei yra numatyta 2 straipsnyje;

- b) leisti, vadovaujantis vidaus teisės normomis ar praktika, atlikti bet kurį šioje Konvencijoje numatytą veiksmažį mažiau varžančiomis sąlygomis;
- c) leisti, vadovaujantis vidaus įstatymais ar praktika, paimti įrodymus kitais būdais, nei numatyti šioje Konvencijoje.

28 straipsnis

Ši Konvencija netrukdo bet kurioms dviem ar daugiau susitariančiųjų valstybių sudaryti susitarimą ir nukrypti nuo:

- a) 2 straipsnio nuostatų dėl teisinės pagalbos prašymų perdavimo būdų;
- b) 4 straipsnio nuostatų dėl kalbų, kurios gali būti vartojamos;
- c) 8 straipsnio nuostatų dėl teisminės institucijos atstovų dalyvavimo vykdant teisinės pagalbos prašymus;
- d) 11 straipsnio nuostatų dėl liudytojų privilegijų ir pareigų atsisakyti teikti įrodymus;
- e) 13 straipsnio nuostatų dėl įvykdytų teisinės pagalbos prašymų grąžinimo būdų prašymą pateikusiai įstaigai;
- f) 14 straipsnio nuostatų dėl atlyginimų ir išlaidų;
- g) II skyriaus nuostatų.

29 straipsnis

Tarp šios Konvencijos Šalių, kurios taip pat yra Šalys vienos arba abiejų 1905 m. liepos 17 d. ir 1954 m. kovo 1 d. Hagoje pasirašytų konvencijų dėl civilinio proceso, ši Konvencija pakeičia ankstesniųjų Konvencijų 8–16 straipsnius.

30 straipsnis

Ši Konvencija neturi įtakos 1905 m. Konvencijos 23 straipsnio arba 1954 m. Konvencijos 24 straipsnio taikymui.

31 straipsnis

Jei Šalys nėra susitarusios kitaip, laikoma, kad papildomi susitarimai, sudaryti su 1905 m. ir 1954 m. Konvencijų šalimis, yra vienodai taikomi ir šiai Konvencijai.

32 straipsnis

Nepažeisdama 29 ir 31 straipsnių nuostatų, ši Konvencija neturi įtakos konvencijų, kurių nuostatos reguliuoja ir šioje Konvencijoje reglamentuojamus klausimus ir kurių šalimis yra arba bus Susitariančiosios valstybės, taikymui.

33 straipsnis

Valstybė pasirašymo, ratifikavimo arba prisijungimo metu gali visiškai arba iš dalies atsisakyti taikyti 4 straipsnio 2 dalies ir II skyriaus nuostatas. Kitokių išlygų daryti neleidžiama.

Kiekviena susitariančioji valstybė gali bet kuriuo metu atšaukti padarytą išlygą; išlygos galiojimas baigiasi šešiasdešimtąjį dieną po pranešimo apie atšaukimą pateikimo.

Vienai valstybei padarius išlygą, bet kuri kita valstybė, kuriai tai turi įtakos, gali išlygą padariusiai valstybei taikyti tą pačią taisyklę.

34 straipsnis

Valstybė gali bet kuriuo metu atšaukti arba pakeisti pareiškimą.

35 straipsnis

Susitariančioji valstybė ratifikavimo arba prisijungimo dokumentų deponavimo metu arba vėliau informuoja Nyderlandų užsienio reikalų ministeriją apie įstaigų paskyrimą pagal 2, 8, 24 ir 25 straipsnius.

Susitariančioji valstybė taip pat, kai reikia, informuoja ministeriją apie:

- a) paskyrimą įstaigų, kurioms pagal 15, 16 ir 18 straipsnius atitinkamai turi būti pranešama, kurių leidimo gali būti reikalaujama ir kurių pagalbos gali būti prašoma, kai įrodymus ima diplomatiniai pareigūnai ir konsuliniai agentai;
- b) paskyrimą įstaigų, kurių leidimo pagal 17 straipsnį gali būti reikalaujama, kai įrodymus ima įgaliotiniai, ir kurios gali suteikti pagalbą, nurodytą 18 straipsnyje;
- c) pareiškimus pagal 4, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 23 ir 27 straipsnius;
- d) bet kokių minėtųjų paskyrimų ir pareiškimų atšaukimą arba pakeitimą;
- e) bet kurios išlygos atšaukimą.

36 straipsnis

Bet kurie sunkumai, kurie gali iškilti susitariančiosioms valstybėms dėl šios Konvencijos vykdymo, sprendžiami diplomatiniais kanalais.

37 straipsnis

Šią Konvenciją gali pasirašyti valstybės, kurioms buvo atstovauta Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos vienuoliktojoje sesijoje.

Ji ratifikuojama, ir ratifikavimo dokumentai deponuojami Nyderlandų užsienio reikalų ministerijai.

38 straipsnis

Ši Konvencija įsigalioja šešiasdešimtą dieną po trečiųjų ratifikavimų dokumentų, nurodytų 37 straipsnio antroje dalyje, deponavimo.

Kiekvienai pasirašiusiajai Valstybei, kuri ją ratifikuoja vėliau, Konvencija įsigalioja šešiasdešimtą dieną po jos ratifikacinių raštų deponavimo.

39 straipsnis

Bet kuri valstybė, kuri nebuvo atstovaujama Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos vienuoliktojoje sesijoje, esanti šios Konferencijos arba Jungtinių Tautų, arba šios Organizacijos specializuotosios agentūros narė, arba Tarptautinio teisingumo teismo Statuto Šalis, gali prisijungti prie šios Konvencijos, jai įsigaliojus pagal 38 straipsnio pirmąją dalį.

Prisijungimo dokumentai deponuojami Nyderlandų užsienio reikalų ministerijai.

Prisijungiančiajai valstybei Konvencija įsigalioja šešiasdešimtąją dieną po prisijungimo dokumentų deponavimo.

Prisijungimas galios tik prisijungiančiosios valstybės ir tų susitariančiųjų valstybių, kurios pareiškė priimančios prisijungimą, tarpusavio santykiams. Toks pareiškimas deponuojamas Nyderlandų užsienio reikalų ministerijai; ši ministerija diplomatiniais kanalais perduoda kiekvienai susitariančiajai valstybei patvirtintą kopiją.

Tarp prisijungiančiosios valstybės ir valstybės, kuri yra pareiškusi priimanti prisijungimą, Konvencija įsigalioja šešiasdešimtąją dieną po pareiškimo apie priėmimą deponavimo.

40 straipsnis

Bet kuri valstybė pasirašymo, ratifikavimo arba prisijungimo metu gali pareikšti, kad ši Konvencija galioja visose, vienoje ar keliuose teritorijose, už kurių tarptautinius ryšius ji atsako. Toks pareiškimas įsigalioja Konvencijos įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje dieną.

Bet kuriuo metu vėliau apie Konvencijos galiojimą tokiose teritorijose pranešama Nyderlandų užsienio reikalų ministerijai.

Minėtose teritorijose Konvencija įsigalioja šešiasdešimtąją dieną po aukščiau esančioje dalyje nurodyto pranešimo.

41 straipsnis

Ši Konvencija galioja penkerius metus nuo jos įsigaliojimo pagal 38 straipsnio 1 dalį dienos net ir tose valstybėse, kurios ją vėliau ratifikavo arba prie jos prisijungė.

Jei ji nebuvo denonsuota, jos galiojimas kas penkerius metus savaime atnaujinamas.

Apie bet koki denonsavimą Nyderlandų užsienio reikalų ministerijai pranešama ne vėliau kaip prieš šešis mėnesius iki penkerių metų termino pabaigos.

Denonsuojama gali būti tik kai kurioms teritorijoms, kurioms taikoma ši Konvencija.

Denonsavimas galioja tik tai valstybei, kuri apie tai pranešė. Konvencija lieka galioti kitose susitariančiose valstybėse.

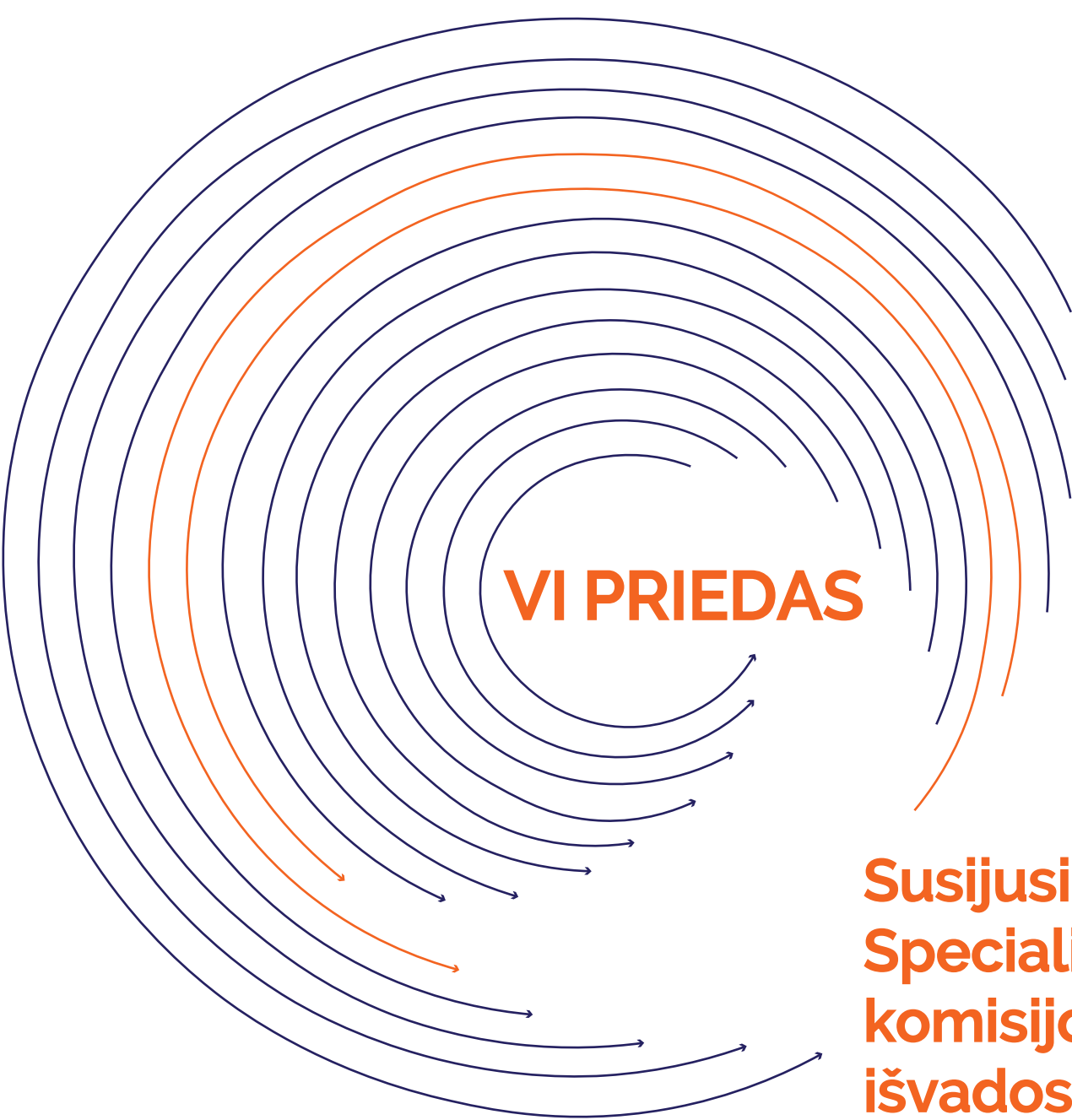
42 straipsnis

Nyderlandų užsienio reikalų ministerija praneša valstybėms, nurodytoms 37 straipsnyje, ir valstybėms, prisijungusioms pagal 39 straipsnį, apie:

- a) 37 straipsnyje nurodytus pasirašymus ir ratifikavimus;
- b) Konvencijos įsigaliojimo pagal 38 straipsnio pirmąją dalį datą;
- c) 39 straipsnyje nurodytus prisijungimus ir jų įsigaliojimo datas;
- d) 40 straipsnyje nurodytus galiojimo pareiškimus ir jų įsigaliojimų datas;
- e) paskyrimus, išlygas ir pareiškimus pagal 33 ir 35 straipsnius;
- f) 41 straipsnio trečiojoje dalyje nurodytus denonsavimus.

Tai patvirtindami, žemiau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šią Konvenciją.

Priimta 1970 metų kovo 18 dieną Hagoje anglų ir prancūzų kalbomis, abu tekstai turi vienodą teisinę galią, vienu egzemplioriumi, kuris deponuojamas Nyderlandų Vyriausybės archyvuose ir kurio patvirtintas nuorašas diplomatiniais kanalais siunčiamas kiekvienai valstybei, kuriai buvo atstovauta Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos vienuoliktojoje sesijoje.

VI PRIEDAS

**Susijusios
Specialiosios
komisijos
išvados ir
rekomendacijos**

2003 m. posėdis

C&R Nr. 4

Specialioji komisija atkreipė dėmesį į tai, kad Apostilės, Įrodymų ir Dokumentų įteikimo konvencijos taikomos tokioje srityje, kurioje vyksta svarbūs techniniai pokyčiai. Nors priimant šias tris konvencijas šios raidos nebuvo galima numatyti, Specialioji komisija pabrėžė, kad modernios technologijos yra neatsiejamos nuo šiandienos visuomenės ir yra iš tikrųjų naudojamos. Šiuo atžvilgiu Specialioji komisija pažymėjo, kad šių konvencijų turinys ir dvasia netrukdo naudoti modernių technologijų ir kad jas naudojant galima toliau gerinti konvencijų taikymą ir vykdymą. Per praktinį seminarą, kuris buvo surengtas prieš Specialiosios komisijos posėdį (t. y. 2003 m. spalio 27 d.), buvo aiškiai parodyti modernių technologijų naudojimo būdai, galimybės ir pranašumai į konvencijų taikymo sritį patenkančių dalykų atžvilgiu.

C&R Nr. 42

Specialioji komisija nurodė apskritai pritarianti modernių technologijų naudojimui siekiant toliau lengvinti veiksmingą konvencijos vykdymą. Specialioji komisija pažymėjo, kad, atrodo, nėra teisinių kliūčių modernių technologijų naudojimui pagal konvenciją. Tačiau kai kuriems metodams skirtingose valstybėse gali būti taikomi skirtingi teisiniai reikalavimai (pvz., gali būti reikalaujama visų su vykdymu susijusių šalių sutikimo). Šiuo atžvilgiu Specialioji komisija rekomendavo, kad valstybės šalis svarbią informaciją apie konkreitiems metodams taikomus teisinius reikalavimus pateiktų Nuolatiniam biurui.

C&R Nr. 43

Specialioji komisija pabrėžė, kad, jei renkant įrodymus prašoma taikyti konkretų būdą arba tvarką (9 straipsnio 2 dalis), išimtis, taikoma metodams, kurie yra *[nesuderinami] su prašymą vykdančios valstybės teise arba [jų taikyti] neįmanoma dėl jos vidaus praktikos ir tvarkos arba dėl praktinių sunkumų*, turėtų būti aiškinama siaurai, kad, kiek įmanoma, būtų galima naudoti modernias informacines technologijas.

C&R Nr. 44

Specialioji komisija pabrėžė, kad ankstyvą neoficialų atitinkamų įstaigų tarpusavio bendravimą, siekiant koordinuoti teisinės pagalbos prašymo pateikimą ir vykdymą, galima palengvinti naudojantis moderniomis informacinėmis technologijomis, pvz., el. paštu.

2009 m. posėdis

C&R Nr. 44

Specialioji komisija ragina centrinę įstaigą, taip pat prašančiąsias įstaigas ir susijusias centrinę įstaigą visais teisinės pagalbos prašymo vykdymo etapais geriau bendrauti tarpusavyje. Visa neoficiali komunikacija gali vykti visomis tinkamomis priemonėmis, įskaitant el. pašta ir faksą.

C&R Nr. 55

Specialioji komisija primena 2003 m. Specialiosios komisijos išvadas ir rekomendacijas Nr. 42–44 ir atkreipia dėmesį į tai, kad vaizdo ryšio ir panašių technologijų naudojimas siekiant padėti rinkti įrodymus užsienyje dera su dabartine konvencijos sistema. Specialioji komisija ypač atkreipia dėmesį į tai, kad:

- a) pagal konvenciją šalims ir jų atstovams leidžiama dalyvauti (7 straipsnis) ir nedraudžiama dalyvauti prašančiosios įstaigos teisiniams darbuotojams (8 straipsnis) vaizdo ryšiu, kai prašomoji valstybė vykdo teisinės pagalbos prašymą, lyg šie asmenys dalyvautų fiziškai;
- b) pagal konvenciją leidžiama naudoti vaizdo ryšį, siekiant padėti vykdyti teisinės pagalbos prašymą, jei šis naudojimas leidžiamas pagal prašomosios valstybės teisės aktus (9 straipsnio 1 dalis);
- c) vaizdo ryšys gali būti naudojamas siekiant padėti vykdyti teisinės pagalbos prašymą pagal 9 straipsnio 2 dalį;
- d) pagal konvenciją leidžiama naudoti vaizdo ryšį, siekiant padėti diplomatui, konsuliniam pareigūnui arba įgaliotiniui rinkti įrodymus, jei šią praktiką nedraudžia valstybė, kurioje ketinama rinkti įrodymus, ir buvo duotas atitinkamas leidimas (15, 16, 17 ir 21 straipsniai).

2014 m. posėdis**C&R Nr. 9**

Specialioji komisija atkreipia dėmesį į tai, kad praktinį Įrodymų konvencijos vykdymą būtų galima toliau gerinti, jei būtų sparčiau vykdomi teisinės pagalbos prašymai ir būtų palaikoma geresnė komunikacija su centrinėmis įstaigomis, taip pat el. paštu, visais teisinės pagalbos prašymo vykdymo etapais.

C&R Nr. 10

Specialioji komisija palankiai vertina susitariančiųjų valstybių nurodytą praktiką, pagal kurią centrinės įstaigos:

- a) nedelsdamos patvirtina teisinės pagalbos prašymo gavimą prašančiajai įstaigai ir (arba) suinteresuotosioms šalims;
- b) nedelsdamos atsako į prašančiųjų įstaigų ir (arba) suinteresuotųjų šalių užklausas dėl vykdymo statuso;
- c) praneša prašančiajai įstaigai ir (arba) suinteresuotosioms šalims apie tai, kokių veiksmų būtų galima imtis vykdant prašymą.

C&R Nr. 20

Specialioji komisija primena, kad vaizdo ryšio naudojimas siekiant padėti surinkti įrodymus užsienyje dera su Įrodymų konvencijos sistema (plg. 2009 m. Specialiosios komisijos C&R Nr. 55). Specialioji komisija pripažįsta, kad pagal 17 straipsnį nedraudžiama, kad prašymą pateikęs teismo teisinis darbuotojas (arba kitas tinkamai paskirtas asmuo), kuris yra vienoje iš susitariančiųjų valstybių, apklaustų asmenį, esantį kitoje susitariančiojoje valstybėje, vaizdo ryšiu.

C&R Nr. 21

Atsižvelgdama į Australijos delegacijos pasiūlymą apsvarstyti galimybę priimti fakultatyvų protokolą, kuriuo būtų lengvinamas pagal Įrodymų konvenciją vykdomas įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu netaikant prievartos, ir siekdama skatinti tolesnį modernių technologijų naudojimą, Specialioji

komisija rekomenduoja Tarybai per kitą savo posėdį įsteigti ekspertų grupę, kuriai būtų pavesta tirti klausimus, galinčius kilti renkant įrodymus užsienyje vaizdo ryšiu arba naudojantis kitomis moderniomis technologijomis. Specialioji komisija taip pat rekomenduoja ekspertų grupei išnagrinėti esamus teisės aktus bei dabartinę praktiką ir išsiaiškinti galimybes spręsti šiuos klausimus, įskaitant tai, ar pageidaujama ir įmanoma priimti fakultatyvų protokolą arba kitą dokumentą.

C&R Nr. 39

Specialioji komisija ragina perduoti ir priimti prašymus elektroninėmis priemonėmis, kad būtų galima palengvinti nedelsiamą vykdymą. Vertindamos elektroninio perdavimo metodus susitariančiosios valstybės turėtų atsižvelgti į saugumo klausimus.

**NURODYTOS
TEISMŲ
PRAKTIKOS
RODYKLĖ**

Australia

<i>Campaign Master (UK) Ltd v. Forty Two International Pty Ltd (No. 3)</i> (2009) 181 FCR 152.....	16, 66
<i>Federal Commissioner of Taxation v. Grbich</i> (1993) 25 ATR 516	60
<i>Kirby v. Centro Properties</i> [2012] FCA 60	19
<i>Stuke v. ROST Capital Group Pty Ltd</i> [2012] FCA 1097	16, 19, 62, 71
<i>Tetra Pak Marketing Pty Ltd v. Musashi Pty Ltd</i> [2000] FCA 1261	19

Canada

<i>Chandra v. Canadian Broadcasting Corporation</i> 2016 ONSC 5385	16
<i>Davies v. Clarington</i> 2011 ONSC 4540	16
<i>Paiva v. Corpening</i> [2012] ONCJ 88	16
<i>Slaughter v. Sluys</i> 2010 BCSC 1576	16

Hong Kong SAR (People's Republic of China)

<i>Raj Kumar Mahajan v. HCL Technologies (Hong Kong) Ltd</i> 5 HKLRD	119
<i>Skyrun Light Industry (Hong Kong) Co Ltd v. Swift Resources Ltd</i> [2017] HKEC 1239	15

India

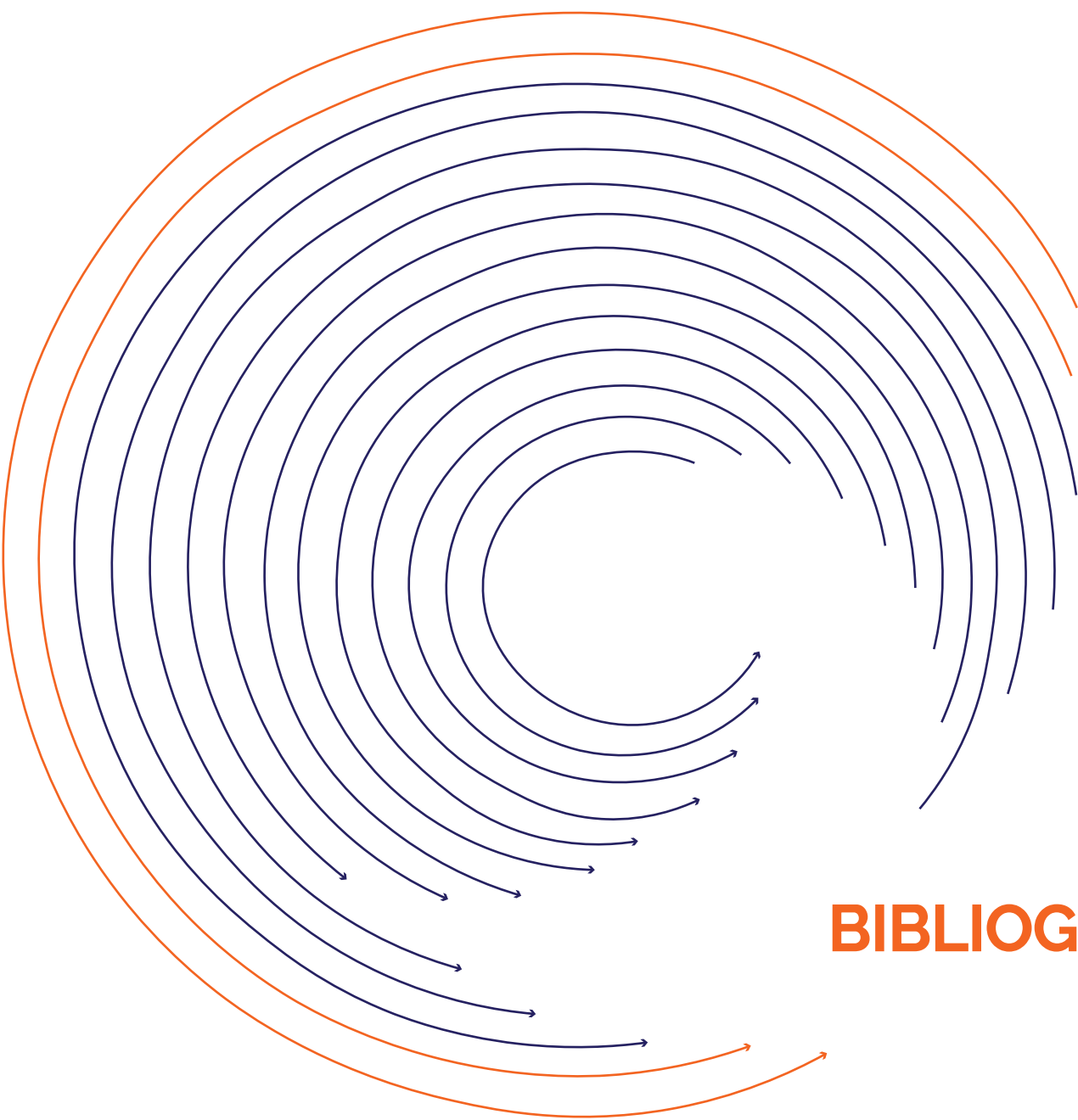
<i>State of Maharashtra v. Dr Praful B Desai</i> AIR 2003 SC KANT 148	39, 46
<i>Twentieth Century Fox Film Corporation v. NRI Film Production Associates Ltd</i> AIR 2003 SC KANT 148.....	37

United Kingdom

<i>Kimathi & Ors v. Foreign and Commonwealth Office</i> [2015] EWHC 3684 (QB)	62
<i>London Borough of Islington v. M, R</i> [2017] EWHC 364 (Fam).....	57
<i>Rowland v. Bock</i> [2002] EWHC 692 (QB).....	15

United States

<i>DynaSteel Corp. v. Durr Systems, Inc.</i> , No. 2:08-cv-02091-V, 2009 WL 10664458 (W.D. Tenn. 26 June 2009).....	19
<i>In re Rand International Leisure Products, LLC</i> , No. 10-71497-ast, 2010 WL 2507634 (Bankr. E.D.N.Y. 16 June 2010).....	15
<i>Sawant v. Ramsey</i> , No. 3:07-cv-980 (VLB), 2012 WL 1605450 (D. Conn. 8 May 2012).....	19, 70
<i>U.S. v. Philip Morris USA, Inc.</i> , No. CIV.A. 99-2496 (GK), 2004 WL 3253681 (D.D.C. 30 August 2004)	19

BIBLIOGRAFIJA

Conférence de La Haye de droit international privé / Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija:

- Atsakymai į šalies profilio klausimyną, galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srities skirsnyje *Įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu* (angl. *Taking of evidence by video-link*).
- *Synopsis of Responses to the Country Profile Questionnaire on the Taking of Evidence by Video-link under the Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters (Evidence Convention)*, galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srities skirsnyje *Įrodymų rinkimas vaizdo ryšiu*.
- Išvados ir rekomendacijos, kurias per 2003 m., 2009 m. ir 2014 m. posėdžius priėmė Hagos dokumentų įteikimo, įrodymų ir dokumentų įteikimo konvencijų praktinio vykdymo specialioji komisija, galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srities skirsnyje Specialiosios komisijos (angl. *Special Commissions*).
- Išvados ir rekomendacijos, kurios buvo priimtos per 2015 m. ir 2016 m. Bendrųjų reikalų ir politikos tarybos posėdžius, galima susipažinti HCCH svetainės Valdymo srities (angl. *Governance*) skirsnyje *Bendrųjų reikalų ir politikos taryba* (angl. *Council on General Affairs and Policy*).
- *Evidence Handbook: Practical Handbook on the Operation of the Evidence Convention*, 3-iasis leidimas, Haga, 2016.
- *Explanatory Report on the 1970 Evidence Convention*, P. W. AMRAM, iš: *Actes et documents de la Onzième session (1968)*, IV tomas, *Obtention des preuves à l'étranger*, Haga, SDU, 1970.
- *Report of the Experts' Group on the Use of Video-link and Other Modern Technologies in the Taking of Evidence Abroad*, 2015 m. gruodžio mėn. preliminarus dokumentas Nr. 8, skirtas 2016 m. Bendrųjų reikalų ir politikos tarybos posėdžiui, galima susipažinti HCCH svetainės Įrodymų srityje.

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA, *Vaizdo konferencijų naudojimo tarpvalstybiniuose teismo procesuose vadovas*, Liuksemburgas, *Europos Sąjungos leidinių biuras*, 2013, galima susipažinti adresu < <http://www.consilium.europa.eu/lt/documents-publications/publications/guide-videoconferencing-cross-border-proceedings/> >.

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA, Europos Sąjungos Taryba, *Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing ("Handshake" Project)*, 2017, galima susipažinti adresu < https://beta.e-justice.europa.eu/69/EN/general_information >.

DAVIES, M., *Bypassing the Hague Evidence Convention: Private International Law Implications of the Use of Video and Audio Conferencing Technology in Transnational Litigation*, (2007), *American Journal of Comparative Law*, 55 tomas, Nr. 2, p. 206.

DUNN, M., ir NORWICK, R., *Report of a Survey of Videoconferencing in the Courts of Appeals, Federal Judicial Center*, 2006, galima susipažinti adresu < <https://www.fjc.gov/sites/default/files/2012/VidConCA.pdf> >.

EPSTEIN, D., SNYDER, J., ir BALDWIN IV, C.S., *International Litigation: A Guide to Jurisdiction, Practice, and Strategy*, 4-asis leidimas, Leidenas / Bostonas, *Martinus Nijhoff Publishers*, 2010.

EUROPOS PAŠTO IR TELEKOMUNIKACIJŲ ADMINISTRACIJŲ KONFERENCIJOS (CEPT) ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ KOMITETAS (ECC), *ECC Report 265: Migration from PSTN/ISDN to IP-based networks and*

regulatory aspects, 2017, galima susipažinti adresu < <https://www.ecodocdb.dk/download/754b9fdf-e4c5/ECCRep265.pdf> >.

EUROPOS TEISMINIS TINKLAS CIVILINĖSE IR KOMERCINĖSE BYLOSE, *Vaizdo konferencijų naudojimas įrodymams civilinėse ir komercinėse bylose rinkti pagal 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001. Praktinis vadovas*, Briuselis, Europos Sąjungos Komisija, 2009, galima susipažinti adresu < file:///C:/Users/II/Downloads/guide_videoconferencing_EU_lt.pdf >.

AUSTRALIJOS FEDERALINIS TEISMAS, *Guide on Videoconferencing*, 2016, galima susipažinti adresu < <http://www.fedcourt.gov.au/services/videoconferencing-guide> >.

ŠVEICARIJOS FEDERALINIS TEISINGUMO BIURAS, *Guidelines on International Judicial Assistance in Civil Matters*, 3-iasis leidimas, Bernas, 2013 m. sausio mėn., p. 20, galima susipažinti adresu < <http://www.rhf.admin.ch> >.

GRUEN, M. E., ir WILLIAMS, C. R., *Handbook on Best Practices for Using Video Teleconferencing in Adjudicatory Hearings, Administrative Conference of the United States*, 2015, galima susipažinti adresu < <https://www.acus.gov/report/handbook-best-practices-using-video-teleconferencing-adjudicatory-hearings> >.

TARPTAUTINĖ TELEKOMUNIKACIJŲ SĄJUNGA, *Standardization*, galima susipažinti adresu < <https://www.itu.int/ITU-T/recommendations/index.aspx?> >.

TARPTAUTINĖ TELEKOMUNIKACIJŲ SĄJUNGA, Y.1001: *IP framework – A framework for convergence of telecommunications network and IP network technologies*, 2000, galima susipažinti adresu < <https://www.itu.int/rec/T-REC-Y.1001-200011-I> >.

JAV TARPTAUTINĖS TEISINĖS PAGALBOS TARNYBOS TEISINGUMO DEPARTAMENTAS, *OJIA Evidence and Service Guidance* (2018 m. birželio 11 d.), galima susipažinti adresu < <https://www.justice.gov/civil/evidence-requests> >.

POLYCOM, *An Introduction to the Basics of Video Conferencing*, Baltoji knyga, 2013, galima susipažinti adresu < <http://www.polycom.com/content/dam/polycom/common/documents/whitepapers/intro-video-conferencing-wp-engb.pdf> >.

REID, M., *Multimedia conferencing over ISDN and IP Networks using ITU-T H-series recommendations: architecture, control and coordination*, (1999) 31 tomas, *Computer Networks*, p. 234.

RIJAVEC, V., et al (leidėjai), *Dimensions of Evidence in European Civil Procedure*, Nyderlandai, *Kluwer Law International*, 2016.

RISTAU, B., *International Judicial Assistance (Civil and Commercial)*, Vašingtonas, *International Law Institute, Georgetown University Law Center*, I tomas, V dalis, 2000 m. redakcija.

ROWDEN, E., et al, *Gateways to Justice: Design and Operational Guidelines for Remote Participation in Court Proceedings*, Sidnėjus, *University of Western Sydney*, 2013.

TORRES, M., *Cross-Border Litigation: “Video-taking” of evidence within EU Member States*, (2018) 12 tomas, Nr. 1, *Dispute Resolution International*, p. 76.

JUNGTINĖS KARALYSTĖS TEISINGUMO MINISTERIJA, *Practice Direction 32 – Evidence*, galima susipažinti adresu < https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part32/pd_part32 >.

UNITED STATES NATIONAL INSTITUTE OF STANDARDS AND TECHNOLOGY (NIST), *Announcing the Advanced Encryption Standard (AES)*, (2001) 197 tomas, *Federal Information Processing Standards Publication*.

VAN RHEE, C.H., ir UZELAC, A. (leidėjai), *Evidence in Contemporary Civil Procedure*, Kembridžas, Intersentia, 2015.

VILELA FERREIRA, N., et al., *Council Regulation (EC) no 1206/2001: Article 17° and the video conferencing as a way of obtaining direct evidence in civil and commercial matters*, Centre for Judicial Studies (Centro de Estudos Judiciários), Lisabona, 2010.

WILLIAMS, R. A., *Videoconferencing: Not a foreign language to international courts*, (2011) *Oklahoma Journal of Law and Technology*, 7 tomas, Nr. 54.